

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)

דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)

סוגריים זוויתיים מציינים את ההפניות לדפוס וילנא: <פרק, פסוק, סימן>

שיר השירים רבתי

<א,א,א> שיר השירים זה שאמר הכתוב על ידי שלמה חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשוכים.

חזית איש מהיר במלאכתו זה יוסף דכתיב ביה ויבא הביתה לעשות מלאכתו ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומר יום ניבול וזבול היה יום תיאטרון היה ור' נחמיה אומר יום טיאטרון של נילוס היה והלכו כלם לראות והוא נכנס למלאכתו לחשוב חשבונותיו של רבו ר' פנחס אומי בשם ר' שמואל בר אבא כל שהוא משמש את רבו כראוי סופו הוא יוצא לחירות מנין אנו למדין מיוסף על ידי ששמש את רבו כהוגן יצא לחירות לפיכך לפני מלכים יתיצב זה פרעה שנאמי וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצוהו מן הבור בל יתיצב לפני חשוכים זה פוטיפר שהחשיך עיניו וסירסו.

<א,א,ב> ד"א חזית איש מהיר וכו' זה משה רבינו זהו במלאכת המשכן לפיכך לפני מלכי יתיצב זה פרעה שנאמי השכם בבקר והתיצב לפני פרעה בל יתיצב לפני חשוכים זה יתרו אמי רבי נחמיה עשית קדש חול אלא לפני מלכים יתיצב זה מלך מלכי המלכים הב"ה שנאמי ויהי שם עם יי ארבעים יום בל יתיצב לפני חשוכים זה פרעה שנקרא חשך שהחשיך לו הב"ה לו ואל ארצו שנאמי ויהי חשך אפלה.

<א,א,ג> ד"א חזית איש מהיר במלאכתו וכו' אלו הצדיקים שהם עוסקין במלאכתו של הב"ה לפי לפני מלכים יתיצב שמתיצבים בתורה שני בי מלכי ימלוכו בל יתיצב לפני חשוכי אלו מלכי הרשעי שני והיה במחשך מעשיהם וכתני יהי דרכם חשך וחלקלקו.

<א,א,ד> ד"א חזית איש מהיר במלאכתו זה ר' חנינא אמרו פעם אחת ראה אנשי עירו מעלים עולות ושלמים אמי כלם מעלים ושלמים לירושלים ואני איני מעלה כלום מה אעשה מיד יצא למדברה של עירו ברחובה של עירו ומצא שם אבן יצא וסירקה וסתתה וכרכמה אמר הה עלי להעלותה לירושלם בקש לשכור לו פועלים אמי להם מעלי לי אתם את האבן הזאת לירושלם אמרו לו תן לנו שכרנו מאה זהובים ואנו מעלים לך את אבנך לירושלם אמר להם וכי מנין לי מאה זהובים או חמשים לתת לכם ולא מצא לשעה מיד הלכו להם מיד זימן לו

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

הב"ה חמשה מלאכים בדמות בני אדם אמרו לו רבי תן לנו חמשה סלעים ואנו מעלים אבןך לירושלם ובלבד שתתן ידך עמנו ונתן ידו עמהם ונמצאו עומדין בירושלם בקש ליתן להם שכרן ולא מצאן בא המעשה ללשכת הגזית אמרו לו דומה רבינו שמלאכי השרת העלו לך את האבן לירושלם מיד נתן לחכמים אותו השכר שהשכיר עם המלאכים.

<א,א,ה> ד"א חזית איש מהיר במלאכתו זה שלמה בן דוד לפני מלכים יתיצב שהיה זריז בבנין בית המקדש הה"ד ויבנהו שבע שנים והכתוב אומר ואת ביתו בנה שלמה שלש עשרה שנה נמצא מיופה ומרובה בנין בית שלמה מבנין בית המקש אלא כך אמרו בבנין ביתו נתעצל בבנין בית המקדש היה זריז ולא נתעצל הונא בשם רב יוסף הכל מסיעין את המלך והכל מסיעין בשביל כבוד מלך מלכי המלכים הב"ה ואפי' רוחו? ואפי' שדים ואפילו מלאכי השרת יצחק בריה דר' יהודה בר יחזקאל אמ' כתיב בנה בניתי בית זבול לך בנין בנוי בניתי ר' ברכיה אמ' והבית אשר היו בונים אין כתי' כאן אלא והבית בהבנותו מאליו היה נבנה שנאמ' אבן שלימה מסע נבנה בנוי אין כתיב כאן אלא נבנה מלמד שהיתה האבן נושאת את עצמה וניתנה על גבי הדימוס אמ' רב אל תתמה על זה מה כתיב להלן ואייתי אבן חדא ושומת על פום גובא וכי אבנים יש בבבל אלא מארץ ישראל פרחא לה לשעה ובאת וישבה לה על פי הבור. רב הונא בשם רב יוסף אמ' מלאך ירד בדמות ארי של אבן וישב לו על פי הבור הה"ד אלהי שלח מלאכיה וסגר פום אריוותא ואל תתמה אם בכבוד אותו צדיק כתיב ואייתיית אבן חדא בכבודו של הב"ה ע"א כמה וכמה לפני מלכים יתיצב לפני מלכי תורה יתיצב בל יתיצב לפני חשוכים אלו חבורה של רשעים אמ' ר' יהושע בן לוי בשעה שנמנו וגמרו שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא בקשו לצרוף שלמה עמהם יצת' בת קול ואמרה אל תגעו במשיחי אמ' ר' יהודה בר סימון ולא עוד אלא שנתייחס ראש לשלשה ייחסין שנאמ' ובן שלמה רחבעם.

אמ' ר' יודן בר סימון ולא עוד אלא ששרתה עליו רוח הקדש ואמ' ג' ספרים הללו משלי שיר השירים וקהלת.

<א,א,ו> הה"ד תחת אבותיך יהיו בניך את מוצא צדיק מוליד צדיק רשע מוליד רשע צדיק מוליד רשע רשע מוליד צדיק וכלהון יש להם משל ויש להם מליצה דכת' תחת אבותיך יהיו בניך סרכא דאקים תאניתא רשע מוליד רשע יש לו מקרא ויש לו משל ויש לו מליצה מקרא דכת' והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים משל כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע מליצה מנין מה ילדת חיפושיתה קרוצי בישי מינה צדיק מוליד רשע יש לו מקרא תחת חטה יצא חוח משל מולדין דלית כוותהון מרביין דמיין להון רשע מוליד צדיק יש לו מקר' תחת הנעצוץ יעלה ברוש משל מן סניה נפק ורדא.

אבל שלמה מלך בן מלך חכם בן חכם צדיק בן צדיק אנטיגנוס בן אנטיגנוס את מוצא כל מה שכתוב בזה כתוב בזה דוד מלך מ' שנה וזה מלך ארבעים שנה דוד מלך על ישראל ויהודה ובנו

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

מלך על ישראל ויהודה אביו בנה את היסודות והוא בנה את העליונות אביו מלך מסוף העולם ועד סופו וזה מלך מסוף העולם ועד סופו דוד כתב ספרים ושלמה כתב ספרים דוד אמר שירים ושלמה אמר שירים דוד אמר הבלים ושלמה אמר הבלים דוד אמר דברים ושלמה אמר דברים דוד אמר משלים ושלמה אמר משלים דוד קלס באז ושלמה קלס באז דוד בנה מזבח ושלמה בנה מזבח דוד הקריב קרבן ושלמה הקריב קרבן דוד העלה את הארון ושלמה העלה את הארון.

דוד מלך ארבעי שנה שנאמ' והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה ושלמה מלך ארבעים שנה שנאמ' וימלוך שלמה על כל ישראל ארבעים שנה דוד מלך על ישראל ויהודה שנאמ' ויבחר יי אליי ישראל בי מכל בית אבי ושלמה מלך על ישראל ויהודה שנאמ' וישראל רבים וגו' דוד בנה את היסודות שנא' ויקם דוד על רגליו וגו' ושלמה בנה את העליונות שנאמ' בנה בניתי בית זבול לך דוד אמר דברים שנאמ' אלה דברי דוד האחרונים וגו' ושלמה אמר דברים שנאמ' דברי קהלת בן דוד מלך בירושלם דוד אמר הבלים שנאמ' אך כל הבל בני אדם המה ושלמה אמר הבלים שנאמ' הבל הבלים אמר קהלת הבל הבל דוד אמר משלים שנאמ' כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע וגו' ושלמה אמר משלים שנאמ' משלי שלמה בן דוד מלך ישראל דוד כתב ספרים דתלים נכתב על שמו ושלמה כתב ספרים משלי קהלת שיר השירים דוד קלס באז שנאמ' אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רנה אז יאמרו בגוים וגו' ושלמה קלס באז שנאמ' אז אמר שלמה יי אמר וגו' דוד העלה את הארון שנאמ' ויהי דוד וזקני ישראל וגו' ושלמה העלה את הארון שנאמ' אז יקהל שלמה את כל זקני ישראל וגו' דוד אמר שירים שנאמ' וידבר דוד ליי את דברי השירה הזאת וגו' ושלמה אמר שירים שנאמ' שיר השירים אשר לשלמה.

ר' סימון בשם ר' יונתן דבית גוברין בשם ריב"ל אמ' הואיל ואת מקישו מכל צד מה אביו נמחל לו על כל עונותיו שנאמ' גם יי העביר חטאתך לא תמות אף זה כיוצא בו ולא עוד אלא ששרת עליו רוח הקדש ואמר שלשה ספרים משלי קהלת ושיר השירים.

<א,א,ז> דבר אחר שיר השירים זה שאמר הכתו' לב חכם ישכיל פיהו לבו של חכם מלא חכמה מי ישכיל עליו ומי מחכים עליו פיהו פומיה מחכים עילוי פומיה מורה עילוי ועל שפתיו יוסיף לקח מתוך שהוא מוציא דברי תורה מלבו מוסיף על לקחה של תורה משלו משל למה הדבר דומה לחבית שהיא מלאה אבנים טובות ומרגליות ומוקפת צמיד פתיל והיא נתונה בזוית אחת ואין אדם יודע מה בתוכ' בא אחד ופנה אותה וידעו הכל מה בתוכה כך לבו של שלמה היה מלא חכמה ולא היה אדם יודע מה בתוכו כיון ששרת עליו רוח הקדש ואמר שלשה ספרים ידעו הכל חכמתו.

ועל שפתיו יוסיף לקח לקח שהוסיף על דברי תורה עילהו שנאמ' ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה מהו ולתור להעשות תייר בחכמה הד"א ויתורו את ארץ כנען מאן דקרא טבוואות

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

תיזל לגביה מאן דתני טבוואות ניזל לגביה שני ויתורו את ארץ כנען ד"א לדרוש ולתור לתור ולהותיר הדין פייטנה כד עביד אלפא ביתא זימנין דימחסל לה וזימנין דלית מיחסל לה ברם שלמה עבד אלפי ביתא וחמשא אתין יתרין עלוי דכתיב ויהי שירה חמשה ואלף ויהי שירה של אלף חמשה ולא על דברי תורה בלבד היה תייר שלמה אלא על כל אשר נעשה תחת השמש כגון האיך ממתיקין את החרדל האיך ממתיקין את התרמוסין אמ' לו הקב"ה אחר דברי תורה יללתה חייד שאין אני מקפח שכרך הריני משרה עליך רוח הקדש מיד שרתה עליו רוח הקדש ואמר שלשה ספרים הללו משלי קהלת ושיר השירים.

<א,א,ח> ד"א שיר השירים זהו שאמר הכתו' ויותר שהיה קהלת חכם אלו אדם אחר אמרן היית צריך לכוף אזניך ולשמוע הדברים האלה ויותר שאמרן שלמה ואלו מדעתו אמרן היית צריך לכוף אזניך ולשמועם ויותר שאמרן ברוח הקדש ויותר שהיה קהלת חכם עוד למד דעת את העם ואזן וחקר תיקן משלים הרבה ואזן ד"ת וחקר דברי תורה עשה אזנים לתורה ואת מוצא שעד שלא עמד שלמה לא היתה דוגמא רב נחמן תרתין רב נחמן אמ' לפלטין גדולה שהיו בה פתחין הרבה וכל שהיה נכנס בתוכה היה טועה מדרך הפתח בא פקח אחד ונטל הפקעת ותלאה דרך הפתח היו הכל נכנסין ויוצאין דרך הפקעת כך עד שלא עמד שלמה לא היה אדם יכול להשכי' דבר תורה וכיון שעמד שלמה התחילו הכל סוברי' תורה רב נחמן לישנא חורי לחורשא של קנים ולא היה אדם יכול להכנס בה ובא פקח אחד ונטל את המגל וכסח התחילו הכל נכנסין דרך הכסיח ויוצאין כך שלמה.

א"ר יוסי לקופה גדולה מלאה פירות ולא היה לה אזן ולא היתה יכולה להטלטל ובא פקח אחד ועשה לה אזנים והתחילה מטלטלת על ידי אזניה כך עד שלא עמד שלמה לא היה אדם יכול להשכיל דבר תורה וכיון שעמד שלמה התחילו הכל סוברין תורה אמ' ר' שילא לקיתון גדול שהוא מלא רותחי' ולא היה לו אזן להטלטל ובא אחד ועשה לו אזן והתחיל להטלטל על ידי אזנו אמ' ר' חנינא לבאר עמוקה מלאה מים והיו מימיה צוננין ומתוקין וטובים ולא היתה בריה יכולה לשתות ממנה בא אדם אחד וספק לה חבל בחבל משיחה במשיחה ודלה ממנה ושתה התחילו הכל דולין ושותין כך מדבר לדבר ממשל למשל עמד שלמה על סודה של תורה דכתי' משלי שלמה בן דוד מלך ישראל משלותיו של שלמה.

ורבנין אמרין אל יהי המשל הזה קל בעיניך שעל ידי המשל הזה אדם יכול לעמוד בדברי תורה משל למלך שאיבד זהוב מביתו או מרגלית טובה לא על ידי פתילה ואיסר הוא מוצא אותה כך המשל הזה לא יהיה קל בעיניך שעל ידי המשל אדם עומד על דברי תורה ותדע לך שהוא כך שהרי שלמה על ידי המשל הזה עמד על דיקדוקיה של תורה אמ' ר' יודן ללמדך שכל מי שהוא אומ' דברי תורה ברבים זוכה שתשרה רוח הקד' של שכינה עליו וממי את למד משלמה שעל ידי שאמר דברי תורה ברבים זכה ששרתה עליו רוח הקדש ואמר ג' ספרים משלי קהלת ושיר השירים.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<א,א,ט> ר' פנחס בן יאיר פתח אם תבקשנה ככסף אם אתה מחפש אחר דברי תורה כמטמונים הללו אין הקב"ה מקפח שכרך משל לאדם אם מאבד סלע או כילרין בתוך ביתו הוא מדליק כמה נרות כמה פתילות עד שיעמוד עליהם והרי דברים קל וחומר מה אלו שהם חיי שעה של עולם הזה אדם מדליק כמה נרו' וכמה פתילות עד שיעמוד עליהם וימצאם דברי תורה שהם חיי העולם הזה וחיי העולם הבא אין אתה צריך לחפש אחריהם כמטמונים הללו הוי אם תבקשנה ככסף.

אמר ר' אלעזר מימי לא קדמני אדם לבית המדרש ולא הנחתי שם אדם ויצאתי פעם אחת השכמתי ומצאתי הזבלים והתבנים ואמרתי אם תבקשנה ככסף וכמטמוני' תחפשנה אז תבין יראת יי אנחנו לא נזבלם ולא נתבנם אפי' כתבנים אפי' כזבלים מכאן תניני' היה רבי פנחס בן יאיר אומר זריזות מביאה לידי נקיות נקיות מביאה לידי טהרה טהרה מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי ענוה ענוה מביאה לידי יראת חטא יראת חטא מביאה לידי חסידות חסידות מביאה לידי רוח הקדש רוח הקד' מביאה לידי תחיית המתים תחיית המתים מביאה לידי אליהו הנביא זכור לטוב זריזות מביאה לידי נקיות שנאמ' וכלה מכפר את הקדש נקיות לידי טהרה שנאמ' וכפר עליה הכהן וטהרה טהרה לידי קדושה שנאמ' וטהרו וקדשו קדושה לידי ענוה שנאמ' כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכן ואת דכא ושפל רוח ענוה לידי יראת חטא שנא' עקב ענוה יראת יי יראת חטא לידי חסידות שני' אז דברת בחזון לחסידך חסידות לידי רוח הקדש שנא' דברת בחזון לחסידך ורוח הקדש לידי תחיית המתים שנאמ' ונתתי רוחי בכס וחיייתם תחיית המתים לידי אליהו הנביא זכור לטוב שנאמ' הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא אמ' ר' מתנא עשת חכמה עטרה לראשה עשת ענוה סנדל לעקיבה מה שעשת חכמה עטר' לראשה שנאמ' ראשית חכמה יראת יי עשת ענוה סנדל לעקיבה שנאמ' עקב ענוה יראת יי תחית המתים על ידי אליהו הנביא זכור לטוב הה"ד אז תבין יראת יי ודעת קדושים תמצא זו רוח הקדש.

ר' סימון בשם ר' שמעון בן חלפתא ללסטיס שהיה גדול בביתו של מלך אמ' לו המלך שאל מה אתן לך אמ' הלסטיס אם שואל אני כסף וזהב הוא נותן לי אבנים ומרגליות הוא נותן לי אמ' הריני שואל בתו של מלך והכל בכלל כך בגבעון נראה יי אל שלמה בחלום הלילה ויאמר אליים שאל מה אתן לך אמר שלמה אם אשאל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות הוא נותן לי אלא הרי אני שואל את החכמה והכל בכלל הה"ד ונתת לעבדך לב שומע אמ' לו הקב"ה שלמה חכמה שאלת לך ולא שאלת עשר ונכסים ונפש אויביך חייך החכמה והמדע נתון לך ועל ידי כן עשר ונכסים אתן לך מיד ויקץ שלמה והנה חלום אמר ר' יצחק חלום היה עומד על כנו וחמור נוהק והוא יודע מה נוהק צפור מצוצי והוא יודע מהו מצוצי מיד ויבא ירושלם ויעמד לפני ארון ברית יי ויעל עולות ויעש שלמים ויעש משתה לכל עבדיו אמר רבי אלעזר מכאן שעושים סעודה לגמרה של תורה אמ' ר' יודן ללמדך שכל מי שמלמד תורה ברבים זוכה ששורי עליו

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

רוח הקדש שכך עשה שלמה שלמד ושרתה עליו רוח הקדש ואמר שלש' ספרים משלי וקהלת ושיר השירים.

<א,א,י> ד"א שיר השירים ר' איבו ורבי יהודה רבי איבו אמר שיר חד השירים תרין הא תלתא ור' יהודה בר סימון אמר שיר השירים כלה חד ואילין תרתין אחרניאתא מה את עבד לון שיר המעלות לשלמה וחד מזמור שיר חנוכת לדוד סברין מימר דוד אמרן ואת תולה בדוד שנא' כמגדל דוד צוארך אלא מה שיר השירים שלמה אמרה ותלה אותה בדוד כשתמצא אומר כל מעשיו של אותו האיש משולשין היו ג' המעלות עלה שלמה במעלה הראשונה כת' כי הוא רודה בכל עבר הנהר במעלה שניה שנאמ' ושלמה היה מושל במעלה שלישית שנא' וישב שלמה על כסה יי' למלך אמ' ר' יצחק וכי אפשר לו לאדם לישוב על כסא יי' אותו שכת' בו כי יי' אליך אש אוכלה הוא וכת' נהר דינו' נגיד ונפיק וגו' כרסיה שביבין דינור ואת אמרת וישב שלמה על כסא יי' אלא מה כסאו של הקב"ה שולט מסוף העולם ועד סופו אף כסא שלמה שולט מסוף העולם ועד סופו מה כסא יי' דן בלא עדים אף כסא שלמה דן בלא עדים והתראה ואי זה הוא זה דינן של זונות הה"ד אז תבאנה שתים נשים מי היו רב אמר רוחות היו ורבנן אמרין יבמות היו ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אמר זונות ממש היו והוציא דינן בלא עדים והתראה.

שלש ירידות ירד שלמה ירידה ראשונה מאחר שהיה מלך גדול מסוף העולם ועד סופו נתמעטה מלכותו ולא היה מלך על כל ישראל הה"ד משלי שלמה בן דוד מלך ישראל ירידה שנייה מאחר שהיה מלך על ישראל נתמעטה מלכותו ולא היה מלך אלא על ירושלים הה"ד אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם יריד' שלישית מאח' שהיה מלך על ירושלי' ולא היה מלך אלא על ביתו שנאמ' הנה מטתו שלשלמה כלם אחוזי חרב ואפ' על מטתו לא היה מלך שהיה מפחד מן הרוחות.

שלשה עולמות ראה ר' יודן ורב חוניא רבי יודן אמ' מלך הדיוט ומלך חכם טפש וחכם עשיר עני ועשיר מה טעם את הכל ראיתי בימי הבלי לית בר נש מתני אונקי דידיה אלא בשעת רוחיה ר' חוניא אמ' הדיוט מלך והדיוט טפש חכם ועשיר עני עשיר ועני מה טעם אני קהלת הייתי מלך על ישראל הייתי הוינא כד הוינא ברם כען לית אנא.

שלש עבירות עבר הרבה לו סוסים הרבה לו נשים הרבה לו כסף וזהב שנאמ' ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים ולא היו נגנבות אמ' ר' יוסי בר חנינא אבני עשר אמות ואבני שמנה אמות תני ר' שמעון בן יוחאי אפ' משקלות שהיו בימי שלמה של זהב היו הה"ד אין כסף נחשב בימי שלמה הרבה לו נשים שנאמ' והמלך שלמה אהב נשים נכריות רבות ואת בת פרעה וגו' מן הגוים אשר אמר יי אל בני ישראל לא תבאו בהם והם לא יבאו בכסם וגו' ר' יהושע בן לוי אמ' על שם לא תתחתן בס' ר' שמעון בן יוחאי אומ' לאהבה אהבה ממש לזנות ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר כתנו' גם אותו החטיאו הנשים הנכריות מלמד שהיה בועלן כשהן נדות ולא היו מודיעות אותו רבי יוסי בן חלפתא אומ' לאהבה להאהיבן לאהבן ולקרבן

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ולגייירן ולהכניסן תחת כנפי השכינה נמצאת אומ' חנניא בן אחי ר' יהושע ור' שמעון בן יוחאי ור' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אמרו דבר אחד ר' יוסי בן חלפתא פליג תלתייהון.
שלשה שטנים נזדווגו לו הה"ד ויקם י"י שטן לשלמה את הדד האדומי וכת' ויקם אליים לו שטן את רזון בן אלידע וכת' ויהי שטן לישראל כל ימי שלמה ?ה? >...< ..> וסוסים שנאמ' ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש ?מ? >...< ?ת? כסף וסוס בחמשים ומאה.
שלשה משלות אמר משלי שלמה בן דוד מלך ישראל משלי שלמה בן חכם ישמח אב גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהוד'.
שלשה הבלים אמ' הבל הבלים אמר קהלת וגו' הבל חד והבלים תרין הא תלתא.
שלשה שירים אמ' שיר חד השירי' תרין הא תלתא.
שלשה שמות נקראו לו ידידיה שלמה קהלת רבי יהושע בן לוי אמר הנהו תלתא אמ' יקה למואל איתאל הא שבעה אמ' ר' שמואל בר נחמן עיקר אוותנטייה שלהן שלו ידידיה קהלת שלמה מודה רבי שמואל בר נחמן באלו ארבעה שנתוספו לו ונתגנה בהן הן צריכין להדרש אגור שאגר דברי תורה בן יקה בן שהקיאה לשעה כספל הזה שנתמלא בשעתו ונשפך בשעתו כך למד שלמה תורה בשעתה ושכחה בשעתה למואל שנם לאל בכל לבו אמר יכול אני להרבות ולא לחטוא לאיתאל לאיתאל ואוכל איתאל אתי אל ואוכל.
שלשה ספרים כתב משלי קהלת שיר השירים אי זה מהן כתב תחלה ר' חייא רבה ור' יונתן ר' חייא רבה אמר משלי כתב תחלה ואחר כך שיר השירים ואחר כך קהלת ומיתי לה מהאי קרא וידבר שלשת אלפים משל זה ספר משלי ויהי שירו חמשה ואלף זה שיר השירים וקהלת בסוף אמרה מתנייתא פליגא ר' חייא רבה פליגא על שמעתא מתנייתא אמרה שלשתן כתב כאחת שמעתא אמרה כל חד וחד בפני עצמו תני ר' חייא רבה רק לעת זקנת שלמה שרתה עליו רוח הקדש ואמר שלשה ספרים משלי וקהלת ושיר השירים ר' יונתן אמ' שיר השירי' כתב תחלה ואחר כך משלי ואחר כך קהלת ומייתי לה ר' יונתן מדרך ארץ כשאדם נער אומ' דברי זמר הגדיל אומ' דברי משלות הזקין אומ' דברי הבלים ר' יניי חמוי דר' אמי אמ' הכל מודים שקהלת בסוף אמרה.
>א,א,יא< ר' אלעזר בר אבונה משום ר' אחא ורבנין ר' אלעזר אמ' וידבר שלשת אלפים משל על כל דבר ודבר ויהי שירו חמשה ואלף חמשה טעמים על כל דבור ורבנין אמרין וידבר שלשת אלפים משל על כל משל ומשל ויהי שירו חמשה ואלף חמשה טעמים על כל משל ומשל ויהי משלו אין כתוב כאן אלא ויהי שירו חמשה ואלף שירו של משל טעמיה דמילתא טעמיה דמלתא אמ' ר' שמואל בר נחמן חזרנו על כל ספר משלות ולא מצינו שכת' בו אלא שמונה מאות וששה עשר פסוקים ואת אומ' שלשת אלפים משל אלא שאין לך כל פסוק ופסוק שאין בו שנים ושלשה טעמים כגון נזם זהב וחלי כתם נזם זהב באף חזיר אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד אין צריך לומר תשב תשב אין צריך לומר שלא תדבר.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

תנינן אמר רבי עקיבא חס ושלום לא נחלק אדם אחד מישראל על שיר השירי שלא תטמא את הידים שאין כל העול' כלו כדי ביום שנתנה שיר השירים למה שכל הכתובים קדש וזה קדש קדשים ועל מה נחלקו על קהלת אמ' ר' יוחנן בר ר' יהושע בן חמיו של ר' עקיב' כדברי בן עזאי כך נחלקו וכך גמרו ר' אלעזר בן עזריה עבד לה מתלא לאחי שהוליד סאה של חטים אצל הנחתום אמ' לו הוציא לי ממנה קמח סלת הוציא לי ממנה קלוסקי' קמח וסלת אחת כך כל חכמתיה דשלמה לא סילת אלא שיר השירים לישראל שיר השירים המשובח שבשירים המעולה שבשירים המסולסל שבשירי' נאמ' שירים ונשבח למי שעשאנו שירים בעולם המד"א והילילו שירות היכל שבחו דהיכלא ד"א שיר השירים המשובח שבשירים המעולה שבשירים המסולסל שבשירים נאמר שירים למי שעשאנו שירים לעולם המד"א יי בדד ינחנו ר' יוחנן בשם ר' אחא בשם רבי שמעון בר אבא נאמ' שירים ושבח למי שעתיד להשרות עלינו רוח הקדש נאמר לפניו שירים הרבה בכל השירים או הוא מקלסן או הן מקלסין אותו בשירת משה הן מקלסין אותו ואומ' זה אלי ואנוהו ובשירת משה הוא מקלסן ירכיבהו על במותי ארץ ברם הכא הן מקלסין אותו והוא מקלסן הוא מקלסן הנך יפה רעיתי והן מקלסין אותו הנך יפה דודי אף נעים רבי שמעון בשם רבי חנין דציפרין אמ' שיר כפול ר' סימון אמ' כפול ומכופל ר' לוי אמ' כנגד שנות אבות ועשרת הדברות נאמרה מנין שיר ש"ר תק"י ואי תימר דאית בהון יתיר צא מהן שני רעבון שאין עולין מן המנין ד"א רבי יודן ור' לוי בשם ר' יוחנן כל מקום שנאמ' במגלה זו במלך שלמה במלך סתם בנקבות הכת' מדבר ורבנין אמרין כל מקום שנאמ' במלך שלמה במלך שהשלום שלו הכתו' מדבר במלך סתם בכנסת ישראל הכת' מדבר.

<א,ב,א> ישקני מנשיקות פיהו איכן נאמרה רבי חנינא בר פפא אמ' בים נאמרה המד"א לסוסתי ברכבי פרעה ר' יודא בר רבי סימון אמר בסיני נאמרה שנאמ' שיר השירים שיר השירים שיר שאמרו אותו השירים השוררים שנאמ' קדמו שרים אחר נוגנים תני משה ב"ר נתן הקב"ה בכבוד גדולתו אמרה שנאמ' שיר השירים אשר לשלמה למלך שהשלום שלו רבן גמליאל אומ' מלאכי השרת אמרוהו שיר השירים שיר שאמרוהו שרים של מעלה ר' יוחנן אמ' בסיני נאמרה שנא' ישקני מנשיקו' פיהו ר' מאיר אומר באהל מועד נאמרה ומייתי לה מן הדא קרייא עורי צפון ובואי תימן עורי צפון זו העולה הנשחטת בצפון ובאי תימן אלו שלמים שנשחטין בדרום הפיחי גני זה אהל מועד יזלו בשמיו זה קטרת הסמים יבא דודי לגנו זו השכינה ויאכל פרי מגדיו אלו הקרבנות רבנין אמרין בבית העולמים ומייתון לה רבנין אף אינון מהאי קרא עורי צפון זו העולה הנשחטת בצפון ובאי תימן השלמים הנשחטים בדרום הפיחי גני זה בית העולמים יזלו בשמיו זה קטרת הסמים יבא דודי זו השכינה ויאכל פרי מגדיו אלו הקרבנות ורבנין אמרין כלהון חורי כולה בבית העולמים נאמרה.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

א"ר אחא אפריון ודבתריה ורבנן עבדין יתהון פתחים לויהי ביום כלות משה על דעתיה דר' חנינא בר פפא דאמי בים נאמרה ישרי עלינו רוח הקדש ונאמי לפניו שירות הרבה ועל דעתיה דרבן גמליאל דאמי מלאכי השרת אמרוהו יתן לנו מנשיקות שנשק לבניו על דעתיה דר' מאיר דאמי באהל מועד נאמרה יוריד לנו האש ויקבל קרבנותינו על דעתיה דר' יוחנן דאמר בסיני נאמרה יוציא לנו נשיקות מתוך פיהו הה"ד ישקני מנשיקות פיהו.

<א,ב,ב> ד"א ישקני מנשיקות פיהו א"ר יוחנן מלאך היה מוציא הדיבור מלפני הקב"ה על כל דיבור ודיבור ומחזירו על כל אחד ואחד מישראל ואומר לו מקבל את עליך את הדיבור הזה כך וכך דינך יש בו כך וכך עונשין יש בו כך וכך גזרות יש בו וכך מצות וכך קלים וחמורים יש בו כך וכך מתן שכר יש בו והיה אומר לו ישראל הן וחוזר ואומ' לו מקבל את אלהותו של הקב"ה והוא אומ' לו הן והן מיד היה נושקו על פיו הה"ד אתה הראית לדעת על ידי שליח ורבני אמרין הדיבור עצמו היה מחזיר על כל אחד ואחד מישראל ואומ' לו מקבלני את עליך כך וכך מצות יש בי כך וכך דינך יש בי וכך עונשין יש בי כך וכך גזרות וכך מצות וכך קלן וחמורים יש בי כך וכך מתן שכר יש בי והוא אומר הן והן מיד הדיבור נושקו על פיו לאדקולאון בן הדיסה ולמדו התורה הה"ד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך דברים שראו עיניך איך היה הדבור מדבר עמך ד"א פן תשכח את הדברים שני דבורים שמעו ישראל מפי הקב"ה ר' יהושע בן לוי אמ' טעמון דרבני אחר כל הדברות כתי' דבר אתה עמנו ונשמעה מה עבד לה ר' יהושע בן לוי פליג שאין מוקדם ומאוחר בתורה או אינו מדבר דבר אתה עמנו ונשמעה אלא לאחר שנים ושלשה דברות ר' עזריה ור' יהודה בר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי תפישו שיטתיה אמ' כתיב תורה צוה לנו משה כל התורה כלה ושש מאות ושלש עשרה מצות הוי בגימטריא תורה עולה שש מאות ואחת עשרה מצות דבר עמנו משה ברם אנכי ולא יהיה לך לא שמענו מפי משה אלא מפי ה"ה הוי ישקני מנשיקות פיהו.

וכיצד היה הדיבור יוצא מפי הקב"ה ר' שמעון בן יוחאי ורבנן ר' שמעון בן יוחאי אומ' מלמד שהיה הדבור יוצא מימינו של הקב"ה לשמאלן של ישראל וחוזר ועוקף את מחנה ישראל שמונה עשר מיל על שמנה עשר מיל וחוזר ומקיף לימינן של ישראל לשמאלו של הקב"ה והקב"ה מקבלו מימינו וחוקקו על הלוח וקולו הולך מסוף העולם ועד סופו לקיים מה שנאמי' קול יי חוצב להבות אש ורבנן אמרין וכי יש שמאל למעלה והלא כתיב ימינך יי נאדרי בכח ימינך יי אלא הדיבור היה יוצא מפי הקב"ה מימינו לימינן של ישראל וחוזר ועוקף את מחנה ישראל שמנה עשר מיל על שמנה עשר מיל וחוזר ומקיף מימינן של ישראל לימינו של הקב"ה והקב"ה מקבלו מימינו וחוקקו על הלוח וקולו הולך מסוף העול' ועד סופו שנאמי' קול יי חוצב להבות אש.

אמר ר' ברכיה שנה לי ר' חלבו הדיבו' עצמו היה נחקק מאיליו וכשהוא נחקק הולך קולו מסוף העולם ועד סופו שני קול יי חוצב להבות אש אמרתי לר' חלבו והא כתו' כתובים באצבע

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

אליים אמי לי חנוקה סברת לחנוקני אמרית ליה ומהו דין דכתי' לוחות אבן כתובים באצבע אליים אמי לי כתלמיד שהוא כותב ורבו מיישב על ידו ר' יהושע בן לוי ורבנין ר' יהושע אומי שתי דברות שמעו ישראל מפי הקב"ה אנכי ולא יהיה לך הה"ד ישקני מנשיקות פיהו ולא כל הנשיקות ורבנין אמרין כל הדברות שמעו ישראל מפי הקב"ה ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי טעמון דרבנין דכתי' ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה מה עבד ליה ר' יהושע בן לוי פליג שאין מוקדם ומאוחר בתורה או אינו מדבר דבר אתה עמנו ונשמעה אלא לאחר שנים ושלושה דברות ר' עזריה ור' יהודה בר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי תפישו שיטתיה אמרי כתוי תורה צוה לנו משה כל התורה כלה שש מאות ושלוש עשרה מצות הוי תורה בגי מטריא עולה במני' תרי"ג מצות דבר עמנו משה ברם אנכי ולא יהיה לך לא דבר עמנו משה אלא מפי הקב"ה שמענום.

א,ב,ג,ד > ר' יוחנן פתר קרייה בישראל בשעה שעלו להר סיני למלך שמבקש ליקח לו אשה בת טובים ובת גניסים שלח אצלה שליח ודבר לה אמרה איני כדאית לשפחתו אלא רצוני לשמוע מפיו כיון שחזר אותו השליח אל המלך היו פניו שוחקות ושיחותיו אינן נשמעות למלך המלך שהיה פקח אמי זה פניו שוחקות דומה שקבלה עליה ושיחותיו אינן נשמעות לי דומה שאמרה רצוני לשמוע מפיו כך ישראל היא בת טובים השליח זה משה המלך זה הב"ה בשעה ההיא וישב משה את דברי העם אל יי ומה ת"ל ויגד משה את דברי העם אל יי אלא על ידי שנא' הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם ויגד משה את דברי העם אל יי אמי ליה כך תבעו אמי ליה ושמעין למיינוקא מה דהוא בעי ר' פנחס בשם ר' לוי אמי מתלא אמי דנכית ליה חיוויא חבלא מדחיל ליה כך אמי משה אתמול על ידי שאמרתי לו והן לא יאמינו לי נטלתי את שלי מתחת ידיהם עכשו מה אני עושה להם תני ר' שמעון בן יוחאי כך תבעו ואמרו רצוננו לראות כבוד מלכנו ר' פנחס בשם ר' לוי גלוי היה לפני הקב"ה שעתידין ישראל להמיר כבודו באחר שני וימירו את כבודם שלא יהו אומי אילו הראנו את כבודו ואת גדלו היינו מאמינים לו ועכשו שלא הראנו כבודו וגדלו אין אנו מאמינים לו לקיים מה שני ואל תבא במשפט את עבדך.

א,ב,ד < ר' יודן בשם ר' יודה בר' סימון ור' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומי בשעה ששמעו ישראל אנכי יי אליך נתקע תלמוד תורה בלבם והיו למדים ולא היו משכחין באו אצל משה ואמרו משה רבינו העשה את פרוזביון שליט בינותינו שני דבר אתה עמנו ונשמעה ועתה למה נמות ומה הנייה יש באבדה שלנו חזרו להיות למדים ושכחים אמרו מה משה בשר ודם עובר אף תלמודי עובר בידו חזרו באו להם אל משה אמי לו משה רבינו לוואי יגלה לנו פעם שנייה לוואי ישקני מנשיקות פיהו לוואי יתקע תלמוד תורה בלבנו כמות שהיה אמי להם אין זו עכשו לעתיד לבא הוא שני נתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ר' נחמיה אמ' בשעת ששמעו ישראל לא יהיה לך נעקר מלבם יצר הרע באו אצל משה אמרו לו משה רבינו העשה את פרוזביון שליט בינותינו שני דבר אתה עמנו ונשמעה ועתה למה נמות ומה הנייה יש באבדה שלנו מיד חזר יצר הרע למקומו חזרו אל משה ואמרו לו משה רבינו לוואי יגלה לנו פעם שנייה לואי ישקני מנשיקות פיהו אמ' להם אין זו עכשו אבל לעתיד לבא היא דכתי' והסירותי את לב האבן מבשרכם.

<א,ב,ה> ר' עזריה ואמרי לה ר' אלעזר ור' יוסי בר' חנינא ורבנין ר' אלעזר אומ' משל למלך שהיה לו מרתף של יין בא אחד אורח ראשון מזג לו את הכוס ונתן לו בא השני ומזג לו את הכוס ונתן לו כיון שבא בנו של מלך נתן לו המרתף כלו כד אדם הראשון נצטווה על שבע מצות הה"ד ויצו יי אל'ים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל ויצו זו ע"ז המד"א כי הואיל הלך אחרי צו יי זו קללת השם שני ונוקב שם יי מות יומת אל'ים אלו הדיינין שני עד האל'ים יבא דבר שניהם על האדם זו שפיכות דמים דכתי' שופך דם האדם לאמר זו גילוי עריות דכתי' לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו מכל עץ הגן זה הגזל דכתי' המן העץ אשר צויתך נח נתוסף לו אבר מן החי דכתי' אך בשר בנפשו דמו אברהם נצטווה על המילה יצחק חנכה לשמנה ימים יעקב על גיד הנשה שני על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה יהודה על היבמה שנאמ' ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבם אותה אבל את מצות עשה ומצות לא תעשה.

ר' יוסי בר' חנינא ורבנין אמ' למלך שהיה מחלק אפסניות ללגיונותיו על ידי דכסין ואיפרכין ואיסטרטלין כיון שבא בנו נתן לו מיד ליד ר' יצחק אומ' למלך שהיה אוכל איפסטלין כיון שבא בנו נתן לו מיד ליד רבנן אמרי למלך שהיה אוכל חתיכות כיון שבא בנו נתן לו מיד ליד ויש אומ' שגמעה מפיו ונתן לו שני כי יי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

ר' אבהו אמרי לה ר' יהודה ור' נחמיה ר' נחמיה אמ' שנים חברים שהיו עסוקי' בדבר הלכה זה או' בית אב של הלכה וזה אומ' בית אב של הלכה אמ' הב"ה משוקיותהון על ידי ר' יהודה אמ' אפי' הבל היוצא מפיו כמה דתימ' ואיוב הבל יפצה פיהו אמ' הקב"ה משוקיותהון עלי ורבנין אמרין עתידות נפשהון של אלו ליטול בנשיקה א"ר עזריה מצאנו שנפשו של אהרן לא נטלה אלא בנשיקה הה"ד ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי יי וימת שם ונפשו של משה מנין שני וימת שם משה עבד יי על פי יי מרים מנין דכתיב ותמת שם מרים מה שם שני להלן על פי יי אף כאן כן אלא שגנאי לפרשו ושאר כל הצדיקי' מנין שנא' ישקני מנשיקות פיהו אם עסקת בדברי תורה ששפתיך מנושקות סוף שהכל מנשקין לך על פיך.

ד"א ישקני מנשיקות יזיינני יטהרני ידיקני ישקני יזיינני מדכתיב נושקי קשת מימיני ומשמילים א"ר שמעון בר נחמן משלו דברי תורה בזיין מה הזיין הזה מתקיים בעליו בשעת מלחמה כד דברי תורה מתקיימין עם מי שעמל בהן כל צרכן ר' חונא בר אחא מיייתי לה מהכא רוממות אל וגו' מה החרב שהיא אוכלת משני צדדיה כד תורה נותנת חיים בעולם הזה וחיים

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

לעול' הבא ר' יהודי ור' נחמי ורבנין ר' יהודה אומר שהתורה שנאמרה בפה אחת נאמרה בפיות הרבה ר' נחמיה אמ' שתי תורות נאמרו א' בפה וא' בכתב ורבנין אמ' דין שהן גוזרין על העליוני ועושי על התחתוני ועושי ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי אמ' טעמון דרבני דכתי' כי היו שרי קדש ושרי האלים שרי קדש אלו מלאכי השרת המד"א ואחלל שרי קדש שרי האלים אלו ישראל דכתי' בהון אני אמרתי אלהים אתם שהן גוזרין על העליוני ועושיין על התחתוני ועושיין כשהן עושיין בטהרה ד"א ישקני מנשיקות פיהו יטהרני ידביקני ישקני יטהרני כאדם שהוא משיק שני גבים זה על זה והוא מדביקן כמה דתימ' כמשק גבים שוקק בו ד"א ישקני מנשיקות פיהו ישקני ידביקני המד"א וקול כנפי החיות משיקות אשה אל אחותה ד"א ישקני יוציא לי קול נשיקות מתוך פיהו.

<א,ב,ו> כי טובים דודיך מיין תמן תנינן שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע שהיו מהלכין בדרך אמרו מפני מה אסרו את גבינת הגוים אמ' לו מפני שמעמידין אותו בקיבת נבלה אמ' לו והלא קיבת העולה חמורה מקיבת נבילה ואמרו כהן שדעתו יפה שורפה חיה ומהו שורפה חיה גמיע לה ואמר ר' שמעון בן לקיש עשו אותה כשותה בכוס מזוהם לא נהנה ולא מועיל אמ' ליה אם כן למה לא אסרוה בהנייה והשיאו לדבר אחר אמ' לו ישמעאל אחי היאך אתה קורא כי טובים דודיך מיין או דודיך מיין אמר לו אין הדבור כך שהרי חבירו בא ליסד עליו כן לריח שמניך טובים ולמה לא גלה לו א"ר יונתן מפני שבקרוב אסרוה ור' ישמע' היה קטן.

ר' שמעון בן חלפתא ור' חגי בשם ר' שמואל בר נחמן כתב כבשים ללבושך כבשי' כת' בשעה שתלמידך קטנים תהי מכבש לפניהם דברי תורה הגדילו ונעשו ת' ח' תהי מגלה להם סתרי תורה תני ר' שמעון בן יוחאי ואלה המשפטים אשר תשי' לפניהם מה סימה זו אינה נגלית לכל אדם כך הן דברי תורה ר' חוניא בעי ור' חמא בר עוקב' מקשי אם להפליגו היה מבקש היה לו להפליגו מחמשה הכרעות שבתורה ואלו ה'?: שאת ארור מחר משקדים וקם הלא אם תטיב שאת או שאת אם לא תטיב א"ר תנחומ' אית לי חורי ובני יעקב באו מן השדה כשמעם או כשמעם באו מן השדה א"ר יצחק כתי' ואותי צוה יי יש דברים שאמ' לי ביני לבין עצמי ויש דברי' שאמ' לי לומ' לבני א"ר אילא יש דברי' שמשיקין אותן על פה כיצד כתו' אחד או' בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך וכתו' אחר או' בשפתי ספרתי כל משפטי פיך באי זה צד יתקיימו ב' כתובים הללו אלא כל זמן שהיה עירא היאירי רבו של דוד קיים בלבי צפנתי אמרתך כיון שנסתלק בשפתי ספרתי.

<א,ב,ז> ד"א כי טובים דודיך מיין דברי תורה דומין זה לזה דודין זה לזה קרובין זה לזה המד"א או דודו או בן דודו אך מעין ובור מקוה מים שמכשירין שני' וכי יתן מים על זרע שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן חביבין דברי סופרין כדברי תורה מה טעם וחכך כיון הטוב חבירא בשם ר' יוחנן חביבין דברי סופרין מדברי תורה שנאמ' כי טובים דודיך מיין האומר אין תפלין לעבור על דברי תורה פטור חמש טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב ר' אבא בר כהנא בשם

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ר' יהודה בן פזי שמע לה מן הדא אמר' ר' טרפון אני הייתי בא בדרך והטיתי לקרות כדברי בית שמאי וסכנתני בעצמי מפני הליסטין את חמי אם לא קרא היה עובר על מצות עשה בלבד עכשיו שקרא נתחייב בנפשו הוי חביבין דברי סופרים מדברי תורה ר' חנינא בריה דר' אדא בשם ר' תנחום בר אחיא אמר' וחמורין מדברי תורה ונבואה כת' אל תטיפו יטיפון משל למלך ששלח פלמטרין שלו למדינה על אחד מהן כתב אם מראה לכם חותמי וסימנטרין שלי האמינו לו ואם לאו אל תאמינו לו ועל אחד מהם כתב אפי' אינו מראה לכם חותמי וסימנטרין שלי האמינו לו כך בדברי נבואה כת' כי יקום בקרבך נביא בדברי סופרים כת' על פי התורה אשר יורוך אשר תורך התורה אין כת' כאן אלא אשר יורוך ועל המשפט אשר תאמר אין כת' כאן אלא אשר יאמרו לך לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל על הימין שהוא ימין ועל השמאל שהיא שמאל שמע להם ואפי' שיאמרו לך על הימין שהיא שמאל ועל השמאל שהיא ימין.

<א,ב,ח> ד"א כי טובים דודיך מיין נמשלו דברי תורה במים ביין בשמן בדבש וחלב במים הוי כל צמא לכו למים מה מים מסוף העולם ועד סופו דכתי' לרקע הארץ על המים כך תורה מסוף העולם ועד סופו שנאמר' ארכה מארץ מדה מה מים חיים לעולם שנאמר' מעין גנים באר מים חיים כך תורה חיים לעולם שנאמר' כי חיים הם למוצאיהם וכת' לכו שברו ואכלו מה מים מן השמים שנאמר' לקול תתו המון מים בשמים כך תורה מן השמים שנאמר' כי מן השמים דברתי עמכם מה המים בקולי קולות שנא' קול יי על המים כך תורה בקולי קולות שנאמר' ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים מה המים משיבין הנפש שנאמר' ויבקע אליים את המכתש אשר בלחי כך תורה שנא' תורת יי תמימה משיבת נפש מה המים מטהרים את האדם מטומאה שנאמר' וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם כך תורה מטהרת הטמא מטומאתו שנאמר' אמרות יי אמרות טהורות ומה המים מטהרים הגוף שנאמר' ורחץ את בשרו במים כך תורה מטהרת הגוף שנא' צרופה אמרתך מאד ומה מים מכסים ערותו של ים שנאמר' כמים לים מכסי' כך תורה מכסה ערותן של ישראל שנאמר' ועל כל פשעי' תכסה אהבה ומה מים יורדי' טיפין טיפין ונעשו נחלים נחלים כך תורה אדם למד שתי הלכות היום ושתים למחר עד שנעשה כנחל נובע מה מים אם אין אדם צמא איני ערבי' בגופו כך תורה אם אין אדם עיף בה אינה ערבה בגופו ומה המים מניחין מקום גבוה והולכין במקום נמוך כך תורה מנחת מי שדעתו גבוהה עליו ומדבקת במי שדעתו נמוכה עליו ומה מים אין מתקיימין בכלי כסף וזהב אלא בירוד שבכלים כך תורה אין מתקיימת אלא במי שעושה עצמו ככלי חר'ס/ש? ומה מים אין אדם גדול מתבייש לומר לקטן השקני מים כך דברי תורה אין הגדול מתבייש לומר למדני פרק אחד דבר אחד פסוק אחד ואפילו אות אחת ומה מים כשאין אדם יודע לשוט בהן סוף שהוא מתבלע כך דברי תורה אם אין אדם יודע לשוט בהן ולהורות בהן סוף שהוא מתבלע אמר' ר' חנינא דקסרין מה המים נמשכין לגנות ופרדסים ולבתי כסאות ומרחצאות

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

יכול אף דברי תורה כן ת"ל כי ישרים דרכי יי אמי ר' חמא בר עוקבא מה המים מגדלין את הצמחין כך דברי תורה מגדלין את כל מי שהוא עמל בהן כל צרכן.

אי מה המים מבאישי ומחמי בקנקן אף דברי תורה כן ת"ל יין מה יין כל זמן שהוא מתישן בקנקן משתבח כך דברי תורה כל זמן שהם מתישני בגופו של אדם הן משתבחין בגדולה אי מה המים אינן ניכרין בגוף אף דברי תורה כן ת"ל יין מה היין ניכר בגוף כך דברי תורה ניכרין בגוף ומרמזין ומראין באצבע ואומ' זה הוא תלמיד חכם אי מה המים אין משמחין את הלב יכול אף דברי תורה כן ת"ל יין מה יין משמח את הלב דכתי' ויין ישמח לבב אנוש כך דברי תורה משמחין הלב שנאמ' פקודי יי ישרים משמחי לב.

אי מה היין פעמים שהוא רע לראש ולגוף יכול אף דברי תורה כן ת"ל שמן מה שמן מעדן הראש והגוף כך דברי תורה מעדני הראש והגוף שנאמ' נר לרגלי דברך אי מה השמן מר מתחלתו ומתוק בסופו יכול אף דברי תורה כן ת"ל דבש וחלב מה הם מתוקין אף דברי תורה מתוקין שנאמ' ומתוקים מדבש אי מה דבש יש בו קצרים יכול אף דברי תורה כן תלמוד לומ' חלב מה חלב נקי אף דברי תורה נקיים דכתי' לא יערכנה זהב וזכוכית אי מה חלב תפל יכול אף דברי תורה כן ת"ל דבש וחלב מה דבש וחלב כמשעורבין זה בזה אין מזיקין הגוף כך דברי תורה שנאמ' רפאות תהי לשרך כי חיים הם למוצאיהם.

ד"א כי טובים דודיך אלו האבות מיין אלו האמהות ד"א כי טובים דודיך אלו הקרבנות מיין אלו הנסכ"י? מ"דא"ר חנינא אלו היה יודע משה מה הקרבנו' חביבין בשעה שבאו ישראל לאותו מעשה היה מקריב כל קרבנות שבתורה אלא רץ לו לזכות אבות שנאמ' זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך ד"א כי טובים דודיך אלו ישראל מיין אלו אומות העולם יי עשרה יי עשרה נ' חמשים שבעים אומות ללמדך שחביבין ישראל לפני הב"ה יותר מכל האומות.

<א,ג,א> לריח שמניך טובים ר' ינאי בריה דר' שמעון כל השירות שאמרו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך כאדם שמריק מכלי לכלי חבירו כל המצות שעשו לפניך האבו' ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך מאתים וארבעים וחי' מצות עשה ושלוש מאות וששים וחמש מצות לא תעשה ר' אליעזר ור' יהושע ור' עקיבא ר' אליעזר אומ' אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסין ושמים וארץ מגלות וכל בני האדם לבלרין אין מספיקין לכתוב תורה שלמדתי ואני לא חסרתיה אלא כאדם שמטביל זיכרותו כמכחול בים ר' יהושע אומ' אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסין ושמים וארץ יריעות וכל בני אדם לבלרין אין מספיקין לכתוב דברי תורה שלמדתי ולא חסרתיה רק כאדם שמטביל זכרותו כמכחול בים ר' עקיב' או' אני אין בי כח לוי' כמו שאמרו רבותי אלא רבותי חסרוה ואני לא חסרתיה אלא כמריח באתרוג המריח נהנה והאתרוג לא חסר וכממלא מאמת המים וכמריח באתרוג וכמדליק מנר לנר.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

פעם אחת שהא ר' עקיבא לבא לבית המדרש בא וישב לו מבחוץ נשאלה שאלה זו הלכה אמרו הלכה מבחוץ חזרה ונשאלה אמרו תורה מבחוץ חזרה ונשאלה שאלה אמרו עקיבא מבחוץ פנו לו מקום בא וישב לו לפני רגליו של ר' ליעזר' ובית מדרשו של ר' ליעזר' היה עשוי כמין ריס ואבן אחת היתה שם והית' מיוחדת לו לשיבה פעם אחת נכנס ר' יהושע התחיל ונושק אותה האבן ואמר האבן הזאת דומה להר סיני וזה שישב עליה דומה לארון הברית.

<א,ג,ב> ד"א לריח שמניך טובי ר' אחא בשם ר' תנחום בר' חייא שני שמנים הם שמן כהוני ושמן מלכות ורבנין אמרין שתי תורות הן תורה שבכתב ושבעל פה א"ר יודן שמן תורק שמך שמך מתגדל על כל מי שהוא עוסק בשמנה של תורה היא דעת' דר' יודן דאמי' וחובל עול מפני שמן חובל עולו של סנחרי' מפני חזקיהו וסיעתו שהיו עוסקין בשמנה של תורה.

ד"א שמן תורק שמך מה השמן הזה מר מתחלתו וסופו מתוק כך והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד מה השמן הזה אין משתבח אלא על ידי כתישה כך ישראל אין עושין תשובה אלא על ידי יסורין מה השמן הזה אין מתערב בשאר משקין כך ישראל אין מתערבי באומות העולם דכתי' לא תתחתן במ מה השמן הזה כוס מלא אינו מזרזיף כשאר כל המשקין כך דברי תורה אין מזרזפין בדברי ליצנות מה השמן הזה כוס מלא שמן בידך ונפל לתוכו טיפה של מים ויצאת כנגדה טיפה של שמן כך אם נכנס דבר של תורה ללב יצא כנגדו דבר של ליצנות נכנס ללב דבר של ליצנות יצא כנגדו דבר של תורה מה השמן הזה מביא אורה לעולם כך ישראל אורה לעולם שני והלכו גוים לאור' מה השמן הזה עליון על כל המשקין כך הם ישרי עליונים על כל האומות שני ונתנד יי אלהיך עליון מה השמן הזה אין לו בת קול כך ישראל אין להם בת קול בעולם הזה אבל לעולם הבא כתי' ושפלת מארץ תדברי.

<א,ג,ג> ר' יוחנן פתר קרייה באברהם אבינו בשעה שאמי' לו הקב"ה לך לך מארצך וממולדתך למה היה דומה לצלוחית של פוליטו' שהיתה מונחת בזוית אחת ולא היה ריחה נודף בא אחד וטלטלה ממקומה והיה ריחה נודף אף כן אמי' הקב"ה לאברהם אברהם הרבה מעשי' טובים יש לך הרבה מצות יש לך טלטל עצמך בעולם ושמן בעולמי לך לך מה כתיב בתרי' ואעשך לגוי גדול.

על כן עלמות אהבונך אי' לי הקב"ה הא לך עלמות הרבה דכתי' ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן והלא אם מתכנשין כל העולם לבראת יתוש אחד אינן יכולים לבראתו אלא אלו הגרים שגיירו אברהם ושרה לכך נא' ואת הנפש אשר עשו בחרן א"ר חוניה אברהם היה מגייר אנשים ושרה הנשים ומה תלמו' לומי' אשר עשו בחרן מלמד שהיה אברהם אבינו מכניסן לביתו ומאכילן ומשקן ומאחיבן ומקרבן ומגיירן ומכניסן תחת כנפי השכינה הא למדת שכל המכניס בריה אחת לתוך כנפי השכינה מעלין עליו כאלו הוא בראו ויצרו וריקמו.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

א"ר ברכיה אמרו ישר' לפני הקב"ה רבונו של עולם ממה שאתה מביא אורה לעולם שמך מתגדל בעולם ומה היא האורה גאולה שבשעת שאת מביא לנו אורה הרבה גרים באים ומתגיירים ונוספים עלינו כגון יתרו ורחב יתרו שמע ואתה רחב שמעה ואתי א"ר חנינא בשעה שעשה הקב"ה נס לחנניה מישאל ועזריה הרבה גרים נתגיירו דכתי' כי בראותו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי מה כתי' בתרי' וידעו תועי רוח בינ'.

ד"א על שנתת לנו ביזת מצרי' וביזת הים וביזת סיחון ועוג וביזת שלשים ואחד מלכים אנו אוהבים אותך ד"א על כן עלמות אהבוך על שהעלמת מהם יום המיתה ויום הנחמה אהבוך ד"א על כן עלמו' אהבוך בעלמות ובזריזות ד"א על כן עלמות אהבוך אלו בעלי תשובה ד"א על כן עלמות אהבוך זו כת השלישית שנא' והבאתי את השלישית באש וצרפתים כצרוף וגו' ד"א על כן עלמות אהבוך אלו הגרים הה"ד יי שמעתי שמעך יראתי יי פעלך בקרב שנים וגו' ד"א על כן עלמות אהבוך זה דורו של שמד שני' כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה ד"א על כן עלמות אהבוך אלו ישראל שני' כי מאהבת יי אתכם ומשמרו את השבועה וגו' ד"א על כן עלמות אהבוך על שהעלמת מהם מתן שכרן של צדיקים דאמר ר' ברכיה ור' חלבו עתיד הקב"ה לעשות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבא מה טעם שיתו לבכם לחילה לחולה כתיב צדיקים מכאן וצדיקים מכאן והקב"ה באמצע והם חלים לפניו כעלמות ומרמזין אלו לאלו באצבע ואומ' כי זה אלי' אלינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות בשני עולמות ינהגנו בעולם הזה ובעולם הבא ד"א הוא ינהגנו עלמות בעלמות ובזריזות ד"א עלמות כאילין עולימתא המד"א בתוך עלמות תופפות ד"א עלמות תירגם עקילס אתא נסייא עולם שאין בו מות ומרמזין אלו לאלו באצבע ואומ' כי זה אלדים אלינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות בשני עולמות ינהגנו בעולם הזה ובעולם הבא בעולם הזה דכתי' כי יי אליך ברכך ובעולם הבא דכתי' ונחך יי תמיד.

<א,ד,א> משכני אחריך נרוצה אמ' ר' מאיר בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני לקבל התורה אמ' להם הקב"ה אלעיקי אני נותן לכם את התורה אלא הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואני נותנה לכם אמרו לפני רבונו של עולם אבותינו ערבים לנו אמ' להם אבותיכם צריכי' ערבים למה הדבר דומה לא' שהלך ללוות מן המלך אמר לו הבא לי ערב ואני מלוה אותך הלך והביא לו ערב אחד אמר לו ערבך צריך ערב הלך והביא לו ערב שני ואמ' לו ערבך צריך ערב כיון שהביא לו ערב שלישי אמ' תדע כי מפני זה אני מלוה לך כך בשעה שעמדו ישראל לקבל התורה אמ' להם אני נותן לכם תורתנו הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואתנה לכם אמרו אבותינו ערבים אותנו אמ' להם הב"ה אבותיכם יש לי עליהם אברהם יש לי עליו שני במה אדע יצחק יש לי עליו שהיה אוהב לעשו ואני שנאתיו שנאמ' ואת עשו שנאתי יעקב שאמ' נסתרה דרכי מיי אלא הביאו לי ערבים טובים ואני נותנה לכם אמרו לפני רבונו של

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

עולם נביאינו עורבין לנו אמ' להם יש לי עליהם שנאמר והנביאים פשעו בי וכת' כשועלים
בחרבות נביאיך ישראל היו אלא הביאו לי ערבים טובי' ואתננה לכם אמרו הרי בנינו עורבים
אותנו אמ' הב"ה הא ודאי ערבים טובי' על ידיהם אתננה לכם הה"ד מפי עוללים ויונקים
יסדת עוז ואין עוז אלא תורה שני' יי עוז לעמו יתן.

בשעה שהלוח נתבע ואין לו לשלם מי נתפס לא הערב הוי מה שני' ותשכח תורת אליך אשכח
בניך גם אני אמר ר' אחא גם אני כביכול אף אני בשכחה מי אמר בתורה לפני ברכו את יי
המבורך לא היונקים הוי מרפיון התורה שבכס נתפשו בניכס שני' לשוא הכיתי את בניכס
כביכול גם אני בשכחה מי אמ' ברכו את יי המבורך לפני לפיכך צריך אדם להכניס בנו בתורה
ולעשותו בלימוד שיאריך ימים בעולם שני' כי בי ירבו ימיו.

<א,ד,ב> ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי ורבנין ר' יוחנן אמ' ממה שהכנסתנו לארץ טובה ורחבה
אחריך נרוצה לארעא טבתא דאיתקריאת מיסכנותא ור' יהושע בן לוי אמר ממה שנתת לנו
ארעא טבתא רבתא דאיתקריאת מיסכנותא אחריך נרוצה ורבנין אמרין ממה שהשרית
שכינתך בתוכנו כדכתי' ועשו לי מקדש אחריך נרוצה ורבנין אמרין חורי על שסלקת שכינתך
מתוכנו אחריך נרוצה תדע לך שהוא כן שכל צרות שבאו עליהן במעשה העגל לא נתאבלו כיון
שאמר להם משה כי לא אעלה בקרבך מיד וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו תני ר'
שמעון בן יוחאי זין שנתן להם לישראל בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכשחטאו במעשה
העגל נוטל מהם כיצד נוטל מהם ר' איבו ורבנן ר' איבו אמ' מאליו היה נקלף ורבנן אמרי
מלאך היה יורד ומקלפו אמרו ישראל לפני הב"ה רבונו של עולם כלום האשה מתקשטת אלא
לבעלה א"ר יהושע בן לוי להוטים היו ישראל אחרי שכינה המד"א יבא דודי לגנו לגנונו

<א,ד,ג> ר' יודן ור' עזריה ר' יודן אמר אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה רבונו של עולם עם
שנהגת עם שכנותי במדת הדין ועמי במדת רחמים אחריך נרוצה דאמי ר' ברכיה בשם ר'
אלעזר נעשה בעשרת השבטים מה שלא נעשה בדור המבול בדור המבול כת' רק רע כל היום
ובעשרת השבטים כתי' הוי חושבי און ופועלי רע על משכבותם הרי זה בלילה בבקר מנין באור
הבקר יעשה כי יש לאל ידם לא נותר מהם פליטה ומאלו נותר פליטה באי זה זכות ר' יצחק
פתר לה לשבח ר' אמר בזכות והנה נותרה בה פליטה המוציאים אין כתי' כאן אלא המוצאים
בזכות הצדיקים והצדיקות הנביאים והנביאות שעמדו ממנו א"ר חניני' נאמר בכרכי הים מה
שלא נאמי' בדור המבול הוי יושבי חבל הים גוי כרתים גוי שחייב כרת ובזכות מי נוצל בזכות
ירא שמים אחד שמעמידין בכל שנה ושנה ר' לוי פתר ליה לשבח הוי יושבי חבל הים גוי
כרתים גוי שכרת ברית המד"א וכרות עמו הברית ר' יהושע בר נחמיה משום ר' אחא אמ'
נאמר בשבט יהודה ובנימין מה שלא נאמר בסדומיים דבסדומיים כתי' וחטאתם כי כבדה מאד
אבל בשבט יהודה ובנימין כתי' ויאמר אלי עון בית ישראל ויהודה גדול במאד מאד ר'
תנחומא אמ' כתיב חורי אית לך ויגדל עון בת עמי א"ר תנחומא לא חלת יד ליד אותן שלא

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

פשטו ידיהן למצות אבל אלו פשטו ידיהם למצות ידי נשים רחמניות כל כך למה היו לברות
למו על שבר בת עמי.

<א,ד,ד> א"ר עזריה אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה רבונו של עולם ממה שנתת לי ביזת
שכנותי אחריך נרוצה שנאי ושאלה אשה משכנתה בזת מצרים ובזת סיחון ועוג ובזת שלשים
ואחד מלכים אחריך נרוצה ד"א משכני אחריך נרוצה ממה שגרית בי שכני הרעים א"ר אבון
למלך שכעס על מטרונה

וגירה בה שכנים רעי' והתחילה צווחת אדוני המלך הושיעני כך ישראל צידונים ועמלק לחצו
אתכם ותצעקו אלי ואושיע אתכם מידם ד"א משכני אחריך נרוצה מסכינני אחריך נרוצה
ד"א ממסכני אחריך נרוצה כההוא דא"ר אחא צריך יהודאה לחרובה עביד תתובה כההיא
דא"ר עקיבא יאיא היא מסכנותא לברתיה דיעקב כערקא סומקא בקדלא דסוסיא חיורא ד"א
משכני אחריך נרוצה משכינני אחריך נרוצה ממשכוני שנטלת ממני אחריך נרוצה ממשכון
גדול שנטלת ממני אחריך נרוצה דאמי' ר' מנחמא משם ר' יוחנן כתי' חבל חבלנו לך זה חרבן
ראשון וחרבן שני שלא נתמשכנו אלא על ידינו ר' ברכיה בשם ר' יהודי ברי' אלעאי כתי' ויסע
משה את ישראל הסיען מחטאו של ים אמרו לו משה רבינו לאיכן אתה מוליכנו אמי' להם
לאלים ומאלים לאלוש ומאלוש למרה וממרה לרפידיים ומרפידיים לסיני אמרין לכל הן דאת
אזיל ומוביל לן אנן עמך משל לאחד שלקח ונשא אשה מן הכפר אמר לה קומי אתית עמי
אמרה ליה מן הכא להן אמי' לה מן הכא לטבריא ומתמן לבורסקי מבורסקי לשוקא עילאה
ומתמן לשוקא ארעיאה אמרה ליה לכל הן דאת אזיל ונסיב לי אנא אתיאי עמך כך אמרו
ישראל דבקה נפשי אחריך א"ר יוסי בר איקא והרי מקרא מכריז ואומר משכני אחריך נרוצה
אם למקרא למקרא אם למשנה למשנה אם לתלמוד לתלמוד אם לתוספתא לתוספתא אם
לאגדתא לאגדתא.

<א,ד,ה> הביאני המלך חדריו תמן תנין ארבע נכנסו לפרדס בן עזאי ובן זומא אלישע בן
אבויה ור' עקיבא בן עזאי הציץ ונפגע ועליו נאמי' דבש מצאת אכל דייך בן זומא הציץ ומת
ועליו נאמי' יקר בעיני יי המותה לחסידיו אלישע בן אבויה קצץ בנטיעות כיצד קצץ בנטיעות
בשע' שהיה נכנס לבתי כנסיות ומדרשות ורואה תינוקו' שמצליחין בתורה הוה אמי' עליהון
מיליא ומסתתמין ועליו נאמי' אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ר' עקיבא נכנס בשלום ויצא
בשלום ואמי' לא מפני שגדול אני מחברי אלא כך שנו חכמים במשנה מעשיך יקרבוך ומעשיך
ירחקוך ועליו נאמי' הביאני המלך חדריו.

<א,ד,ו> ר' ינאי אמי' לא היתה התורה צריכה להדרש אלא מהחדש הזה לכם ומפני מה גלה
הקב"ה לישראל מה ביום ראשון ומה ביום שני עד יום ששי בזכות שאמרו כל אשר דבר יי
נעשה ונשמע מיד גלה להם ר' ברכיה אמי' כתי' ויגד לכם את בריתו ויגד לכם את ספר בראשית
שהוא תחלת ברייתו של עולם אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים אלו עשרת הדברות

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

עשרה למקרא ועשרה לתלמוד וכי מניין יבא אליהו בן ברכאל הבוזי ויגלה לישראל חדרי
בהמות ולויתן ומניין יבא יחזקאל ויגלה להם חדרי מרכבה אלא הה"ד הביאני המלך חדריו.

<א,ד,ז> נגילה ונשמחה בך בעשרה לשונות של שמחה נקראו ישראל גילה שישה שמחה
רנה פצחה צהלה עלצה עלזה חדוה תרועה גילה גילי מאד בת ציון שישה שוש אשיש ביי
שמחה שמחו את ירושלם רנה רני ושמחי בת ציון פצחה פצחי רנה וצהלי צהלה צהלי ורני
עלצה עלץ לבי ביי עלזה ויעלוז לבי ומשירי אהודנו חדוה שני ועבדו בני ישראל תרועה הריעו
ליי כל הארץ וכתיב הריעו לאלהים בקול רנה ואית' דמפקין תרועה ומעיילין דיצה המד"א
ולפניו תדוץ דאבה מקרטעא כהדא חפיתא.

<א,ד,ח> ד"א נגילה ונשמחה בך תמן תנינן נשא אדם אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה
אינו רשאי ליבטל אמי' ר' אידי מעשה באשה אחת בצידן ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא
ילדה אתון גבי ר' שמעון בן יוחאי בעיין למשתבקא דין מדין אמר להון חייכון כשם
שנדווגתם זה לזה במאכל ובמשתה כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה הלכו
כדבריו ועשו לעצמן יום טוב וסעודי גדולה ושכרתו יותר מדיי כיון שנתיישבה דעתו עליו אמי'
לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית וטלי אותו ולכי לבית אביך מה עשתה היא לאחר שישן
רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא בחצי
הלילה ננער משנתו כיון דפג חמריה אמי' לה בתי איכן אני נתון אמרה ליה בבית אבא אמר לה
מה לי לבית אביך אמרה ליה ולא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי
לבית אביך אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך הלכו להם אצל ר' שמעון בן יוחאי ועמד והתפלל
עליהם ונפקדו ללמדך מה הב"ה פוקד עקרות אף צדיקים פוקדים עקרות והרי דברים קל
וחומר ומה אם בשר ודם על שאמי' לבשר ודם שכמותו אין לי חפץ בעולי' טוב ממך נפקדו
ישראל המחכי' לישועת הב"ה בכל יום ואומי' אין לנו חפץ טוב בעולם יותר אלא אתה על אחת
כמה וכמה הוי נגילה ונשמחה בך למטרונא שהלך המלך בעלה ובניה וחתניה למדינת הים
ובאו ואמרו לה באו בניך אמרה מה איכפת לי תשמחנה כלותי כיון שבאו חתניה אמרו לה
באו חתניך אמרה מה איכפת לי תשמחנה בנותי אמרו לה בא המלך בעליך אמרה האי חדותא
שלימה חדו על חדו כך לעתיד לבא באין הנביאים ואומרי' לירושלם בניך מרחוק יבואו והיא
אומרת להם מה איכפת לי ובנותיך על צד תאמנה אמרה מה איכפת לי ישמח הר ציון כיון
שאמרו לה הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע אמרה הא חדותא שלימה דכתי' גילי מאד בת ציון
וכתי' רני ושמחי בת ציון באותה שעה היא אומרת שוש אשיש ביי תגל נפשי באלהי.

<א,ד,ט> ד"א נגילה ונשמחה בך ר' אבון פתח זה היום עשה יי נגילה ונשמחה בו אמי' ר' אבון
אין אנו יודעין במה לשמות אם ביום אם בהב"ה בא שלמה ופירש נגילה ונשמחה בך בך
בהקב"ה בך בישועתך בך בתורתך בך ביראתך אמר ר' יצחק בך בכ"ב אותיות שכתבת לנו
בתורה בי"ת שנים כף עשרים הרי בך.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<א,ד,י> נזכירה דודיך מיין מיינה של תורה כגון הלכו' פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג ד"א נזכירה דודיך מיין מיין של אבות מה פעל לפניך אדם הראשון מי פעל לפניך כאברהם מי פעל לפניך כיצחק מי פעל לפניך כיעקב.

<א,ד,יא> מישרים אהבוך מה ישיריין רחמיך מה תקיפיין אינון רחמיך אמר ר' איבו מישרות גדולות פעלו אבותינו לפניך כל שפעלו אמי' ר' חנין כי יען אשר עשית את הדבר הזה נסיון עשירי היה ואת קורא אותו דבר הא אילו לא קבל עליו הדבר הזה היה מפסיד ומאבד כל הראשונים הוי מישרים אהבוך.

<א,ה,א> שחורה אני ונאווה שחורה אני במעשי ונאווה במעשה אבותי שחורה אני ונאווה אמרה כנסת ישראל שחורה אני בפני עצמי ונאווה בפני קוני דכתי' הלא כבני כושיים אתם לי בני ישראל כבני כושיים אתם ?בפניכם אבל אתם לי כבני ישראל נאם יי ד"א שחורה אני במצרים ונאווה אני במצרים שחורה אני במצרים וימרו בי ולא אבו לשמוע אלי ונאווה אני במצרים בדם הפסח ובדם המילה דכתי' ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי זה דם הפסח ואמר לך בדמיך חיי זה דם המילה.

ד"א שחורה אני בים שני וימרו על ים בים סוף ונאווה אני בים שני זה אלי ונאווה שחורה אני במרה שנא' וילונו העם על משה לאמר מה נשתה ונאווה אני במרה שנא' ויצעק אל יי ויורהו עץ וישלך אל המים וימתקו המים שחורה אני ברפידים שני ויקרא שם המקום מסה ומריבה ונאווה אני ברפידים שני ויבן משה מזבח ויקרא שמו יי נסי שחורה אני בחורב שנא' יעשו עגל בחורב ונאווה אני בחורב שני כל אשר דבר יי נעשה ונשמע שחורה אני במדבר שני כמה ימרוהו במדבר ונאווה אני במדבר בהקמת המשכן שני וביום הקים המשכן שחורה שחורה אני במרגלים שנא' ויוציאו דבת הארץ ונאווה אני ביהושע וכלב שני בלתי כלב בן יפונה הקנוזי שחורה אני בשטים שנא' וישב ישראל בשטים ונאווה אני בשטים שני ויעמוד פינחס ויפלל שחורה אני בעכן שני וימעלו בני ישראל מעל בחרם ונאווה אני ביהושע שני ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד שחורה אני במלכי ישראל ונאווה אני במלכי יהודה אם בשחורים שהיו שלי כך אני נאווה בנביאים שלי על אחת כמה וכמה.

<א,ה,ב> שחורה אני מדבר באחאב שני ויהי כשמוע אחאב את הדברים האלה ויקרע את בגדיו ויצם ויהלך אט כמה נתענה ר' יהושע בן לוי אמי' גי' שעות אם היה למוד לאכול סעודתו בשלש שעות אוכל בשש ואם היה אוכל בשש אוכל בתשע וישכב בשק ויהלך אט ר' יהושע בן לוי אמי' שהלך יחף ביהורם מה כתי' וירא העם והנה השק על בשרו מבית.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ר' לוי בר חיתא אמי' בה ג' שיטין שחורה אני כל ימות השנה ונאווה אני בשבת שחורה אני כל ימות השנה ונאווה אני ביום הכפורים שחורה אני בעשרת השבטים ונאווה אני בשבת יהודה ובנימן שחורה אני בעולם הזה ונאווה אני לעולם הבא.

<א,ה,ג> בנות ירושלים רבנין אמרי אל תקרי בנות ירושלים אלא בינות ירושלים זו סנהדרי גדולה של ישראל שיושבין ומבינין אותן בכל שאלה ומשפט ד"א בנות ירושלים אמי' ר' יוחנן עתידה ירושלים להעשות מטרפולין לכל המדינות ולהמשך כנהר אליה לכבודה הה"ד אשדוד בנותיה וחצריה עזה בנותיה וחצריה עד לשע היא דעתיה דר' יוחנן דאמי' ר' יוחנן דכת' ונתתי אתהן לך לבנות ולא מבריתך מהו לבנות לכופרנין ולא מבריתך לא מן פרניך אלא מן פרניך דידיך ר' ביבי משום ר' ראובן אמר רני עקרה הא רנה עקרותא היא אלא רני עקרה שלא ילדה בנים לגהנם.

ר' ברכיה בשם ר' שמואל בר נחמן אמי' נמשלו ישראל כנקבה מה נקבה זו נוטלת עישור נכסים מאביה ויוצאה כך ירשו ישראל ארץ שבעה עממים שהוא עישור שבעים אומות ועל ידי שירשו ישראל כנקבה אמרו שירה בלשון נקבה שני' אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליי אבל לעתיד לבא הן עתידין לירש כזכר היורש לכל נכסי אביו הה"ד מפאת קדמה עד פאת ימה יהודה אחד דן אחד אשר אחד וכלהון כך והן אומרין בלשון זכר שני' שירו ליי שיר חדש שירה חדשה אין כתי' אלא שיר חדש.

ר' ברכיה ור' יהושע בן לוי למה נמשלו ישראל כנקבה מה נקבה זו טוענת ופורקת טוענת ופורקת וחוזרת ושוב אינה טוענת כך ישראל משתעבדין ונגאלין משתעבדין ונגאלין וחוזרין ונגאלין ושוב אין משתעבדין לעולם בעולם הזה על ידי שצרתן צרת נקבה יולדת הן אומרין שירה לפניו בלשון נקבה אבל להבא על ידי שצרתן אין צרת יולדת הן אומרין שירה בלשון זכר הה"ד ביום ההוא יושר השיר הזה.

<א,ה,ד> **כאהלי קדר** מה אהלי קדר אעפ"י שנראים מבחוץ כאורים ושחורים וסמרטוט הן והם מבפנים אבני' טובות ומרגליות כך תלמידי חכמים אעפ"י שנראין כאורים ושחורים בעולם הזה אבל בפנים יש בהם תורה מקרא משנה מדרשות הלכות תלמוד תוספות ואגדות אי מה אהלי קדר אין צריכין תכבוסת יכול אף ישראל כך תלמו' לומי' כיריעות שלמה השלמה מה שלמה זו מתלכלכת ומתכבסת וחוזרת ומתלכלכת ומתכבסת כך ישראל אע"פ שמתלכלכי' בעונות כל ימות השנה יום הכפורים בא ומכפר עליהם שני' כי ביום הזה יכפר עליכם וכת' אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אי מה אהלי קדר מטלטלין ממקום למקום יכול אף ישראל כן ת"ל כיריעות שלמה כיריעותיו של מי שהשלום שלו מי שאמי' והיה העולם שמשעה שמתחן עוד לא זזו ממקומן תני ר' אליעז' בן יעקב אהל בל יצען בל יצא ובל ינוע אי מה אהלי קדר אין עליה' עול כל בריה כך ישראל לעתיד לבוא אין עליהם עול כל בריה תני ר' חייא ואולך אתכם קוממיות בקומה זקופה שאינן יראין מכל בריה ר' יודן אומי' כיוסף מה יוסף נמכר לאהלי

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

קדר שני וימכרו את יוסף לישמעאלי וחזר וקנה את קונו שני ויקן יוסף את כל אדמת מצרים
כך ישראל והיו שובים לשוביהם.

<א,ו,א> אל תראוני שאני שחרחרת ר' סימון פתח אל תלשן עבד אל אדניו נקראו ישראל
עבדים שנאמר כי לי בני ישראל עבדים ונקראו הנביאים עבדים שנאמי כי אם גלה סודו אל
עבדיו הנביאים כך אמרה כנסת ישראל לנביאים אל תראוני בשחרחרותי.
אין לך שמח בבני יותר ממשה ועל ידי שאמי שמעו נא המורים נגזר עליו שלא יכנס לארץ ד"א
אין לך שמח בבני יותר מישעיהו ועל ידי שאמר ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב אמר לו
הקב"ה ישעי' בנפשך את רשאי לומר כי איש טמא שפתים אנכי ניחא שמא ובתוך עם טמא
שפתים אנכי יושב אתמהא תא חמי מה כתיב תמן ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה אמי
ר' שמואל רצפה רוץ פה רצוף פה למי שאמר דילטוריא על בני ודכוותה כתיב באליהו שנא'
ויאמר קנא קנאתי ליי אלהי ישראל כי עזבו בריתך בני ישראל אמי לו הקב"ה בריתי שמא
בריתך ואת מזבחתיך הרסו אמי לו מזבחתי שמא מזבחתיך ואת נביאיך הרגו בחרב אמי לו
נביאי ואת מה איכפת לך אמי לו ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה תא חמי מה כתי'
תמן ויבט והנה מראשותיו עוגת רצפים מה הוא רצפים אמי ר' שמואל בר נחמן רץ פה רצוף
פיו לכל מי שאומי דילטוריא על בני.

ר' יוחנן מייתי לה מן הדא משא דמשק הנה דמשק וגוי' עזובות ערי ערוער מה זה עומד בדמשק
ומזכיר ערוער והלא ערוער בתחום ארץ מואב אלא שסי"ה בתי עבודה זרה היו בדמשק כמנין
ימות החמה והיו עובדים כל אחד ואחד יומו והיה להם יום אחד שהיו על כלן באותו היום
ועובדין אותם וכולם עשו ישראל אומוניהא ועבדו אותם שני ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע
בעיני יי ויעבדו את הבעלים וגומי ובאותה שעה שאמי אליהו על ישראל לשון הרע אמי לו
הבי"ה אליהו עד שאתה מקטרג את אלו בא וקטרג את אלו הה"ד לך שוב לדרכך מדברה
דמשק.

ר' בהו וריש לקיש הוו עללין להדא מדינתא דקיסרין אמי ליה ר' בהו לר' שמעון בן לקיש מהו
כן עלינן למדינתא דחירופיא וגידופיא נחת ליה ריש לקיש מן חמריה וספא חלא ויהב בפומיה
אמי ליה מהו כן אמי לו אין הקב"ה רוצה במי שאומי דילטוריא על ישראל.

<א,ו,ב> ששזפתני השמש אמי ר' אבא בר כהנא בשם ר' חייא רבא כתי' כי שתים רעות עשה
עמי הא וותרה למאת אלא מלמד שעשו אחת שקשה כשתים שהיו משתחוין לע"ז ופורעין
עצמן כנגד בית המקדש הה"ד ויבא אותי לחצר בית יי הפנימית המד"א כי משחתם בהם מום
בם ד"א ששזפתני השמש על שעשיתי ערימות של סוסים לשמש דכתי' וישבת את הסוסים
אשר נתנו מלכי יהודה לשמש מבא בית יי.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<א,ו,ג> ר' יצחק פתר קרייה במלחמת מדין את מוצא בשעה שהלכו ישראל למלחמת מדין היו נכנסין זוגות זוגות אצל האשה והיה אחד מהן מפחם פניה ואחד מפרק נזמיה והיא אומר' להם אין אנו מבריותיו של הב"ה שאתם עושים לנו כן והיו ישראל אומרים להם לא דייכם שנטלנו שלנו מתחת ידיכם הה"ד ויאמר יי אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם ליי נגד השמש ר' איבו בשם ר' שמואל מחטאו של שטים נמסרו ישראל למלכות שני וישא ידו להם ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות באי זה חטא ויצמדו לבעל פעור אמי ר' יצחק מעשה בקרתניית אחת שפחת כושית שירדה למלאת מן העין היא וחברתה אמרה לחברתה חברתי למחר אדני מגרש את אשתו ונוטלני לאשה אמי' לה למה בשביל שראה ידיה מפוחמות אמי' לה אי שוטה שבעולי' ישמעו אזניך מה שפיך מדבר ומה אם אשתו שהיא חביבה עליו ביותר את אומר' מפני שראה ידיה מפוחמות שעה אחת רוצה לגרשה את שכולך מפוחמת ושחורה ממעי אמך כל ימיד על אחת כמה וכמה כך לפי שאומות העולם מונין לישראל ואומי' אומה זו המירו כבודם שני וימירו את כבודם אומר' להם ישראל ומה אם אנו לשעה כך נתחייבנו אתם על אחת כמי וכמה.

ועוד ישראל אומר' לאומות העולם נאמר לכם למה אנו דומין לבן מלכים שיצא למדברה של עיר וקפחתו החמה על ראשו ונתכרכמו פניו נכנס למדינה מעט מים מעט מרחץ מן המרחצות נתלבן גופו וחזר ליופיו כמו שהיה כך אנו אם שמשא של ע"ז ששזפתנו אבל אתם שזופים ממעי אמכם עד שאתם במעי אמכם עבדתם ע"ז כיצד בזמן שהאשה מתעברת נכנסת לבית עבודה זרה שלה וכורעת ומשתחוה לעבודה זרה היא ובנה.

<א,ו,ד> בני אמי נחרו בי ר' מאיר ור' יוסי ר' מאיר אומי' בני אמי בני אומתי אלו הן דתן ואבירם נחרו בי נתגרו בי מלאו הדיין חרון אף עלי שמוני נוטרה את הכרמים על שהיה עושה דין בין בנותיו לא היה לו לעשות דין ביני ובין אחי אשר במצרים הוי כרמי שלי לא נטרתי ר' יוסי אומר בני אמי נחרו בי בני אומנתי אלו המרגלים נחרו בי נתגרו בי מלאו הדיין חרון אף עלי שמוני נוטרה את הכרמים על שנתעכבתי במדבר ארבעים ושנים מסעות לא היה לי ליכנס לארץ ישראל הוי כרמי שלי לא נטרתי.

ד"א בני אמי נחרו בי בני אמת' זה ירבעם בן נבט נחרו בי נתגרו בי מלאו הדיין חרון אף עלי שמוני נוטרה את הכרמים משמרת שני עגליו של ירבעם כרמי שלי לא נטרתי לא הייתי משמר כהונה ולויה הוי כרמי שלי לא נטרתי.

אמר ר' לוי יום שנתחתן שלמה לבת פרעה נכה ירד מיכאל השר הגדול מן השמים ונעץ קנה גדול בים ועלה לחלוחית מיכן ומיכן ועשו אותו מקום כחורש והוא היה מקומה של רומי יום שהעמיד ירבעם בן נבט שני עגלי זהב נבנו שני צריפין ברומי והווי בניין להון ואינון נפלין בניין להון ונפלין הווי תמן גברא סב ושמיה אבה קולון אמי' לון אין לית אתון מטיין מיי מנהר פרת וגבלין בהדא טינא ובניין להון לית אינון קיימין אמי' ליה מאן עביד כן אמי' לון אנא עבד

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

גרמיה שפיי דחמר הוה עליל לקרייא ונפיק קרייא עלל למדינה ונפיק למדינה עד זמן דאתא לתמן כיון דמטא לתמן אזל ואייטי מיי מן פרת וגבלון בטינא ובנון יתהון וקמוון מן ההוא ענתה הוון אמרין כל מדינה ומדינה דלית אבה קולון לא תיתקרי מדינה והוון קריין ליה רומי בבולון יום שנסתלק אליהו זכור לטוב נצב באדום מלך הה"ד ומלך אין באדום נצב מלך.

ד"א בני אמי נחרו בי בני אמוניי זה אחאב נחרו בי נתגרו בי מלאו הדיין חרון אף עלי שמוני נוטרה את הכרמים מפטם ומאכיל לצדקיהו בן כנענה וחבריו ונביא אחד של אמת היה לי זה מיכיהו ופקיד הכי ואמי והאכילוהו לחם לחץ ומים לחץ עד באי בשלום הוי כרמי שלי לא נטרתי.

ד"א בני אמי אמתני זו איזבל נחרו בי נתגרו בי מלאו הדיין חרון אף עלי שמוני נוטרה את הכרמים מאכלת ומפטמת לנביאי הבעל והאשרה ואליהו זכור לטוב שהיה נביא האמת שלחה ואמרה לו כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם הוי כרמי שלי לא נטרתי.

ד"א בני אמי זה צדקיהו המלך נחרו בי נתגרו בי מלאו הדיין חרון אף עלי שמוני נוטרה את הכרמים שהיה מפטם לפשחור בן מלכיה וחבריו ונביא אחד של אמת היה לי זה ירמיהו וכת' בו ונתון לו ככר לחם ליום מחוץ לאופים מהו מחוץ לאופים אמי ר' יצחק זו פת קיבר שנמכרת חוץ לפלטיא שהיא שחורה מסובין של שעורים הוי כרמי שלי לא נטרתי על שכרמי שלי לא נטרתי.

<א,ו,ה> ר' חייא בשם ר' יוחנן אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם על שלא שמרתי חלה אחת כתקנה בארץ ישראל הריני משמרת שתי חלות בחוצה לארץ סבורה הייתי שאני מקבלת שכר על שתיים ואיני מקבלת שכר אלא על אחת רבי בא בשם ר' יוחנן אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה על שלא שמרתי יום טוב אחד כתקונו בארץ ישראל הריני משמרת שני ימים טובים של גליות בחוצה לארץ סבורה הייתי שאקבל שכר על שניהם ואיני מקבלת שכר אלא על אחד ר' יוחנן הוה קרי עליהון וגם אני נתתי להם חקים לא טובים.

<א,ז,א> הגידה לי שאהבה נפשי ר' יהודה בר' סימון פתר קרייא במשה בשעה שאמר לו הקב"ה ועתה לכה ואשלחך אל פרעה אמי לו רבונו של עולם בי יי כל הדברי האלו יכולין להעשות מה אני יכול לעמוד בכל האוכלוסין הללו כמה חיות יש בהן כמה מעוברות יש בהן כמה תינוקות יש בהן כמה מיני אנונס יש בהם שהתקנת להם לחיות שבהן כמה מיני רוכוכין התקנת למעוברות שבהן כמה מיני קליות ואגוזים התקנת לתינוקות שבהם איכן פירושו של דבר כאן הגידה לי שאהבה נפשי אומה שאהבה נפשי אומה שנתתי עליה איכה תרעה בימות החמה איכה תרביץ בצהרים בימות הגשמים.

שלמה אהיה כעטיה ר' חלבו בשם ר' חונא אמי שלא אהיה כאבל הזה שהוא עוטה על שפמו ובוכה המד"א על שפם יעטה ד"א שלמה אהיה כעטיה שלא אהיה כרועה זה שנכנסו זאבים

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

בתוך עדרו ובקעוה ועטה את בגדו ויצא המד"א ועטה את ארץ מצרים על עדרי חבריך כשאני הולך אצל חבריך ושאלוני על עדריהן אני משיבן.

<א,ז,ב> ר' ברכיה פתר לה בקרייה הדין יפקד יי אלהי הרוחות יפקד יי אמי לפניו רבונו של עולם הואיל ואתה מסלקני מן העולם הודיעני מי ומי הרועים שאתה מעמיד על בניך איכן פירושו של דבר כאן הגידה לי שאהבה נפשי אומה שאהבה נפשי אומה שנתתי נפשי עליה איכה תרעה בימי מלכיות איכה תרביץ בצהרים בשעבוד מלכיות.

שלמה אהיה כעטיה ר' עזריה אמי שלמה שלא עשה למה בעיני חבריך על עדריהן חילול שמים כדבר בניך בצרה ועדרי חבריך ברווחה אמר ר' יהודה בר' סימון שלא יהו אומות העולם אומרי טעת מדת הדין היה יודע שמבקש לשחטן במדבר ושחטן במדבר המד"א וישחטם במדבר ורבנן אמרין שלא יראו בניך שצרתן צרה ויטו מאחריך וידבקו בעדרי חבריך המד"א היחברך כסא הוות באותה שעה אמי הקב"ה למשה משה אתה אומר לי איכה תרעה איכה תרביץ חייך אם לא ידעת סופך שיש לך לידע שני אם לא תדעי לך היפה בנשים ד"א אם לא תדעי לך היפה בנשים היפה שבנביאים המעולה שבנביאים א"ר יוסה בר ירמיה למה נמשלו הנביאים בנשים לומ' לך מה אשה זו אינה מתביישת לתבוע צרכי ביתה מבעלה כך הנביאים אין מתביישי לתבוע צרכיהן של ישראל מן אביהם שבשמים.

<א,ח,א> צאי לך בעקבי הצאן ר' אליעזר ור' עקיבא ורבנן ר' אליעזר אומ' מחררה שנטלו ישראל בידם ממצרים אכלו ממנה ל"א ימים דא"ר שילה ששים ושתיים סעודות את יודע שהיו לישראל מחררה זו מה אני עושה להם בסוף בעקב הה"ד יהי פסת בר בארץ ר' עקיבא אומר ממה שהקפתי אותם בענני כבוד המד"א ויי הולך לפניהם יומם לא ימיש עמוד הענן יומם את יודע מה אני עושה להם בסוף בעקב הה"ד וסוכה תהיה לצל יומם ורבנן אמרי ממה שהאכלתים במדבר שמתוק מדבש וחלב את יודע מה אני עושה להם בסוף בעקב שנא' והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס.

ד"א צאי לך בעקבי הצאן אמר לו סוף כל הצאן לצאת ואת יוצא באחרונה ולא שנתעצל משה אלא שהיו ישראל עסוקין בבזה ומשה עסוק במצות יוסף המד"א ויקח משה את עצמות יוסף עמו ד"א צאי לך בעקבי הצאן אמי לו סוף כל הדור למות ואת תהוי כוסייהון מהיכן היה לו הדבר הזה ר' שמואל בר נחמי אמי מהסנה דאמר ר' שמואל בר נחמן כל שבעת ימי הסנה היה הקב"ה מפתה את משה שילך בשליחותו למצרי' שני ויאמר משה אל יי בי יי לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך הרי ששה ימים ויומא דהוה קיים בגויה הרי שבעה ימים ובסוף אמר להקב"ה שלח נא ביד תשלח אמר לו הקב"ה חייך שאני צוררה לך בכנפיך ומתי פרע לו הקב"ה ר' ברכיה ור' חלבו ור' לוי חד אמר כל שבעת ימי המלואים היה משמש בכהונה גדולה סבור שהיא שלו ובסוף נאמר לו אינה שלך של אהרן אחיך היא שנאמר

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ר' חלבו אמר כל שבעת ימי אדר היה משה מפייס ומתחנן לפני הקב"ה שיכנס לארץ ובסוף אמר לו כי לא תעבור את הירדן הזה ורעי את גדותיך אמר לו גדיים נכנסין תישיש אין נכנסין על משכנות הרועים אמר לו הקב"ה נאמר לך עד מתי אתה קיים על עמי ותרעה בם על משכנות הרועים על הקוצין זה על ארעהון של רעים וקשים שהיו בה סיחון ועוג.

<א,ט,א> לסוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי דרש ר' פפיס והוא באחד ומי ישיבנו דן יחידי לכל באי עולם ואין להשיב על דברי מי שאמר והיה העולם אמר לו ר' עקיבא דייך פפיס מה את מקיים והוא באחד ומי ישיבנו שלא להשיב על דברי מי שאמר והיה העולם לפי שהכל באמת והכל בדין שכן כתיב ואראה את יי יושב על כסא רם ונשא אמר ר' סימון כסא שמפריש בין מיתה לחיים וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו וכי יש שמאל למעלה והלא הכל ימין שנאמר ימינך יי נאדרי בכח ימינך יי תרעץ אויב ומה תלמוד לומר מימינו ומשמאלו אלא אלו מימינים ואלו משמאילים אלו מכריעין לכף זכות ואלו מכריעין לכף חובה ר' יוחנן בשם ר' אחא מייתי לה מן הדא ואמת הדבר וצבא גדול אימתי הדבר כשנעשה צבא גדול דכתיב ויי אלדים אמת מהו אמת אמר ר' איבון שהוא אלדים חיים ומלך עולם אמר ר' אלעזר כל מקום שנאמר ויי כביכול הוא ובית דינו ובנין אב שבכלן ויי דבר עליך רעה זה בנין אב שבכלן ומה מקיים ר' אלעזר הדין קרייה דר' פפיס והוא באחד ומי ישיבנו אלא הוא חותם יחידי לכל באי עולם ואין בריה חותמת עמו ומהו חותמו של הקדוש ברוך הוא ר' ביבי בשם ר' ראובן אמר אמת שנאמר אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת אלא עד שלא נחתם הדין רשום משנחתם גזר דין אמת אמר ריש לקיש ולמה הוא אמת אלף בראש האותיות מ'ם באמצע ת'יו בסופן לומר אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים אני ראשון שלא קבלתי מלכותי מאחר ואני אחרון שאיני מוסרה לאחר שאינו בעולם ומבלעדי אין אליים שאין לי שני.

<ב,ט,ב> דרש ר' פפיס הן הדאם היה כאחד ממנו וגוי' כיחידו של עולם אמי' לו ר' עקיבא דייך פפיס אמי' לו מה את מקיים היה כאחד ממנו אמי' לו כאחד ממלאכי השרת וחכמים אומי' לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא מלמד שנתן לפניו הקב"ה שני דרכים דרך החיים ודרך המות וברר לו דרך המות והניח לו דרך החיים.

<ג,ט,ג> דרש ר' פפיס וימירו את כבודם בתבנית שור שומע אני בשור של מעלן תלמוד לומי' אוכל עשב אמי' לו ר' עקיבא דייך פפיס אמר לו ומה אתה מקיים וימירו את כבודם בתבנית שור בשור של שאר ימות השנה תלמוד לומי' אוכל עשב אין לך מנוול ומשוקץ? בישור כשעה שאוכל עשב ר' יודן בשם ר' אחא אמר חרטומי מצרים עשו להם כשפים והיה נראה כמרטוט לפניו המד"א רפתה דמשק הפנתה לנוס ורטט החזיקה.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<א,ט,ד> דרש ר' פפיס לסוסתי ברכבי פרעה לססתי כתי אמי הקב"ה כשם שששתי על המצרים לאבדן בים כך ששתי לאבד שונאיהן של ישראל ומי גרם להם להנצל מימינם ומשמאלם בזכות התורה שעתידין לקבל מימינו של הקב"ה שני מימינו אש דת למו ומשמאלם זו מזוזה ד"א מימינם זו קרית שמע ומשמאלם זו תפלה אמי לו ר' עקיבא דיין פפיס כל מקום שנא' שישה כתי בשין וכאן בסמך אמי לו ומה את מקיים לסוסתי ברכבי פרעה אלא רכב פרעה על סוס זכר וכביכול נגלה הקב"ה על סוס זכר הה"ד וירכב על כרוב ויעף אמי פרעה הרשע מה הסוס זכר הזה הורג בעליו במלחמה אלא הריני רוכב על סוסה נקבה הה"ד לסוסתי ברכבי פרעה חזר ורכב פרעה על סוס אדום על סוס לבן או בשחור כביכול נגלה הקב"ה על סוס אדום לבן שחור הה"ד דרכת בים סוסיד סוסוון סגיין יצא פרעה הרשע בשרין וכובע כביכול הקב"ה כן שנאמי וילבש צדקה כשרין הביא נפט כביכול הקבה כן שנאמי עביו עברו ברד וגחלי אש הביא אבני בליסטרא כביכול הקב"ה כן שנאמי ויי נתן קולות וברד חרבות ורמחים כביכול הקב"ה כן שני וברקים רב הביא חצים כביכול הקב"ה כן שני וישלח חצים א"ר לוי וישלח חצים ופיצם שהיו החצים מפזרים אותם וברקים רב ויהמם מלמד שהיו מערבבין אותם עירבבן הממן נטל סגנם שלהם ולא היו יודעים מה הם עושים יצא פרעה קטפרקטיס כביכול הקב"ה כן שני ויי כגבור יצא הרעים קולו כביכול הבה כן שני ירעם מן שמים יי לבלב בקולו כביכול ועליון יתן קולו יצא פרעה בזעם כביכול בזעם תצעד ארץ בקשת כביכול עריה תעור קשתך בצנה ומגן כביכול החזק מגן וצנה בברק חנית כביכול לנגה ברק חניתך.

ר' ברכיה בשם ר' שמואל בר נחמן כיון שכלה פרעה כל כלי זין שלו התחיל הקב"ה מתגאה עליו אמי לו רשע יש לך רוח יש לך כרוב יש לך כנפים מהיכן הטיסן הקב"ה א"ר יודן מבין גלגלי המרכבה שמטן הקב"ה והטיסן על הים אמי ר' חנינא בר פפא בשר ודם שהוא רוכב על טוענו על דבר שיש בו ממש אבל הקב"ה אינו כן טעון את רכובו ורוכב על דבר שאין בו ממש הה"ד וירכב על כרוב ויעף וידא על כנפי רוח כתי אחד אומי וידא וכת' אחר אומי וירא כאי זה צד יתקיימו שני כתובי אמי ר' אחא מכאן שהיה לו להקב"ה עולמות ויצא להראות בהן.

<א,ט,ה> דימיתך רעיתי אמי ר' אלעזר לבת מלכים שנשבת והיה אביה עומד לפדותה והיתה מרמזת לשבאי' ואומרת להם לכם אני ושלכם אני ואחריכם אני אמי לה אביה מה את סבורה שאין בי כח לפדותך דומה דימיתך דומי בשתיקה כך בשעה שהיו ישראל חונים על הים וירדפו מצרים אחריהם ושיגו אותם חונים על הים ו?היו ישראל רומזים למצריים מפחדם ואומרים להם לנו שלכם ולכם לנו ואחריכם לנו הולכים אמי להם הקב"ה מה אתם סבורים שאין בי כח לפדותכם דומו דימיתך שתקתיך הה"ד יי ילחם לכם ואתם תחרישון.

<א,ט,ו> ד"א דימיתך רעיתי רבנין אמרי לפי שנדמו ישראל לסוסים נקבות ומצריים הרשעים זכרים מזוהמים והיו רצים אחריהם עד ששקעום בים אמי ר' סימון חס ושלום לא

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

נדמו ישראל לסוסים נקבות אלא גלי הים נדמו לסוסים נקבות ומצריי לסוסים זכרים
מזוהמים ורצו אחריהם עד ששקעום בים והיה המצרי אומ' לסוסו אתמול הייתי מושכך
לנילוס ולא היית בא אחרי ועכשו אתה אחרי ומשקעני בים והיה הסוס אומ' לרוכבו רמה בים
רימה בים ראו מה בים איפתיסיס נעשית לכם בים תני ר' ישמעאל וינער יי את מצרים בתוך
הים מלמד שהסוס היה זורק רוכבו למעלה והוא יורד למטה והסוס למעלה ממנו אמ' ר' לוי
כזה שמנער בקדירה תחתון עולה למעלה ועליון יורד למטה.

רעיתי מהו רעיתי אמר ר' יונתן מפרנסתי הן שידעו אותי בשני תמידין בכל יום הה"ד את
הכבש אחד תעשה בבקר? ד?אמ' ר' יהודה בר' סימון שני תמידין היו ישראל מקריבין בכל יום
אחד בשחרית ואחד בין הערבים של שחר היה קרב על עבירו' שנעשו בלילה ושל בין הערבים
היה קרב על עבירות שנעשו ביום ולא היה אדם לן בירושלם ובידו עון שנאמ' צדק ילן בה.
ד"א דימיתך רעיתי רבנין אמרי רעיתך דעלמי שקבלו תורתך שאילו לא קבלו הייתי מחזיר
עולמי לתהו ובהו דאמ' ר' חנינ' בשם ר' אחא כתי' נמגים ארץ וכל יושביה אנכי תכנתי עמודיה
סלה אילולי שעמדו ישראל על הר סיני ואמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע היה העול'
מתמגמג וח?ז?ר לתהו ובהו ומי ביסס העולם אנכי תכנתי עמודיה סלה בזכות אנכי יי אליך
תכנתי עמודיה סלה.

<א,י,א> נאו לחייך מה לחיים הללו לא נבראו אלא לדיבור כך משה ואהרן לא נבראו אלא
לתורה בתורים בשתי תורות שבכתב ושבכל פה ד"א בתורים בתורות הרבה הה"ד זאת תורת
העולה זאת תורת המנחה זאת תורת החטאת זאת תורת האשם זאת תורת זבח השלמים זאת
התורה אדם כי ימות באהל.

ד"א בתורים בשני תורים בשני אחים זה משה ואהרן שתוארן טובה זה על זה זה שמח
בגדולתו של זה וזה שמח בגדולתו של זה א"ר פנחס כתי' ודבר הוא לך את העם והיה הוא
יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלים לתרגמן ואתה תהיה לו לאלים וכי עבדה נעשה משה
לאהרן דאת אמר ואתה תהיה לו לאלים אלא כך אמר הקב"ה למשה משה כשם שמוראי
עליך כך יהיה מוראך על אחיך והוא לא עשה כן אלא וילך משה ואהרן ויאספו את כל זקני בני
ישראל וידבר אהרן את כל הדברים הקיש כתפו לכתפו שעדיין היה שמח זה בגדולתו של זה
וזה בגדולתו של זה ומנין שהיה אהרן שמח בגדולת משה שנא' וגם הנה הוא יוצא לקראתך
וראך ושמח בלבו תני ר' שמעון בן יוחאי לב ששמח בגדולת משה אחיו ילבש אורים ותומים
הה"ד ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן ומנין שהיה משה
שמח בגדולת אהרן שני' כשמן הטוב על הראש שיוורד על הזקן זקן אהרן א"ר אחא וכי שני
זקני' היו לאהרן דכתי' על הזקן זקן אהרן אלא כיון שהיה רואה משה שמן המשחה יורד על

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"ד)**

זקנו של אהרן היה דומה עליו כאילו יורד על זקנו של משה והיה שמח לכך נאמ' על הזקן זקן אהרן.

<א,יב> צוארך בחרוזים אלו שבעים סנהדרין שהיו חרוזים אחריהם כלוניה של מרגליות ד"א נאוו לחייך בתורים אלו סופרי' ומשנים ומלמדי תינוקות באמונה צוארך בחרוזים אלו התינוקות ד"א נאוו לחייך בתורים אלו הרבנין צוארך בחרוזים אלו התלמידים שחוזרין צואריהם לשמוע דברי תורה מפיהם כאדם שלא שמע דברי תורה מימיו.

ד"א נאוו לחייך בתורים בשעה שמיללין ההלכה אלו עם אלו כגון ר' אבא בר מימי וחבריו צוארך בחרוזים בשעה שהם חורזים מדברי תורה לנביאים ומנביאים לנביאים ומנביאים לכתובים והאש מתלהטת סביבותיהם והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני וכי עקר נתינתן מהר סיני נתנו לא באש היו שני' וההר בוער באש עד לב השמי' בן עזי היה יושב ודורש והאש סביבותיו אזלון ואמרון לר' עקיבא ר' בן עזאי יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו הלך אצלו ואמר לו שמעתי שהיית דורש והאש מלהטת סביבך אמ' לו הן אמ' לו שמא בחדרי מרכבה היית עסוק אמ' לו לאו אלא הייתי יושב וחורז בדברי תורה ומתורה לנביאים ומנביאי לכתובים והיו הדברים שמחי' כנתינתן מסיני והיו עריבים כעיקר נתינתן וכי עיקר נתינתן מסיני לא באש היו ניתנין הה"ד וההר בוער באש ר' בהו היה יושב ודורש ונתנמנס הצבור אמ' שמא איני חורז בדברי תורה כתיקנן דא"ר לוי אית דידע למחרוז ולא ידע למקדח ואית דידע למקדח ולא ידע למחרוז ברם אני הוינא חרוזא ואנא הוינא קדוחא.

<א,יג> ד"א נאוו לחייך בתורי' בשעה שקורי' בדברי תורה בתוריהן הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות החג בחג הדה דאת אמר ובהגיע תר נערה ונערה צוארך בחרוזים ר' לוי בשם ר' חמא בר' חנינא אמ' אלו פרשותיה של תורה שהן חרוזות זו בזו ומושבות זו בזו ומדלגות זו מזו ודומות זו לזו וקרובות זו לזו א"ר מנחמא כגון הדין דכתי' לאלה תחלק הארץ בנחלה מה כת' תמן ותקרבנה בנות צלפחד כן בנות צלפחד דוברות וכת' בתריה עלה אל הר העברים הזה הר נבו וכי מה ענין זה לזה אלא כיון דאתפלגת ארעא באו בנות צלפחד ליטול חלקן אצל משה ונסתלק משה מדין הה"ד ויקרב משה את משפטן אמ' לו הקב"ה משה מדין את מסתלק ומלפני אין את מסתלק עלה על הר העברים הזה אמ' לפניו רבונו של עולם הואיל ואתה מסלקני מן העולם הודיעני מה פרנסין אתה מעמיד לישראל אמר לו הקב"ה משה על בני אתה צריך ציווי ועל פועל ידי אתה מצוני על שאת' מצוני על בני צוה את בני עלי הה"ד צו את בני ישראל ואמרת אליהם.

<א,יא> תורי זהב נעשה לך תורי זהב נעשה לך זו ביזת היס עם נקדות הכסף זו ביזת מצרים כשם שהפרש בין כסף לזהב כך יש שבח ממון היס מביזת מצרים ותבאי בעדי עדים זו ביזת מצרים עדים זו ביזת היס משל למה הדבר דומה לאשתו של מלך שהיתה מסתלקת מן

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

העולם אמרה לו אי אדני המלך אני מפקדת אותך על בני אמי לה עד שאת מצוה אותי על בני צוי בני עלי כך בשעה שאמי משה לפני הב"ה רבונו של עולם הואיל ואתה מסלקני מן העולם הודעני מה פרנסין את מעמיד עליהם.

ד"א תורי זהב נעשה לך זו התורה שלמד אלקולאון בדעתו של הב"ה עם נקודת הכסף ר' אבא בר כהנא אמי אלו האותיות ר' אחא אמי אלו התיבות ד"א תורי זהב נעשה לך זה הכתב עם נקודות הכסף זה הסירג? ויל ד"א תורי זהב זה המשכן הה"ד ואת הקרשים תצפה זהב עם נקודות הכסף המד"א ווי העמודים וחשוקיהם כסף ר' ברכיה פתר קרייה בארון תורי זהב זה הארון דכת' וצפית אותו זהב טהור עם נקודות הכסף אלו שני העמודים העומדי' לפני שהיו של כסף כמין אצטיון וכיצד ? נעשה הארון ר' חנינא ור' שמעון בן לקיש ר' חנינא אמי שלש תיבות עשאו שתים של זהב ואחת של עץ נתן של עץ על של זהב ושל זהב על של עץ וחיפה שפתיו העליונות בזהב ריש לקיש אמי תיבה אחת עשאו וחפהו מבפנים ומבחוץ דכת' מבית ומחוץ תצפנו ומה מקיים ר' חנינא קרייה דריש לקיש א"ר פנחס שחיפה בין נסר לנסר. יהודה ברבי אמי תורי זהב נעשה לך וגו' נאוו לחייך בתורים זו התורה צוארך בחרוזים אלו הנביאים תורי זהב אלו הכתובים עם נקודות הכסף זה שיר השירים מלה חתימה ומלה מסיימה.

<א,יב,א> עד שהמלך במסבו ר' מאיר ור' יהודה ר' מאיר אומי עד שמלך מלכי המלכים הקב"ה במסיבו ברקיע נתנו ישראל ריח רע ואמרו לעגל אלה אליך ישראל אמי לו ר' יהודה דייך מאיר אין דורשי' שיר השירים לגנאי אלא לשבח שלא נתן שיר השירים אלא לשבחן של ישראל ומהו עד שהמלך במסבו עד שמלך מלכי המלכים הב"ה במסיבו ברקיע נתנו ישראל ריח טוב לפני הר סיני ואמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע היא דעתיה דר' מאיר למימי' סיריי נתן ריחו אלא מסטתא עלתה בידם מן הגולה ושנו בה שקפץ להם מעשה העגל והקדים להם מעשה המשכן.

ר' אליעזר ור' עקיבא ור' ברכיה ר' אליעזר אומי עד שהמלך במסיבו עד שמלך מלכי המלכים הקב"ה במסיבו ברקיע כבר הר סיני מתמר באור שנאמי וההר בוער באש ר' עקיבא אומי עד שמלך מלכי המלכים הקב"ה במסיבו ברקיע כבר וישכן כבוד יי על הר סיני ר' ברכיה אומי עד שמשא במסיבו ברקיע שנקרא מלך שני ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם כבר וידבר אליים את כל הדברי' האלה לאמר.

ר' אליעזר בן יעקב ורבנן ר' אליעזר אומי עד שמלך מלכי המלכים הקב"ה במסיבו ברקיע כבר ירד מיכאל השר הגדול מן השמים והציל את אברהם אבינו מכבשן האש ורבנן אמרי הקב"ה ירד והצילו שנאמי אני יי אשר הוצאתיך מאור כשדים ואימתי ירד מיכאל בימי חנניה מישאל ועזריה.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

אמי ר' טביומי עד שיעקב אבינו מסב במטתו נצנצה בו רוח הקדש ואמר לבניו והיה אליים עמכם אמי להם עתיד הוא להשרות שכינתו ביניכם אמי רב נחמן כת' ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע להיכן הלך לקוץ ארזים שנטע אברהם אבינו בבאר שבע שנאמי ויטע אשל בבאר שבע אמי ר' לוי כת' והבריח התיכון בתוך הקרשים הבריח שלשים ושתים אמה היה ומהיכן היה נמצא בידם לשעה מלמד שהיו מוצנעים עמהם מימות יעקב אבינו הה"ד וכל איש אשר נמצא אתו עצי שטים אשר נמצא עצי שטים אין כת' כאן אלא אשר נמצא אתו מתחלה אמי ר' לוי בר חייא ממגדל צבעייה קצצום והורידום עמם למצרי' ולא נמצא בס קשר ופקע אעין דשטים הוה במגדלה והוה נהנין בהם באיסור מפני קדושת הארון אתון ושאלון לרב חנניא חברין דרבנן ואמר לון אל תשנו ממנהג אבותיכם.

<א,יב,ב> ר' פנחס בשם ר' הושעיה אמי עד שהמלך במסיבו עד שמלך מלכי המלכים הקב"ה במסיבו ברקיע כבר הקדים שנאמי ויהי ביום השלישי בהיות הבקר למלך שגזר ליום פלוני אני נכנס למדינה וישנו להם בני המדיני כל הלילה וכשבא המלך ומצאם ישנים העמיד עליהם בקלאנין בוקינס ושופי והיה השר של אותה מדיני מעוררן ומוציאן לאפטיני של מלך והיה המלך מהלך לפנייהם עד שהגיע לפלטיין שלו כך הקב"ה הקדים דכתי' ויהי ביום השלישי בהיות הבקר וכת' כי ביום השלישי ירד יי לעיני כל העם ישנו להם ישראל כל אותו הלילה לפי ששינה של עצרת עריבה והלילה קצר אמי ר' יודן אפילו פורטענה לא עקץ בס בא הקב"ה ומצאן ישנים התחיל מעמיד עליהם בקלאנין הה"ד ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקי' והיה משה מעורר לישראל ומוציאן לאפטיני של מלך מלכי המלכים הקב"ה הה"ד ויוצא משה את העם לקראת האליים והיה הקב"ה מהלך לפנייהם עד שהגיע להר סיני דכתי' והר סיני עשן כלו אמי ר' יצחק זה הוא שמקנתרן על ידי ישעיהו שנאמי מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקצר קצרה ידי מפדות.

<א,יב,ג> אמי ר' יודן עד שחזקיהו וסיעתו אוכלין פסחיהם בירושל' כבר הקדים הקב"ה בלילה ההוא שנאמי ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך יי ויך במחנה אשור אמי ר' אבהו עד שמשה וישראל מסובין ואוכלין פסחיהם במצרים כבר הקדים הקב"ה שנאמי ויהי בחצי הלילה ויי הכה כל בכור בארץ מצרים היא דעתיה דר' אבהו למימר סירי נתן ריחו אלא מלמד שהיה ריחו של אותו הדם קשה והופיע להם הקב"ה ריח טוב מבושמי גן עדן והיתה נפשם קוהא לאוכל אמרו לו משה רבנו תן לנו מה נאכל אמי להם משה כך אמר לי הב"ה כל בן נכר לא יאכל בו עמדו והפרישו הנכרים שביניהם והיתה נפשם קוהא לאוכל אמרו לו משה רבינו תן לנו מה נאכל אמר להם כך אמר לי הקב"ה וכל עבד איש מקנת כסף ומלתי אותו אז יאכל בו עמדו ומלו את עבדיהם והיתה נפשם קוהא לאוכל אמרו לו תן לנו מה נאכל אמי להם כך אמר לי הקב"ה סינטומוס כל ערל לא יאכל בו מיד כל אחד ואחד נתן חרבו על ירכו ומל עצמו מי מלך ר' ברכיה אמי משה היה מוהל ואהרן פורע ויהושע משקה ויש אומרי' יהושע היה מוהל

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ואהרן פורע ומשה היה משקה הה"ד בעת ההיא אמי יי אל יהושע עשה לך חרבות צורים ושוב מול את בני ישראל שנית ולמה שנית מכאן שמלך בראשונה מיד ויעש לו יהושע חרבות צורים וימל את בני ישראל אל גבעת הערלות מהו אל גבעת הערלות אמי ר' לוי מכאן שעשו אותה גבעה בערלה.

<א,יג,א> צרור המור דודי לי מהו צרור המור ר' עזריה משם ר' יהודה פתר קרייה באברהם אבינו מה המור הזה ראש לכל מיני בשמים כך אברהם ראש לכל הצדיקים מה המור הזה אין ריחו מפיה אלא באור כך אברהם לא נודעו מעשיו עד שהושלך לכבשן האש ומה המור הזה כל מי שלוקטו ידיו מתמרמרו' כך אברה' ממרר עצמו ומסגף עצמו ביסורי' בין שדי ילין שהוא מותאם בין שכינה למלאך שנא' וירא וירץ לקראתם וירא בשכינה וירץ במלאך.

<א,יד,א> אשכל הכפר אשכל זה יצחק שנכפת וקרב על המזבח כאשכל הכפר שמכפר עונותיהם של ישראל בכרמי עין גדי זה אבינו יעקב שנכנס בכרום פניו מתפח' בכלמו אצל אביו ולבש בגדי גדי עזים ונטל הברכות שהן עין עולם ר' חוניה בשם ר' אחא אין לה חביב לאשה הזאת יותר מצרור הבשם איכן היא מלינה אותו בין שדיה ואמי ר' חוניה בשם ריש לקיש אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם הצרתה למצרים בבכוריהם המרתה להם בנפשותיהם ולי בין שדי ילין הא כיצד היה מצרי אומי לישראל הטמן לי הבכור הזה בין בניך והיה נוטלו ומטמינו והמלאך נכנס ונוגפו ולי בין שדי ילין.

<א,יד,ב> ר' ברכיה אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה בשעה שאתה מיצר לי מימר לי דודי לי את נעשה דודי ורואה אי זה הוא אדם גדול שיש בו שיכול לומי למדת הדין דיי ואת נוטלו וממשכנו בעדי הה"ד אשכל הכפר מהו אשכל איש שהכל בו מקרא משנה תלמוד תוספות ואגדות הכפר שמכפר עונותיהם של ישראל בכרמי עין גדי אלו אבות העולם שנמשכו אחריו כגדיי ונטלו הברכות שהן עין עולם.

<א,יד,ג> ר' יוחנן פתר קרייה בקטרת בית אבטינס צרור המור זה אחד מאחד עשר סממני שנותני' בה ר' חונא אמי' לה ויאמר יי אל משה קח לך סמים הרי ב' נטף ושחלת וחלבנה הרי ה' סמים אין תימר דאינון תריין והלא כבר נאמר סמים בד בבד יהיה תן חמשה כנגד חמשה הרי עשרה ולבנה זכה הרי אחד עשר מיכן בדקו חכמי' ומצאו שאין יפה לקטרת אלא אחד עשר סממנין הללו בלבד בין שדי ילין שהיתה מצומצמת בין שני בדי הארון אשכל הכפר שמכפרת עונות של ישראל א"ר יצחק אשכל שהיתה מתמרת ועולה עד הקורות ואחר כך פוסה ויורדת כאשכל הכפר שמכפרת עונותיהם של ישראל וא"ר יצחק כתי' וכסה ענן הקטרת הכסוי הזה אין אנו יודעין מהו עד שבא דוד ופרשו נשאת עון עמך כסית.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

בכרמי עין גדי בזכות התנאים שהתניתי לאברהם אביכם בין הבתרים שני ביום ההוא כרת יי את אברם ברית לאמר מדבר הכתוב באברהם שנאמ' אחר הדברים האלה היה דבר יי אל אברם במחזה ר' לוי בשם ר' חמה אמ' הרהורי דברים היו שם מי הרהר אברהם הרהר ואמ' לפני הקב"ה רבונו של עולם כרתה ברית עם נח שאין את מכלה זרעו מן העולם ועמדתי אני וסגלתי מעשים טובים לפניך ודחת ברית לבריתו שמא יעמד אדם אחר ויסגל מצות ומעשים טובים יותר ממני וידחה בריתו לבריתי אמ' לו הקב"ה אל תירא אנכי מגן לך מנח לא העמדתי מגנים וצדיקים וממך אני מעמיד מגנים וצדיקים ולא עוד אלא שבניך באים לידי עברות ומעשים רעים אני רואה אי זה הוא אדם גדול שבהן שיכול לומר למדת הדין די ואני נוטלו וממשכנו בעדם שני אשכל איש שהכל בו מקרא ומשנה תלמוד תוספות ואגדות הכפר שמכפר עונותיהם של ישראל בכרמי עין גדי אני נוטלו וממשכנו בעדם.

ד"א אשכל בן נזירה אמ' זה הקב"ה איש שהכל בו הכפר שכיפר באומות העולם והודה בהן בישראל ואימתי כפר באומות העולם הוי אומ' במלחמת יהושפט הה"ד ויהי אחרי כן באו בני מואב ובני עמון ועמהם מהעמונים על יהושפט למלחמה את מוצא ישראל באים מכחו של אברהם ועמון ומואב באים מכחו של לוט אלו עושין מלחמה עם אלו ונפלו אלו ביד אלו ויהושפט עזרו אלהיו ונצח הוי שכפר באומות העולם ואם יאמר לך אדם שאין הכת' מדבר ביהושפט אמור לו נאמר כאן עין גדי ונאמר להלן בחצצון תמר היא עין גדי מה עין גדי שנאמר להלן במלחמת יהושפט הכתוב מדבר אף כאן במלחמת יהושפט הכתוב מדבר. אמ' ר' לוי בר זכריה מה אם בעולם הזה שכתב בהקב"ה כי יי אלדיך אש אוכלה הוא אל קנא הוא כפר באומות העולם והודה בישראל לעתיד לבא שנמשל בטל שנאמ' אהיה כטל לישראל על אחת כמה וכמה.

<א,טו,א> הנך יפה רעיתי הנך יפה הנך יפה במצות הנך יפה בגמילות חסדים הנך יפה במצות עשה הנך יפה במצות לא תעשה הנך יפה במצות הבית ?ב?חלק תרומה ומעשרות הנך יפה במצות השדה בלקט שכחה ופאה ומעשר עני וההפקר הנך יפה בכלאים הנך יפה בסדין בציצית הנך יפה בנטיעה הנך יפה בערלה הנך יפה בנטע רבעי הנך יפה במילה הנך יפה בפריעה הנך יפה בתפלה הנך יפה בקרית שמע הנך יפה במזוזה הנך יפה בתפלין הנך יפה בסוכה הנך יפה בלולב ואתרוג הנך יפה בתשובה הנך יפה במעשים טובים הנך יפה בעולם הזה הנך יפה בעולם הבא.

<א,טו,ב> עיניך יונים עיניך הן סנהדרין שהם עינים לעדה הה"ד והיה אם מעיני העדה מאתים וארבעים ושמונה איברים יש באדם וכלם אינן הולכים וחוזרין אלא אחר העינים כך אין ישראל יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

יונים מה היונה הזאת תמה כך ישראל נאים בהילוכן כשהן עולין לפעמי רגלים מה יונה זאת מצויינת כך ישראל מצויינן בתגלחת במילה בציצית מה יונה זו צנועה כך ישראל צנועים מה יונה זו פושטת צורה לשחיטה כך ישראל שנאמי כי עליך הורגנו כל היום מה יונה זו מכפרת על העולים כך ישראל מכפרים על האומות שכל אותן שבעים פרים שמקריבים בחג כנגד שבעים אומות שלא יצדה העולם מהם הה"ד תחת אהבתי ישטונני ואני תפלה מה יונה זו משעה שמכרת בן זוגה עוד אינה ממירה אותו באחר כך ישראל משעה שהכירו להקב"ה לא המירוהו באחר מה יונה זו נכנסת לקנה ומכרת את קנה ושובכה וגוזליה ואפרוחיה וחלונותיה כך הן ג' שורות של תלמידי חכמים כשהן יושבין לפניהם כל אחד ואחד מכיר את מקומו מה יונה זו אע"פ שאת נוטל גוזליה מתחתיה אין מנחת שובכ' לעולם כך ישראל אע"פ שחרב בית המקדש לא בטלו שלש רגלים בשנה מה יונה זו מחדשת בכל חדש וחדש גרן כך ישראל מחדשין בכל חדש תורה ומעשים טובים מה יונה זו שוגרת רוגליות הרבה וחזרת לשובכה כך ישראל הה"ד יחרדו כצפור ממצרים זה דור המדבר וכיונה מארץ אשור אלו עשרת השבטים אלו ואלו והושבתים על בתיהם נאום יי.

רבי אומי יש מין יונה שמאכילין אותה וחברותיה מריחות אותה ובאות אצלה לשובכה כך בשעה שהזקן יושב ודורש הרבה גרים מתגיירים באותה שעה כגון יתרו הוא שמע ואתי רחב שמעה ואתיא אף בחנניא מישאל ועזריה הרבה גרים נתגיירו באותה שעה מה טעם כי בראותו ילדיו מה כת' בתריה וידעו תועי רוח.

<א,טו,ג> רבי היה יושב ודורש ונתנמנם הציבור בקש לעוררן אמי ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא בכרס אחת והיה שם תלמיד אחד ור' ישמעאל בר' יוסי שמו אמר ליה מאן הות כן אמי ליה זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ששים רבוא של ישראל הה"ד אז ישיר משה ובני ישראל ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יי את משה ולא קם נביא עוד בישראל כמשה.

<א,טו,ד> עיניך יונים כיונים דיגמא דידך דמיא להדא יונה מה יונה זו הביאה אורה לעולם שנאמי והלכו גוים לאורך ואימתי הביאה יונה אורה לעולם בימי נח הה"ד ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה מהו טרף בפיה קטיל כמה דתימר טרף טרף יוסף אמי ר' ברכיה אילולי קטלתיניא אילן רב הוה מתעביד ומאיכן הביאה אותו ר' לוי אמי משמטוטי ארי ישראל הביאתו הדא היא דאמרי' בבריתא ארץ ישראל לא לקת במוי דמבולא הוא שנאמי על ידי יחזקאל בן אדם אמר לה את ארץ לא מטהרה היא לא גשמה ביום זעם אמי"ר יוחנן אפי' אצטרבולין של רחים נמחו במים ר' טריי אמי שערי גן עדן נפתחו לה ומשם הביאתו אמי ליה ר' איבו אילו מגן עדן הביאה אותו לא היה לה להביא דבר מעולה כגון קנמון ובלסמון אלא רמז רמזה לנח ואמרה לו מרי נח מזה מתחת ידו של הב"ה ולא מתוק מתחת ידיך.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<א,טז,א> הנך יפה דודי אף נעים ר' אבהו ור' חנינא ר' אבהו אמ' הוא קילסה בלשון כפול והיא קלסתו בלשון פשוט הוא קלסה בלשון כפול הנך יפה רעיתי הנך יפה שאם בקש לו לעשות אומה אחרת שהוא יכול היא קלסתו בלשון פשוט הנך יפה דודי אף נעים אמ' ליה ר' חנינא אף היא קלסתו בלשון כפול שנאמ' הנך יפה דודי אף נעים אמרה לו רבונו של עולם אף שאת מביא עלי נעים הוא למה שאת מחזירני ומביאני לידי מוטב.

<א,טז,ב> אף ערשנו רעננה זה בית המקדש המד"א ותתן אותו ואת מניקתו בחדר המטות מהו בחדר המטות ר' אלעזר ור' שמואל בר נחמן ר' אלעז' אמ' בתאים ר' שמואל בר נחמן אמ' בעליות ולא פליגין מאן דאמר בתאים בימות הגשמים מאן דאמר בעליות בימות החמה. ד"א אף ערשנו רעננה ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון למלך שיצא לו למדבר והביאו לו מטה קצרה התחיל מצטער בעצמו ומדחק באיבריו כיון שנכנס למדינה הביאו לו מטה ארוכה התחיל פושט עצמו ומותח אבריו כך עד שלא נבנה בית המקדש היתה השכינה מאמצע בין שני בדי הארון משנבנה בית המקד' ויאריוכו הבדים.

<א,טז,ג> ד"א אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה עשויי אלא לנחת רוח כך עד שלא נבנה בית המקדש הית' שכינה מטלטלת ממקום למקום הה"ד ואהיה מתהלך באהל ובמשכן משנבנה בית המקד' זאת מנוחתי עדי עד.

ד"א אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה עשויה אלא לנחת רוח כך ישראל עד שלא נבני בית המקד' היו מטלטלי ממקום למקום ויסעו ויחנו משנבנה בית המקדש וישב יהודה וישראל לבטח דבר אחר אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה אלא לפריה ורביה כך עד שלא נבנה בית המקדש לכו ספרו את ישראל משנבנה יהודה וישראל רבים.

ד"א אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה אלא לפריה ורביה כך עד שלא נבנה בית המקדש כל הקהל כאחד ארבע רבוא משנבנה בית המקדש פרו ורבו דאמ' ר' יוחנן מגבת ועד אנטיפטרס ששים רבוא עיירות היו והיו מוציאות כפלים כיוצאי מצרים וכדון אפילו את מצנעה יתהון ששים רבוא דקני לא מסחנה להון ולא נסב יתהון א"ר חנינא קפצה להם ארץ ישראל.

<א,יז,א> קורות בתינו ארזים ר' מנחמא בשם ר' ברכיה אבנים שישן עליהם יעקב אבינו נעשו תחתיו כמטה וכפלומה ומה הרטבה הרטיב מהן קורות בתינו ארזים ד"א קורות בתינו ארזים אלו הצדיקים והצדיקות הנביאים והנביאות שעמדו ממנו.

<א,יז,ב> רהיטנו ברותים א"ר יוחנן אין אדם נהנה מן הברות הזו למה שהיא נכפפת היא דעתיה דר' יוחנן דאמ' ר' יוחנן אני כברוש רענן אני הוא שכפפתי לעקור יצרה של ע"ז אפרים מה לי עוד מה לי וליצרה של ע"ז אני עניתי אני עוניתי לו ואשורנו לא אשורנו לא אמרנו לו שירה אלא אמר הב"ה אני שכפפתי לעקור יצרה של ע"ז ד"א רהיטנו ברותים מקום שהכהנים

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

רהוטים כברותים המד"א ויצף את קרקע הבית בצלעות ברושים א"ר יוחנן למדה תורה דרך
ארץ שיהא אדם מקרה בארזים ומרהיט בברותים שני קורות בתינו ארזי רהיטנו ברותים.

<ב,א,א> אני חבצלת השרון אמרה כנסי ישראל אני היא וחביבה אני שחברני הב"ה
משבעים אומות חבצלת השרון שעשיתי לו על ידי בצלאל דכתי ויעש בצלאל את הארון
השרון שאמרתי לפניו שירה על ידי משה דכתי אז ישיר משה ובני ישראל ד"א אני חבצלת
השרון אני היא וחביבה אני היא שהייתי חבויה בצלן של מצרים ולשעה קלה כנסני
הקב"ה לרעמסס והרטבתי מעשים טובים כשושנה ואמרתי לפניו את השירה שנא' השיר יהיה
לכם כליל התקדש חג.

ד"א אני חבצלת השרון אני היא וחביבה אני היא שהייתי חבויה בצלו של ים ולשעה קלה
הרטבתי מעשים טובים כשושנה והראיתיו באצבע מבין עבורי שני זה אלי ואנוהו ד"א אני
חבצלת השרון אני היא וחביבה אני היא שהייתי חבויה בצלו של סיני ולשע' קלה הרטבתי
מעשים טובים כשושנה בידי ולבי ואמרתי לפניו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע דבר אחר אני
חבצלת השרון אני היא וחביבה אני היא שהייתי חבויה ורמוסה בצלן של מלכיות למחר
כשיגאלני הקב"ה מצלן של מלכיות אני מרטבת כשושנה ואומרת לו שיר חדש שנא' שירו ליי
שיר חדש כי נפלאות עשה הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו.

<ב,א,ב> ר' ברכיה אמר הפסוק הזה המדבר אמרו אמר המדבר אני מדבר וחביב אני שכל
טובות שבעולם חבויין בי שנאמר אתן במדבר ארז שטה נתנם לי הקב"ה שיהו שמורים בי
וכשהקב"ה מבקש ממני אני מחזיר לו פקדונו בלא חסרון ואני מרטיב מעשים טובים ואומר
לפניו שירה שנאמי יששום מדבר וציה משום רבנו אמרו הארץ אמרה אותו אמרה אני היא
וחביבה אני שכל מתי העולם חבויין בי שנאמי יחיו מתיך נבלתי יקומון לכשיבקשם הקב"ה
ממני אחזירם לו וארטיב מעשים טובים כשושנה ואומרת שירה לפניו שנאמי מכנף הארץ
זמירות שמענו.

<ב,א,ג> ר' יודן ור' אליעזר ר' יודן אמ' לא היא חבצלת ולא נכרת שושנה אלא כל זמן שהיא
קטנה הוא קורא אותה חבצלת הגדילה קורא אותה שושנה ולמה קורא אותה חבצלת
שחבויה בצלה אמ' ר' אליעזר משל את הצדיקים במשובח שבמינים המשובח שבאותו המין
המשובח שבמינים כשושנה שבאותו המין שושנת העמקי ולא כשושנת ההר שנוחה להכמש
אלא כשושנת העמקי שמרטבי והולכת משל את הרשעים במגונה שבמינם במגונה שבאותו
המין מגונה שבמיני כקש לפני רוח אם תאמר כמוץ שבבקעה כבר יש בו לחלוח אלא ורדף
כמוץ הרים לפני רוח.

מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)

ר' אבא בר כהנא אמ' אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה אני היא וחביבה אני שנתונה בעמקי הצרות וכשידלני הקב"ה מהצרות אני מרטבת מעשים טובים כשושנה ואומרת שירה לפניו הה"ד יי בצר פקדוך אמר ר' אחא אמרה כנסת ישראל בשעה שאת מעמיק עיניך בי אני מרטבת מעשים טובים כשושנה ואומרת שירה הה"ד שיר המעלות ממעמקים קראתיך יי רבנין אמרין כנסת ישראל אמרתהו אמרה כנסת ישראל אני היא וחביבה אני שאני נתונה בעמקי גיהנם וכשיגאלני הקב"ה ממעמקיה הה"ד ויעלני מבור שאון אני מרטבת מעשים טובים ואומרת לפניך שירה הה"ד ויתן בפי שיר חדש אתיא דרבנן כההיא דאמ' ר' אלעזר המודעי עתידי שרי אומות העולם לעתיד לבא שיבאו לקטרג את ישראל לפני הב"ה ואומרים רבונו של עולם אלו עבדו ע"ז ואלו עבדו ע"ז אלו גלו עריות ואלו גלו עריות אלו שפכו דמים ואלו שפכו דמ' מפני מה אלו יורדין לגיהנם ואלו אינן יורדין וישראל משיבין להם ואומרין אם כן הוא תרד כל אומה ואומה ואלהיה לגיהנם הה"ד כי כל העמים ילכו איש בשם אליו. אמ' ר' ראובן אילו לא היה הדבר כת' אי איפשר לאמרו כביכול כי באש יי נשפט יי שופט אין כתי' אלא נשפט הוא שאמר דוד ברוח הקדש גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי שבטך אלו הייסורין ומשענתך זו תורה המה ינחמוני יכול בלא ייסורי ת"ל אך יכול בעולם הזה ת"ל אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי למה ושבתני בבית יי לאורך ימים.

<ב,ב,א> כשושנה בין החוחים ר' יצחק פתר קרייה ברבקה שנאמ' ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי וגו' אם ללמד שהיא מפדן ארם מה תלמוד לומ' אחות לבן הארמי אלא אביה היה רמאי אחיה היה רמאי ואנשי מקומה רמאין והצדקת הזאת יצאה מבינותם למה היא דומה כשושנה בין החוחים ר' פנחס בשם ר' סימון אמ' כתי' וישלח יצחק את יעקב פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי וכלל כלם לרמיות. **<ב,ב,ב>** ר' אליעזר פתר קרייה בגאולת מצרים מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים קשה לבעלה להלקט כך גאולתן של ישראל היתה קשה לפני הקב"ה הה"ד או הנסה אליים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי ר' יהושע בשם ר' חנן אמ' גוי מקרב עם ועם מקרב גוי אין כתי' כאן אלא גוי מקרב גוי שהיו אלו ערלין ואלו ערלין אלו מגדלין בלורית ואלו מגדלין בלורית אלו לובשי כלאים ואלו לובשי כלאים אם כן לא היתה מדת הדין נותנת שיגאלו ישראל לעולם אמ' ר' שמואל בר נחמן אילו לא שאסר הקב"ה עצמו בשבוע' לא היו ישראל נגאלין לעולם הה"ד לכן אמר לבני ישראל אני יי והצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים ואין לכ(ס)ן] אלא שבועה המד"א ולכן נשבעתי לבית עלי אמ' ר' ברכיה גאלת בזרוע עמך בטרונאי אמ' ר' יודן מלבא לקחת לו גוי ועד מוראים גדולים ע"ב אותיות הן ואם יאמר לך אדם ע"ה אמור לו צא מהן גוי השני שאינו מן המנין אמ' ר' אבון בשמו גאלן ששמו של הקב"ה שבעים ושנים שמות הן.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ב,ב,ג> ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון משל למלך שהיה לו פרדס וירדו ונטעו שורה של תאנים ושורה של גפנים ושורה של רמונים ושורה של תפוחים ומסרו לאריס והלך לו לאחר ימים בא המלך והציץ בפרדס לידע מה עשה ומצא מלא חוחין ודרדרים הביא קצצים לקצו וראה בו שושנה אחת של ורד ונטלה והריח בה ושבת נפשו עליו אמ' המלך בשביל שושנה זו ינצל הפרדס כך העולם לא נברא אלא בשביל ישראל לאחר עשרים וששה דורות הציץ הקב"ה בעולמו לראות מה שעשה ומצאו מים במים דור אנוש נמחה מן המים דור המבול נמחה מן המים דור הפלגה במים הביא קצצים לקצו שני יי למבול ישב וראה שושנה של ורד אלו ישראל ונטלה והריח בה בשעה שסדרו ישראל עשרת הדברות ושבת נפשו עליו בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע אמ' הקב"ה בשביל שושנה זו ינצל הפרדס בזכות התורה ולומדיה ינצל העולם.

<ב,ב,ד> ר' חנן דצפורי פתר קריה בגמילות חסדים בנוהג שבעולם עשרה אנשים נכנסין לבית האבל ואין אחד מהם יכול לפתוח פיו לברך ברכת אבלים ובא אחד ופתח פיו וברך ברכת אבלים למה הוא דומה לשושנה בין החוחים ועוד בנוהג שבעולם עשרה בני אדם נכנסין לבית המשתה ואין אחד מהן יכול לפתוח פיו לברך ברכת חתנים ובא אחד ופתח פיו וברך ברכת חתנים למה הוא דומה ביניהם כשושנה בין החוחים בנוהג שבעולם עשרה בני אדם נכנסין לבית הכנסת ואין אחד מהן יכול לפרוס על שמע ולעבר לפני התיבה ואחד מהן פורס על שמע ועובר לפני התיבה למה הוא דומה כשושנה בין החוחים.

ר' אלעזר אזל לחד אתר אמרי ליה פרוס את שמע אמ' לון לינה חכם עבר לפני התיבה אמרין דין הוא ר' אלעזר דין הוא דמתלגלגין ביה על מגן צווחין ליה רבן נתכרמו פניו והלך לו אצל ר' עקיבא רבו אמ' לו למה פניך חולטות תני ליה עובדא אמ' ליה צבי ר' דיילף אמ' ליה אין ואלפיה לבתר יומין אזל לההוא אתר אמרי ליה פרוס לן את שמע פרס לון עבר לפני התיבה ועבר אמרין אתחסם ר' אלעזר וקרין ליה ר' אלעזר חסמא.

ר' יונה הוה מליף לתלמידוי ברכת חתנים וברכת אבלים כי היכי דייהוון גוברין בכל מלה.

<ב,ב,ה> ר' חונא פתר קרייה במלכיות מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים רוח צפון יוצא ומטה אותה כלפי צפון והחוח עוקצה אעפ"י כן לבה מכוון למעלה כך ישראל אע"פ שהן נגבין ארנוניות כורסנגריות לבם מכוון כלפי אביהן שבשמים שני עיני תמיד אל יי.

ר' איבו פתר קרייה בגאולת מחר מה שושנה הזו כשהיא נתונה בין החוחים קשה לבעלה להלקט מהו עושה מביא האור ושורף חוצה לה ואחר כך לוקטה כך צוה יי ליעקב סביביו צריו כגון חלמיש לנווה יריחו לנועדן סוסיתן לטיבירה קסטרא לחיפא לוד לאונו הה"ד זאת ירושלם בתוך הגוים שמתיה למחר כשיגיע הקץ מה הקב"ה עושה מביא האור ושורף חוצה לה הה"ד והיו עמים משרפות סיד מה כתיב תמן יי בדד ינחנו.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ב,ב,ו> א"ר אבון מה שושנה זו שרב יוצא עליה והיא כמושה יצא טל היא מפרחת כך כל זמן שצלו של עשו קיים כביכול נראי' כמושין בעולם הזה עבר צלו של עשו ישראל מרטיבין והולכין הה"ד אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה מה השושנה הזו אינה בטלה לעולם אלא גב ריחה כך ישראל אינם בטלין אלא גב מצות ומעשים טובים מה שושנה זו אינה אלא לריח כך לא נבראו הצדיקי' אלא לגאולתן של ישראל מה שושנה זו עולה לשלחן מלכים תחלה וסוף כך ישראל נכרין בין אומות העולם שנאמ' כל רואיהם יכירום מה שושנה זו מותקנת לשבתות וימים טובים כך ישראל מתוקנים לגאולה של מחר א"ר ברכיה אמ' הקב"ה למשה לך אמר להם לישראל בני כשהייתם במצרים הייתם דומין לשושנה בין החוחים תנו דעתכם שלא תעשו כמעשה אלו וכמעשה אלו הה"ד כמעשה ארץ מצרי' אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו וגו'.

<ב,ג,א> כתפוח בעצי היער ר' חונא ור' אחא בשם ר' יוסי בן זמרא מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב ולמה כן לפי שאין לו צל לישוב בצלו כך ברחו אומות העולם משבת בצל הקב"ה ביום מתן תורה יכול אף ישראל כן תלמוד לומ' בצלו חמדתי וישבתי חמדתי אותו וישבתי אני הוא שחמדתי אותו ולא האומות.

ר' אחא בר' זעירא אמ' תרתי אמ' חדא התפוח הזה מוציא ניצו קודם לעליו כך ישראל שבמצרים הקדימו אמנה לשמועה הה"ד ויאמן העם וישמעו כי פקד יי.

<ב,ג,ב> ר' אחא בר' זעירא אמ' חורי מה תפוח זה ניצו קודם לעליו כך ישראל בסיני הקדימו עשייה לשמיעה שנא' נעשה ונשמע.

ר' עזריה אמ' תרתי מה התפוח זה אינו גומר פירותיו אלא בסיון כך לא נתנו ישראל ריח טוב אלא בסיון ר' עזריה אמ' חורי מה התפוח זה משעה שמוציא ניצו ועד שגומר פירותיו נ' יום כך משעה שיצאו ישראל ממצרים ועד שקבלו את התורה נ' יום ואימתי קבלו אותה בחדש השלישי לצאת בני ישראל.

ר' יהודה בר' סימון אמ' תרתי מה תפוח זה את נותן בו איסור ואת מריח בו כמה ריחות כך אמ' להם משה לישראל בדבר קל אם מבקשין אתם להגאל בדבר קל אתם נגאלין לאחר שלקה ברגליו וחזר על כל הרופאים להתרפאת ולא נתרפא בא אחד ואמ' לו אם אתה מבקש להתרפאת בדבר קל אתה מתרפא טפול לך גללי בהמה כך אמ' משה לישראל אם אתם מבקשים להגאל בדבר קל אתם נגאלין ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם אמרו לו משה רבינו הדא מיסרתא דאזובא בכמה היא טבא בארבעא מיני או בחמשא מיני אמ' לון אפי' בחד והיא גרמה לכון לירש בזת מצרים ובזת הים ובזת סיחון ועוג ובזת שלשים ואחד מלכים לולב שהוא עומד על אדם בכמה דמים ויש בו כמה מצות על אחת כמה וכמה לפיכך משה מזהיר לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ב,ג,ג> ר' יהודה בר' סימון אמ' חורי משל למלך שהיתה לו אבן טובה ומרגליות בא בנו ואמ' לו תנה לי אמר לו לך היא ושלך היא ולך אני נותנה כך ישראל אמרו לפני הקב"ה עזי וזמרת יה אמר להם הקב"ה לכם היא ושלכם היא ולכם אני נותנה ואין עז אלא ?תורה שגא' יי עז לעמו יתן.

אמ' ר' לוי שלש קוויות טובות קוו ישראל על הים קוו לתורה קוו לדגלים קוו למשכן קוו לתורה דכתי' בצלו חמדתי וישבתי קוו לדגלים דכתי' חמדתי קוו למשכן דכתי' וישבתי המד"א כי לא ישבתי בבית ביום העלותי את בני ישראל ממצרים כההיא דא"ר מנחמן ויצאו אל מדבר שור מלמד שנתנבאו על עצמן שעתידי להעשות מחנות דגלי' דגלי' שורות שורות כמטעת של כרם.

ופריו מתוק לחכי א"ר יצחק אלו שנים עשר חדש שעשו ישראל לפני הר סיני מתמתקים בדברי תורה מה טעם ופריו מתוק לחכי לחכי היה מתוק אבל לחך אומות העולם היה מר כלענה.

<ב,ג,ד> מאהל מועד א"ר אלעזר אע"פ שנתנה התורה מסיני לא נענשו ישראל עליה עד שנתפרשה להם באהל מועד לדיוטגמה שהיא כתובתה ומחותמת ונכנסה למדיני ולא נתחייבו עליה בני המדינה עד שנתפרשה להם במדינה כך אע"פ שהתורה נתנה בהר סיני לא נענשו עליה עד שנתפרשה להם באהל מועד הה"ד עד שהבאתיו אל בית אמי זה הר סיני ואל חדר הורתי זה אהל מועד שמשם נתחייבו ישראל על ההוראה.

<ב,ג,ה> א"ר יהושע בן לוי אילו היו האומות יודעים מה היה אהל מועד יפה להם באהליות וקסטריות היו מקיפין אותו שעד שלא עמד אהל מועד היו שומעי' קול הדיבור ונתרזי' מתוך פניקטיהון הה"ד כי מי כל בשר אשר שמע קול אליים חיים אמר ר' סימון דיפרוספון היה הדיבור יוצא סם חיים לישראל וסם המות לאומות העולם סם חיים לישראל כאשר שמעת אתה ויחי שמעת וחיית וסם המות לאומות העולם שמעו ומתו לפיכך הוא אומ' תחת התפוח עוררתיך.

מאהל מועד תני ר' חייא שמשם היה קול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל אמר ר' יצחק עד שלא עמד אהל מועד היתה נבואה מצויה באומות העולם משעמד אהל מועד פסקה נבואה מהם משם אחזתיו ולא ארפנו ואם תאמר והלא בלעם בן בעור נתנבא אמור לטובתן של ישראל נתנבא שני מה טובו אהליך יעקב לא הביט און ביעקב כי לא נחש ביעקב מי מנה עפר יעקב דרך כוכב מיעקב וירד מיעקב.

<ב,ד,א> הביאני אל בית היין ר' מאיר ור' יהודה ר' מאיר אומ' אמרה כנסת ישראל הושלט בי יצר הרע כיון ואמרתי לעגל אלה אליך ישראל הדין חמרא כד עלל בבר נשה הוה מערבב ליה אמר לו ר' יהודה דיך מאיר אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח שלא נתן שיר

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

השירים אלא לשבחן של ישראל ומהו הביאני אל בית היין אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין זה סיני ונתן לי שם דגלי תורה ומצות ומעשים טובים ובאהבה גדולה קבלתי אותם.

ר' אבה בשם ר' יצחק אמ' אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין זה סיני ונתן לי משם התורה שנדרשת מ' וט' פנים טהור ומ' וט' פנים טמא מנין ומאהבה גדולה קבלתי שני' ודגלו עלי אהבה.

ר' יונה אמ' שני חברים שעוסקין בדבר הלכה זה אומ' בית אב של הלכה וזה אינו אומר בית אב של הלכה אמר הקב"ה ודגלו עלי אהבה א"ר אחא עם הארץ שקורא לאהבה איבה כגון ואהבת ואיבת אמ' הקב"ה ודגלו עלי אהבה א"ר יששכר תינוק שקורא למשה משה לאהרן אהרן לעפרן עפרן אמר הקב"ה וליגלו עלי אהבה.

אמר ר' חונייה לשעבר אדם מראה איקונין באצבעו והיה נזוק ועכשו אדם מניח ידו על האזכרה כמה פעמים ואינו נזוק ולא עוד אלא שאמר הקב"ה וגודלו עלי אהבה ורבנן אמרי אפי' התינוק מדלג על האזכרה כמה פעמים ואינו נזוק ולא עוד אלא אמר הקב"ה ודילוגו עלי אהבה אמר ר' ברכיה אפי' אותן הדיגולין שדיגל יעקב באביו המד"א ואת עורות גדיי העזים הלבשה על ידיו אמ' הקב"ה בהן אני משרה שכינתי הה"ד ועשית יריעות עזים ולא עוד אלא שאמר הקב"ה ודגלו עלי אהבה ודיגולו עלי אהבה.

ר' יהושע דסכני' בשם ר' לוי אמרה כנסת ישראל הביאני הב"ה למרתף גדול של יין זה סיני ושם ראיתי מיכאל ודגלו גבריאל וראו עיני טקסים של מעלה ואהבתי אותם באותה שעה אמר הב"ה למשה הואיל ורצונן של בני לחנות בדגלים יחנו בדגלים הה"ד איש על דגלו באותות.

<ב,ה,א> סמכוני באשיות בשתי אשות באש של מעלה ובאש של מטה ד"א סמכוני באשיות בשתי אשות תורה בכתב ותורה בפה ד"א סמכוני באשיות באשות הרבה באשם של אברהם יצחק ויעקב ושל משה ושל סנה ובאשו של אליהו ושל חנניה מישאל ועזריה ד"א סמכוני באשיות אלו ההלכות המאוששות.

רפדוני בתפוחים אלו ההגדות שריחן וטעמן כתפוחים.

כי חולת אהבה אני אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה רבונו של עולם כל חלאים שאתה מביא עלי בשביל להאחיבני לך ד"א כי חולת אהבה אני אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם כל חלאים שאומות העולם מביאין עלי בשביל שאני אוהבת אותך ד"א כי חולת אהבה אני אעפ"י שאני חולה אהובה תני עד שלא יחלה אדם אוכל מה שמוציא כיון שחלה מבקש לאכל כל מיני תענוגים א"ר יצחק לשעבר היתה התורה כלל והיו מבקשין לשמוע דבר משנה ודבר תלמוד ועכשו שאין התורה כלל היו מבקשין לשמוע דבר מקרא ודבר אגדה א"ר לוי

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

לשעבר היתה פרוטה מצויה והיה אדם מתאוה לשמוע דבר משנה ותלמוד ועכשו שאין הפרוטה מצויה וביותר שהן חולים מן השעבוד אין מבקשין לשמע אלא דברי ברכות ונחמות. <ב,ה,ב> תני ר' שמעון בן יוחאי בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומים לבן מלך שעמד מחליו אמרו לו ילך בנך לאיסכולי אמ' להם המלך אדיין לא בא בני בזיוו שנשתנה מחליו אלא יתעדן ויתענג בני כשלשה חדשים במאכל ובמשתה ואח' כן ילך לאיסכולי כי בשעה שיצאו ישראל ממצרי' היו בהן בעלי מומין משעבוד טיט ולבנים אמרו לו מלאכי השרת הרי השעה תן להם את התורה אמ' להם הב"ה עדיין לא בא זיוותן של בני משעבוד טיט ולבנים אלא יתעדנו בני עד ג' חדשים בבאר מן ושלו ואח' כך אתן להם התורה ואימתי בחדש השלישי.

<ב,ה,ג> בשלפי השמד נתכנסו רבותינו לאושא ואלו הן ר' יהודה ור' נחמיה ר' מאיר ור' יוסי ור' שמעון בן יוחאי ור' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי ור' אליעזר בן יעקב שלחו אצל זקני הגליל ואמרו כל מי שהוא למד יבא וילמד וכל מי שאינו למד יבא וילמוד נתכנסו ולמדו ועשו כל צרכיהון כיון שהגיע זמנם להפטר אמרו מקום שנתקבלנו בתוכו אנו מניחים אותו ויקם חלקו כבוד לר' יהודה שהיה בן עיר ולא שהיה גדול מהם בתור' אלא מקומו של אדם הוא מכבודו.

נכנס ר' יהודה ודרש ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה נאמר כאן הרחק ונאמ' להלן אך רחוק יהיה ביניכם וביניו כאלפים אמה במדה מה רחוק שני' כאן אלפים אמה אף הרחק האמו' להלן אלפי' אמה והיה כל מבקש אין כת' כאן אלא כל מבקש יי מכאן למדנו שכל מי שמקבל פני חברי' כאלו מקבל פני שכניה ואתם אחינו רבותינו גדולי התורה מי שנצטער מכם עשרה מיל או עשרים או שלשים או ארבעים כדי לשמוע דברי תורה על אחת כמה וכמה שאין הב"ה מקפח שכרכם בזה ובבא.

נכנס ר' נחמיה ודרש לא יבא עמוני ומואבי בקהל יי תני שתי אומות גדולות פרשו מלבא בקהל יי למה על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים וכי צריכין היו ישראל באותה שעה והלא כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה הבאר עולה להם והמן יורד להם והשלו מצוי להם וענני כבוד מקיפין אותם ועמוד ענן נסע לפניהם ואת אמר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים ואמר ר' אלעזר דרך ארץ הוא שהבא מן הדרך מקדמין לו במאכל ומשתה בא וראה מה פרע להם הב"ה לאלו שתי אומות כתי' בתורה לא יבא עמוני ומואבי בקהל יי ואתם בני אושא שקדמתם רבותי' במאכלכם ומשקיכם ומטותיכם הקב"ה יפרע לכם שכר טוב.

נכנס ר' מאיר ודרש ונביא אחד זקן יושב בבית אל ואי זה זה אמציה כהן בית אל אמ' לו ר' יוסי מאיר פתפותי בצים יש כאן אי זה זה זה יונתן בן גרשם בן משה הה"ד ויהונתן בן גרשם בן מנשה נון תלויה במנשה זכה בן משה ואם לאו בן מנשה חבריא בעון קומי ר' שמואל בר נחמן אמרין ליה כומר לעבודה זרה והאריך כל אותן השני' אמר לון הן על ידי שהיתה עינו

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

צרה בעבודה זרה כיצד הוה בר נש אתי למסגד ליה והוה אמר ליה בר כמה שנין את הוה אמר ליה בר ארבעין שנין או חמשין או שתין או שבעין או בר כמה הוה והוה אמר ליה בר כמה שנין את בר ארבעין שנין או חמשין או שתין או שבעין או תמנין שנין והדה ע"ז לית היא עבידא אלא מחמשה או תרתין עשרה שנין ואת בעי משבוק אלהך ומסגוד ליה דא פחיתא והוא מתבהית ואזיל ליה אתא חד בר פחין ואמר ליה כן אמ' ליה ומה את יתב הכא ועבד בה אמ' ליה אנא נסיב אגרי ומסמי עיניה כיון ששמע בו דוד שלח ואייתיתיה ואמר לו את הוא בן בנו של אותו צדיק ואת עובד עבודה זרה אמ' לו כך אני מקובל מבית אבי אבא מכור עצמך לעבודה זרה ולא תצטרך לבריות אמר לו חס ושלוס לא הוא כן אלא מכור עצמך לעבודה זרה שהיא זרה ממך ולא תצטרך לבריות כיון שראה דוד שהממון חביב עליו עמד ומינה אותו קומסטון תסבריות אמרו כיון שמת דוד חזר לסורו הה"ד ויאמר גם אני נביא כמוך וגו' כחש לו מהו כחש לו שיקר לו ומה שיקר לו האכילהו לחם כזבים הה"ד ויהי הם יושבים על השלחן ויהי דבר יי אל הנביא אשר השיבו והלא דברים קל וחומר ומה אם זה שכיחש בו והאכילהו לחם כזבים זכה ששרתה עליו רוח הקדש אתם אחינו בני אושא שקבלתם רבותינו במאכל ומשתה ומטה על אחת כמה וכמה שישלם לכם הקב"ה שכר טוב.

נכנס ר' יוסי ודרש וישב ארון יי עם בית עובד אדום הגתי וגו' ויגד למלך דוד לאמר ברך יי את בית עובד אדום ואת כל אשר לו באי זו זכות בעבור ארון האלהים ובמה ברכו בבנים הה"ד עמיאל הששי יששכר השביעי וכן הוא אומ' כל אלה מבני עובד אדום המה ובניהם אמרו שמנה בנים היו לו ושמנה כלות היו לו וכל חדא מנהן הות ילדת תרין בכל ירחא הא כיצד טמאה שבעה וטהורה שבעה והיא יולדת טמאה שבעה וטהורה שבעה והיא יולדת שיתא עשר בכל ירח תלתא ירחין הא ארבעין ותמניא ושיתא דידיה הא חמשין וארבעה ותמניתהון הא שתין ותרתין הה"ד ששים ושנים לעבד אדום חבריא בעון קומי ר' יוחנן אמרו ליה מהו דין דכת' פעולתי השמיני אמר להם על ידי שפעל פעולה גדולה בתורה ומה פעל בתורה שהיה מדליק לפני הארון נר אחד שחרית ונר אחד בין הערבים והרי דברים קל וחומר ומה ארון האלהים שאינו אוכל ושותה ומדבר אלא שהיו בו שני לוחות אבני' והדליק בו נר אחד זכה להתברך בכבודו ואתם אחינו בני אושא על אחת כמה וכמה.

נכנס ר' שמעון בן יוחאי ודרש ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם ושם אשה גדולה ותחזק בו לאכל לחם אמ' לו ר' יהודה בר' סימון על ידי שכת' ותחזק בו לאכל לחם זכתה להחיות את בנה ר' יודן בשם ר' זעירא ור' יוחנן בשם ר' שמעון בן יוחאי אמרו גדולה היא הפרנסה שגורמת לתחיית המתים לבא שלא בעונתה צרפית על ידי שהאכילה את אליהו זכת להחיות את בנה שונמית על ידי שהאכילי את אלישע זכת להחיות את בנה א"ר יהודה בר' אלעאי אפילו נרות אפילו פתילות היה אליהו מעביר ממקום למקום כדי שלא יטריח לכל בריה ר' יהודה בר' סימון אמ' וכי משלה אכל והלא היא והוא משלו אכלו דכתוב ותאכל היא והוא

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

הוא והיא כתי' אלא על ידי שקבלה אותו בסבר פנים יפות ושמשתו זכתה להחיות את בנה ואתם בני אושא גומלי חסד על אחת כמה וכמה.

נכנס ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי ודרש ויאמר שאול אל הקיני לכו סורו רדו מתוך העמלקי פן אוספך עמו ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים וכת' עם כל ישראל עשה יתרו חסד והלא לא עשה אלא עם משה בלבד א"ר אלעזר יתרו וודאי עשה חסד עם משה הה"ד קראן לו ויאכל לחם א"ר סימון אין הוא כן אלא בשכרו האכילו דכתי' וגם דלה דלה לנו ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אמ' דלה לנו ולאבותינו ר' נחמיה אמ' דלה לנו ולרועים ורבני אמרי דלה לנו בזכות אבותינו דלה לרועים בשביל להטיל שלום ביניהם ואת אמרת עם כל ישראל עשה חסד אלא ללמדך שכל מי שעושה חסד עם אחד מגדולי ישראל מעלין לו כאלו עשה עם כל ישראל ואתם אחינו בני אושא על אחת כמה וכמה.

נכנס ר' אליעזר בן יעקב ודרש וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר הסכת ושמע ישראל היום הזה נהייתה לעם וכי היום קבלו התורה והלא כבר ארבעים שנה שקבלו את התורה ואת אמרת היום הזה אלא מלמד כיון ששנה להם משה את התורה וקבלוה בסבר פנים יפות העלה להם הכתו' כאלו קבלוה היום מהר סיני לכך נאמ' היום הזה נהייתה לעם ליי אלהיך ואתם אחינו בני אושא שקבלתם רבותינו בסבר פני' יפות על אחת כמה וכמה.

<ב,ו,א> שמאלו תחת לראשי אלו לוחות הראשונים וימינו תחבקני אלו לוחות השניים ד"א שמאלו תחת לראשי זו ציצית וימינו תחבקני אלו תפלין ד"א שמאלו תחת לראשי זו קרית שמע וימינו תחבקני זו תפלה ד"א שמאלו תחת לראשי זו סוכה וימינו תחבקני זה ענן שכינה לעתיד לבא הה"ד לא יהיה לך אור השמש לאור עולם ולנגה הירח לא יאיר לך מי מאיר לך והיה לך יי לאור עולם ד"א שמאלו תחת לראשי זו מזוזה תני ר' שמעון בן יוחאי וכתבתם על מזוזות ביתך ביאתך מן השוק לביתך א"ר יוחנן כתי' ושמת את השלחן מחוץ לפרכת ואינה כן אין אדם מניח את המנורה משמאל כדי שלא תהא מעכבת הימין אין אדם מניח את השמאל תחת הראש ומחבק בימין אמ"ר אחא ר' יוחנן מייתי לה מן הדא קרייה לאהבה את יי אלהיך ולדבקה בו אי זהו דיבוק שמאלו תחת לראשי.

<ב,ז,א> השבעתי אתכם בנות ירושלם במה השביען ר' אליעזר אומ' השביען בשמים ובארץ בצבאות בצבא של מעלה ובצבא של מטה בשתי צבאות הוי אומ' בצבאו' או באילות השדה זו חית השדה המד"א כי עם אבני השדה בריתך וחית השדה השלמה לך.

ר' חנינא בר פפא ור' יהודה בר' סימון ר' חנינא אמ' השביען באבות ובאמהות בצבאות אלו אבו' שעשו צביוני ועשיתי צביוני בס או באילות השדה אלו השבטים המד"א נפתלי אילה שלוחה ר' יהודה בר סימון אמ' השביען במילה בצבאות בצבא שיש בה אות או באילות השדה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ששופכין דמם כדם צבי ואיל ורבנן אמרי השביען בדורו של שמד בצבאות שעשו צביוני בעולם ושעשיתי צביוני בהן או באילות השדה ששופכין דמן על קדושת שמי כדם הצבי ודם האיל הה"ד כי עליך הורגנו כל היום.

א"ר חירא בר בא אם יאמר לי אדם תן נפשך על קדושת שמו של הב"ה אני נותן ובלבד שיהרגוני מיד אבל כדורו של שמד איני יכול לסבול ומה היו עושיין בדורו של שמד היו מביאין כדוריות של ברזל ומלבנין אותן באש ונותנין אותן תחת שיחיהן ומשיאין נפשותם מהם ומביאין קרמיות של קנים ונותנין אותן תחת צפרנן ומשיאין נפשותיהם מהם הוא שאמ' דוד אליך יי נפשי אשא אשיא כתיב שהיו משיאין נפשם על קדושת שמו של הקב"ה.

אמ' ר' אושעיא אמ' הקב"ה לישראל המתינו לי ואני עושה אתכם כצבא של מעלה ר' יודן בשם ר' מאיר אמ' הקב"ה לישראל אם תשמרו שבועתי אעשה אתכם כצבא של מעלה ואם לאו אעשה אתכם כצבא של מטה ר' יוסי בר חנינא אמ' שתי שבועות יש כאן אחת לישראל ואחת לאומות העולם נשבע לישראל שלא ימרדו עול המלכיות ונשבע למלכיות שלא יקשו עול על ישראל שאם מקשים עול על ישראל הן גורמין לקץ לבא שלא בעונתו אמ' ר' לוי כתי' הן לצדק ימלוך מלך אין הקב"ה מעמיד מלך חנף על אומתו עד שגובה דיקי שלה וגומרה תחלה ר' אבהו בשם ר' תנחום אמ' מה שוטרי ישראל אומרין לפרעה הה"ד תבן אין נתן לעבדיך וגו' וחטאת עמך את חטי על עמך ואת חטי על אומתך ואת גורם לעצמך שתסתלק המלכות ממך ותנתן לאומה אחרת.

ר' חלבו אומ' ארבע שבועות יש כאן השביע לישראל שלא ימרדו על המלכיות ושלא ידחקו על הקץ ושלא יגלו מסטירין שלהם לאומות העולם ושלא יעלו חומה מן הגולה אם כן למה מלך המשיח בא לקבץ גליותיהן של ישראל ר' אוניא אמ' ד' שבועות השביען כנגד ד' דורות שדחקו על הקץ ונכשלו ואלו הן אחד בימי עמרם ואחד בימי דינאי ואחד בימי בן כוזבא ואחד בימי שותלח בן אפרים הה"ד בני אפרים נושקי רומי קשת ויש אומרים אחד בימי אמר ואחד בדורו של שמד ואחד בימי בן כוזבא ואחד בימי שותלח בן אפרים שנאמ' בני אפרים נושקי רומי קשת והן היו מחשבין משעה שנתגזרה גזרה כשדבר הקב"ה עם אברהם אבינו בין הבתרים ומשנולד יצחק מה עשו נתקבצו ויצאו למלחמה ונפלו מהם חללים הרבה מפני מה שלא האמינו ביי ולא בטחו בישועתו על שעברו על הקץ ועברו על השבועה.

אם תעירו ואם תעוררו ר' יודן ור' ברכיה ר' יודן אמ' האהבה שאהב יצחק את עשו שנאמ' ויאהב יצחק את עשו מהו עד שתחפץ עד שנעשה חפצו של זקן ר' ברכיה אמ' אהבה שאהב הקב"ה לישראל שנאמ' אהבתי אתכם אמר יי מהו עד שתחפץ מלכות של מעלן לכשתחפץ מדת הדין מאליה אני הוא מביאה בקולי קולות ולא אתעכב לכך נאמ' עד שתחפץ.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ב,ח,א> סדרא תנינא קול דודי הנה זה בא ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן ר' יהודה אומי קול דודי הנה זה בא זה משה בשעה שבא ואמר לישראל בחדש זה אתם נגאלין אמרו לו משה רבנו היאך אנו נגאלין והלא אמ' הקב"ה לאברהם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה ועדין אין בידנו אלא מאתי ועשר שנים אמ' להם הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט בחשבונותיכם אלא מדלג על ההרים אין הרים וגבעות האמורין כאן אלא קצים ועיבורין מדלג על החשבונות ועל הקצים והעיבורין ובחדש הזה אתם נגאל'י שנא' החדש הזה לכם ראש חדשים ר' נחמיה אמ' קול דודי הנה זה בא זה משה בשעה שאמר לישראל בחדש הזה אתם נגאלין אמרו לו משה רבנו היאך אנו נגאלין והלא אין בידנו מעשים טובים אמ' להם הואיל וחפץ בגאולתכם אינו מביט במעשיכם הרעים ובמי הוא מביט בצדיקים שבכם ובמעשיהם כגון עמרם ובית דינו.

<ב,ח,ב> מדלג על ההרי' מקפץ על הגבעות אין הרים אלא בתי דינים המד"א ואלכה וירדתי על ההרים ובחדש זה אתם נגאלין שנאמ' החדש הזה לכם ראש חדשים רבנן אמרי קול דודי הנה זה בא זה משה בשעה שבא ואמר לישראל בחדש הזה אתם נגאלין אמרו לו משה רבנו היאך אנו נגאלין וכל מצרים מטונפת מע"ז שלנו אמ' להם הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט בעבדה זרה שלכם אלא מדלג על ההרים ואין הרים אלא עבדה זרה המד"א על ראשי ההרים יזבחו ועל הגבעות יקטרו ובחדש הזה אתם נגאלים שנא' החדש הזה לכם.

ר' יודן ור' חוניא ר' יודן בשם ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי ור' חוניא בשם ר' אליעזר בן יעקב אומי קול דודי הנה זה בא זה מלך המשיח בשעה שהוא אומר לישראל בחדש הזה אתם נגאלין אומי לו היאך אנו נגאלין ולא כבר נשבע הקב"ה שהוא משעבדנו בע' אומות והוא משיבן שתי תשובות ואומר להם אחד מכם גולה לברבריה ואחד מכם גולה לסמטריה דומה כמו שגליתם כלכם ולא עוד אלא שהמלכות הרשעה הזאת מכתבת טירנייה מכל העולם מכל אומה ואומה כותי אחד בא ומשעבד בכס כגון ששעבדה בהם כל אומתי וכאלו נשתעבדתם בשבעים אומות ובחדש הזה אתם נגאלין הה"ד החדש הזה לכם ראש חדשים.

<ב,ט,א> דומה דודי לצבי אמ' ר' יצחק אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם אתה אומי לנו דיו דיו פיי דיאו דיאו דיאו את לגבן תחלה דומה דודי לצבי מה צבי זה מדלג מהר להר ומבקעה לבקעה מאילן לאילן ומסוכה לסוכה מגדר לגדר כך הקב"ה קפץ ממצרים לים ומים לסיני ומסיני לעתיד במצרים ראו אותו שנאמ' ועברתי בארץ מצרים בים ראו אותו שנאמ' וירא ישראל את היד הגדולה וגו' זה אלי ואנוהו בסיני ראו אותו דכתי' פנים בפנים דבר יי עמכם בהר וכתתי מסיני בא או לעופר האילים ר' יוסי בר חנינא אמ' לעוזליהן דאילתא הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כתלנו של סיני הה"ד כי ביום השלישי ירד יי משגיח מן

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

החלונות וירד יי על הר סיני אל ראש ההר מציץ מן החרכים וידבר אליים את כל הדברים ענה דודי ואמר לי מה אמר לי אנכי יי אליך.

<ב,ט,ב> ד"א דומה דודי לצבי אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם את אמר לי דיו דיו דיאו את לגבן תחלה דומי דודי לצבי מה צבי זה מדלג מהר להר מבקעי לבקעה מאילן לאילן ומסכה לסכה מגדר לגדר כך הקב"ה מקפץ מבית הכנסת זה לבית הכנסת זה מבית מדרש זה לבית מדרש זה כל כך למה כדי לברך ישראל ובאי זו זכות בזכותו של אברהם הה"ד וירא אליו יי באלוני ממרא ר' ברכיה בשם ר' לוי יושב ישב כתי' בא אברהם לעמוד אמי לו הקב"ה שב שב אברהם את סימן לבניך מה את יושב ואני עומד כך יהיו בניך בשעה שיכנסו לבית הכנסת ובית המדרש וקורין קרית שמע הם יושבין וכבודי עומד ביניהם מה טעמי אלהים נצב בעדת אל ר' חגי בשם ר' יצחק אמי אליים עומד אין כתי' אלא נצב מהו נצב איטימוס המד"א ונצבת לי שם על ראש ההר וכת' והיה טרם יקראו ר' שמואל משום ר' חנינא כל קילוס וקילוס שישראל מקלסין להקב"ה הקב"ה יושב ביניהם הה"ד ואתה קדוש יושב תהלות ישראל.

או לעופר האילים ר' יוסי בר חנינא לעוזליהן דאיילתא הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כתלנו בתי כנסיות ובתי מדרשות משגיח מן החלונות מבין כתפיהם של כהנים מציץ מן החרכים מבין אצבעותיהם של כהנים ענה דודי ואמר לי מה אמר לי יברכך יי וישמרך.

<ב,ט,ג> ד"א דומה דודי לצבי אמרה כנסת ישראל להקב"ה את אמר לן דיו דיו את דיאו דיאו לגבן תחלה דומה דודי לצבי מה צבי זה נראה וחוזר ונכסה נראה וחוזר ונכסה כך גואל הראשון נראה ונכסה וחוזר ונראה והמה נכסה מהם ר' תנחומא אמר שלשה חדשים הה"ד ויפגעו את משה ואת אהרן יהודה ברבי אמי לקירסין כך גואל האחרון נגלה להם וחוזר ונכסה מהן וכמה נכסה מהן ארבעים וחמשה ימים הה"ד ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם ימים אלף מאתים ותשעים וכת' אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה אילין יתיריא מאן אינון ר' יוחנן בן קצרתה בשם ר' יונה אמי אלו מ"ה יום שהוא נכסה מהם ואותן הימי ישראל קוטפים מלוחים ושרשי רותם ואוכלין הה"ד הקוטפים מלוח עלי שיח ושרש רתמים לחמם ולאיכן הוא מוליכן מאן דאמר למדבר יהודה ומאן דאמי למדבר סיחון ועוג מאן דאמי למדבר יהודה הה"ד עוד אושיבך באהלים כימי מועד ומאן דאמי למדבר סיחון ועוג מדכת' הנה אנכי מפתה והולכתיה המדבר ודברתי על לבה ונתתי לה את כרמיה וכל שהוא מאמין לו והולך אחריו וממתין הוא חיה וכל שאין מאמין לו והולך לאומות העולם בסוף הן הורגין אותו אמי ר' יצחק בר מריון לסוף מ"ה ימים נגלה להם ומוריד להם את המן ואין כל חדש תחת השמש.

<ב,ט,ד> ד"א או לעופר האילים לעוזלהון דאיילתה הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כתל מערבי של בית המקדש למה שנשבע לו הקב"ה שאינו חרב לעולם ושער הכהן ושער חולדה לא

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

חרבו לעולם עד שיחדשם הקב"ה משגיח מן החלונות זו זכות אבות מציץ מן החרכים זו זכות אמהות ענה דודי ואמר לי מה אמ' לי החדש הזה לכם ראש חדשי.

<ב,ט,ה> ד"א ענה דודי ואמ' לי ר' עזריה אמר לא היא ענייה ולא היא אמירה אלא ענה לי על ידי משה ואמר לי על ידי אהרן ומה אמר לי קומי לך רעיתי יפתי קומי לך זרוזי גרמיך ד"א קומי לך בתו של אברהם דכתי' ביה לך לך מארצך וממולדתך רעיתי יפתי בתו של יצחק שריעה אותי וייפה אותי על גבי המזבח ולכי לך בתו של יעקב ששמע לאביו ולאמו שנאמ' וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם.

<ב,יא,א> **כי הנה** הסתו עבר אלו ת' שנה שנגזרו על אבותינו במצרים הגשם חלף הלך לו אלו מאתים ועשר שנים ולא הוא הגשם ולא הוא הסתו אמ' ר' תנחומא עיקר טרחותא מטרא הוא עיקר שעבודן של ישראל במצרי' שמנים ושש שנים היו משעה שנולדה מצרים פירושא שלכך נקרא שמה מרים על שום שנאמ' וימררו את חייהם כי מרים לשון מירור הוא.

<ב,יב,א> **הנצנים נראו** בארץ הנצוחות נראו בארץ אי זה זה משה ואהרן שנא' ויאמר יי אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר עת הזמיר הגיע הגיע זמנן של ישראל להגאל הגיע זמנה של ערלה שתזמר הגיע זמן של מצריים שיזמרו הגיע זמן עבדה זרה שלהן שתעקר שנאמ' ובכל אלי מצרים אעשה שפטים הגיע זמן של ים שיבקעו מימיו שנאמ' ויבקעו המים הגיע זמן של שירה שתאמר שנאמ' אז ישיר משה ר' תנחומא אמ' הגיע זמן שתעשו זמירות להקב"ה שנאמ' עזי וזמרת יה זמירות יה אמ' ר' ביבי זמירות היו לי חוקיך וקול התור נשמע בארצנו אמ' ר' יוחנן קול תייר טב נשמע בארצנו זה משה בשעה שאמ' ויאמר משה כה אמר יי כחצות הלילה.

<ב,יג,א> **התאנה** חנטה פגיה אלו פושעי ישראל בגי ימי אפלה שני ויהי חשך וגוי לא ראו איש את אחיו והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנשארם שעשו תשובה ונגאלו אתא משה לגבן אמר לון כל הדין ריחא טבא אית גביכון ואתון יתיבין הכא קומי לך רעיתי יפתי.

<ב,יג,ב> ד"א ענה דודי ואמר לי אמ' ר' עזריה לא היא עניה ולא היא אמירה אלא על ידי משה ואהרן ואמר לי על ידי אהרן מה אמר לי קומי לך רעיתי יפתי כי הנה הסתו עבר אלו מ' שנה שעשו ישר' במדבר הגשם חלף אלו שלשים ושמונה שנה שהיו ישראל כמנודין במדבר ולא היה הדיבור מדבר עם משה עד שתמו כל אותו הדור הדא היא דכתי' והימים אשר הלכנו מקדש ברנע וגוי' וגם יד יי היתה בם ויהי כאשר תמו מיד ויאמר יי אלי לאמר הנצנים נראו בארץ הנצוחות נראו בארץ אלו הנשיאים שני ונשיא אחד נשיא אחד עת הזמיר הגיע הגיע

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

זמנה של ערלה שתזמר הגיע זמנם של כנענים שיזמרו הגיע זמנה של ארץ ישראל להחלק לישראל שנא' לאלה תחלק הארץ וקול התור נשמע בארצנו א"ר יוחנן קול תייר טב נשמע בארצנו זה קולו של יהושע בשעה שאמי' עברו בקרב המחנה התאנה חנטה פגיה אלו כלי הבכורים והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנסכים.

<ב, יג, ג> ד"א ענה דודי ואמר לי ענה לי על ידי דניאל ואמר לי על ידי עזרא מה אמר לי רעיתי יפתי ולכי לך כי הנה הסתו עבר אלו שבעים שנה שעשו ישראל בגולה הגשם חלף הלך לו אלו חמשים ושנים שנה משחרב הבית עד שנעקרה מלכות כשדים ולא שבעים שנה הן אמי' ר' לוי צא מהן שמנה עשרה שנה שהיתה בת קול מפוצצת ואומרת לנבוכד נצר עבדא בישא סוק חרוב ביתא דמרך דבנוי דמרך לא שמעין ליה הנצנים נראו בארץ כגון מרדכי וחבורתו עזרא וחבורתו עת הזמיר הגיע זמן של ערלה שתזמר הגיע זמן של רשעה שישבר שני שבר יי מטה רשעים הגיע זמן של בבליים להשמד הגיע זמן בית המקדש שיבנה שני ועלו מושיעים בהר ציון וכתוב גדול יהיה כבוד הבית הזה וקול התור נשמע בארצנו א"ר יוחנן קול תייר טב נשמע בארצנו אי זה זה קולו של כורש הה"ד כה אמר כורש מלך פרס וגו' כל ממלכות הארץ וגו' מי בכס מכל עמו התאנה חנטה פגיה אלו הסלים של בכורים והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנסכים.

<ב, יג, ד> ד"א ענה דודי ואמר לי ענה לי על ידי אליהו ואמר לי על ידי מלך המשיח מה אמר לי קומי לך רעיתי יי וי לי א"ר עזריה כי הנה הסתו עבר זו מלכות הרשעה שמסיתה את העולם ומטעת אותו בכזביה המד"א כי יסיתך אחיך בן אמך הגשם חלף הלך לו זה השעבוד הנצנים נראו בארץ הנצוחות נראו בארץ מי הם ר' ברכיה בשם יצחק כת' ויראני יי ארבעה חרשים ואלו הן אליהו ומלך המשיח ומלכי צדק ומשוח מלחמה עת הזמיר הגיע זמן של ישראל להגאל הגיע זמנה של ערלה להזמר הגיע זמנה של מלכות הרשעה שתכלה הגיע זמנה של מלכות שתגלה שני והיה יי למלך על כל הארץ וקול התור נשמע בארצנו אי זה זה קולו של מלך המשיח שמכריז ואומר מה נאוו על ההרים רגלי מבשר התאנה חנטה פגיה א"ר חייא בר בא סמוך לימות המשיח דבר גדול בא לעולם והרשעים כלים והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנשארים ועליהם נאמי' והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם.

א"ר יוחנן שבוע שבן דוד בא שנה ראשונה מתקיים מה שנא' והמטרתי על עיר אחת בשניה חצי רעב משתלחין בה בשלישית רעב גדול ומתים בו אנשי' ונשים וטף וחסידים ואנשי מעשה מתמעטי' והתורה משתכחת מישראל ברביעית רעב ולא רעב שובע ולא שובע בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמחים והתורה חוזרת לחדושה ומתחדשת לישראל בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא.

אמי' אביי כמה שבויעין אתת כהדא ולא אתא ולא אתי אלא כההיא דאמי' ריש לקיש דור שבן דוד בא בית הוועד יהיה לזנות והגליל יחרב והגבלן ישום ואנשי הגליל יסבבו מעיר לעיר ולא

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

יוחננו וחכמת הסופרים תסרח ויראי חטא ואנשי חסד נאספים והאמת נעדרת מפני הדור כפני הכלב ומנין שאמת נעדרת שנאמ' ותהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל להיכן הולכת דבי ר' ינאי אומ' הולכת ויושבת לה עדרים עדרים במדבר ורבנין אמרי דור שבן דוד בא חכמי הדור מתים והנותרים עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות ורעות רבות באות על הצבור וגזירות קשות מתחדשות ומשתלחות עד שהראשונה קיימת אחרת באה ונסמכה לה.

אמ' ר' נהורי דור שבן דוד בא הנערים ילבינו לזקנים ויעמדו הזקנים מפני הנערים בת קמה באמה כלה בחמותה אויבי איש אנשי ביתו ו?בן אינו מתבייש מאביו ר' נחמיה אומ' קודם ימות המשיח עניות ירבה ויקר הווה והגפן תתן פריה והיין יסריח והמלכות כלה תהפך למינות ואין תוכחות אמר ר' אבא בר כהנא אין בן דוד בא אלא בדור שפניו דומין לכלב אמ' ר' לוי אין בן דוד בא אלא בדור שפניו חצופות וחייב כלייה א"ר ינאי אם תראה דור אחר דור מחרף ומגדף צפה לרגלי מלך המשיח הה"ד אשר חרפו אויביך יי אשר חרפו עקבות משיחך מה כתי' בתריה ברוך יי לעולם אמן ואמן.

<ב, יז, א> יונתי בחגוי הסלע מהו יונתי בחגוי הסלע א"ר יוחנ' אמר הקב"ה קורא אני לישראל יונה דכתי' ויהי אפרים כיונה פותה אין לב אצלי הם יונה אבל אצל אומי העולם כמין חיות דכתי' גור אריה יהודה נפתלי אילה שלוחה יהי דן נחש עלי דרך בנימן זאב יטרף וכל שנים עשר שבטים משולים בחיות לפי שהאומות נלחמים לישראל ואומרי' לישראל מה אתם רוצים מן השבת ומן המלה והב"ה מגבירן לישראל ונעשין בפני האומות כחיות להכניען לפני הקב"ה ולפני ישראל אבל אצל הב"ה נעשי' כיונה תמה ושומעין לו הה"ד ויאמן העם וישמעו כי פקד יי אמר הב"ה למשה משה את עומד וצועק כבר שמעתי ישראל וצעקתם הה"ד מה תצעק אלי אין בני ישראל צריכין לך לפיכך אמ' הב"ה יונתי בחגוי הסלע.

אמר ר' יהודה בר' סימון אמר הקב"ה לישראל אצלי הם תמימים כיונים אבל באומות העולם הם ערומים כנחשים הה"ד ענו שדרך משך ועבד נגו ואמרין למלכא נבוכד נצר אין למלכא למה נבוכד נצר ואין נבוכד נצר למה מלכא אלא כך אמרו לו אם לפסים וגולגליות ודימוסיות וארנוניות מלך את עלינו הדא היא דכתיב למלכא נבוכד נצר ואם לדבר זה שאת אומר לנו להשתחוות לצלמך נבוכד נצר את ונבוכד נצר שמך הוא גברא וחד נבו עלינו כחדא נבוכדנצר נפוח ככלבא נפיח כקולתא נצר כצר צרה מיד נבח ככלבא ואתעבד ככדא ונצר כצר צרה כתי' אני פי מלך שמור א"ר לוי אני פי מלך מלכי המלכים אשמור אותו הפה שאמר לנו בסיני אנכי יי אליך ועל דברת שבועת אלדים על שם לא תשא את שם יי אלדיך לשוא.

<ב, יז, ב> תני דבי ר' ישמעאל בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומין ליונה שברחה מפני הנץ ונכנסה לנקיף הסלע ומצאה שם הנחש מקנן ונכנס לפנים ולא היתה יכולה להכנס שעדיין הנחש מקנן תחזור לאחורה לא תהי יכולי' שהנץ עומד בחוץ מה עשתה היונה התחילה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

צוחת ומטפחת באגפיה כדי ש?שמע לה בעל השובך ויבא ויצילי כך היו ישראל דומים על
הים לירד לים לא היו יכולין שעדיין לא נקרע להם הים לחזור לאחוריהם לא היו יכולי שכבר
פרעה הקריב מה עשו וייראו מאד ויזעקו בני ישראל אל יי מיד ויושע יי ביום ההוא.
ר' יהודה בשם ר' חמא דכפר תחומין למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מתאוה לשמוע שיחתה
מה עשה הוציא כרוז ואמ' כל עמא לקמפון כשיצאו מה עשה רמז לעבדיו ונפלו עליה פתאום
כליסטין והתחילה צווחת אבא אבא הצילני אמ' לה אילו לא עשיתי לך כך לא היית צוחה
ואומרת אבא הצילני כך כשהיו ישראל במצרים היו המצריים משעבדין אותם והתחילו
צועקין ותולין עיניהם להקב"ה הה"ד ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני
ישראל מן העבודה ויזעקו וגוי' מיד וישמע אליים את נאקתם שמע הקב"ה לתפלתן והוציאן
ביד חזקה ובזרוע נטויה והיה הקב"ה מתאוה לשמוע קולן ולא היו רוצין מה עשה הקב"ה
חיזק לבו של פרעה ורדף אחריהם הה"ד ויחזק יי את לב פרעה מלך מצרים וירדף וגוי' וכת'
ופרעה הקריב מהו הקריב שהקריב את ישראל לתשובה כיון שראו אותם תלו עיניהם
להקב"ה ויצעקו לפניו שנאמ' וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו
מאד ויצעקו בני ישראל אל יי באותה צעקה שצעקו במצרים כיון ששמע הקב"ה אמ' להם
אילולי שעשיתי לכם כן לא שמעתי את קולכם על אותה שעה אמר יונתי בחגוי הסלע
השמיעני את הקול אין כתי' כאן אלא קולך שכבר שמעתי במצרים וכשצעקו בני ישראל לפני
הב"ה מיד ויושע יי ביו' ההוא.

<ב, יז, ג> ר' אלעזר פתר קרייה בישראל בשעה שעמדו על הים יונתי בחגוי הסלע שהיו
בסתרו של ים הראיני את מראיך הה"ד התיצבו וראו את ישועת יי השמיעני את קולך זו
השירה שנא' אז ישיר משה כי קולך ערב זה השיר ומראך נאווה שהיו ישראל מראין באצבע
ואומרים זה אלי ואנוהו.

<ב, יז, ד> ר' עקיבא פתר קרייה בישראל בשעה שעמדו לפני הר סיני יונתי בחגוי הסלע שהיו
חבויין בסתרו של סיני שני וכל העם רואי את הקולות השמיעני את קולך זה קול שלפני
הדברות שני כל אשר דבר יי נעשה ונשמע כי קולך ערב זה קול שלאחר הדברות שנאמ' וישמע
את קול דבריכם וגוי' הטיבו כל אשר דברו מהו הטיבו אשר דברו חייא בר אדא ובר קפרא חד
אמר הטבה כהטבת נרות וחד אמ' הטבה כהטבת הקטרת ומראך נאווה שנא' וירא העם וינועו
ויעמדו מרחוק.

<ב, יז, ה> ר' יוסי הגלילי פתר קרייה במלכיות יונתי בחגוי הסלע שחבויין בסתרון של מלכיות
הראיני את מראיך זה התלמוד השמיעני את קולך זה מעשה הטוב וכבר נמנו פעם אחת בבית
עליית ערים בלוד ואמרו מי גדול התלמוד או המעשה ר' טרפון אומ' גדול הוא המעשה ר'
עקיבא אומ' גדול הוא התלמוד נמנו וגמרו גדול הוא התלמוד שמביא לידי מעשה כי קולך ערב
זה התלמוד ומראך נאווה זה מעשה הטוב.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ב,יז> ר' חונא ור' אחא בשם ר' אחא בר חנינא פתרי קרייה על דר' מאיר באהל מועד יונתי בחגוי הסלע שחבויין בסתר אהל מועד הראיני את מראיך שנא' ותקהל העדה אל פתח אהל מועד השמיעיני את קולך וירא כל העם וירנו שירה נאה אמרו על ידי שראו דבר חדש לפיכך אמרו שירה חדשה כי קולך ערב זה השיר ומראך נאווה המד"א ויקרבו כל העדה ויעמדו לפניי.

אמ"ר תנחומא אינון פתרין לה על דר' מאיר באהל מועד אף אנא נפתרינה על דרבנן בבית העולמים יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויין בסתר בית עולמים הראיני את מראיך המד"א אז יקהל שלמה השמיעיני את קולך המד"א ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים קול אחד ר' אבין בשם ר' אבא כהן בן דליה אמ' כתי' ויענו כל העם יחדו וכת' ויען כל העם קול אחד ויאמרו עד איכן עמד להם אותו הקול עד ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים קול אחד כי קולך ערב זה השיר ומראך נאווה אלו הקרבנות המד"א ויזבח שלמה את זבח השלמים וגו' בקר אי זה בקר את ארבעת העולות ואת שמנת הבקר.

<ב,יז> אליהו פתר קרייה בעולי רגלים הראיני את מראיך אלו עולי רגלים שנא' שלש פעמים בשנה יראה וגו' השמיעיני את קולך זו קריאת ההלל בנועם שבשעה שישראל קורין את ההלל קולן עולה למרום מתלה אמ' פסחא בבייתא והלילא מתברא אגרייא כי קולך ערב זה השיר ומראך נאווה זה הדוכן.

<ב,יח> ר' יהודה בר' סימון בשם ר' שמעון בן לעזר אמ' מפני מה נתעקרה רבקה כדי שלא יהיו אומי העולם אומרי' תפלתנו עשתה פירות שאמרו לה אחותנו את היי לאלפי רבבה עד שנתפלל עליה יצחק ונפקדה הה"ד ויעתר יצחק ליי לנכח אשתו ר' עזריה בשם ר' חנניה בר פפא אמר מפני מה נתעקרו אמהות כדי שלא יהו מתרפקות על בעליהן בנויין ר' חונא ור' ירמיה בשם ר' חייא בר אבא אמ' מפני מה נתעקרו אמהות כדי שיצאו רוב שנים בלא שעבוד ר' חוניי בשם ר' מאיר מפני מה נתעקרו אמהות כדי שיהנו בעליהן בנויין שבזמן שהאשה מקבלת הריון היא מתכערת ומתעזבת תדע לך שהוא כן שכל שנים שהיתה שרה אמנו עקרה היתה יושבת בתוך ביתה ככלה בתוך חופתה כיון שעיברה נשתנה זיוה המד"א בעצב תלדי בנים ר' לוי בשם ר' שילא דכפר תמרתא ור' חלבו בשם ר' יוחנן מפני מה נתעקרו אמהות בשביל שהיה הקב"ה מתאווה לשמוע שיחתן אמ' להם יונתי אומ' לכן מפני מה העקרתי אתכן שהייתי תאווה לשמוע שיחתכן הה"ד כי קולך ערב ומראך נאווה.

<ב,טו,א> אחזו לנו שועלים כשהוא מושל את המלכיות אינו מושלן אלא באש הה"ד ונתתי אני את פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם וכשהוא מושל את המצריים אינו מושלן אלא בדבר שכבה באש הה"ד דעכו כפשתה כבו כשהוא מושל המלכיות אין מושלן אלא בכסף וזהב הה"ד הוא צלמא ראשיה די דהב טב כשהוא מושל המצריים אינו מושלן אלא בעופרת שני

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

צללו כעופרת כשהוא מושל את המלכיות אינו מושלך אלא בארזים הה"ד הנה אשור ארו
בלבנון וכת' אילנא די חזית די רבה וגוי וכתוב ואנכי השמדתי את האמורי מפניכם וגוי כשהוא
מושל המצריי אין מושלך אלא בקש שנא' יאכלמו כקש כשהוא מושל את המלכיות מושלך
בחיות שני וארבע חיון רברבן סלקן מן ימא שניין דא מן דא וכת' קדמיתא כאריה כשהוא
מושל המצריים מושלך בשועלים שנאמ' אחזו לנו שועלים שמרו אותם ליאור.

אמ' ר' לעזר בר' שמעון ערומין היו המצריי לפיכך הוא מושלך בשועלים מה שועל זה מביט
לאחוריו כך היו המצריים מביטים לאחוריהם והיו אומרין במה נדונם נדונם באש והלא כבר
נאמר כי באש יי נשפט נדונם בחרב הלא כת' ובחרבו את כל בשר אלא נדונם במים שכבר
נשבע הקב"ה שאינו מביא לעולם מבול עוד כדכת' כי מי נח זאת לי אמ' להם הקב"ה חייכם
שכל א' ואחד מכם אני גוררו למבולו שנאמ' יגירוהו על ידי חרב מנת שועלים יהיו יגירוהו על
ידי חרב אלו הרשעים שגררן לחרבו של ים מנת שועלים יהיו אמ' הקב"ה המנה הזאת תהיה
מתוקנת לשועלים אמ' ר' ברכיה שועלים קדמאה מלא תניינא חסר שעלים כתיב אותם הם
השועלים שירדו לשעלו של ים.

<ב,טו,ב> אמ' ר' תנחומא בשם ר' יהודה בר' סימון כת' הנותן בים דרך אין זו מדה קשה
ובמים עזים נתיבה אין זו מדה קשה אלא אי זו היא מדה קשה המוציא רכב וסוס חיל ועוזו
אמ' ר' יודן קיניגין מכללה ודיארטיה עתידין מן בליטווראדא דיאתו וייטורד זה שטיהר
אחריהם בים אמ' ר' חנין מה היו בנות ישראל הכשרות והצנועות עושות היו נוטלות בניהן
וטומנות אותם במחילות והיו מצריים הרשעים נוטלין בניהם הקטנים ומכניסין אותם
לבתיהם של ישראל ועוקצין אותם והם בוכי' והיה התינוק של ישראל שומע קול חברו שבוכה
ובוכה עמו והיו נוטלין אותן ומשליכין אותם ליאור הה"ד אחזו לנו שועלים שועלים קטנים
ושמרו אותם ליאור.

וכמה תינוקות היו שהשליכו ליאור עשרת אלפים שנא' רבבה כצמח השדה ור' לוי אמר ששים
רבוא שכן אמר משה שש מאות רגלי העם אשר אנכי בקרבו ומה היו המצריים עושים מביאים
בניהם מן האיסכוליות שלהן ומשלחין אותם לבתי מרחצאות שלהן ורואין אי זו אשה
מישראל מעוברת והן מרשמין לפנייהם וחוזרין ואומרין לאבותם פלניתא יש לה ג' חדשים
פלניתא יש לה ארבעה חדשים וה' חדשים למניינן היו נוטלין מדדיהן ומשליכין אותן ליאור
הה"ד אחזו לנו שועלים שועלים קטנים תפשי?! לנו הרגו לנו אין כת' כאן אלא אחזו לנו
ששמרו אותנו ליאור.

<ב,טו,ג> ר' יודן ור' ברכיה ר' יודן אמ' שועלים קטנים אלו עשו ודוכסיה המד"א הנה קטן
נתתיך בגוים א"ר שמעון בן אלעזר משל למדינה שמגדלת איספתרין למלך והיתה שם אשה
אחת וילדה בן ננס אחד והיתה קוראה את בנה מיקרו לי פארוס אמרה להם בני מיקרו לי
פארוס ואין אתם עושין אותו איספתרין אמרו לה אינו בעינינו אלא ננס שבננסים כך אמ' אמ'

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

הקב"ה עשו זה הרשע אביו קראו גדול שני ויקרא את עשו בנו הגדול אמו קראה אותו גדול שני את בגדי עשו בנה הגדול אמ' להם הב"ה אם בעיניכם הוא גדול בעיני הוא קטן שני הנה קטן נתתיך בגוים ואין רב הוא לפום תורה טבחיה הה"ד כי זבח ליי בבצרה וטבח גדול בארץ אדום מחבלים כרמים אלו ישראל דכת' כי כרם יי צבאות בית ישראל וכרמינו סמדר המד"א אין אשכל לאכל בכורה אותה נפשי ר' ברכיה אמ' שועלים קטנים אלו ארבע מלכיות שנא' ארבעה הם קטני ארץ מחבלים כרמים אלו ישראל שנאמ' כי כרם יי צבאות בית ישראל וכרמינו סמדר מי גרם לכרמינו להיות סמדר ואבקש מהם איש גדר וגוי ולא מצאתי איל ולי נח דניאל ואיוב.

<ב,טז,א> דודי לי ואני לו הוא לי לאליים ואני לו לאומה הוא לי לאליים אנכי יי אליך ואני לו לעם ואומה שני הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו ולאמי כת' הוא לי לאב ואני לו לבן הוא לי לאב כי אתה אבינו כי הייתי לישראל לאב ואני לו לבן בני בכורי ישראל בניס אתם ליי הוא לי לרועה רועה ישראל האזינה ואני לו לצאן ואתנה צאני צאן מרעיתי הוא לי לשומר הנה לא ינום ולא יישן ואני לו לכרם שנשמר כי כרם יי צבאות בית ישראל הוא לי במקניאין ואני לו במכעיסין הוא לי במקניאין שהכה בכורי ישראל שנאמר ועברתי בארץ מצרים ויהי בחצי הלילה ויי הכה כל בכור ואני לו במכעיסין שזבחתני כל אליי מצרים וכן ובכל אליי מצרים אעשה שפטים ואני זבחתים לו שנאמ' הן נזבח את תועבת מצרים וכן ויקחו להם איש שה לבית אבות הוא אמר לי אל יחסר המזג שני שררך אגן הסהר אל יחסר המזג ואני אמרתי לו את הוא רחמי טבא לא לחסר טיבותך לעולם המד"א יי רועי לא אחסר.

אמר ר' יהודה בר' אלעאי הוא זמרני ואני זמרתיו הוא קלסני ואני קלסתיו הוא קראני אחותי רעיתי יונתי תמתי ואנא אמרית ליה זה דודי וזה רעי הוא אמ' לי הנך יפה רעיתי ואני אמרתי לו הנך יפה דודי אף נעים הוא אמר לי אשריך ישראל מי כמוך ואני אמרתי לו מי כמוכה באלים יי הוא אמ' לי ומי כעמדך ישראל גוי אחד בארץ ואני מיחדת שמו בכל יום פעמים שמע ישראל יי אלינו יי אחד לכשיהיה לי דבר לא תבעתי אלא בידו שני ויהי בימי הרבי' ההם וימת מלך מצרים וגוי' וישמע אליים את נאקתם וירא אליים את בני ישראל וכשיהיה לו דבר לא תבע אותו אלא ממני ומידי שני דברו אל כל עדת ישראל לאמר כשהיה לי דבר לא תבעתי אלא בידו שנאמר ופרעה הקריב וישאו בני ישראל וגוי' וכשהיה לו דבר לא תבע אלא ממני שני דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וכשהיתה לי צרה לא תבעתי אלא ממנו ויצעקו בני ישראל אל יי כי תשע מאות רכב ברזל לו והוא לחץ את בני ישראל בחזקה וגוי' מהו בחזקה בחירופין וגידופין כשהיה לו דבר לא תבע אלא ממני שנא' ועשו לי מקדש.

<ב,טז,ב> הרועה בשושנים ר' יוחנן אתייסר ועבד חשש בצמר מורייה ג' שנים ופלג סלק ר' חנינא למבקררה יתיה אמ' ליה מה אית עלך אמ' ליה אית עלאי יותר ממשאוי אמ' ליה לא

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

תהוי אמי' כן אלא הוי אומי' האל הנאמן כד הוה צערא קשי עלוי הוה אמי' האל הנאמן וכדהוה מקשה עלוי צערא יותר מצרכו הוה סלק ר' חנינא אמר עלוי מלה והוה נסב נפש לבתר יומין אתשש ר' חנינא סלק ר' יוחנן למבקרין אמר ליה מה אית עלך אמי' ליה מה קשין הן הייסורין ומה שכרן מרובה אמי' ליה לא אנא בעי להון ולא לאגרהון אמי' ליה למה לית את אמי' ההיא מילתא דהוית אמי' עלי ואיתנסיב נפש אמי' ליה כד הוינא מלבר הוינא ערב לאוחרני' וכדון דאנא מלגיו לית אנא בעי אוחרני' דיערבוני כתי' הרועה בשושנים אין שרביטו של הקב"ה מממש ובא אלא בבני אדם שלבם רך כשושנים.

אמי' ר' אלעזר לבעל הבית שהיו לו שתי פרות אחת כחה יפה ואחת כחה רע על אי זו מהן הוא מטרח לא על אותה שכחה יפה כך אין הקב"ה מנסה את הרשעים למה שאינן יכולין לעמוד דכתי' והרשעים כים נגרש ומי הוא מנסה הצדיקים שני יי צדיק יבחן ויהי אחר הדברים האלה והאלים נסה את אברהם וכתי' ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף.

א"ר יוסי ברי' חניני' פושטני זה כשפשתנו קשה אינו מקיש עלי ביותר למה שהיא פוקעת וכשפשתנו יפה כל שהוא מקיש עליה היא משבחת והולכת כך אין הקב"ה מנסה לרשעים שאינן יכולין לעמוד ומנסה הצדיקים שני יי צדיק יבחן.

א"ר יוחנן היוצר הזה כשהוא בודק כבשנו אינו בודק בקנקנים מרועעים למה שכיון שמקיש עליהם הן נשברין ובמי הוא בודק בקנקנים יפים שאע"פ שמקיש עליהם כמה פעמים אינן נשברין כך אין הקב"ה מנסה את הרשעני' ומי הוא מנסה הצדיקים שני יי צדיק יבחן.

<ב,יז,א> עד שיפוח היום ר' יודן ור' ברכיה ר' יודן אמי' עד שאכניס פיחה בליץ של מלכות לא כבר הכנסתי פיחה בליץ של מצריים שהיו ארבע מאות שנה ועשיתים מאתים ועשר שנה ונסו הצללים לא כבר העברתי בהן שני צללים קשים צל טיט ולבנים ר' חלבו אמי' הגוי וגם את הגוי מצרים וארבע מלכיות ר' יודן אמי' גירות ועבדות ועינוי בארץ לא להם אפי' באיספטלייה שלהן סב דמה לך דודי לצבי סוף שאני נהפך לכם ממדת הדין למדת רחמים וממהר בגאולתכם כדם הצבי וכדם האיל או לעפר האילים ר' יוסי ברי' חנינא אמי' לעוזליהון דאיילתא על הרי בתר בזכות התנאים שהתניתי עם אברהם אביכם בין הבתרים שנאמי' ביום ההוא כרת יי את אברם ברית לאמר.

ר' ברכיה אמי' עד שארתית היום באש עברתי אפיח עליך לפחת עליו אש ומהו ונסו הצללים אלו צללו יגון ואנחה סב דמה לך דודי סוף שאני נהפך לכם ממדת הדין למדת רחמי' וממהר גאולתכם כדם צבי ואיל או לעופר האילים לעוזליהון דאיילתא על הרי בתר ר' יודן אמי' כדי שיטלו המלכיות בתר אריהון א"ר לוי בר חיתא כד תסב מלכותא בתר סולה א"ר ברכיה אמר

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

הקב"ה אפי' אין לי עליהם אלא מה שעשו בבית תר דיני ימתח להם ומה עשו בבית תר א"ר יוחנן אדרינוס קיסר הרג בבית תר ריבוא אלף בני אדם.

<ג,א,א> על משכבי בלילות א"ר אבא בר כהנא מהו על משכבי בלילות על מרעי המד"א ולא ימות ונפל למשכב א"ר לוי אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם לשעבר היית מאיר לי בין לילות ללילות בין לילך של מצריים ללילך של בבל בין לילך של בבל ללילי של מדי ובין לילך של מדי ללילך של יון ובין לילך של יון ללילך של אדום ועכשו שישנתי לי מן התורה ומן המצות נסמכו לי לילות ללילות על משכבי בלילות אמ' ר' אלכסנדרא כשישנתי לי מן התורה ומן המצות נסמכו לי לילות ללילות על משכבי בלילות באו לילות.

<ג,א,ב> ד"א על משכבי בלילות זה לילה של מצרים בקשתיו את שאהבה נפשי זה משה בקשתיו ולא מצאתיו.

<ג,ב,א> אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחובות בכרכים ובמדינות אבקשה את שאהבה נפשי זה משה בקשתיו ולא מצאתיו.

<ג,ג,א> מצאוני השומרים הסובבים זה שבטו של לוי המד"א עברו ושובו משער לשער את שאהבה נפשי זה משה.

<ג,ד,א> כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי זה משה אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי זה סיני ואל חדר הורתי זה אהל מועד שמשם נתחייבו ישראל בהורייה.

<ג,ד,ב> ד"א על משכבי בלילות זה לילה של בבל בקשתי את שאהבה נפשי זה דניאל בקשתיו ולא מצאתיו אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחובות בכרכים ובמדינות אבקשה את שאהבה נפשי זה דניאל בקשתיו ולא מצאתיו מצאוני השומרים אלו הכשדיים את שאהבה נפשי זה דניאל מאן דאמי לתענית ומאן דאמי לסעודה מאן דאמי לתענית שהיה מבקש רחמים על חרבן בית המקדש ועתה שמע אלינו אל תפלת עבדך ומאן דאמר לסעודה לקרא כתביו של בלשצר הה"ד מנא מנא תקל ופרסין.

ר' חייא רבה ור' שמעון בן חלפתא ר' חייא אמ' מנא ממתוס נקפי אאלרן ר' שמעון בן חלפתא אמ' יטת יטת אנס פוג חמט ורבנין אמרין אנס אנס לקת לקת ניסרפו ר' מאיר אומ' כשומעו מנא מנא תקל ופרסי' מנא מנא אלהך מלכותא והשלמה תקל תקלתא במאזניא וגוי פרס

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

פריסת מלכותך ויהיבת וגו' באותה שעה נתקבצו כל ישראל אצל דניאל ואמרו לו רבנו דניאל כל הנבואות הרעות והקשות שנתנבא ירמיה באו עלינו ונבואה אחת טובה שנתנבא עלינו כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה עדיין לא באה אמר להם הביאו לי ספר ישעיה התחיל קורא והולך עד שהגיע לפסוק זה משא מדבר ים כסופות בנגב אם ים למה מדבר ואם מדבר למה ים אלא אלו ד'?! מלכיו' שהן משולות בחיות כדכתי' וארבע חיוון רברבן ר' חנינא א"ר יוחנן שניין דא מן דא מכותיהן שונות זו מזו אם זכיתם מן ימא ואם לאו מן חורשא מה הדא חיותא סלקא מן ימא ולא מכה נפקא מן חורשא מכה כך אם זכיתם אין אומות מושלות בכס ודכוותה יכרסמנה חזיר מיער עין תלויה אם זכיתם מן היאור ואם לאו מן היער מה הדא חיותא סלקא מן נהרא ולא מכה נפקא מן חורשא ומכה כך כסופות בנגב לחלף א"ר לוי אין לך עילעול קשה יותר מן העילעול הזה שהוא בא מן הצפון ועולה ומכסיף את הבריות שנתנות בדרום ואי זה זה נצור נצר שעלה מן הצפון והחריב בית המקדש שנתון בדרום ממדבר בא מהיכן בא ר' חנינא אמ' דרך שממות מדבר בא ממדבר בא מארץ נוראה חזות קשה הוגד לי. ?ב'עשר לשונות נקראת הנבואה חזון נבואה הטיפה דיבור אמירה צווי משא משל מליצה חידה אי זה קשה מכלן ר' אלעזר אומר חזון קשה שני חזות קשה הוגד לי ר' יוחנן אמ' דיבור קשה שנא' דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות רבנין אמרין משא קשה כמשמעו כמשא כבד. הבוגד בוגד והשודד שודד עלי עילם צורי מדי כבר נתעלת צרתה של עילם צורי מדי כבר נוצרה צרתה של מדי כל אנחתה השבתי כל אנחתה של בבל על כן מלאו מתני חלחלה א"ר שמעון בן גמליאל על ידי שהריחו מקצת צרתן של מלכיות קצרה רוחן של אבותינו בתחלה לסבב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך ירמיה אמ' בנפשנו נביא לחמנו דניאל אמ' אתכריית רוחי אנא דניאל ישעיה אמ' על כן מלאו מתני חלחלה אנו שאנו מובלעין בתוך מעיהן כמה ימים וכמה שנים וכמה קצים וכמה עיבורין על אחת כמ' וכמה. על כן מלאו מתני חלחלה צירים אחזוני כצירי יולדה נעויתי משמוע נבהלתי מראות נעויתי משמוע קול חירופין וגדופין של רשע הה"ד ועל מרי שמיא התרוממת ולמאניא די בייתיה וגו' נבהלתי מראות מראות שלותו של אותו רשע הה"ד בלשצר מלכא עבד לחם רב מהו רב ר' חמא ברי' חנינא אמ' רב משל אלוהו אמ' להם עומר שלכם בכמה קרב אמרו לו ביי"ג נפה אמ' להם ושלי ביי"ד נפה תעה לבבי זה בית דין שטעה בחשבונות יום אחד פלצות בעתתני ר' פנחס בשם ר' יהושע אמ' פיילי נהניתה אתה ד"א פלצות פה שהוא מפיץ דברי לצות ד"א פלצות בעתתני על ידי שנפלו לדבר לצות את נשף חשקי שם לי לחרדה הנשף שהית' נפשי חשוקה בו לגאולה שם לי לחרדה ערוך השולחן סדרת פתורא צפה הצפית אקימת מנרתא אדלקת בוצינא קומו השרים זה כרש ודריוש משחו מגן קבלו מלכותא. הוה דריוש אמר לכורש את הוא דמליך לקדמי אמר כורש לדריוש לא כן פרש דניאל פרס פריסת מלכותך ויהיבת למדי ופרס הוי את דמליך קדמוי כיון ששמע אותו רשע שלח ואמ'

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

לחילולתיו כל אומה ומלכות שמרדה בי נביאם ונכבשם אמי' לו הקב"ה רשע אצל הכל שלחת או שמא אצלי שלחת חייך לית פורענות דההוא גברא מן אתר אחרן אלא גבי הה"ד כי לא ממוצא וממערב כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים ישפיל לבלשצ' וירים לכרש ודריוש כרש ודריוש שוערין של בלשצר היו וכיון ששמעו הכתובים הללו אמי' לון כל מאן דמתחמי הכא ליליא הדין אפילו דהוא אמר לכון דאנא הוא מלכא ארימון לי ראשי ואין דרכן של מלכים להיות מניחים בית הרעי שלהם לפנים מטריקליניהון אלא חוץ לטריקליניהון נתותרו מעיו כל אותו הלילה מינפק לא ארגשון ביה מכי עייל ארגישון ביה אמרי ליה מאן את אמי' לון אנא הוא מלכא אמרין ליה ולאן כן פקיד מלכא דכל מאן דמתחמי הכא ליליא דין אפילו א?מ? לכון דו מלכא ארימון ראשיה מה עשו נטלו פרחא של מנורה ופצעו את מוחו הה"ד בליליא קטיל בלשצר מלכא כשדיא.

באי זו שעה נהרג ר' אלעזר ור' שמואל בר נחמן ר' אלעזר אמר בשעת מחליית שינתא ור' שמואל אמי' כבין דב לכלב ולא פליגין דמאן דאמי' בשעת מחליית שינתא עבד מפרפר כל ההוא יומא מה שהיה מתבקש לו מן המלכות. ומאן דאמר כבין דב לכלב דהוה מדמדס כל ההוא ליליא שהיה מתבקש לו מן המלכות.

א"ר בנימן בן לוי כבין כוס לכוס נכנסה מלכות במלכות הה"ד כי כוס ביד יי ויין חמר מלא מסך ויגר מזה וגומי' הוא שהנביא מקנתרה ואמר רדי ושבי על עפר מדה כנגד מדה מה להלן ישבו לארץ ירמו זקני בת ציון ברס הכא רדי ושבי על עפר א"ר חוניה כך אמרה ירושלם לבת בבל פגי פיליאי קקיס כאטי מאי את סבורה בעצמיך שאת בתולה זקנה את שבי לארץ אין כסא בטלה זכותו של אותו כסא ואי זה זכות היה לו בעת ההיא שלח מרדך בלאדן אמרו מרודך עובד לחמה היה והיה למוד לאכל בשש שעות וישן לו עד ט' שעות וכיון שחזר גלגל חמה בימי חזקיהו מלך יהודה ישן לו ועמד ומצאו שחרית בקש להרוג כל חילולתיו אמר להם הנחתם אותי ישן כל היום וכל הלילה אמרין ליה יומא הוא דחזר אמי' להם ואי זה אלוה החזירו אמרו לו אלוהו של חזקיהו החזירו אמר להם וכי יש אלוה גדול מאלהי אמרו לו אלוהו של חזקיהו גדול הוא מאל"יך מיד שלח ספרים ומנחה לחזקיהו הה"ד בעת ההיא שלח מדרך בלאדן ומה כתי' בהן שלום לחזקיהו שלום לאלהא רבה שלום לירושלם וכיון שיצאו הכתובים נתישב על דעתו אמי' לא עשיתי כהוגן הקדמתי שלומו של חזקיהו לאלוהו מיד עמד מכסאו ופסע ג' פסיעו' והחזיר הכתובי' וכתב כתבים אחרי' תחתיהם וכת' בהן שלום לאלהא רבא של חזקיהו ושלום לחזקיהו ושלום לירושלם אמי' הב"ה אתה עמדת מכסאך ופסעת ג' פסיעות לכבודי חייך שאני מעמיד ממך ג' מלכים קוזמוקרוטין שולטין מסוף העולם ועד סופו ואלו הן נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר וכיון שעמדו וחרפו קעקע הקב"ה ביצתן מן העולם והעמיד אחרים תחתיהם כתב וישמח עליהם חזקיהו ויראם את בית נכתה מהו בית נכתה א"ר אימי נכיתה שנכת מסנחריב ובזה שבזז מסנחריב ר' יוחנן אמי' זיין בולע זיין הראה להם

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ר' שמעון בן לקיש אמר בתי השן נמשכין כשעוה הראה להם ר' יהודה אומי דבש בריא כאבן הראה להם ר' לוי אמר בזה אנו עושין מלחמי ונוצחין.

כתיב קחי רחים ונותני קמח א"ר יהושע בן לוי כל עמא טחנין חטים ואת אמרת קחי רחים וטחני קמח אלא כך אמרה ירושלים לבת בבל אילולי ממרום עשו מלחמה עמי את היית יכולה לי אילולי שלח אש בעצמותי את היית יכולה לי הוי קמחא טחינא טחנת ואריא קטילא קטלת ודרא יקידא יקדת ד"א קחי רחים וטחני קמח לשעבר היו אחרים טחנין לך עכשיו קחי רחים וטחני קמח גלי צמתך פרשי צניעותך זה המלך שנתון לפני משבעה קנקלין חשפי שובל קלופי שובלתא דנהרא עברי נהרות לשעבר היית עובר בקרונין של כסף וזהב ועכשיו גלי שוק עברי נהרות תגל ערותך מדה כנגד מדה מה להלן כל מכבדיה הזילוח כי ראו ערותה אף כאן גלי ערותך א"ר יהושע בן לוי אמר הקב"ה עתיד אני להביא פורענות לבת בבל ואפי' דדניאל בעי עלה רחמיך דכתי' וחטאיך בצדקה פרוק וגו' אין אני שומע לו למה גואלנו יי צבאות שמו.

ג,ו,א > מי זאת עולה מן המדבר עילויה מן המדבר סילוקה מן המדבר מיתתה מן המדבר המדבר"א במדבר הזה יתמו תורה מן המדבר משכן מן המדבר סנהדרין מן המדבר כהונה מן המדבר לוייה מן המדבר מלכות מן המדבר שני' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וכל מתנות טובות שנתן הקב"ה לישראל מן המדבר אמר ר' שמעון בן יוחאי במדבר טענו ובמדבר פרקו נבואה מן המדבר הוי עילויה מן המדבר.

ג,ו,ב > כתימרות עשן אמר ר' אלעזר בשם ר' יוסי בן זמרא בשעה שהיו ישראל מתנוודדין ממסע למסע היה עמוד הענן יורד ועמוד אש צומח ועשן המערכה עולה כמין שני זקוקין של אש יוצאין מבין שני בדי הארון ושורפין לפנייהם נחשים שרפים ועקרבים והיו אומות העולם רואין ואוי' אלוהות הן אלו אין תשמישן של אלו אלא באש ומאימתן של ישראל נופלי עליהם פחד ורעדה הה"ד תפל עליהם אימתה ופחד נפלה אין כתי' אלא תפול מיכן ולהבא.

מקטרת מור זה אבינו אברהם מה המור הזה ראש לכל הבשמים אף אברהם אבינו היה ראש לכל הצדיקים מה המור הזה כל מי שלוקטו ידיו מתמררות כך היה אברהם אבינו ממרר ומסגף עצמו בייסורין מה המור הזה אינו מפייח ריחו אלא באור כך לא הודיע אברהם את מעשיו הטובים אלא בכבשן האש ולבנה זה אבינו יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח מכל אבקת רוכל זה יעקב אבינו שהיתה מטתו שלמה לפניו ולא נמצא בהן פסולת א"ר תנחומא מה קופת הרוכל יש בה מכל מיני בשמים כך כהונה מיעקב ולויה ומלכו' מיעקב יצחק נתן לו אברהם אבינו כל שלו שני' ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ברם רוכלותיו של יעקב לא היתה אלא מאותו האבק שתחת רגליו.

ר' יודן אמר תרתי ר' יודן אמר כל הרוכלות שישראל עושין ומצליחין בעולם הזה בזכות אותו האבק של אבינו יעקב ר' יודן אמר חורי כל פרגמטיה שישראל עושין ומצליחין בעולם הזה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

בזכות אותו האבק של אבינו יעקב ר' עזריה אמ' תרתי כל מלחמות שישראל עושין ומצליחין בזכות אותו האבק של אבינו ר' עזריה אמ' חורי כל תורה שישראל עושין בעולם הזה בזכות יעקב אבינו רבי ברכיה ור' סימון בשם ר' אבהו אותו האבק נטלו הקב"ה ונתנו תחת כסא הכבוד שלו הה"ד יי בסופה ובסערה דרכו וענן אבק רגליו.

<ג,ו,ג> ר' ברכיה בשם ר' חלבו אמ' כת' ויאבק איש עמו אין אנו יודעין מי היה ברשותו של מי אם המלאך היה ברשות יעקב ואם יעקב ברשות המלאך אלא ממה דכת' ויאמר שלחני כי עלה השחר אמר לו המלאך ליעקב שלחני כי הגיע קילוסי לקלס הוי המלאך ברשות יעקב אבינו וכאי זה צד נדמה לו ר' חמא בר' חנינא אמר לשרו של עשו הרשע נדמה לו הדה היא דהוא אמר ליה אפך דמיין לשרך שנא' כי על כן ראיתי פניך כראות פני אליים משל למלך שהיה לו ארי אימירון וכלב אגריון מה עושה המלך זיווג את הארי והיה מלבבו כנגד בנו והיה אומ' שאם יבא הכלב להזדווג לבני יאמ' בני לארי יכלתי ולכלב איני יכול כך בשעה שאומות העולם באים להזדוג לישראל הקב"ה אומר להם שר שלכם לא יכול לעמוד באביה' ואתם יכולין להם ר' חונה אמ' לרועה נדמה לו לזה צאן ולזה גמלים ולזה גמלים אמ' לו העבר את שלי ואני מעביר את שלך כיון שהעביר יעקב אבינו את שלו אמ' נחזור ונחמי דילמ' אנשינן כלום מן דחזר ויאבק איש עמו.

ר' חייא רבה ור' שמעון ברבי הוו עסקי בפרגמטיא והוו נסבין ויהבין בהדא מיטכסא עלון להדא צור ועבדון עיבידתהון מי דנפקון מן פילי אמרון נחזור ונחמי דילמא אנשינן כלום חזרו ומצאו חבילה של מיטכסין אמרין הדא מילה מן יעקב? ס' אבן היא דכת' ויאבק איש עמו. ורבנין אמרי לארכיליסטיס נדמה לו לזה צאן ולזה צאן לזה גמלים ולזה ג' כ' אמ' לו העבר שלי ואני מעביר שלך כך העביר המלאך צאנו של יעקב כהרף עין והוה אבונו יעקב עני? ה? דמלאכא מעבר וחזר ומשכח עץ אוחרי כל אותו הלילה מה עשה יעקב אבינו אמ' ר' פנחס באותה שעה נטל פוקרין וכרכו על צוארו אמ' ליה פרמקוס פרמקוס חרש את לית חרשין מצלחין בלילא אמ' ר' חונא באותה שעה אמ' המלאך לינה מודע לדין עם מאן נסיב ויהיב מה עשה נתן אצבעו על הצור והתחילה תוססת אש אמ' ליה מן הדא את מתחיל ליה כוליה מיני שני והיה בית יעקב אש.

א"ר חנינא בר יצחק אמ' לו הקב"ה למלאך שרו של עשו מה את עומד הוא בא עליך וחמשה קמיעים בידו זכותו זכות אביו זכות אמו זכות זקנו זכות זקנתו מדו/דר? עצמך עמו שאין אתה יכול לעמוד אפי' בזכותו מיד וירא כי לא יכול א"ר לוי וירא בשכינה כי לא יכול לו לארכיליסטיס שהיה מתגושש עם בנו של מלך תלה עיניו למעלה וראה את אביו המלך עומד על גביו והרפיש עצמו תחתיו כך כיון שראה המלאך השכינה עומדת למעלה מיעקב הרפיש עצמו תחתיו הה"ד וירא כי לא יכול לו אמר ר' לוי וירא בשכינה כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו בצדיקים ובצדיקות בנביאים ובנביאות שהיו עתידין לעמוד ממנו ומבניו אי זה זה דורו של

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

שמד ותקע כף ירך יעקב ר' אלעז' ור' ברכיה שוויא בשם רבסא סידקה כדג ר' נחמן בר יעקב אמ' פירקה המד"א ותקע נפשי מעליה.

ג,ו,ד < ר' יוחנן פתר קרייה מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל בקטרת בית אבטינס וזה אחד מאחד עשר סממני' שהיו נותנין בה רב חונה פתר לה ויאמר יי אל משה קח לך סמים הא תרין נטף ושחלת וחלבנה הא חמשה סמים אין תימר דאינון תרין והלא כבר נאמר סמים בד בבד יהיה אילין חמשה כנגד חמשה הא עשרה ולבונה זכה הא אחד עשר סממנין מכאן בדקו חכמים ומצאו שאין יפה לקטרת אלא אחד עשר סממנין הללו שבה.

תני בית אבטינס היו בקיין במעשה הקטרת בפיתום הקטרת והיה מעלה עשן ולא רצו ללמד ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדרייה והיו בקיין במעשה הקטרת ולא היו בקיין במעלה עשן של בית אבטינס היתה מתמרת ועולה כאשכל עד הקורות ואחר כך פוסה ויורדת כמקל של אלכסנדרייה היתה פוסה ויורדת למנין וכשידעו חכמים בדבר אמרו כל שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו שני' כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וחזרו בית אבטינס למקומן שלחו אחריהם ולא רצו לבא עד שכפלו להם שכרן י"ב מנה היו נוטלין בכל יום חזרו להיות נוטלין כ"ד מנה כדברי ר' מאיר ר' יודה אומ' בכל יום היו נוטלין כ"ד מנה ועכשו נטלו ארבעים ושמה מנה אמרו להם מה ראיתם שלא ללמד אמרו מסורת בידינו מאבותינו שעתיד המקדש להחרב ולא רצינו ללמד שלא יהיו נוהגיין ועושין לפני עבדה זרה שלהן כדרך שאנו עושין לפני הקב"ה ובדבר הזה היו מזכירין אותן לשבח ולא עוד אלא שלא יצאת אשה מהם ותינוק מהם כשהוא מבושם וכשנושאים אשה ממקום אחר הם פוסקים עמה שלא תתבשם לעולם שלא יהיו ישראל אומרי' מפיטום הקטרת הם מתבשמות לקיים מה שנא' והייתם נקיים מיי ומישראל ואומ' ומצא חן ושכל טוב בעיני אליים ואדם.

אמ' ר' עקיבא סח לי שמעון בן לוגה אני ותינוק אחד מבני בניהם של בית אבטינס והיינו מלקטים עשבים בשדה וראיתיו שבכה וצחק ואמרתי לו בני על מה בכית אמר לי על כבוד בית אבי שנתמעט ולמה צחקת אמ' לי שמור ומתוקן לצדיקי' לעתיד לבא וסוף שהמקו' עתיד לשמח את בניו בקרוב ומה ראית אמר לי והלא מעלה עשן כנגדי נומיתי לו הראני אמר לי מסורת בידינו שלא להראות לאדם בעולם אמרו לא באו ימים קלים בעולם עד שמת אותו התינוק.

אמר ר' יוחנן בן נודי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי זקן אחד של בית אבטינס ובידו מגלת סממנין אמרתי לו מה בידך אמ' לי כשהיו צנועין בית אבא היו מוסרין מגלותם זה לזה ועכשו הא לך והזהר בה שמגילת סממנין היא וכשבאתי והרציתי הדברי' לפני ר' עקיבא זלגו דמעותיו אמ' לי מעתה אין אנו רשאים לספר בגנויין של אלו.

ג,ו,ה < של בית גרמו היו בקיים במעשה לחם הפנים וברדייתו ולא רצו ללמד ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדרייה והיו בקיים במעשה לחם הפנים וברדייתו לא היו בקיים של

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

בית גרמו היו מסיקים התנור מבחוץ והיא נרדית מבפנים ואלו היו מסיקין מבפנים ואופין מבחוץ ויש אומ' שהיתה מעפשת וכשידעו חכמים בדבר אמרו כל שפעל הקב"ה לא פעל אלא למענו שני' כל פעל יי למענהו יחזרו בית גרמו למקומן שלחו אחריהם ולא רצו לבא עד שכפלו להם שכרן י"ב מנה היו נוטלין בכל יום חזרו והיו נוטלין כ"ד מנה כדברי ר' מאיר ר' יהודה או' בכל יום היו נוטלין כ"ד מנה ועכשיו מ"ח מנה אמרו להם מה ראיתם שלא ללמד אמרו יודעין היו בית אבא שבית המקדש עתיד להחרב ושמה ילמד אדם שאינו הגון וילך ויעבוד ע"ז בכך ובדבר הזה מזכירין אותם לשבח ולא עוד אלא שמעולם לא נמצאה פת נקיה ביד בניהם ובנותיהם שלא יהיו ישראל אומרין מלחם הפנים הם נזונים לקיים מה שנאמ' והייתם נקיים מיי ומישראל ואומ' ומצא חן ושכל טוב בעיני אליים ואדם.

וכלן מצאו תשובה לדבריהם חוץ משל בית קמצר שלא מצאו תשובה אמרו להם מה ראיתם שלא ללמד ושתקו ולא השיבו תשובה ועל ידי שבקשו להרבות כבודן ולמעט כבוד המקום כבודן נתמעט ומלכות שמים במקומה ולא עוד אלא שאין להם לא נין ונכד בישראל על הראשונים נאמר זכר צדיק לברכה ועל אלו נאמר ושם רשעים ירקב מכאן אמ' בן עזאי משלך יתנו לך ובשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך ואין שכחה לפני המקום ואין אדם נוגע במוכן לחברו ואין מלכות נוגע בחברתה אפי' כמלא נימה.

<ג,ו,ו> הוגרם בן לוי היה יודע פרק בשיר יותר מאחיו ולא רצה ללמד אמרו עליו על הוגרם בן לוי בשעה שפותח פיו בשיר היה נועץ אגודלו בתוך פיו ואגודלו אחד בקרקע ומכניס אצבעות בין הנימים ומגביה קולו בנעימה והיה מוציא כל מיני זמר עד שהיו כל אחיו הלויים נסקרין בבת ראש לאחוריהם פנחס המלביש אלבש איסטראטיגא ונסב אגריה דינר.

<ג,ו,ז> מדבר באלישבע בת עמינדב אמרו אלישבע בת עמינדב ראתה חמש שמחות ביום אחד ראת יבמה מלך ואחיה נשיא ובעלה כהן גדול ושני בניה סגני כהונה ופנחס בן בנה משוח מלחמה כיון שנכנסו בניה להקריב יצאו שרופין ונהפכה שמחתה לאבל מיד נעשת כתמרות עשן כד דמך ר' אלעזר בר' שמעון היה דורו קורא עליו מי זאת עולה מן המדבר וגוי מכל אבקת רוכל מה הוא מכל אבקת רוכל דהוה ר' אלעזר בר' שמעון קראוי ותנווי וקרובוי ופיטויי.

<ג,ז,א> **הנה מטתו** שלשלמה ששים גבורי' סביב לה ר' ביבי בשם ר' אלעזר בר' יוסה פתר קרייה בברכת כהנים הנה מטתו הנה מטותיו ושבתיו המד"א שבועות מטות שלשלמה של מלך שהשלום שלו ששים גבורים סביב לה אלו ששים אותיות שבברכת כהנים מגבורי ישראל שהם מגברין את ישראל כלם אחוזי חרב אמ' ר' עזריה דברים מבורכין בגבורה יברכך יי יאר יי ישא יי מלמדי מלחמה שהם נלחמים בכל מיני פורעניות שיש בעולם איש חרבו על ירכו מפחד בלילות שאפי' אדם רואה בחלומו חרב מחתכת בירכו מה יעשה ילך לבית הכנסת

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ויקרא קרית שמע ויתפלל תפלתו וישמע ברכת כהני ויענה אחריהם אמן ואין דבר רע מזיקו לפיכך מזהיר את בני אהרן ואוי להם כה תברכו את בני ישראל.

ג,ז,ב ר' שמלאי פתר קרייה במשמרות הנה מטתו הנה מטותיו ושבתיו המד"א שבועות מטות אומר סלה שלשלמה למלך שהשלוש שלו ששים גבורים סביב לה אלו כ"ד משמרות כהונה וכ"ד משמרות לוייה ושתיים עשרה מחלקות מגבורי ישראל שמשמרין את ישראל כלם אחוזי חרב ר' זעירא ור' יהודה בשם שמואל אלו תלמידי חכמים שמלמדין לכהנים שחיטה והלכות זריקה וקבלה ר' יצחק בשם ר' אמי אמי אלו מבקרי מומי קדשים ונוטלין שכרן מתרומת הלשכה ר' גידול בר בנימן בשם ר' יסא שני דייני גזלות היו בירושל' והיו נוטלי' שכרן מתרומת הלשכה שמואל אומי נשים היו אורגות בפרכות ונוטלות שכר מתרומת הלשכה הדין עבד לה כבנין והדין עבד לה כקרבנות שלא יפגל אחד מהזבחים שלא לפסול אחד מהקרבנות.

ג,ז,ג ר' יוחנן פתר קרא בסנהדריות הנה מטתו מטותיו ושבתיו כמה דתימר שבועות מטות שלשלמה למלך שהשלוש שלו סי גבורי' אלו ששים איש מעם הארץ הה"ד וששים איש מעם הארץ הנמצאים בעיר מגבורי ישראל אלו אחד עשר אנשים הה"ד ויקח שר טבחים את שריה כהן הראש ואת צפניהו כהן משנה ואת שלשת שומרי הסף ומן העיר לקח סריס אחד זה מופלא בית דין ולמה קורא אותו סריס שמסרס את ההלכה וחמשה אנשים מרואי פני המלך הרי אחד עשר וכשהוא אומי שבעה להוסיף עליו שני סופרי דיינין שיושבין לפניהם מגבורי ישראל מזכין את ישראל בגבורה כלם אחוזי חרב ר' מאיר ור' יוסי ר' מאיר אומר שהיו כלן שונין הלכה כחרב שאם בא מעשה על ידיהם לא תהא הלכה קוהא להם ר' יוסי אומי בשעת הדין הכל נושאין ונותנין היאך להוציא את הדין ואת המעשה ומתפחדין מדינה של גיהנם ר' מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונא בשם ר' יעקב בר אבונא אם באתה אשה לפניך לבית המדרש לשאול לך שאלה על כתמה ועל נדתה תהא רואה אתה כאילו שיצאתה מירכיך ואל תתן עיניך בה ותתפחד מדינה של גיהנם.

ד,ז,ד ר' רבנין פתרי קרא ביוצאי מצרים הנה מטתו מטותיו ושבתיו המד"א שבועות מטות שלשלמה למלך שהשלוש שלו ששים גבורים אלו ששים רבוא שיצאו ממצרים מבן עשרים שנה ולמעלה מגבורי ישראל אלו ששים רבוא שיצאו ממצרים מבן עשרי' שנה ולמטה כלם אחוזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו שבשעה שאמר להם משה כך אמר אלי הקב"ה סינטומוס כל ערל לא יאכל בו מיד כל אחד ואחד נתח חרבו על ירכו ומל עצמו מי מלך ר' ברכיה אמי משה היה מוהל ואהרן פורע ויהושע משקה ויש אומר' יהושע היה מוהל ואהרן פורע ומשה משקה הה"ד בעת ההיא אמי יי אל יהושע עשה לך חרבות צורים ושוב מול את בני ישראל שנית ולמה שנית מכאן שמלך בראשונה מיד ויעש לו יהושע חרבות צורים וגומי וימל את בני ישראל אל גבעת הערלות ומהו אל גבעת הערלות אמי ר' לוי מכאן שעשו אותה גבעה בערלה.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ג,ז,ה > תני עד שלא יחטא אדם נותנין לו אימה ויראה והבריות מתפחדין ממנו כיון שהוא חוטא נותנין עליו אימה ויראה ומתפחד הוא מאחרים תדע לך שכן אמ' ר' עד שלא חטא אדם הראשון היה שומע קול הדיבור עומד על רגליו ולא היה מתירא כיון שחטא כששמע קול הדיבור נתירא ונתחבא שני את קולך שמעתי וגו' ויתחבא האדם ר' איבו אמ' באותה שעה גועה קומתו של אדם ונעשית של מאה אמה ר' לוי אמ' עד שלא חטא אדם הראשון היה שומע את הקול אדיבון וכיון שחטא היה שומע את הקול אגריון.

עד שלא חטאו ישראל רואין טוכסות זו את זו ולא היו מתיראין ומזדעזעין ונפחדין וכיון שחטאו אפי' פני הסרסור לא היו יכולין להסתכל הה"ד כי קרן עור פני משה וכת' וייראו מגשת אליו ר' פנחס ור' אבון בשם ר' חנין אמ' אף הסרסור הרגיש עמהם באותה העבירה עד שלא חטאו ישראל מה כת' מלכי צבאות ידודון ידודון ר' איבו אמ' מלאכי צבאות אין כתיב אלא מלכי צבאות מלכיהון דמלאכיא אי זה זה זה מיכאל וגבריאל לא היו יכולין להסתכל פניו של משה וכיון שחטאו אפי' פניהם של גולירי לא היה יכול משה להסתכל הה"ד כי יגרתי מפני האף והחמה.

עד שלא ארע לדוד אותו המעשה כת' יי אורי וישעי ממי אירא משארע בו כת' ואבא אליו והוא יגע ורפה ידים.

עד שלא חטא שלמה היה רודה בשדים ובשדות הה"ד עשיתי לי שרים ושרות זכרים משוררים ונקבות משוררות ותענוגות בני האדם פרובטייה שדה ושדות שידה ושידתה דהו אזיין בהון כיון שחטא מינה לו ששים גבורים מגבורי ישראל והעמידן לשמר את מטתו הה"ד הנה מטתו וגו' כלם אחוזי חרב שהיה מתפחד מן הרוחות.

ג,ט,א > **אפריון עשה** לו ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון פתר קרייה במשכן אפריון זה משכן א"ר יהודה בר' אלעאי למלך שהיתה לו בת קטנה עד שלא הגדילה ובאת לידי סימני היה רואה אותה בשוק ומדבר עמה בפרהסיא במבוי ובחצר כיון שהגדילה ובאת לידי סימני אמ' המלך אין שבחה של בתי שאהא מדבר עמה בפרהסיא אלא עשו לה פפליון וכשאהיה צריך לדבר עמה אדבר עמה מתוך הפפליון כך כת' כי נער ישראל ואהבהו במצרים ראו אותו בפרהסיא שני ועבר יי לנגוף את מצרים בים ראו אותו בפרהסיא שנאמ' וירא ישראל את היד הגדולה והיו העוללים מראים אותו באצבען ואומרים זה אלי ואנוהו בסיני ראו אותו פנים בפנים שני ויאמר יי מסיני בא כיון שעמדו ישראל על הר סיני וקבלו את התורה ואמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע נעשה לו אומה שלימה אמ' הקב"ה אין שבחן של בני שאהיה מדבר עמם בפרהסיא אלא יעשו לי משכן וכשאני צריך לדבר עמהם אהיה מדבר עמהם מתוך המשכן הה"ד ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו עשה לו המלך שלמה המלך שהשלום שלו מעצי הלבנון המד"א ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ג,י,א> עמודיו עשה כסף אלו העמדים שנאמ' ווי העמדים וחשוקיהם כסף רפידתו זהב שנאמ' ואת הקרשים תצפה זהב מרכבו ארגמן שנא' ועשית פרכת תכלת וארגמן תוכו רצוף אהבה ר' יודן אמ' זו זכות תורה וזכות צדיקים עוסקין בה ר' עזריה בשם ר' יודה בשם ר' סימון אמ' זו השכינה כתו' אחד אומ' ולא יכלו הכהנים לעמד לשרת וכתו' אומ' והחצר מלאה את נוגה כבוד יי כיצד יתקיימו שני כתובים ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי למה היה אהל מועד דומה למערה שהיתה סמוכה לים וגעש הים והציף את המערה המערה נתמלאה והים לא חסר כלום כך אהל מועד נתמלא מזיו השכינה והעולם בא חסר מן השכינה אימתי שרת השכינה בעולם ביום שהוקם את המשכן שנא' ויהי ביום כלות משה.

<ג,י,ב> ר' יודה בר' אלעאי פתר קרא בארון אפריון זה הארון ומה הוא אפריון פריומא משל למלך שהיתה לו בת יחידה נאה וחסידה ומשובחת אמ' להם המלך לעבדיו בתי נאה וחסידה ומשובחת ואין אתם עושין לה פרום עשו לה פרום ומוטב שיראה יפיה של בתי מתוך הפריום כך אמ' הב"ה תורתו נאה וחסידה ומשובחת ואין אתם עושים לה ארון מוטב שיראה יפיה של תורתו מתוך הארון עשה לו המלך שלמה המלך שהשלום שלו מעצי הלבנון המד"א ויעש בצלאל את הארון עצי שטים עמודיו עשה כסף רפידתו זהב שני ויצפהו זהב טהור מרכבו ארגמן ר' תנחומא אומ' זו פרכת הסמוכה לה ר' ביבי אמ' זה הכפרת שזהבה דומה לארגמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלם ר' יודן אמ' זו זכות תורה ולומדיה ר' עזריה אמ' בשם ר' יודה בשם ר' סימון זו השכינה אמ' ר' אבא בר כהנא ונועדתי לך שם ללמדך שאפי' מה שאחורי הכפרת לא היה פנוי מן השכינה.

גוי אחד שאל לר' יהושע בן קרחה אמ' לו למה נדבר הב"ה מתוך הסנה ולא מאילן אחר אמ' לו אילו דבר עמו מתוך חירוב או מתוך שקמה היית שואלני והייתי משיבך עכשו להוציאך חלק אי אפשר ללמדך שאין מקום פנוי בארץ פנוי מהשכינה שאפילו כן היה מדבר עמו מתוך הסנה.

<ג,י,ג> ד"א אפריון זה בית המקדש עשה לו המלך שלמה וודאי מעצי הלבנון שני ואנחנו נכרת עצים מן הלבנון עמודיו עשה כסף שני ויקם את העמודי' לאולם ההיכל רפידתו זהב כההוא דתנינן שכל הבית נטוה בזהב חוץ מאחרי הדלתות אמר ר' יצחק הדא מתניתא דתנינן לבנין השני אבל לבנין הראשון אפי' אחורי הדלתות היה מחופה בזהב תנינן שבעה מיני זהבים הם שהיו בו זהב טוב זהב טהור זהב סגור זהב שחוט זהב מופז זהב מזוקק זהב פרוים זהב טוב כמשמעו המד"א וזהב הארץ ההיא טוב אמר ר' יצחק טובוי דהוא בביתה טובוי דהוא בת בלווייתה זהב טהור שהיו מכניסין אותו לכור ואינו חסר כלום ר' יודה בשם ר' אמי אלף ככרים זהב הכניס שלמה לאור אלף פעמים עד שהעמידו על ככר אחד והא תני אמר ר' יוסי בר' יהודה מעשה במנורת המדבר שהיתה יתרה על מנורת המקדש משקל גורדיינון

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

הכניסוה לאור שמנים פעמים עד שחסרה אלא מן קדמיי הות חסרה סגין ברם מן הכא ולהלן לא הות חסרה אלא צבחר צבחר זהב שחוט שנמשך כשעוה אדריינוס היה לו משקל ביצה דוקליטיאנוס היה לו משקל דינר גורדייני הדא מלכותא רשיעתא לית לה מיניה ולא הוי ליה מיניה זהב סגור שהיה סגור בעד כל בעלי זהבים והא כתי' שבעת אלפים ככר כסף מזוקק לטוח קירות הבתים וכי כסף היה והלא זהב היה ולמה קורין אותו כסף שהיה מכסיף בעד כל בעלי זהבים וממנו היו נעשים כל הכלים הספים והסירות והיעים והמזרקות והמזמרות והמזלגות והכפוי והמחתות והפותות ר' יצחק מגדלאה אמ' אלו חפיפות ר' סימיי אמ' זה פותה שתחת הציר ללמדך שאפי' דבר קל לא היה המקדש חסר זהב מופז ר' פטריקי אחוי דר' דרוסה בשם ר' אבא בר' בונא אמ' דומה לגפרית הזה שמצתת באש ר' אבון אמ' על שם מדינתו נקרא מופז זהב מזוקק דבי ר' ינאי ודבי ר' יודן בר' שמעון דבי ר' ינאי אמרי שמחתכין אותו כזתים ומאכילין אותו לנעמיות והוא יוצא מזוקק דבי ר' יודן בר' שמעון אמרי שמטמינין אותו בזבל שבע שנים ויוצא מזוקק זהב פרוים ריש לקיש אמ' אדום דומה לדם הפר ויש אומ' שעושה פירות שכשבנה שלמה בית המקדש צר בו כל מיני אילנות ובשעה שאלו שבשדה עושים פירות אלו שבבית עושים פירות והיו משיירין פירותם ומלקטין אותם ומניחין אותם לבדק הבית ובשעה שהעמיד מנשה צלם בהיכל יבשו כל אותם האילנות הה"ד ופרח לבנון אמלל אבל לעתיד לבא הב"ה חוזר אותם הה"ד פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן מרכבו ארגמן המד"א ויעש את הפרכת תכלת וארגמן וכרמיל ובוץ תוכו רצוף אהבה ר' יודן אמ' זו זכות התורה וזכות צדיקים העוסקין בה ר' עזריה בשם ר' יודה בשם ר' סימון אמ' זו השכינה. <ג,י,ד> ד"א אפריון זה העולם עשה לו המלך שלמה המלך שהשלום שלו מעצי הלבנון שנבנה מבית קדש הקדשים שלמטה דתנינן משניטל הארון אבן היתה שם מימות הנביאים הראשוני' ושתיה היתה נקראת ולמה נקרא' שתיה שממנה הושתה כל העולם הה"ד מציון מכלל יופי עמודיו עשה כסף זה שלשלת יחסים רפידתו זהב אלו פירות הארץ ופירות האילן שנמכרין בזהב מרכבו ארגמן המד"א רוכב שמים בעזרך תוכו רצוף אהבה ר' יודן אמ' זו זכות התורה וזכות צדיקים העוסקין בה ר' עזריה בשם ר' יודה בשם ר' סימון אמ' זו השכינה.

ד"א אפריון זה כסא הכבוד עשה לו המלך שלמה המלך שהשלום שלו מעצי הלבנון זה בית קדשי הקדשים של מעלה שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים של מטה הדא היא דכת' מכוון לשבתך מכוון כנגד שבתך עמודיו עשה כסף המד"א עמודי שמים ירופפו רפידתו זהב אלו דברי תורה שנאמ' הנחמדים מזהב ומפז רב מרכבו ארגמן המד"א לרוכב בשמי שמי קדם תוכו רצוף אהבה ר' ברכיה ור' בון בשם ר' אבהו ארבעה גאים הם גאה שבעופות נשר גאה שבבהמות שור גאה שבחיות אריה גאה שבכלן אדם וכלן נטלן הקב"ה וחקקן בכסא הכבוד שנאמ' יי בשמים הכין כסאו ממה שהכין כסאו על הגאים דע שמלכותו בכל משלה.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ג,יא,א> צאנה וראנה בנות ציון בנים המצויינים לי בתגלחת במילה ובציצית במלך שלמה במלך שברא בריותיו שלמות ברא חמה ולבנה על מלאתן כוכבים ומזלות על מלאתן בר קפרא אמ' אדם וחיה כבן עשרים שנה נבראו במלך שלמה במלך שהשלים שלו ד"א במלך שלמה במלך שהשלים לבריותיו מעשיו כיצד השלים האש לאבינו אברהם השלים החרב ליצחק השלים המלאך ליעקב ד"א במלך שלמה במלך שעשה שלום בין בריותיו תני ר' שמעון בן יוחאי הרקיע של שלג והחיות של אש הרקיע של שלג שנא' ודמות על ראשי החיות רקיע כעין הקרח הנורא וגו' והחיות של אש שנאמ' ודמות החיות מראהן כגחלי אש וכת' והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק ולא זה מרכבה זה ולא זה מכבה זה מיכאל של שלג וגבריאל של אש ולא זה מכבה זה ולא זה מזיק זה אמ"ר אבון לא סוף דבר בין מלאך למלאך אלא אפי' בין מלאך אחד שחציו שלג וחציו אש הקב"ה עושה שלום ביניה' ואית ליה חמש אפי' ואלו הן וגויתו כתרשיש ופניו כמראה ברק ולא זה מזיק זה ולא זה מזיק זה כת' אחד אומ' המקרה במים עליותיו וכת' אחד אומ' כי יי אליך אש אוכלה הוא וכת' כרסייה שביבין דינור ולא זה מזיק זה ולא זה מזיק זה אמ"ר יוחנן כתי' עושה שלום במרומו הרקיע של מים והכוכבים של אש ואינן מזיקין זה לזה מעולם לא ראת חמה פגימתה של לבנה אמ' ר' יעקב דכפר חני כתי' המשל ופחד עמו המשל זה מיכאל ופחד זה גבריאל עמו מהו עמו מושלמין.

אמ' ר' לוי אין לך כל מזל ומזל שהוא קודם לחברו בעלייתן אין לך כל כוכב שמביט מה למעלה ממנו אלא מה שלמטה ממנו כהדין בר נשא דנחית בסולמא ואינו חמי לאחוריו אף במכות פרעה עשה הקב"ה שלום שנאמ' ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד ר' יודה ור' נחמיה ורבנן ר' יודה אמר צלוחיות של ברד מלאות אש ולא זו מכבה זו ולא זו מכבה זו אמ"ר חנין הדא דר' יודה דמייה לההיא פיטרתא דרימונא דכל חדא פיטרתא מיתחמיא מלגו ור' נחמיה אמ' אש וברד פתוכין זה בזה אמ' ר' חנין הדא דר' נחמיה דמייה להדא עשאשיתא דקנדילא מיא ומישחא מערבין כחדא והיא דלקה ואזלה ולא זה מכבה זה ולא זה מכבה זה ורבנן אמרי מיתה ומתקלהא מיתה ומתקלהא בשביל לעשות בוראה.

אמ' ר' אחא למלך שהיו לו שני לגיונין קשין והיו דבובין זה לזה כיון שראו שהוקשת מלחמתו של מלך עשו שלום זה עם זה כדי לעשות מלחמתו של מלך כך אש וברד דבובין זה עם זה כיון שראו מלחמתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שהיא מלחמת המצריים עשו שלום שניהם ועשו מלחמת הקב"ה במצרים הה"ד ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד נס בתוך נס.

<ג,יא,ב> בעטרה שעטרה לו אמו אמ' ר' יוחנן שאל ר' שמעון בן יוחאי את ר' אלעזר בר' יוסי אמ' לו איפשר ששמעת מאביך מהו בעטרה שעטרה לו אמו אמ' לו הן אמ' לו היאך אמ' לו למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מחבבה יותר מדי והיה קורא אותה בתי ולא זו מחבבה עד שקרא אותה אחותי ולא זו מחבבה עד שקרא אותה אמי כך היה מחבב יותר מדי הקב"ה לישראל וקראן בתי הה"ד שמעי בת וראי ולא זו מחבבן עד שקראן אחותי שנאמ' פתחי לי

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

אחותי רעיתי ולא זו מחבבן עד שקראן אמי שנא' הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו ולאמי כתי' עמד ר' שמעון בן יוחאי ונשקו על ראשו ואמי אילו לא באתי אלא לשמוע מפיד הטעם הזה די.

א"ר חנינא בר יצחק חזרנו על כל המקרא כלה ולא מצינו שעשת בת שבע עטרה לשלמה בנה ואת אמרת בעטרה שעטרה לו אמו אלא מה עטרה הזו מקובעת באבנים טובות ומרגליות כך היה אהל מועד מצויין בתכלת וארגמן ובתולעת השני ובשש ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי אמי את מוצא בשעה שאמר לו הקב"ה למשה עשה לי משכן היה לו להעמיד ארבעה קונטסין ולמתוח המשכן עליהם והרי הוא משכן אבל הקב"ה לא עשה כן אלא העלה אותו למעלה והראהו אש אדומה ירוקה שחורה ולבנה ואמי לו עשה לי כזה אמי לפניו רבונו של עולם וכי מנין יש לי אש שחור' אדומ' ירוקה ולבנה אמי לו כתבניתם אשר אתה מראה בהר.

א"ר אבון למלך שהיה לו אותונין נאה אמר לבן ביתו עשה לי כמותה אמי אדוני המלך וכי יכול אני לעשות כמותה אמי לו את בסימניך ואני בכבודי כך אמר לו הקב"ה למשה ראה ועשה אמר לפניו רבונו של אלוה אני שאעשה כמותו אמי לו כתבניתם.

ר' ברכיה בשם ר' בצלאה למלך שנגלה לבן ביתו בלבוש נאה של מרגליטון ואמר לו עשה לי כמוהו אמר לו אדוני המלך וכי יכול אני לעשות כמוהו כך אמר אמי לו הקב"ה למשה עשה לי משכן אמי לפניו רבונו של עולם יכול אני לעשות אמי לו ראה ועשה אמי לו יכול אני לעשות אמר לו כתבניתם כשם ראתה רואה למעלה עשה למטי' עצי שטים העומדין אין כתי' כאן אלא עומדים כנתונים באיסטרטיאה של מעלי' ואם את עושה לזה של מעלי' למטי' אני מניח סניקליטון שלי של מעלה ויורד ומצמצם שכניתי ביניכם למטה כיצד מה למעלה שרפים עומדים אף למטה עצי שטים עומדים מה למעלה כוכבים אף למטה כוכבים אמר ר' חייא בר אבא מלמי שהיו קרסי זהב נראי' במשכן ככוכבים הנראים ברקיע.

ביום חתונתו זה סיני חתנים היו וביום שמחת לבו אלו דברי תורה המד"א פקודי יי ישרים משמחי לב ד"א ביום חתונתו זה אהל מועד וביום שמחת לבו זה בית העולמים.

<ד,א,א> הנך יפה רעיתי הנך יפה הנך יפה במצות הנך יפה בגמילות חסדים הנך יפה במצות עשה הנך יפה במצות לא תעשה הנך יפה במצות הבית בחלה תרומה ומעשרות הנך יפה במצות השדה בלקט שכחה ופאה ומעשר עני וההפקר הנך יפה בכלאים הנך יפה בסדין בציצית הנך יפה בנטיעה הנך יפה בערלה הנך יפה בנטע רבעי הנך יפה במילה הנך יפה בפריעה הנך יפה בתפלה הנך יפה בקרית שמע הנך יפה במזוזה הנך יפה בתפלין הנך יפה בסוכה הנך יפה בלולב ואתרוג הנך יפה בתשובה הנך יפה במעשים טובים הנך יפה בעולם הזה הנך יפה בעולם הבא עיניך יונים עיניך הן סנהדרין שהם עינים לעדה הה"ד והיה אם מעיני העדה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

מאתים וארבעים ושמנה אברים יש באדם וכולם אינם הולכין וחוזרין אלא אחר העינים כך אין ישראל יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם יונים מה יונה זו תמה כך ישראל נאים בהילוכן כשהן עולין לפעמי רגלים מה יונה זו מצויינת כך ישראל מצויינין בתגלחת במילה וציצית מה יונה זו צנועה כך ישראל צנועים מה יונה זו פושטת צוארה לשחיטה כך ישראל כי עליך הורגנו כל היום מה יונה זו מכפרת על העולים כך ישראל מכפרין על האומוי שכל אותן שבעים פרים שמקריבים בחג כנגד שבעים אומות שלא יצדה העולם מהן הה"ד תחת אהבתי ישטונני ואני תפלה מה יונה זו משעה שמכרת בן זוגה עוד אינה ממירה אותו באחר כך ישראל משעה שהכירו להקב"ה לא המירוהו באחר מה יונה זו נכנסת לקנה ומכרת קנה ושובכה וגוזליה ואפרוחיה וחלונותיה כך הן שלש שורות של תלמידי חכמים כשהן יושבין לפנייהם כל אחד ואחד מכיר את מקומו מה יונה זו אעפ"י שאת נוטל גוזליה מתחתיה אין מנחת שובכה לעולם כך ישראל אע"פ שחרב בית המקדש לא בטלו שלש רגלים בשנה מה יונה זו מחדשת לה בכל חדש וחדש גרן כך ישראל מחדשין להם בכל חדש תורה ומצות ומעשים טובים מה יונה זו שוגרת רוגליות הרבה וחוזרת לשובכה כך ישראל הה"ד יחרדו כצפור ממצרים זה דור המדבר וכיונה מארץ אשור אלו עשרת השבטים אלו ואלו והושבתים על בתיהם נאם יי ר' אומי יש מין יונה שמאכילין אותה וחברותיה מריחות אותה ובאות אצלה לשובכה כך בשעה שהזקן יושב ודורש הרבה גרים מתגיירין באותה שעה כגון יתרו הא שמע ואתי רחב שמעה ואתיא אף בחנניה מישאל ועזריה הרבה גרים נתגיירו באותה שעה מה טעמא כי בראותו ילדיו מה כתי בתריה וידעו תועי רוח בינה ר' היה יושב ודורש ונתנמנם הצבור בקש לעוררן אמ' ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא בכרס אחת והיה שם תלמיד אחד ור' ישמעאל בר' יוסי שמו אמ' ליה מאן הות כך אמ' ליה זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ששים רבוא שהם כל ישראל הה"ד אז ישיר משה ובני ישראל ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יי את משה ולא קם נביא עוד בישראל כמשה עיניך יונים כיונים דוגמא דידך דמייה להדא יונה מה יונה זו הביאה אורה לעולם כך ישראל מביאין אורה לעולם שני והלכו גוים לאורך ואימתי הביאה יונה אורה לעולם בימי נח הה"ד ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וגו' מהו טרף בפיה קטיל כמה דתימר טרף יוסף א"ר ברכיה אילולי קטלתיניה אילן רב הוה מיתעבד ומהיכן הביאה אותו ר' לוי אמ' משמטוטי ארץ ישראל הביאתו הדא היא דאמרין בבריתא ארץ ישראל לא לקת במוי דמבולא הוא שני על ידי יחזקאל בן אדם אמר לה את ארץ לא מטהרה היא לא גשמה ביום זעם א"ר יוחנן אפי' אצטרובלי של רחים נמחו במים ר' טריי אמ' שערי גן עדן נפתחו לה ומשם הביאה אותו אמ' ליה ר' איבו אילו מגן עדן הביאה אותו לא היה לה להביא דבר מעולה כגון קנמון ובלסמון אלא רמז רמזה לנח ואמרה לו מרי נח מזה מתחת ידו של הקב"ה ולא מתוק מתחת ידיך.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ד,א,ג> מבעד לצמתך אמר ר' כל כלה שענינה כעורות כל גופה צריך בדיקה ושענינה יפות אין כל גופה צריך בדיקה ועיני האשה הזאת כשמצמת שיערה לאחוריה והוא תכשיט לה כך היתה סנהדרי גדולה יושבת אחורי בית המקדש והיא היתה תכשיט של בית המקדש אי"ר אבהו נראין מצומ? ר' יין והן מרווחין בהדין רבה דציפורין ור' לוי אמרי לשון ערבי הוא אן בעי ליה מימי ארוח לי ד"א מבעד לצמתך שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד הר שגלשתי מתוכו עשיתי אותו גל עד לאומות העולם אי זה זה זה ים סוף ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמ' טורא דאתנהרתון מן גווה הדא אחתא בר סערה סגין היא עבדה לה גלשין גלשין הדא מוצינא כההוא לפי טבאות הוא עבד גלשין גלשין ומה גלשה הגלשתי מתוכה.

שניך כעדר הקצובות מילין קציבן בזת מצרים ובזת הים שעלו מן הרחצה ר' בא בר כהנא אמ' בשם ר' יהודה בר' אלעאי לפני השירה כתי' ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני יי לאחר השירה כתי' ויעשו בני ישראל הרע בעיני יי תחלת עשייה אמ' להם כבר מחלה שירה לשעבר. כיוצא בדבר אתה אומ' אלה דברי דוד האחרונים והראשונים היכן הם אמ' להם כבר מחלה שירה לשעבר.

שכלם מתאימות שהיו כלן מותאמים בין שכינה למלאך הה"ד ויסע מלאך האלים ההלך ושכלה אין בהם שלא ניזק אחד מהם.

<ד,ג,א> **כחוט השני** שפתותיך בשעה שאמרו את השירה אז ישיר משה ומדברך נאווה שמראין באצבע ואומ' זה אלי ואנוהו באותה שעה התחיל משה משבחן כפלה הרמון רקתך הריקן שבכם רצוף ביזים כרמון הזה אין צריך לומ' מבעד לצמתך על הצנועין והמצומותין שבכם.

<ד,ד,א> **כמגדל** דוד צוארך מה שגידל אתכם דוד בספרו ומה גידל אתכם דוד בספרו לגוזר ים סוף לגזרים בנוי לתלפיות מהו לתלפיות ספר שאמרו לו פיות הרבה עשרה בני אדם אמרו ספר תלים אדם הראשון ואברהם משה ודוד ושלמה על אילין חמשה לא איתפלגון אילין חמשה אחרנייתא מאן אינון רב ור' יוחנן רב אמ' אסף והימן וידותון אחד ושלושת בני קרח ועזרא ר' יוחנן אמ' אסף והימן וידותון אחד ושלושת בני קרח ועזרא על דעת רב אין אסף בכלל בני קרח על דעת ר' יוחנן הוא אסף דהכא הוא אסף דתמן אלא על ידי שהיה בן תורה זכה לומר שירה עם אחיו וזכה לומ' שירה בפני עצמו על דעת רב אסף אחד הוא שני על יד אסף הנביא על ידי הנביא רב ור' יוחנן רב אמר לידותן הנביא על הידותן על הדינין שעברו עליו ועל ישראל ר' יוחנן אמ' לידותן הנביא על הדתין ועל הדינין שעברו עליו ועל ישראל.

ר' חונא בשם ר' אחא אעפ"י שעשרה בני אדם אמרו ספר תלים מכלהון לא נאמר על שמותם אלא על ידי דוד מלך ישראל משלו משל למה הדבר דומה לחבורה של אנשי שמבקשת לומ'.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

הימנון למלך אמ' להם המלך כלכם נעימים כלכם חסידים כלכם משבחין לומ' הימנון לפני אלא איש פלוני יאמר על ידי כלכם למה שקולו ערב כך בשעה שבקשו עשרה צדיקים לומ' ספר התהלים אמ' להם הקב"ה כלכם נעימים וחסידים ומשבחים לומר הימנון לפני אלא דוד יאמ' על ידי כלכם למה שקולו ערב הה"ד ונעים זמירות ישראל.

ר' חונא בשם ר' אחא אמר מי מנעים זמירותיהם של ישראל דוד בן ישי אלף המגן תלוי עליו כל אותן האלפים והרבבות שעמדו על הים והגנתי עליהם לא הגנתי עליהם אלא בזכות אותו שבא מי שהוא עומד וישלט ביצרו ויתגבר על יצרו כגון משה בשעתו דוד בשעתו עזרא בשעתו כל דורו נתלה בו ועל ידי מי נקרע לכם ים סוף על ידי שני שדיך אלו הם משה ואהרן.

ב,ד,ד > ר' יוחנן פתר קרייה בישראל לפני הר סיני עדר שעמדו על הר סיני לא היו עומדין באלריאה מבעד לצמתך שהיו מצמצמין עצמן על כל דיבור ודיבור ולא היו עומדי' באלריאה אלא ביראה ורתת וזיע ר' אבא בר כהנא בשם ר' יוחנן מייתי לה מן הכא כתי' והגוים חרוב יחרבו מחורב חרבו נטלו אפופסיס שלהם למיתה שערך כעדר העזים ר' יהושע בשם ר' לוי אומ' טורא דאתנהרתון מן גוייה הר שגלשתם מתוכו עשיתי אותו גל ועד לאומות העולם אי זה זה הר סיני ומה הגלשה הגלשתן מתוכו שניך כעדר הקצובות מילין קציבין מאתים וארבעים ושמנה אברים מצות עשה ושלוש מאות וששים וחמש מצות לא תעשה שעלו מן הרחצה שהיו כלן מרוחצין מן העונות ר' אחא ור' משרשיא בשם ר' אידי אומ' בכל המוספין כתי' ושעיר עזים אחד לחטאת ושעיר חטאת אבל בעצרת אין כתי' חטאת ללמדך שלא היה בידם לא חטא ולא עון שכלם מתאימות אמ"ר יוחנן ביום שירד יי על הר סיני ליתן תורה לישראל ירדו עמו ששים רבוא של מלאכי השרת וביד כל אחד ואחד מהן עטרה לעטר את ישראל לכל אחד ואחד מישראל ר' אבא בר כהנא בשם ר' יוחנן מאה ועשרי' רבוא של מלאכי השרת ירדו עם הב"ה לסיני אחד מלבישו עטרה ואחד אוסרו זוני מהו זוני ר' חונא רבה דצימרין אמר זונס המד"א מוסר מלכים פתח ויאסור אזור במתניהם ושכולה אין בהם שלא היה ניזוק אחד מהם כחוט השני שפתותיך זה הקול שלפני הדיבר המד"א ויען כל העם קול אחד ומדברך נאווה זה הקול שלאחר הדיבר שנא' וישמע יי את קול דבריכם וגו' ויאמר יי אלי שמעתי את קול דברי וגו' הטיבו כל אשר דברו מהו הטיבו כל אשר דברו ר' חייא בר אדא ובר קפרא חד אמ' הטבה כהטבת נרות וחד אמ' הטבה כהטבת הקטרת באותה שעה התחיל משה מקלסן כפלח הרמון רקתך הריקן שבך רצוף הוא תורות כרמון הזה ואין צריך לומ' מבעד לצמתך על הצנועין שבכם ועל המצומתין שבכם כמגדל דוד צוארך מה שגדל אתכם דוד בספרו ומה גידל אתכם דוד בספרו אלהים בצאתך לפני עמך מה כתיב בתריה ארץ רעשה וכן הרים נזלו מפני יי שאין תלמו' לומ' זה סיני מפני יי אלהי ישראל בנוי לתלפיות ספר שאמר והו פיות הרבה אלף המגן כל אותן האלפים והרבבו' שעמדו לפני הר סיני והגנתי עליהם לא הגנתי עליהם אלא בזכות אותו הבא לאלף דור ולא אתם בעצמכם נתליתם בו אלא כל שלטי

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

הגבורים שכל מי שיעמוד וישלט ויתגבר על יצרו כגון משה בשעתו דוד בשעתו עזרא בשעתו כל דורן נתלה בהם ועל ידי מי נתן התורה על ידי שני שדיך אלו משה ואהרן.

<ד,ד,ג> ר' יצחק פתר קרייה במלחמת מדין שערך כעדר העזים עדרים שהלכו למלחמת מדין לא הלכו אלא בזכות משה ופנחס הה"ד ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם שגלשו מהר גלעד הר שגלשתן מתוכו עשיתיו גל ועד לאומות העולם אי זו זו מלחמת מדין ומה הגלשה הגלשתן מתוכו שניך כעדר הקצובות מילין קצובין שנים עשר אלף בנדבה ושנים עשר אלף במסירה שני וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה א"ר חנניה בר יצחק בשני עשר אלף הלכו למלחמ' מדין שעלו מן הרחצה ר' חונא אמ' שלא הקדים אחד מהן תפלין של ראש לתפלין של יד שאלו הקדים אחד מהן תפלין של ראש לתפלין של יד לא היה משה משבחן ולא היו עולין משם בשלום הוי אומר שהיו צדיקים ביותר שכלם מתאימות שבשעה שהיו נכנסין זוגות זוגות אצל האשה היה אחד מהן מפחם פניה ואחד מהם מפרק נזמיה והיו אומרות להם אין אנו מבריותיו של הב"ה שתעשו לנו כך והיו ישראל אומרי' להם לא דייכם שנטלו שלנו מתחת ידיכם הה"ד ויאמר יי אל משה קח את ראשי העם והוקע אותם ושכלה אין בהם שלא נחשד מהם אחד בעבירה כחוט השני שפתותיך בשעה שאמרו למשה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידינו ולא נפקד ממנו איש לערייה ולחטא ומדברך נאווה שאמרו לו ונקרב את קרבן יי אמר להם משה דבריכם סותרין זה את זה אמרתם ולא נפקד ממנו איש לערייה ולחטא ואמרתם ונקרב את קרבן יי אלו לא חטאתם קרבן זה למה אמרו לו רבינו משה זוגות זוגות היינו נכנסין אצל האשה והיה אחד ממנו מפחם פניה ואחי' מפרק נזמיה אפשר שלא הזיע יצר הרע קימאה על אותה הזעה של יצר הרע אנו אומרים להביא קרבן באותה שעה התחיל משה לשבחן כפלח הרמון רקתך רקנין שבכם רצופין מצות ומעשים טובים כרמון הזה שכל מי שבא עבירה לידו ונוצל ממנה ולא עשה אותה מצוה גדולה עשה ואין צריך לומ' מבעד לצמתך על הצנועין ועל המצומתין שבכם כמגדל דוד מה שגידל אתכם בספרו ומה גידל אתכם דוד בספרו לסיחון מלך האמורי ולעוג מלך הבשן ונתן ארצם לנחלה בנוי לתלפיות שאמרוהו פיות הרבה אלף המגן תלוי עליו כל הרבבות והאלפים שהלכו למלחמת מדין והגנתי עליהם לא הגנתי עליהם אלא בזכות אותו שבא לאלף דור ולא אתם בעצמכם נתליתם בו אלא כל שלטי הגבורים כל שעומד ושולט ומתגבר ביצרו קרוי גבור כגון משה בשעתו דוד בשעתו עזרא בשעתו כל דורן נתלה בהם ועל ידי מי נעשית מלחמת מדין על ידי שני שדיך על ידי סנדרנא משה ופנחס.

<ד,ד,ג> ר' חונא פתר קרייה בירדן שערך כעדר העזים עדר שעברו את הירדן לא עברו אלא בזכות אבינו יעקב הה"ד והודעתם את בניכם לאמר ביבשה עבר ישראל ר' חונא אמ' ישראל סבא ר' יודן בשם ר' יוחנן בג' מקומות מצאנו בתורה בנביאים בכתובים שלא עברו ישראל הירדן אלא בזכות אבינו יעקב בתורה כי במקלי עברתי את הירדן הזה בנביאים והודעתם את

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

בניכם לאמר ביבשה עבר ישראל את הירדן הזה עבר ישראל ישראל סבא בכתובים מה לך הים כי תנוס הירדן וגוי' מלפני אלוה יעקב וגוי' שגלשו מהר גלעד הר שגלשתן מתוכו עשיתיו גל ועד לאומות העולם אי זה זה הירדן ומה הגלשה הגלשת' מתוכו שניך כעדר הקצובות בזת סיחון ועוג שעלו מן הרחצה א"ר אלעזר בששים אלף נכבשה ארץ כנען היא דעתיה דר' אלעזר דאמ"ר אלעזר כל מלחמה שהיא יתירה על ששים אלף מלחמת עירבוביא היא ר' יהודה בשם חזקיה אמ' כל מקום שנאמ' כעשר כעשרים כשלשים כארבעים עמד או חסר או יתר תמן איתמ' כארבעים אלף חלוצי צבא והכא אתמר ארבעים וארבעה אלף ושבע מאות וחמשים א"ר אחא אלף שלם היו והשאר כלו בדרכים אותן ט"ו אלף איכן הם אמ' להם שמרי כלים היו ולא מנאן הכתו' שכלם מתאימות שהיו מותאמים בין החלוץ למאסף הה"ד והחלוץ הולך ושכלה אין בהם שלא היה ניזק אחד מהן כחוט השני שפתותיך כשאמרו ליהושע כל אשר ציויתנו נעשה וגוי' ומדברך נאווה שאמרו כל איש אשר ימרה את פיך כ?אותה שעה התחיל יהושע משבחן כפלח הרמון רקתך הריקן שבך רצוף הוא תורות כרמון הזה ואין צריך לומ' מבעד לצמתך על הצנועין שבכם ועל המצומתי' שבכם כמגדל דוד צוארך במה גידל אתכם דוד בספרו למכה מלכים גדולים בנוי לתלפיות ספר שאמרוהו פיות הרבה אלף המגן כל אותן האלפים והרבבות שעברו את הירדן והיגנתי עליהם לא היגנתי עליהם אלא בזכות אותו הבא לאלף דור ולא אתם בעצמכם נתליתם בו אלא שלטי הגבורי' שכל מי שיעמד וישלט ויתגב' על יצרו כגון משה בשעתו דוד בשעתו עזרא בשעתו כל דורן נתלה בהם ועל ידי מי עברו ישראל את הירדן על ידי שני שדיך אלו הן יהושע ואלעזר.

ד,ד,ה > ד"א מבעד לצמתך שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד הר שגלשתן מתוכו עשיתיו גל ועד לאומות העולם ואי זה זה זה בית המקדש שני' נורא אליים ממקדשך מאיכן מוראה יוצאה לא מבית המקדש המד"א את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו שהוא מקודש בחורבנו כשהיה מקודש בבנינו והרי דברים קל וחומר ומה אם למקדשו לא נשא לו הקב"ה פנים לכשיבא להפרע ממחריביו על אחת כמה וכמה ומה הגלשה הגלשתן מתוכו שניך כעדר הקצובות מילין קציבין אלו בגדי כהונה גדולה.

דתינן תמן כהן גדול משמש בשמנה בגדי' וההדיוט בארבעה בכתנת ומכנסי' מצנפת ואבנט מוסף עליו חשן ואפוד ומעיל וציץ נזר הקדש כתנת היתה מכפרת על שפכי דמים המד"א ויטבלו את הכתנת בדם ויש אומרים על לובשי כלאים המד"א ועשה לו כתנת פסים מכנסים מכפרים על גילוי עריות המד"א ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה מצנפת מכפרת על גסי הרוח המד"א ושמת את המצנפת על ראשו אבנט היה מכפר מאן דאמ' על הגנבין ומאן דאמר על העוקמנין אמ"ר לוי שלשים ושתיים אמות היה בו והיה מעקמו לכאן ולכאן חשן היה מכפר על מטדין המד"א ונתת את חשן המשפט אפוד היה מכפר על עובדי עבדה זרה המד"א ואין אפוד ותרפים מעיל היה מכפר על לשון הרע ר' סימון בשם ר' יונתן דבית גוברין שני דברי' לא

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

היה להם כפרה וקבעה להם התורה כפרה ואלו הן לשון הרע וההורג נפש בשגגה לשון הרע לא היה לה כפרה וקבעה התורה כפרה זוג המעיל שנא' והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו וגו' יבא קול ויכפר על קול לשון הרע וההורג בשגגה לא היה לו כפרה וקבעה לו התורה כפרה זו מיתת כהן גדול שנאמ' וישב בה עד מות הכהן הגדול ציץ היה מכפר על עזי פנים ומאן דאמ' על הגודפני' מאן דאמ' על עזי פנים המד"א על מצח אהרן ולהלן הוא אומ' ומצח אשה זונה היה לך וגו' ומאן דאמ' על הגודפני' והיה על מצחו תמיד ולהלן הוא אומר ותטבע האבן במצחו כתי' ויפל על פניו ארצה למה ויפל אלא מתחלה אתה דורש גבהו שש אמות וזרת כדי שלא יצטער אותו צדיק ויהלך מלא קומתו לפיכך כתי' ויפל על פניו ארצה אמ"ר חונא לפי שהיה דגון אלהיו חקוק על לבו לקיים מה שנאמ' ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם ד"א ויפל על פניו ארצה אמ"ר כדי שיטמן אותו פה סרוח שחירף וגידיף כענין שנאמ' טמנם בעפר יחד ד"א ויפל על פניו ארצה כדי שלא יצטער אותו צדיק בתוך יישובו ד"א ויפל על פניו כדי שיבא אותו צדיק וידרך על צוארו לקיים מה שנא' ואתה על במותימו תדרך.

שעלו מן הרחצה שמכפרי' על ישראל שכלם מתאימות אלו שתי שרשרות גבלות של זהב שיוצאות מבין החשן והיו נראין מתוכו כמין שתיים נרתיקות ושכלה אין בהם שלא נתאכלה אחת מהן כחוט השני שפתותיך זה נזר הקדש ומדברך נאווה זה הציץ ר' יונתן הוה סליק לצלויי בירושלם כיון דמטא גב חד פלאטנוס פגע ביה חד כותי אמ' ליה להן את אזיל אמ' ליה למצליה בירושלם אמ' ליה ולא טב לך תיסוק ותצלי בהדין טורא בריכא ולא תצלי בההיא קיקלתא אמר ליה ולמה הוא בריך טורא הדין אמ' ליה דלא טף במוי דמבולא הדא היא דברייתא אמרין ארעא דישראל לא טפת במוי דמבולא אתעלמת מלתא מן ר' יונתן בההיא שעתא ולא אגיבנה אמ' ליה חמריה רבי תרשני ואני משיבו אמר ליה השיבנה אמ' לההוא כותי הדין טורא ממה את עביד ליה אי מן טורא רממיא הא כתי' ויכסו כל ההרים הגבוהים אי מן מכיכיא הא כתי' חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים בההיא ענתה נשתתק אותו כותי ולא אשכח מה להשיב ולא אשגח ביה עילוי קרייה בההרים הנמוכים אם ההרים שהיו גבוהי' מלמעלה כתי' ויכסו כל ההרים קל וחומר לנמוכים בההיא ענתא נחת ליה ר' יונתן וארכביה לחמריה תלתא מילין וקרא עליה תלתא קריין ברוך תהיה מכל העמים ולא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך אפי' בבהמין שבכם והדין כל כלי יוצר עליך לא תצלח וגו' והדין כפלח הרמון רקתך ריקן שבישראל מלא תשובות כרמון מבעד לצמתך ואין צריך לומ' על הצנועין והמצומתין שבכם.

<ד,ד,ו> ד"א שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד הר שגלשתן מתוכו עשיתיו גל ועד לאומות העולם אי זה זה אלו המשמרות ומה הגלשה הגלשתי מתוכו שניך כעדר הקצובות מילין קציבין כ"ד משמרות כהונה וכ"ד משמרות לוייה ו"ב מחלקות שעלו מן הרחצה שמשמרין לישראל שכלם מתאימות דתנינן תמן בשלשה פרקים בשנה היו כל המשמרות שוות ושכלה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

אין בהם דתנינן הראשון בראש וי?גל כחוט השני שפתותיך דתנינן שהוא לכסך הניף הסגן בסודר והקיש בן ארזא בצלאל ומדברך נאווה זה השיר דתנינן תמן השיר שהיו הלויים אומרים במקדש בראשון היו אומי לוי הארץ ומלאה בשני גדול יי ומהלל מאד בעיר אלינו וגוי בשלישי אליים נצב בעדת אל ברביעי אל נקמות יי אל נקמות הופיע בחמישי הרנינו לאלים עוזנו הריעו בששי יי מלך גאות לבש בשבת מזמור שיר ליום השבת לעתיד לבא שכלו שבת ומנוחה לחי העולמים.

<ד,ד,ז> ד"א שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד הר שגלשתן מתוכו עשיתיו גל ועד לאומות העולם ואי זה זה אלו הקרבנות ומה הגלשה הגלשתן מתוכו שניך כעדר הקצובות מילין קציבן את הכבש אחד תעשה בבקר שעלו מן הרחצה שמכפרין והולכין על ישראל דתנינן איל קרב באחד עשר בחמשה עשר ושכלה אין בהם דתנינן הקרבים והסלת והיין בשלשה שלשה.

<ד,ד,ח> ד"א שערך כעדר העזים הר שגלשת' מתוכו עשיתיו גל ועד לאומי העולם ואי זה זה זה אלו סנהדרין ומה הגלשה הגלשתי מתוכו שניך כעדר הקצובות מילין קציבין אלו מזכין ואלו מחייבין שעלו מן הרחצה שמזכין את ישראל שכלם מתאימות דתנינן מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו מעבירין דינו למחר והן מעבירין זוגות זוגות ושכלה אין בהם ר' לוי אמ' שלמדין דבר מתוך דבר ר' אבא אמר שאין הלכה קוהא להם כחוט השני שפתותיך ר' יודן אמ' כגזירת המלך גזרת בית דין ר' חונייא אמ' דמים הן מצויין בפיהם סקילה שרפה הרג וחנק דתנינן וחוט של סקרא חוגרו באמצע כדי להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים ר' עזריה בשם ר' יודה כשם שחוט הסיקרא מבדיל בין דמים העליונים לתחתונים כך סנהדרי מבדילי בין טומאה לטהרה בין איסור להיתר בין פטור לחיוב.

<ד,ד,ט> ד"א כחוט השני שפתותיך זה לשון של זהורית ומדברך נאווה זה שעיר המשתלח אמרו ישראל לפני הב"ה רבונו של עולם אין לנו לשון זהורית ושעיר המשתלח אמ' להם כחוט השני שפתותיך רחישת שפתיך חביבה עלי כחוט השני של זהורית ר' אבהו אמ' עלה ונשלמה פרים שפתינו מה נשלם תחת פרים ותחת שעיר המשתלח שפתינו ומדברך נאווה מדברך יאי מדברתיך יאיא א"ר אבא בר כהנא אע"פ שהוא מדבר וחייבין על מחיצתו עכשו כשהוא חרב כשם שמחייבין על מחיצתו כשהוא בנוי אמ' ר' לוי אמ' הקב"ה בחורבנה העמידה לי צדיקים ובבנינה העמידה לי רשעי בחורבנה העמידה לי צדיקים דניאל וחבורתו מרדכי וחבורתו עזרא וחבורתו בבנינה העמידה לי רשעים כגון אחז וחבורתו מנשה וחבורתו אמון וסיעתו ר' אבא בר כהנא בשם ר' יוחנן על הדא דר' לוי אמ' כי רבים בני שוממה מבני בעולה הוי צדיקים העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקי שהעמידה לי בבנינה כפלח הרמון רקתך ר' אבא בר כהנא ור' אחא חד אמר הריקן שבשלש שורות רצוף תורה כרמון הזה ואין צריך לומי מבעד לצמתך על היושבין בסנהדרין עצמה וחד אמ' הריקן שבסנהדרי רצוף תורה כרמון הזה ואין צריך לומי מבעד לצמתך על היושבין תחת הזית ותחת הגפן והתאנה ועוסקין בדברי תורה כמגדל

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

דוד צוארך זה בית מקדש ולמה מדמהו בצואר שכל ימים שהיה בית המקדש בנוי וקיים היה צוארן של ישראל פשוט בין אומות העולם וכיון שחרב בית המקדש כביכול נכפף צוארן של ישראל הה"ד ושברתי את גאון עזכם זה בית המקדש ד"א מה צואר זה נתון בגבהו של אדם כך בית המקדש נתון בגבהו של עולם ומה צואר זה רוב תכשיטין תלויין בו כך כהונה מבית המקדש לוייה מבית המקדש ומה צואר זה אם נוטל אין לאדם חיים כך משחרב בית המקדש אין חיים לשונאי ישראל בנוי לתלפיות טמרגונין חייא בר' בון אמ' יופי היה ונעשה תל אמ' הקב"ה אני הוא שעשיתיו תל בעולם הזה ואני הוא שעתידי לעשותו יפיות לעולם הבא מכאן אמרו העומדין בחוצה לארץ ומתפללין הופכין פניהם לארץ ישראל שני והתפללו אליך דרך ארצם העומדין בארץ ישראל הופכין פניהם כנגד ירושלים ומתפללים שנאמר והתפללו אליך דרך העיר הזאת העומדי' ומתפללים בירושלים הופכי' פניהם כנגד המקדש שני והתפללו לפניך אל הבית הזה העומדים בהר הבית הופכי' פניהם כנגד קדשי הקדשים ומתפללי' שני והתפללו אל המקום הזה נמצאו העומדי' בצפון פניהם לדרום והעומדים בדרום פניהם לצפון והעומדי' למזרח פניהם למערב והעומדים במערב פניהם למזרח נמצאו כל ישראל מתפללי' אל מקום אחד ומנין שכל ישראל מתפללין אל מקום אחד ר' יהושע בן לוי אמ' הוא ההיכל לפני הוא ההיכל שכל הפנות מכוונות אותו הוא ההיכל שכל הפיות מתפללות בו בקריאת שמע הוא אומ' בונה ירושלים בתפלה הוא אומר בונה ירושלים בברכת המזון הוא אומ' בונה ירושלים הוי שכל הפיות מתפללי' עליו לפני הקב"ה לבנותו ולהשרות שכינתו בו.

כתו' אחד אומ' והיו עיני ולבי שם כל הימים וכתו' אחד אומ' אלך אשובה אל מקומי כיצד יתקיימו שני כתובין הללו אלא פנים למעלן ולבי למטן דתני' יכוין אדם לבו כנגד בית קדשי הקדשים ר' חייא רבה ור' שמעון בן חלפתא ר' חייא רבה אמ' כנגד קדש הקדשי של מעלה ור' שמעון בן חלפתא אמ' כנגד קדש הקדשים של מטה אמ"ר פנחס מקיים אני דברי שניכם כנגד קדש הקדשי של מעל' שמכוון כנגד קדש הקדשי של מטה הה"ד מכון לשבתך פעלת יי מכון לשבתך זה הר המוריה פעלת יי זה בית המקדש של מעלה ר' חייא רבה ור' ינאי חד אמ' שממנו יוצא מרה לעולם וחרינא אמ' שממנו יוצא מורא לעולם ארון ר' חייא רבה ור' ינאי חד אמר שממש יוצא אורה לעולם וחד אמ' שממש יצא ארירה לעולם דביר ר' חייא רבא ור' ינאי חד אמ' שממנו יצאו דברות לעולם וחד אמר שממש יוצא דבר לעולם אלף המגן תלוי עליו א"ר ברכיה אמ' הב"ה אלף דור קפלתי והבאתי אותו המגן שהיה תאוה לבכם ר' ברכיה בשם ר' יצחק אמ' אמ' אברהם לפני הב"ה רבונו של עולם לי נעשית מגן ולבני אין אתה נעשה מגן אמ' לו הב"ה לך הייתי מגן אחד שני אנכי מגן לך אבל לבניך אני נעשה מגנים הרבה הה"ד אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים זו כהונה ומלכות.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ד,ה,א> שני שדיך אלו משה ואהרן מה השדים הללו הודה והדרה של אשה כך משה ואהרן הודן והדרן של ישראל מה השדים הללו נויה של אשה כך משה ואהרן נוין של ישראל מה השדים הללו כבוד ושבתה של אשה כך משה ואהרן כבודן ושבתן של ישראל מה השדים הללו מלאים חלב כך משה ואהרן ממלאים ישראל מן התורה ומה השדים הללו כל מה שהאשה אוכלת התינוק אוכל ויונק מהן כך כל תורה שלמד משה רבנו לימדה לאהרן הה"ד ויגד משה לאהרן את כל דברי יי ורבנן אמרי גילה לו שם המפורש מה השדים הללו אין אחד מהם גדול מחברו כך היו משה ואהרן הה"ד הוא משה ואהרן וכת"י הוא אהרן ומשה לא משה גדול מאהרן ולא אהרן גדול ממשה בתורה ר' אבא אמ' למלך שהיו לו שתי מרגליו טובות ונתני בכף מאזנים לא זו גדולה מזו ולא זו גדולה מזו כך הם משה ואהרן שוים אמ"ר חנינא בר פפא ברוך המקום שבחר בשני אחים האלה שלא נבראו אלא לתורה ולכבודן של ישראל. ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי שתי משפחות של כהנים היו באלכסנדריאה אחת מקרית ואחת מרתחת מעשה ששלחו הרפאים והביאו מהן ועשו אותן תיריקי ובהן היו מרפאי רבא בשם ר' שמעון בשר ודם אין מקדים רטייה עד שרואה המכה אבל מי שאמר והיה העולם אינו כן אלא מקדים הרטייה ואחר כך הוא מכה הה"ד הנני מעלה לה ארוכה ומרפא ורפאתים וגו' וכת"י כרפאי לישראל אמ' הקב"ה באתי לרפאת עונותיהן של ישראל ונגלה עון אפרים ורעות שמרון אבל אומות העולם מכה אותם ואחר כך מרפאן שנאמ' ונגף יי את מצרים נגוף ורפוא נגוף על ידי משה רפאן על ידי אהרן אשריהם שני אחים הללו שלא נבראו אלא לכבוד ישראל והדא היא דאמ' שמואל הנביא יי אשר עשה את משה ואת אהרן הוי שני שדיך אלו משה ואהרן.

<ד,ה,ב> תאמי צביה ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי מה תאומי הללו כיון שפורש אחד מהן מדדיהן דדן נסתם כך כת' ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד והלא לא מתו בשנה אחת אלא בירח אחד נגזרה עליהם גזרה על שלשתן הה"ד נדיבי עמים נאספו ר' יוסי אומ' שלשה פרנסין טובים עמדו לישראל ואלו הן משה ואהרן ומרים ובזכותן נתנו להם שלשה מתנות טובות הבאר המן וענני כבוד המן בזכות משה הבאר בזכות מרים בזכות אהרן ענני הכבוד מתה מרים ופסקה הבאר והיו אומרין לא מקום זרע ותאנה וחזרה בזכות משה ואהרן מת אהרן נסתלקו ענני הכבוד הה"ד ויראו כל העדה כי גוע אהרן אל תקרי ויראו אלא וייראו וחזרו שניהם בזכות משה מת משה נסתלקו שלשתן ועוד לא חזרו והצרעה לא עברה עמם את הירדן ולא ראו ישראל קורת רוח מן אותה שעה.

הרועים בשושנים אמ"ר שמואל בר נחמן מרים ויוכבד הן הן חיותיהן של ישראל והיו רעות את ישראל שלבם רך כשושנים והיכן היתה מרעיתן של ישראל במצרים עד ים סוף.

<ד,ו,א> עד שיפוח היום ר' אבהו ור' לוי חד אמ' בשעה שמל אברהם אבינו את עצמו ובניו ובני ביתו עשה ערלותיהן גבעה וזרחה עליהן החמה והתליעו ועלה ריחן לפני הקב"ה כריח

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

קטרת הסמים וכריח קומץ הלבוני שעל גבי האישים ואמי הקב"ה לכשיבאו בניו של זה לידי עבירות ומעשים רעים אני נזכר להם זה הריח ואתמלא רחמים עליהן והופך להם מדת הדין למדת רחמים מה טעם אלך לי אל הר המור ר' לוי אמר בשעה שמל יהושע את בני ישראל העמיד להם ערלותיהם גבעה וזרחה עליהם חמה והתליעו ועלה ריחן לפני הקב"ה כריח קטרת סמים וכריח קומץ של לבונה שעל גבי אישי' באותה שעה אמר הב"ה לכשיבואו בנייהם של אלו לידי עבירות ומעשים רעים אני נזכר להם ריח זה ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין לרחמים מה טעם אלך לי אל הר המור אל גבעת הלבונה.

כתי' בעצם היום הזה נמול אברהם א"ר ברכיה אילו מל אברהם את עצמו בלילה היה דורו אומר אילו ראינוהו לא הנחנוהו אלא בעצם היום הזה נמול אברהם ודגשה להימלל ר' אבהו בר כהנא ור' לוי ר' אבהו אמי הרגיש ונצטער כדי שיכפול לו הקב"ה שכר כתי' המל ימול יליד ביתך ומקנת כספך אמר הקב"ה יבא טמא ויטפיל בטהור איפשר כן אלא המול ימול אני טהור ואברהם טהור נאה לטהור להיטפל בטהור ר' אבון בשם ר' שמעון אמי שיתף הקב"ה ימינו עם אברהם ומלו שנאמ' וכרות עמו הברית.

<ד,ו,ב> ד"א אלך לי אל הר המור זה אברהם שהוא ראש לכל הצדיקים ואל גבעת הלבונה זה יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח.

<ד,ז,א> כלך יפה רעיתי זה אבינו יעקב שהיתה מטתו שלמה לפניו ולא נמצא בה פסולת. מהו כלך יפה רעיתי תני ר' שמעון בן יוחאי בשעה שעמדו ישראל לתני הר סיני ואמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמ' אותה שעה לא היה בהם לא זבים ולא מצורעין ולא חגרין ולא סומין לא אלמין ולא חרשין לא שוטיין ולא שממין לא טפשיין ולא חלוקי לב על אותה שעה נאמר כלך יפה רעיתי כיון שחטאו לא היו ימים קלים והיו בס זבים ומצורעים חגרין וסומין אלמים חרשים שוטים וטיפשיין באותה שעה נאמ' וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב.

אמ"ר חלבו כתי' ויהי המקריב ביום הראשון ביום השני הקריב נתנאל ולמה עשה יהודה טפלה שלא יתגאה יהודה ויאמר הואיל ואני הקרבתי תחלה אני הוא גדול שבכלם אלא העלה הקב"ה עליהם כאלו הקריבו כלם ביום האחרון אמ"ר אלעזר כתי' זאת חנכת המזבח ביום המשח והלא כל אחד ואחד מהן מזרק אחד כף אחת ומה ת"ל קערות כסף שתיים עשרה מזרקי כסף שנים עשר כפות זהב שתיים עשרה אלא שלא יאמר יהודה הואיל ואני הקרבתי תחלה אני גדול שבכלם לפיכך העלה הקב"ה עליהם כאילו הקריבו כלם ביום הראשון וביום האחרון אמ"ר ברכיה כתי' כל אלה שבטי ישראל שנים עשר מאחר שברכן חזר וברכן אלא מלמד שישב יעקב אבינו ומשלן בחיות משל ליהודה באריה שנא' גור אריה יהודה דן לנחש שנאמ' יהי דן נחש עלי דרך נפתלי לאילה שנאמ' נפתלי אילה שלוחה בנימן לזאב שנאמ' בנימן

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

זאב יטרף וחזר וקראן כלן זאבים כלן נחשים כלן שרפים כלן עקרבי תדע לך שהוא כן שהרי
דן שקראו נחש חזר וקראו אריה שנאמ' דן גור אריה.
אמ"ר אידי מצינו בקרבנם של נשיאים מה שהקריב זה הקריב זה זה הקריב עולה וזה הקריב
עולה זה מנחה וזה מנחה זה חטאת וזה חטאת זה שלמים וזה שלמים למה שכלם שלמים
ושוין כאחד ומה ראה הכת' ליחסן בספר ואלה שמות ראובן שמעון לוי ויהודה דן הוא יהודה
דן הוא יששכר דן הוא זבולון ר' חנין ור' לוי ור' חונה חד אמ' מפני שקינתרן אביהם וחד אמ'
מפני שייחסן ולית אגן ידעין מה אמ' דא ומה אמ' דא אלא מאן דאמר ר' יודן בשם ר' יהודה
בר' סימון ור' חנין הוא דאמ' מפני שקינתרן אביהם ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן ר' יהודה אמ'
לפי שכל השבטים לא שמרו יחוסיהן במצרים וראובן שמעון לוי ויהודה שמרו יחוסיהן
במצרי' ר' נחמיה אמ' לפי שכל שבטים עבדו עבדה זרה במצרים ושבט ראובן שמעון לוי
ויהודה לא עבדו עבודה זרה ורבנן אמרין לפי שכל השבטים לא נהגו שררה במצרים על מצרים
ושבטים הללו נהגו שררה במצרים כיצד מת ראובן נתנה שררה לשמעון מת שמעון נתנה
שררה ללוי מת לוי בא ליתן שררה ליהודה יצתה בת קול ואמרה הניחו אותה עד שיגיע זמנה
ואימתי הגיע זמנה אחרי מיתת יהושע הה"ד ויהי אחרי מות יהושע ויאמר יי יהודה יעלה
שלשה שמות נקראו לו יהודה עתניאל יעבץ ר' ברכיה ור' לוי בשם ר' חמא בר' חנינא זה בעז ר'
סימון בשם ר' יהושע בן לוי זה עתניאל כת' בן אדם היו לי בית ישראל לסיג כלם וגוי אמ'
זכריה אנא חמיתה אלורוכסין ראיתי והנה מנרת זהב כלה וגלה על ראשה וגוי ושנים זיתים
עליה וגוי תרין אמוראי חד אמ' גולה וחד אמ' גואלה מאן דאמ' גולה גולה שבבל וגלת שכינה
עמהם ומאן דאמ' גואלה הוא פרוקה דכת' גאלנו יי צבאות שמו וגוי אמר הקב"ה הואיל וכלך
יפה רעיתי ומום אין בך.

<ד,ח,א> אתי מלבנון כלה אתי מלבנון אמ' הקב"ה אתי מלבנון תבאי תמן תנינן נותנין
לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה ואני לא עשיתי כן אלא עד שאתם
עסוקין בטיט ולבנים קפצתי וגאלתי אתכם דיעה סרוחה של אחשורוש אמ' שמן ששה חדשים
בשמן המור ר' יהודה בר יחזקאל אמ' זה שמן איפקסנון ר' יניי אמ' זה שמן אונפקינון שמשיר
השער ומחליק הבשר של גוף ואני לא עשיתי כן ר' ברכיה ור' ירמיה בשם ר' חייא בר אבא אמ'
דרש ר' לוי בן סיוסי בנהרדעא ויראו את אליי ישראל ותחת רגליו זאת עד שלא נגאלו אבל
משנגאלו איכן היתה במקום שדרכה של לבניה ראויה להנתן שם היתה נתונה אמר ר' ברכיה
מעשה אין כת' כאן אלא כמעשה היא וכל ארגלייה שלה נתנה היא והסל והמגרפה שלה נתנה
בר קפרא אמ' עד שלא יצאו ישראל ממצרים היתה רשומה ברקיע ומשיצאו ישראל ממצרים
עוד לא נראת בענן מה טעם וכעצם השמים לטהר כך אינון נסיין מן עננין אמ' להם הקב"ה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

כשגליתם לבבל עמכם הייתי שני למענכי שלחתי בבלה לכשתחזרו לבית הבחירה בקרוב אני עמכם הה"ד אתי מלבנון כלה.

א"ר לוי לא היה צריך קרא לומי אלא אתי ללבנון כלה ואת אמרת מלבנון אלא אתי ללבנון כלה אלא כתחלה הוא נוער מבית המקדש ואחר כך הוא פורע מן אומי העולם א"ר ברכיה בגי' שעות הב"ה פורע מן עשו הרשע ומאלופיו מה טעם עתה אקום יאמר יי ר' שמעון בר' ייני עתה אקום כל זמן שמוכפשת באפר כביכול והוא כן שישעיה אמר התנערי מעפר קומי שבי ירושלם באותה שעה הס כל בשר מפני יי למה כי נעור ממעון קדשו א"ר אחא כהדא תרנגולתא דמנערה גפא מגוא קטמא.

<ד,ח,ב> תשורי מראש אמנה אמי ר' חוניא בשם ר' יוסטא עתידות הגליות מגיעות עד טוורוס מונוס ואומרי' שירה ועתידי' אומות העולם להביא את סדריוטות למלך המשיח מה טעם תשורי מראש אמנה אין לשון תשורי אלא לשון קרבן המד"א ותשורה אין להביא לאיש ראויה היא ואנא לא ראויה לא כבר עשיתי לכם בימי חזאל וילך חזאל לקראתו ויקח מנחה בידו וכל טוב דמשק משא ארבעים גמל א"ר יהודה וכי כל טוב דמשק משא ארבעים גמל היה אלא ללמדך שהיתה בידו אבן טובה ומרגלית שהיתה ראויה ליתן בדמיה כל טוב דמשק ואת אמרת ויקח מנחה בידו וכל טוב דמשק אלא הן עצמן עתידין להביא דורונות למלך המשיח מה טעם והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה ליי בסוסים וברכב ובצבים ובפרדים ובכרכרות מהו ובכרכרות ר' ברכיה בשם ר' יהודה אמי' כאילין טביא דלית אינון יכלין מטענין בכלקדיקה ואינון מטענין להון בבורתידה הדא היא דכת' הבו ליי משפחות עמים אמי' ר' אחא עמים הבו ליי משפחות אין כתי' כאן אלא משפחות עמים הבו ליי כבוד ועוז כשתהיו מביאין אותם לא תהיו מביאין דרך בזיון אלא בכבוד ועוז באי זו זכות בזכות שאמרו שירה על היס רב נחמן אמר בזכות אמנה שהאמין אברהם שני' והאמין ביי ר' חלבו בשם ר' יוחנן אמי' כתי' וירא ישראל את היד הגדולה דאדין אדדם ואינם מאמינים אית ברנש דחמי ולא מהימן הוי בזכות האמנה שהאמינו ישראל במצרים שנאמי' ויאמן העם.

<ד,ח,ג> ד"א תשורי מראש אמנה זה אברהם שכת' בו והאמין ביי מראש שניר וחרמון זה יצחק מה זה השניר שונא את הניר כך לא נכנס יצחק אלא פעם אחת בלבד וחרמון זה יעקב מה חרמון זה כל טובו נתון בזוטו כך כהונה מיעקב לויה מיעקב מלכות מיעקב ממעונות אריות זה סיחון ועוג מה הארי הזה שחוץ כך היו סיחון ועוג שחוצים וגבורים שלא היה בין זה לזה אלא מהלך יום אחד בלבד ולא זה בא לסיועו של זה ולא זה בא לסיועו של זה מהררי נמרים אלו הכנענים מה הנמר הזה חצוף כך הכנעניים חצופים הה"ד ולא נשאר בעי' ר' ברכיה בשם ר' אליעזר אמי' ראויין היו ישראל לומר שירה על מפלתן של סיחון ועוג וראוי היה חזקיהו לומר שירה על מפלת סנחרי' אלא כגמול ידיו השיב לו חזקיהו למה כי גבה לבו אתא חמי חזקיה' מלך וצדיק ואת אמרת כי גבה לבו אלא גבה לבו מלומר שירה אתא ישעיהו

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

לגביהון דחזקיהו וסיעתו אמ' לון זמרו יי אמרון ליה למה כי גאות עשה אמרון ליה כבר מודעת זאת בכל הארץ אמ' ר' אבא בר כהנא אמ' חזקיהו תורה שאני עוסק בה מכפרת על השירה אמ"ר לוי וכי מה היו צריכין ניסיו וגבורותיו של הקב"ה מסוף העולם ועד סופו אלא כבר עמד לגלגל חמה באמצע הרקיע וראו ניסיו וגבורותיו של הקב"ה עד סוף העולם ר' ישמעאל בר' יוסי בשם ר' אחא אומ' כבר פרעה מלך מצרים ותרקה מלך כוש היו באותו הנס ובאו לסייע לחזקיהו הרגיש בהן סנחריב ומה עשה להם סנחריב הרשע בערבית כפתן בחצי הלילה יצא המלאך ונגפן לחיילותיו של סנחריב הה"ד ויצא מלאך יי ויך במחנה אשור בשחרית השכים חזקיהו ומצאן כפותין אמ' דומה שלא באו אלו אלא לסייעני התירן והלכו וספרו נסיו וגבורותיו של הקב"ה הה"ד כה אמר יי יגיע מצרים וסחר כוש יגיע מצרים זה פרעה וסחר כוש זה תרהקה מלך כוש וסבאים אנשי מדה אלו חיילותיהן עליך יעברו זה חזקיהו וסיעתו ולך יהיו כבר מושלמין לך אחריו ילכו בזקים יעברו בכרקומניקאה ואלך ישתחוו זו ירושלם ואלך יתפללו זו בית המקדש ומה היו אומרין אך בך אל ואין עוד אפס אליים אמ' ישעיה לפני הקב"ה רבונו של עולם אכן אתה אל מסתתר מהו אכן איכן אתה אל מסתתר אכן יש בך דינמיס ואתה מסתתר אמ' לו אלי ישראל מושיע חוזר אני ומתנקם אמ"ר יהושע בן לוי אילו אמ' חזקיהו שירה על מפלת סנחריב היה נעשה הוא והיה ראוי להיות מלך המשיח וסנחריב גוג ומגוג והוא לא עשה כן אלא אמ' עתה ידעתי כי הושיע יי משיחו וגוי אלה ברכב מה כת' בתריה יי הושיעה המלך יעננו ביום קראנו.

<ד,ט,א> לבבתיני אחותי כלה לבבתיני אמ' הקב"ה לב אחד היה לכם במצרים ונתתם לי שני לבבות לבבתיני באחד מעיניך בדם הפסח ובדם המילה באחד ענק מצוארוניך זה משה המיוחד והגבור שבשביטך ד"א לבבתיני אחותי כלה אמ' הקב"ה לב אחד היה לכם בים ונתתם לי ב' לבבות באחד ענק מצוארוניך שעמדתם לפני על הר סיני ואמרתם כל אשר דבר יי נעשה ונשמע באחד ענק מצוארוניך זה משה המיוחד והגבור שבשביטך ד"א לבבתיני אחותי כלה אמ' הב"ה לב אחד היה לכם בים ונתתם לי שני לבבות לבבתיני באחד מעיניך בהקמת המשכן שנאמ' וביום הקים את המשכן באחד ענק מצוארוניך זה משה המעולי שבשביטך דאמרי' נשי דור המדבר כשרות היו כיון שהגיעו לאותו מעשה עמדו ונמלכו עצמן ולא נתנו כלום מנזמיהם למעשה העגל וכיון ששמעו שהם אסורות להם מיד נעלו דלתותיהן ד"א לבבתיני אחותי כלה אמ' הקב"ה לב אחד היה לכם במרגלים ונתתם לי שני לבבות זה יהושע וכלב שנאמ' בלתי כלב בן יפנה הקנזי ויהושע בן נון וגוי' באחד ענק מצוארוניך זה משה המיוחד והגבור שבשביטך ד"א לבבתיני אחותי כלה אמ' הקב"ה לב אחד היה לכם ונתתם לי שני לבבות בשטים באחת מעיניך זה פנחס שנא' ויעמוד פינחס ויפלל ותחשב לו לצדקה באחד ענק מצוארוניך זה משה.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ד,יא> מה יפו דודיך אחותי כלה ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' שמואל בר נחמן אמי בעשרה מקומות נקראו ישראל כלה שיתא הכא וארבעה בנביאיא שיתא הכא אתי מלבנון כלה לבבתיני אחותי כלה מה יפו דודיך אחותי כלה תטופנה שפתותיך כלה גן נעול אחותי כלה באתי לגני אחותי כלה הא שיתא וארבעה בנביאי' קול ששון קול שמחה קול חתן וקול כלה וככלה תעדה כליה ותקשרים ככלה ומשוש חתן על כלה וכנגדן לבש הקב"ה עשרה לבושי' יי מלך גאות לבש הרי א' לבש יי עוז הרי ב' התאזר הרי ג' וילבש צדקה כשרין הרי ד' וילבש בגדי נקם הרי ה' תלבושת הרי ו' ויעט כמעיל קנאה הרי ז' זה הדור בלבושו הרי ח' מדוע אדום ללבושיך הרי ט' הוד והדר לבשת הרי י' כדי ליפרע מאומות העולם שבטלו מישראל עשרת הדברות שהיו מצמצמין עליהן ככלה.

וריה שמניך מכל בשמים אמר ר' שמואל בר נחמן מה שמן זה חלק על ידי שאת מפטמו את מריח בו כמה ריחות כך הפסוק הזה את דורש ומוצא בו כמה טעמים טובים.

<ד,יא> נפת תטפנה שפתותיך כלה ר' דרוסה ור' ירמיה בשם ר' שמואל בר יצחק ששים רבוא נביאים עמדו להם לישראל בימי אליהו ר' יעקב בשם ר' יוחנן אמר ק"כ רבוא דאמי ר' יוחנן מגיבת ועד אנטיפטרס ששים רבוא עיירות ואין לך עיירות מקולקלות בכלן כבית אל ויריחו שאררה יהושע בית אל ששם היו שני עגלי זהב של ירבעם עומדים כתו' אחד אומי ויצאו בני הנביאים אשר בבית אל אל אלישע נביאים אין פחות משנים ולמה לא נתפרסמה נבואתן שלא היה צורך לדורות אמור מעתה כל נבואה ששעתה שהיתה צורך לדורות נתפרסמה וכל נבואה שלא היתה שעתה ולא היתה בה צורך לדורות לא נתפרסמה אבל לעתי' לבא הב"ה מביאן ומפרסם נבואתן הה"ד ובא יי אלהי כל קדושי' עמך ר' ברכיה בשם ר' חלבו אמי כשם שעמדו לישרי' ששי' רבוא של נביאים כך עמדו להם ששים רבוא של נביאות ובא שלמה ופרסמן שני' נפת תטפנה שפתותיך כלה.

ר' חונא ור' חלפתא קיסרייה בשם ר' שמעון בן לקיש אמרי מה כלה זו מתקשטת בעשרים וארבעה תכשיטין ואם חסרה חיסור דבר אחד מהן אינה כלום כך תלמיד חכם צריך שיהא רגיל בעשרים וארבעה ספרים ואם חיסר אחד מהם אינו כלום ר' חונא בשם ר' שמעון בן לקיש מה כלה זו צנועה כך תלמיד חכם צריך שיהא צנוע ר' חלפתא בשם ריש לקיש מה כלה זו יושבת בפוריה ואומרת ראו שאני טהורה וזו עדותי מעידה עלי כך תלמיד חכם צריך שלא יהא בו דבר של דופי ר' לעזר בר' שמעון ור' יוסי בר חנינא ורבנן ר' לעזר אומי כל מי שהוא אומר דברי תורה ברבים ואינן ערבין לשומעיהן כסולת זו שצפה על גבי נפה נח לו שאילו לא אמרן ר' יוסי אומי כל מי שאומר דברי תורה ברבים ואינן ערבין על שומעיהן כדבש זה שבא כצוף דבש נח לו שלא אמרן רבנן אמרי כל מי שאומי דברי תורה ברבים ואינן ערבין על

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

שומעיהן כדבש וחלב המעורבין זה בזה נח לו שלא אמרן ר' יוחנן וריש לקיש ר' יוחנן אמ' כל מי שאמ' דברי תורה ברבים ואינן ערבין לשומעיהן ככלה זו שעריבה על בני אדם בחופתה נח לו שלא אמרן ריש לקיש אמר כל מי שאמ' דברי תורה ואינן ערבין על שומעיהן ככלה זו שערבה על בעלה בשעת חופתה נח לו שלא אמרן.

<ד,יא,ב> דבש וחלב תחת לשונך ר' ברכיה אמר אין משקה סרוח יותר ממשקה זה שתחת הלשון ואת אומר דבש וחלב תחת לשונך אלא אם הלכות קהות תחת לשונך דבש וחלב הלכות המאוששות על אחת כמה וכמה אמ' ר' לוי אף הקורא מקרא בעינוגו ובניגונו עליו נאמ' דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמותיך כריח לבנון כת' ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו א"ר יוחנן אין לך דבר שריחו רע וקשה יותר משטף של עזים והוא אומ' וירח את ריח בגדיו אלא כיון שנכנס יעקב אבינו נכנס עמו גן עדן הדא דאמ' ליה ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יי כיון שנכנס עשו הרשע אצל אביו נכנס עמו גיהנם מה טעם בא זדון ויבא קלון הדא דאמ' ליה מי אפה מי נאפה בתנור זה השיבו רוח הקדש הוא הצד ציד.

שאל ר' אלעזר בר' שמעון את ר' שמעון בר' יוסי בן לקוניא חמוי אמר ליה כלי קורייס יצאו עם ישראל למדבר אמ' ליה לאו אמר ליה מהיכן היו לובשין כל אותן ארבעים שנה שעשו ישראל במדבר אמ' ליה ממה שהלבישום מלאכי השרת הדא היא דכתי' ואלבישך רקמה ר' סימיי אמ' פורפירא תרג' עקילס איפליקטא אמ' ליה ולא היו בלים אמ' ליה ולא קרית מימך שמלתך לא בלתה מעליך אמ' ליה ולא היו גדלים אמר ליה בא ולמד מן החלזון הזה שכל זמן שהוא גדל נרתיקו גדל עמו אמ' ליה ולא היו צריכי' תכבוסת אמ' ליה הענן היה שף בהם ומגחיצן אמ' ליה ולא היו נשרפין אמ' ליה צא ולמד מן אמיינטון הזה שאינו מתגחץ אלא באור אמר ליה ולא היו עושין כנמיות אמ' ליה אם במיתתן לא עשו בחייהן עשו ולא היו עושין ריח רע מריח הזיעה של גופן אמ' ליה מתגעגעין היו בעשבי הבאר הה"ד בנאות דשא ירביצני והיה ריחן נודף מסוף העולם ועד סופו בא שלמה ופירש וריח שלמותיך כריח לבנון.

<ד,יב,א> **גן נעול** אחותי כלה ר' יהודה בר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי למלך שהיו שתי בנות אחת גדולה ואחת קטנה ולא נפנה להשיאן והניח המלך שנים הרבה והלך לו למדינת הים ועמדו הבנות ומיחו על עצמן והשיאו עצמן לאנשי' והיתה כל אח' מהן נוטלת חותם של בעלה וסימנטירין שלו לאחר ימים בא המלך ממדינת הים ושמע קול הבריות מליזין אחר בנותיו ואומרים כבר זנו בנותיו של מלך מה עשה הוציא כרוז ואמ' כל עמא לקמפון בא וישב עליהן בפרוסדור אמ' להן בנותי כך עשיתן וקלקלתן את עצמכן ומיד הוציאו כל אחת ואחת חותם בעלה וסימנטרין שלו קרא לחתנו אמ' לו למי את עשוי חתן אמ' לו אני חתנך הראשון לבתך הגדולה אמ' לו זה מה הוא אמר לו זה חותם שלי וזה סימנטרין שלי וכן לשני באותה שעה אמר המלך בנותי גדורות מהערוה ואתם מליזין ומבזי' אותן חייכם אני עושה בהן דינין

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

כך הן אומות לפי שהיו מונין לישראל ואומי' ויעבידו מצרים את בני ישראל אם בעשותן הן מפריכין כל שכן בגופן ובנשותיהן באותה שעה אמ' הב"ה גן נעול אחותי כלה גן נעול. מהו גן נעול אמר הב"ה גנתי נעולה והיא מתגנייא א"ר פנחס באותה שעה קרא הב"ה למלאך הממונה על ההריון ואמ' צא וצור אתן בכל קטורי' של אבותן עקר אבותיהן למי היו דומין לגדולי המשפחות הה"ד לראובן משפחת הראובני א"ר הושעיה ראובן הראובני שמעון השמעוני א"ר מרינוס בר' הושעיה הכמ' דתימר ברוני סברוני סיכווי ר' חונא בשם ר' אידי הא בראש התיבה ויוד בסופה יה מעיד עליהם שהם הם בני אבותיהם.

א"ר פינחס גן נעול אלו הבתולות מעין חתום אלו הזכרים תני בשם ר' נתן גן נעול שתי פעמים למה אלא שתי ביאות לאשה כדרכה ושלא כדרכה.

ר' חונא בשם בר קפרא אמ' בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים שלא שינו את שמם ולא שינו את לשונם ולא אמרו לשון הרע ולא נמצא בהן אחד פרוץ בערוה לא שנו את שמם ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין ולא היו קורין לראובן רופוס ולשמעון לא היו קורין לוליני וליוסף לסטס ולבנימן אלכסנדרא ולא שנו לשונם להלן כתי' ויבא הפליט ויגד לאברם העברי וכאן כתי' אליי העברים נקרא עלינו וכת' כי פי המדבר אליכם בלשון הקדש ולא אמרו לשון הרע שנאמ' דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו את מוצא זה הדבר היה מופקד אצלם י"ב חדש ולא נמצא בהן אחד שהלשין על חברו ולא נמצא אחד מהן פרוץ בערוה שני ויצא בן אשה ישראלית ויקב בן האשה הישראלית להודיע שבחן של ישראל שלא נמצא בהם אלא זה ופרשו הכתוב אמר ר' אבא בר כהנא שרה ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה וכל הנשים נגדרו בזכותה יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו ר' פנחס בשם ר' חייא דיי היתה גדירת ערוה עצמה שבזכותה נגאלו ישראל ממצרים מה טעם גן נעול אחותי כלה מה כתי' בתריה.

<ד,יג,א> שלחך פרדס רמונים תני ר' שמעון בר יוחאי לאחד שנפלה לו ירושה במקום אשפה והיה היורש עצל והלך ומכרה בדבר מועט קל והלך הלוקח ונודרו וחפר בה ומצא בה סימה ובנה בה פלטין גדולה התחיל הלוקח מהלך בשוק ועבדים מהלכין אחריו מן הסימה ההיא שקנה בה התחיל המוכר רואה ונחנק ווי מה דומה אבדתי כך כשהיו ישראל במצרים היו משעבדין בטיט ולבנים והיו מאוסין בעיני המצריים וכיון שראום דגלים חונים על הים כטקסיס המלכים התחילו המצרים נחנקים ואומרים ווי מה שלחנו מארצנו שני ויהי בשלח פרעה א"ר יונתן לאחד שהיה לו שדה בית כור והלך ומכרה בדבר קל והלך הלוקח וחפר בה מעיינו' ועשה בה גנות ופרדסין התחיל המוכר רואה ונחנק ואומ' ווי מה אבדתי כך כשהיו ישראל במצרים היו משעבדין בטיט ולבנים והיו מאוסין בעיני המצרים וכיון שראום דגלים חונים על הים כטקסיס מלכים התחילו המצרים נחנקין ואומ' ווי מה שלחנו מארצנו שני ויהי

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

בשלח פרעה ר' יוסי אומי' לאחד שהיה לו קצצה של ארזין ומכרה בדבר קל והלך הלוקח ועשה בה תיבות ומגדלים שדה ושדות התחיל המוכר רואה ונחנק ואומי' ווי מה אבדתי כך כשהיו ישראל במצרים היו משעבדין בטיט ולבנים והיו מאוסין בעיני המצרים וכיון שראום דגלים חונים על הים כטקסיס מלכים התחילו המצרים נחנקין ואומי' ווי מה שלחנו מארצנו שני ויהי בשלח פרעה.

<ד, יג, ב> ד"א שלחך פרדס רמונים דמייה לפרדס דדומין לישן בני נש הוא מה שלח פלוני לארוסתיה רמונים ר' חננא ור' סימון חד אמר היא הכניסה לו שלש עשרה והוא הכניס לה שלש עשרה היא הכניסה לו שלש עשרה מה שמפורש באלה שמות וזאת התרומה זהב וכסף ונחשת ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אלים מאדמים ועורות תחשים ועצי שטים אבני שהם ואבני מלואים והוא הכניס לה שלש עשרה מה שמפורש ביחזקאל ואלבישך רקמה ר' סימי אמ' פורפירא תרגם עקילס אפליקטא ואנעלך תחש עורות תחשים ואחבשך בשש תחת שש ועזים ואכסך משי ר' איבו אמ' עשאן ממש לעולם ור' יהודה בר' סימון אמר הקיפן ענני כבוד המד"א לא ימיש עמוד הענן ואעדך עדי זה זין תני ר' שמעון בן יוחאי אומי' זין שנתן להם בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכשחטאו נוטל מהם וכיצד נוטל ר' איבו אמ' מאליו היה נקלף ורבנן אמרין מלאך ירד וקלפו ואתנה צמידים על ידיך אלו שני לחות הברית שחקוק עליהם עשרת הדברות המד"א והלוחו' מעשה אלהים המה ורביד על גרונך אלו דברי תורה כד"א קשרם על לבך תמיד ואתן נזם זה נזר הקדש ועגילים על אזניך זה הציץ דתנינן הציץ דומה לטס של זהב ורחב שתי אצבעות ומוקף מאזן לאזן ועטרת תפארת בראשך זו השכינה המד"א והיית עטרת תפארת ביד יי וכת' ויעבור מלכם לפנייהם ויי בראשם ואילין תלתי אחרנייתא מה אינון ותעדי זהב וכסף ויצא לך שם בגוים כפרים עם נרדים.

ר' חונא אמ' היא הכניסה לו שלשה עשר והוא הכניס לה ששה ועשרים שדרך חתן להיות כופל כתובה של כלה ר' אחא אמ' היא הכניסה לו כלים ובשמים והוא הכניס לה כלים ובשמים כלים על ידי משה ובשמים על ידי שלמה הה"ד ותתן למלך מאה ועשרים ככר זהב ובשמים הרבה מאד ואבן יקרה לא בא כבשם ההוא עוד לרב אשר נתנה מלכת שבא למלך שלמה ר' סימון אמ' היא הכניסה לו כלים ובשמים והוא הכניס לה כלים ובשמים שלא במנין בא שלמה ופרש כפרים עם נדרים.

<ד, יג, ג> ד"א שלחך פרדס רמונים שלחך עתיד הקב"ה לעשותך כפרדס רמונים לעתיד לבא ואי זה זה זה הבאר מיכן היו ישראל מנטרין כל מ' שנה שעשו במדבר ר' יוחנן אמר מן הבאר דאמר ר' יוחנן היתה מעלה להם הבאר מיני דשאים מיני זרעוני' מיני אילנות תדע לך שהוא כן שכיון שמתה מרים ופסקה הבאר מהן והיו אומרים לא מקום זרע ותאנה וגפן ר' לוי אמ' מן האשכל על שם ויכרתו משם זמורה ואשכל ענבים אחד איפשר כן אמ' ר' אבא בר כהנא

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

פירות היו גסין באותה שעה ורבנין אמרין ממה שהיו תגרי גוים מוכרין להם לישראל תני ר' ישמעאל עדיין לא נאסר יינן של גוים לישראל.

<ד,יג,ד> ד"א שלחיד פרדס רמונים שלוחיד עתיד הקב"ה לעשותך כפרדס רמונים לעתיד לבא אי זה זה הגדול דכתיב ועל הנחל יעלה על שפתו וגו' ועלהו לתרופה מהו לתרופה אמ"ר יוחנן לתרפיון מציץ עליה ותרף מזוניה רב ושמואל חד אמ' להתיר פה אלמים וחד אמ' להתיר פה עקרות.

<ד,יג,ה> ד"א שלחיד פרדס רמונים שלוחיד עתיד הב"ה לעשותך כפרדס רמונים לעתיד לבא אי זה זה אליהו זכור לטוב דתני' תמן משפחת בית צריפה היתה בעבר הירדן וקרבוה בני ציון בזרוע ועוד אחרת היתה ורחקוה בני ציון בזרוע כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב ר' יהודה אמ' לקרב אבל לא לרחק ר' שמעון אמ' להשוות את המחלוקות וחכמים אומרי' לא לרחק לא לקרב אלא לעשות שלום בעולם שני הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים וגו'.

<ד,יד,א> נרד וכרכם נרד נרדינון כרכם כמשמעו קנה זה קנה בשם שני וקנה בשם וקנמון ר' חונא בשם ר' יוסי אומר קנמון היה גדל בארץ ישראל והיו עזים וצבאים אוכלים ממנו מר אינמרנון ואהלות למה קורא להן אהלות ר' יסא אמר פילטא ר' אבא בר' יודן בשם ר' יהודה מפני שהוא בא דרך אהלים ורבנן אמרי שהוא פוסה באהל ומהיכן היו בנות ישראל מתקשטות ומשמחות לבעליהן כל מי שנה שעשו ישראל במדבר ר' יוחנן אמ' מן הבאר הה"ד מעין גנים באר מים חיים ר' אבהו אמ' מן המן הה"ד מר ואהלות קציעות כל בגדותיך וגו' ממה שראשי נמלא טל קווצותי רסיסי לילה כת' כי הנה יי מצוה והכה את הבית הגדול רסיסים לא דמי הדין ריסה להדין ביזעה הדא ריסה לית מינה איליסיס ברם הדא ביזעה אית מינה איליסיס.

<ד,טו,א> מעין באר מים חיים א"ר יוחנן ארבעים ושמונה פעמים כתוב בתורה באר באר כנגד ארבעים ושמונה פעמים שנתנה בס התורה הה"ד מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון אמ"ר עזרי' זה מזיל מקצת דבר וזה מזיל מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לבנון א"ר תנחומא זה מלחים מקצת דבר וזה מלחים מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאת כמין לחייו.

<ד,טז,א> עורי צפון ובאי תימן ר' אלעזר ור' יוסי בר חניני ר' אלעזר אמ' שלמים הקריבו בני נח ר' יוסי אמ' עולות הקריבו בני נח מותיב ר' אלעז' לר' יוסי והבל הביא גם הוא

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

מבכורות צאנו ומחלביהן דא מה עבד לה ר' יוסי מן שמיניהון מותיב ר' אלעזר לר' יוסי וישלח את נערי בני ישראל דא מה עבד לה ר' יוסי שלמים בגופן בלא הפשט וניתוח מותיב ר' אלעזר כתי' ויקח יתרו עולה וזבחים עולה לשם עולה ושלמים לשם שלמים דא מה עבד לה ר' יוסי אמר לך פליגי בה תרי אמוראי חד אמר לאחר מתן תורה בא יתרו ואחרינא אמר קודם מתן תורה בא יתרו מאן דאמר קודם מתן תורה בא יתרו עולות הקריבו בני נח ומאן דאמר אחר מתן תורה בא יתרו שלמים הקריבו בני נח ודא מסייעא לר' יוסי בר' חנינא.

עורי צפון ובאי תימן עורי צפון זו העולה שנשחטת בצפון ולמה קורין לה עורי דבר שהוא ישן ונתעורר ובאי תימן אלו שלמים שנשחטין בדרום ולמה קורין אותה ובאי דבר שלא חידוש ר' אבא בר כהני ור' חנינא בר פפא ור' יהושע בשם ר' לוי אמרי אף הדין קרא מסייעא לר' יוסי זאת תורת העולה היא העולה שהקריבו בני נח בתחלה וכד הוי מטי גבי שלמים אמר וזאת תורת זבח השלמים אשר הקריבו אין כתי' אלא אשר יקריבו מכאן ולהבא מה מקיים ר' אלעזר קרא דין עורי צפון ובאי תימן לכשיתעוררו הגליות הנתונות בצפון ויבאו ויחנו בדרום המד"א הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ לכשיתעורר גוג ומגוג שנתון בצפון ויבא ויפל בדרום המד"א ושובבתיך וששאתיך והעליתך לכשיתעורר מלך המשיח שנתון בצפון ויבא ויבנה בית המקדש שנתון בדרום המד"א העירותי מצפון ויאת.

הפיחי גני יזלו בשמיו אמר ר' חונא בשם ר' יהושע בר' בנימן בר לוי לפי שבעולם הזה כשרוח דרומית מנשבת אין רוח צפונית מנשבת וכשרוח צפונית מנשבת אין רוח דרומית מנשבת אבל לעתיד לבא הקב"ה מביא רוח ארגסטיס לעולם ומנהיג שתי רוחות כאחת ושתיהן משמשות הה"ד אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי יבא דודי לגנו א"ר יוחנן לימדתך התורה דרך ארץ שלא יהיה החתן נכנס לחופה עד שתתן לו הכלה רשות מה טעם יבא דוד לגנו.

<ה,א,א> באתי לגני אמר ר' מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונה בשם ר' שמעון בר' יוסנה באתי לגן אין כתי' כאן אלא לגני לגנוני למקום שהיה עיקרי מתחלה ועיקר שכינה לא בתחתונים היתה הה"ד וישמע את קול יי אליים מתהלך בגן אמר ר' אבא מהלך אין כתי' כאן אלא מתהלך מקפץ וסליק וסליק חטא אדם הראשון ונסתלקה השכינה לרקיע הראשון חטא קין נסתלקה לרקיע השני חטא אנוש נסתלקה לרקיע השלישי חטא דור המבול נסתלקה לרקיע הרביעי חטא דור המגדל נסתלקה לרקיע החמישי חטא אנשי סדום נסתלקה לרקיע הששי חטאו המצריים בימי אברהם נסתלקה לרקיע השביעי כנגדן עמדו צדיקים שבעה והורידה לארץ ישראל זכה אברהם הורידה משביעי לששי עמד יצחק והורידה מששי לחמישי עמד יעקב והורידה מחמישי לרביעי עמד לוי והורידה מרביעי לשלישי עמד קהת והורידה משלישי לשני עמד עמרם והורידה משני לאחד שהוא ראשון עמד משה והורידה לארץ אמר ר'

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

יצחק הה"ד צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עליה הרשעים מה עשו תלויין באויר כי לא השכינו שכינה לארץ אבל הצדיקים השכינו שכינה לארץ מה טעם צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עליה ישכנו לשכינה עליה שוכן עד וקדוש שמו ואימת שרת שכינה עליה ביום שהוקם המשכן שנאמי' ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן.

ר' עזריה בשם ר' יהודה ברי' סימון משל למלך שכעס על מטרונה והוציאה מתוך פלטין שלו לאחר בקש להתרצות לה שלחה לו ואמרה לי יעשה המלך דבר חדש ובא אצלי כך לשעבר היה הב"ה מקבל הקרבנות מלמעלה דכתי' וירח את ריח הנחוח וגוי' עכשיו מקבל מלמטה הה"ד באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי זה קטרת הסמים וקומץ הלבונה אכלתי יערי עם דבשי אלו איברי עולה ואמורי קדש קדשים שתיתי ייני עם חלבי אלו הנסככי' ואמורי קדשים קלים אכלו רעים זה משה ואהרן שתו ושכרו דודים אלו נדב ואביהוא שנשתכרו בצרתן.

א"ר אידי בקש דוד להקריב קרבנו כקרבן של נשיאים הה"ד עולות מחים אעלה לך אי זהו קרבן שיש בו פרים ואילים ועתודים הוי אומי' זה קרבן של נשיאים הה"ד ולזבח השלמים בקר שנים א"ר שמעון בן יוסינא למה הוא קורא אל הנשיאים רעים אלא שכוי' להאהבן ולקרבן ואמי' ר' שמעון בן יוסינא בכל מקום היחיד מביא חטאת ונדבה וכאן חטאת ונדבה בכל מקום אין קרבן יחיד דוחה טומא' ושבת וכאן קרבן יחיד דוחה את השבת ואת הטומאה בכל מקום אין היחיד מביא חטאת על חטאו וכאן היחיד מביא חטאת על חטאו ד"א אכלו רעים אלו הנשיאים שתו ושכרו דודים אלו הנסוכים.

ד"א אכלו רעים א"ר ברכיה למלך שעשה סעודה וזימן האורחין ונפל השרץ לתוך התמחוי שאילו משך המלך את ידו היו הכל מושכין את ידיהם פשט המלך את ידו ופשטו הכל את ידיהם אמי' ר' ינאי למלך שעשה סעודה וזימן אורחין אצלו והיה מחזיר עליהם ואומר להם יערב לכם ויבססם לכם אמי' ר' אבהו למלך שעשה סעודה וזימן אורחין אצלו לכשאכלו ושתו אמר טלו מנה זו יפה ותנו לבעל הבית אף הכא כן באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי אף אתון אכלון שתיתי ייני עם חלבי אף אתון שתו ושכרו דודים.

<ה,ב,א> אני ישנה אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם אני ישנה מן המצות ולבי ער לגמילות חסדים אני ישנה מן הצדקו' ולבי ער לעשותן אני ישנה מן הקרבנו' ולבי ער לקרית שמע ותפלה אני ישנה מבית המקדש ולבי ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות אני ישנה מן הקץ ולבי ער לגאולתו של הקב"ה אני ישנה מן הגאולה ולבו של הקב"ה ער לגאלני אמי' ר' חייא בר בא איכן מצינו שנקרא הקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכתי' צור לבבי וחלקי אליים לעולם.

<ה,ב,ב> קול דודי דופק על ידי משה בשעה שאמר ויאמר משה כה אמר יי כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים פתחי לי ר' יסא אמי' אמר הקב"ה לישראל בני פתחו לי פתח אחד של

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו ר' תנחומא ור' חוניא ור' אבהו בשם ריש לקיש כתי' הרפו ודעו כי אנכי אליים וגו' אמ' הקב"ה לישר' הרפו ממעשיכם הרעים ודעו כי אנכי אליים ר' לוי אמ' אילו היו ישראל עושין תשובה אפי' יום אחד מיד הם נגאלין ומיד בן דוד בא מה טעם כי הוא אלינו ואנחנו עמו וצאן מרעיתו היום אם בקולו תשמעו ר' יודן ור' לוי אמרי אמר הקב"ה לישראל הרפו ממעשיכם הרעים ועשו תשובה כהרף עין ודעו כי אנכי אלהים.

אחותי שנתאחו לי במצרים בשתי מצות בדם הפסח ובדם המילה הה"ד ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי זה דם הפסח ואומר לך בדמיך חיי זה דם מילה רעיני שריעו אותי בים ואמרו זה אלי ואנוהו יי ימלוך לעולם ועד יונתי במרה שמשם נצטוו ונצטוינו כל המצות וצדקות ומעשים טובים כיונה זו שמצויינת הה"ד שם שם לו חק ומשפט תמתי תמותי שנתממו עמי בסיני ואמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע.

ר' יניי אמ' תוומתי כביכול לא אני גדול ממנה ולא היא גדולה ממני ר' יהושע דסיכנן בשם ר' לוי תאומתי מה התאומים הללו אם חושש אחד מהן בראשו חבירו מרגיש כך כביכול אמר הקב"ה עמו אנכי בצרה.

שראשי נמלא טל על שם ארץ רעשה גם שמים נטפו קווצותי רסיסי לילה על שם שנאמ' גם עבים נטפו מים.

<ה,ג,א> פשטתי את כתנתי א"ר יוחנן אפילו תמה שבתומות יודעת לפשט וללבוש ואת אמרת פשטתי את כתנתי ר' חנינא ור' יוחנן אמרי יום שנזדווג להם נבוכד נצר הרשע לישראל עירם מהם שני לבושין גדולים לבוש כהונה ולבוש מלכות רחצתי את רגלי מטינוף עבדה זרה אע"פ כן דודי שלח ידו מן החור אמ' ר' אבא בר כהנא וכי מה טיבו של חור זה להיות מגדל שרצים אלא כך אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם כל נסים שעשית לי על ידי כרש לא היה מוטב לעשותן לי על ידי דניאל ועל ידי אדם צדיק אע"פ כן מעי המו עלי אמ' ר' עזריה אמ' הקב"ה גזי טב אנא ואתון אמרין ומעי המו עלי גם אני אמרתי מעי מעי אוחילה ד"א פשטתי את כתנתי א"ר יוחנן בשם ריש לקיש אפי' תמה שבתומות יודעת לפשט וללבוש ואת אומרת פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה אלא מהו זה לפי ששינת העצרת עריבה והלילה קצרה אמ' ר' יודן אף פורטענה של עבודה זרה יודעת הייתי שאבק של אותו המקום משיאני לעבודה זרה אעפ"כ דודי שלח ידו מן החור א"ר אמ' כעני שמבקש צדקה אעפ"כ ומעי המו עלי והוא אמ' לי המו מעי לו רחם ארחמנו נאם יי.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ה,ה,א> קמתי אני לפתוח לדודי קמתי אני ולא אומות העולם תרגם ר' יעקב בר אבונה קמי ר' יצחק כת' ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימן לכהנים וללויים וגו' ליהודה שהוא מלך ובנימן שבית המקדש בחלקו לכהנים מפני העבודה וללויים מפני הדוכן.
לפתוח לדודי בתשובה וידי נטפו מור מררים דגזר כרש ואמר דעבר פרת עבר דלא עבר לא יעבר אמ"ר יוחנן כתי' חשך השמש בצאתו לוויי הוה קבל ההוא יומא ולא דנחה יצא כרש לטייל במדינה וראה המדינה שוממת אמר מה טיבה של מדינה זו שוממת איכן הם הזהבים איכן הם הכספים אמרי ליה ולאו את הוא דגזרת ואמרת כל יהודאין יפקון ויבנון בי מקדשא מנהון דהבין ומנהון כספין הא דסלקון למבנא מקדשא בההיא שעתא גזר ואמי' דעבר פרת עבר דלא עבר לא יעבור דניאל וסיעתו וחבורתו עלו באותה שעה אמרו מוטב שנאכל סעודת ארץ ישראל ונברך על ארץ ישראל עזרא וסיעתו וחבורתו לא עלו באותה שעה ולמה לא עלה באותה שעה עזרא שהיה צריך לברר תלמודו לפני ברוך בן נריה ויעלה ברוך בן נריה אלא אמרו ברוך בן נריה אדם גדול ושיש היה ואפילו בגלקטירא לא היה יכול להטען אמר ריש לקיש מקודש הבית שלא עלה עזרא באותה שעה שאלו עלה עזרא באותה שעה היה לשטן לקטרג ולומי' מוטב שישמש עזרא בכהונה גדולה מלשמש יהושע בן יהוצדק כהן גדול ויהושע בן יהוצדק היה כהן גדול בן כהן גדול אבל עזרא על ידי שהיה אדם צדיק לא היה ראוי לשמש בכהונה גדולה כמותו אמ"ר סימון קשה היא שלשלת יוחסין לפני הב"ה להעקר ממקומה על כפות המנעול שמשם ננעל פרת לפניהם.

<ה,ה,א> ד"א קמתי אני ולא אומות העולם לפתוח לדודי בתשובה וידי נטפו מר מררים שאמרתי לעגל אלה אלהיך ישראל ואצבעותי מור עובר אעפ"י כן מר עובר עבר על מררי שני וינחם יי על הרעה וגו' על כפות המנעול שמשם ננעל בפניהם שלא יכנסו לארץ ישראל.

<ה,ו,א> פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נתחטא נתמלא עלי עברה נפשי יצאה בדברו בדיבורו של כרש דגזר דלא עבר פרת לא יעבר בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני.
<ה,ו,א> ד"א פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נתחטא עלי נתמלא עלי עברה כאשה עוברה נפשי יצאה בדברו בדיבורו מקול דיבורו הראשון שאמי' אנכי יי אליך בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני.

<ה,ז,א> מצאוני השמרים הסוסבים בעיר זה תתני פחת עבר נהרא וחבריו הכוני פצעוני כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלם נשאו את רדידי מעלי שמרי החומות חומותיה של ירושלם אמ"ר אבא בר כהנא לשעבר היתה נבנת החומה אבן שמנה אמות ואבן עשר אמות נתון

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

תחת השן וממנו היו בנות ישראל הצנועות והכשרות מתקשטות ומשמחות בעליהן כל מי שנה שהיו ישראל במדבר.

<ה,ז,א> ד"א מצאוני השומרים שבטו של לוי דכתי' בהו כי שמרו אמרתך הסובבים בעיר המד"א עברו ושובו משער לשער הכוני פצעוני המד"א והרגו איש את אחיו נשאו את רדידי מעלי זה הזיין תני ר' שמעון בן יוחאי זין שנתן להם לישראל בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכיון שחטאו נטל מהם כיצד נטל מהם ר' איבו אמ' מלאך ירד וקלפו ורבנן אמרי מאליו היה נקלף שמרי החומות שמרי חומותיה של תורה.

<ה,ח,א> **השבעתי** אתכם בנות ירושלם מה תגידו לו שחולת אהבה אני מה חולה זו מצפה לרפואה כך הדור שבמצרים מצפה לגאולה.

<ה,ט,א> **מה דודך** מדוד היפה בנשים אומות העולם אומרי' לישראל מה דודך מדוד מה אלוה הוא מאלוהות מה פטרון הוא מפטרונין ישראל אומ' להם דודי צח ואדום צח לי במצרים ואדום במצרים צח לי במצרים שנאמ' ועברתי בארץ מצרים ואדום במצרים שנאמ' ועבר יי לנגוף את מצרים צח לי ביס שנא' ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך היס ואדום לי ביס שנא' וינער יי את מצרים בתוך היס צח לאומות העולם בעולם הזה ואדום לי בעולם הבא ר' לוי בר חייטא אמ' בה תלת צח לי בשבת ואדום לי כל ימי השבת צח לי בראש השנה ואדום לי כל ימות השנה צח לי בעולם הזה ואדום לי בעולם הבא.

<ה,י,א> דגול מרבבה אמ' ר' אבא בר כהנא מלך בשר ודם מעטיפתו ניכר ברם הכא הוא אש ומשרתיו אש ואתא מרבבו' קדש ואות הוא בתוך רבבות קדש.

<ה,יא,א> **ראשו כתם** פז ראשו זו התורה שני יי קנני ראשית דרכו כתם פז אלו דברי תורה שחביבין מזהב ומפז שנאמ' הנחמדים מזהב ומפז רב ר' חוניא בשם ריש לקיש שני אלפים שנה קדמה התורה לברייתו של עולם מה טעם ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום ויומו של הקב"ה אלף שנים שני' כי אלף שנים בעיניך כיום אתמל כי יעבר קווצותיו תלתלים זה הסירגול שחורות כעורב אלו האותיות.

ד"א קווצותיו תלתלים תילי תילים ד"א ר' עזריה אומ' אפי' דברים שאתה רואה אותם שהם קוצים בתורה הן קוצי קוצים ר' אליעזר ור' יהושע אומרי' תילי תילים ד"א ר' עזריה אומר אפי' דברים שאתה רואה אותם שהן קוצין בתורה תילי תילים הן במי הן מתקיימות שחורות כעורב במי שהוא משכים ומעריב בהן ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש ר' יוחנן אמ' אין גרנה של

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

תורה אלא בלילה מה טעם ותקם בעוד לילה וכתוב קומי רני בלילה ר' שמעון אמ' ביום ובלילה על שם שנאמ' ותקם בעוד לילה והגית בו יומם ולילה אמ' ריש לקיש וכן למדנו ר' יוחנן שאין גרנה של תורה אלא בלילה אמר ר' שמעון בן לקיש כד הוינא לעי באורייתא ביממא הות מנהרא לי בליליא דכתי' והגית בו יומם ולילה.

ה,יא,ב > ר' יוחנן דצפרין פתר קרא בתלוליות של עפר מי שהוא טפש מהו אומ' מי יכול לקצות את זה מי שהוא פקח מהו אומ' הריני קוצה שתי משפלות ביום ושתי משפלות בלילה ולמחר כן עד שאני קוצה את כלה ומי שהוא טפש אומר מי הוא יכול ללמד כל התורה נזיקין ל' פרקים כלים ל' פרקי' והחכם אומ' הריני לומד שתי הלכות היום ושתיים למחר עד שאני לומד כלה.

אמ' ר' ינאי ראמות לאויל חכמות לככר נקוב שתלוי באוירו של בית הטפש אומ' מי יכול להוריד לזה והפקח אומ' ולא אחר תלאו אלא הריני מביא שני קנים ומחברן זה עם זה עד שאני מורידו כך הטפש אומ' מי יכול ללמד התורה שבלב והפקח אומ' והוא לא מאחר למדה הריני למד היום שתי הלכות ושתיים למחר עד שאני למד התורה של חכם זה.

אמ' ר' לוי לקרסטל נקוב ששכרו בעליו פועלים למלאתו מים אומ' הטפש מה אני מועיל מכניס בזו ומוציא בזו והפקח אומ' ולא שכרי אני נוטל ולא שכר כל חבית וחבית אני נוטל מבעל הבית כך הטיפש אומ' הריני לומד תורה ומשכחה מה אני מועיל והפקח אומ' ולא שכר יגיעה נותן לי הקב"ה דאמ"ר לוי אפי' דברים שאת רואה קוצין בתורה תילי תילים הן יכולות הן להחריב את העולם ולעשותו תל המד"א תל עולם כתי' שמע ישראל יי אלהינו יי אחד אם תעשה מן הדלת ריש תחריב לכל העולם לא תשתחוה לאל אחר אם תחליף ריש בדלת תחריב העולם כתי' ולא תחללו את שם קדשי אם תחליף חיות להא תחריב העולם כתי' וחכיתי ליי אם תחליף חיות להא תחריב העולם כתיב כל הנשמה תהלל יה אם תחליף הא לחיות תחריב העולם כתי' כחשו ביי אם תחליף בית לכף תחריב העולם כתיב ביי בגדו כי בנים זרים ילדו אם תחליף בית לכף תחריב העולם כתי' אין קדוש כיי כי אין בלתך הכל בלה ואת לא בלה כי אין בלתך אין לבלותיך.

ה,יא,ג > מי יכין לעורב ר' אלסכנדרי בר חברין ור' אלסכנדרי קרובה אמ' אפי' אם מתכנשין כל באי עולם להלבין כנף אחד מן העורב אינן יכולין כך אם מתכנשין כל באי עולם לעקור יוד שהוא קטן האותיות שבתורה אינן יכולין ממי את למד משלמה המלך שעל ידי שבקש לעקור יו"ד מן התורה עלה וקטרג ומי קטרג ר' יהושע בן לוי אמ' יוד שבירבה קטרג ר' שמעון בן יוחאי או' ספר משנה תורה עלה ונשתטח לפני הקב"ה ואמ' לפניו רבונו של עולם כתבת בתורתך דייתיקי שמקצתה בטלה כלה בטלה והרי שלמה המלך מבקש לעקור יו"ד שבתורה אמ' לו הקב"ה לך הרי שלמה בטל ומאה כיוצא בו ויו"ד שבך אינו בטל לעולם.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ה,יא,ד> ר' יהושע בן קרחה אומ' יו"ד שבשרי עלה ונשתטח לפני הב"ה ואמ' רבונו של עולם עקרתני משמה של צדקת זו אשת צדיק זה אברהם אבינו וקראת שמה שרה אמר לו הקב"ה לך מתחלה היית בסופן של אותיות ובשם נקבה עכשו אני נותנך בשמו של זכר ובראשון של אותיו' בצדיק שבעולמי הה"ד ויקרא משה להושע בן נון יהושע.

ר' אלעזר בר אבונה בשם ר' אחא לעשרים וששה דורות היה אלף קורא תגר לפני הב"ה רבונו של עולם נתתני בראש האותיות ולא בראת בי העולם אלא בביית שנא' בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ אמ' לו הב"ה עולמי ומלואו לא נבראו אלא בזכות התורה יי בחכמה יסד ארץ למחר אני נגלה ונותן תורה לישראל ואני נותנך בראשון של דברות ובך אפתח תחלה שני אנכי יי אלהיך ברחוטא אמר למה נקרא שמו אלף שהוא מסכים מאלף דור שני דבר צוה לאלף דור.

<ה,יא,ה> ר' יהודה פתר קרא בתלמידי חכמים תלתלים שחורות כעורב אלו תלמידי חכמים שאעפ"י שנראין כאורין ושחורין בעולם הזה לעתיד לבא מראיהן כלפידי' כברקים ירוצצו ר' שמואל בר יצחק פתר קרא בפרשיות התורה תלתלים שחורות כעורב אלו תלמודות של תורה שנראות כאורות ושחורות מלאומרן ברבים אמר הקב"ה ערבות הן עלי המד"א וערבה ליי מנחת יהודה תדע לך שהוא כן הדבר שהרי פרשת זב וזבה לא נאמרו שתיהן כאחת אלא זו בפני עצמה וזו בפני עצמה שני איש איש כי יהיה זב מבשרו וגוי' ואשה כי תהיה זבה וגוי' ואשה כי יזוב זוב דמה.

<ה,יא,ו> א"ר שמעון בן לקיש תורה שנתן הב"ה היתה עורה של אש לבנה וכתובה באש שחורה היא אש וחצובה מאש והיא מבולבלת באש ונתונה באש הה"ד מימינו אש דת למו.

<ה,יב,א> **עיניו** כיונים עיניו אלו סנהדרין שהם עינים לעדה שני' והיה אם מעיני העדה רמ"ח אברים יש בו באדם וכולן הולכין אחר העינים כך ישראל אין יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם על אפיקי מים שהם אפיקים על מימיה של תורה דאמר ר' חמא בר עוקבא דברי תורה מגירין הם לכל מי שהוא עוסק בהם כל צרכן רוחצות בחלב אלו ההלכות שהן רוחצין אותם בשנים עד שעושים אותה נקיים כחלב יושבות על מלאת מלאתה של תורה.

<ה,יב,ב> ד"א יושבות על מלאת על מלאתה של ירושלם המד"א מלאתי משפט ר' פנחס בשם ר' הושעיא רבה ארבע מאות ושמונים ואחד בתי כנסיות היו בירושלם מנין מלאתי אמר ר' תנחומא על מלאת זה ממלא מקצת דבר וזה ממלא מקצת דבר וזה ממלא מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לבנון וא"ר תנחומא זה מלחים מקצת דבר וזה מלחים מקצ' דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לחייו.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ה, יג, א> לחייו כערוגת הבשם אמר ר' ינאי ביומוי דומניין תרתין חברין והוינן נפקין ולעיין באורייתא בהדא אסטריין ולא כטעם שהיתה זו אומרת זו אומרת מגדלות מרקחים אמר ר' תנחומא מה מגדלות הרקחי הזה יש בו מכל מיני בשמים כך כהונה ולויה מיעקב שפתותיו שושנים זה תלמיד חכם שרגיל במשנתו שפתותיו כשושן נוטפות מור עובר זה תלמיד שאינו רגיל במשנתו ששפתיו נוטפות מור אע"פ כן עובר הוא וחוזר ומברר תלמודו.

<ה, יד, א> ידיו גלילי זהב אלו לוחות הברית שני והלוחות מעשה אלהים המה גלילי זהב אלו דברי תורה שנאמר הנחמדים מזהב ומפז א"ר יהושע בר נחמיה מעשה נסים היו ונגללין היו של סמפירינן היו ר' מנחמ' בשי' ר' אבון אמ' וחצובין מגלגל חמה היו כיצד היו כתובי' ה' על לוח זה וחמשה על לוח זה על שם שנא' ידיו גלילי זהב כדברי ר' חנניה בן גמליאל הה"ד את הדברים האלה דבר יי אל כל קהלכם וגומ' ורבנין אמרין עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה שנא' ידיו גלילי זהב ר' אומר עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה ר' סימאי אומ' ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה שנא' לוחות כתובים משני עבריהם מזה טסרגונא.

<ה, יד, ב> חנניא בן אחי ר' יהושע אמ' בין כל דבר ודבר פרשותיה ודקדוקיה של תורה היו כתובים ר' יוחנן כד הוה פשיט קרייה והוה מטי הדין פסוקא ידיו גלילי זהב הוה אמ' יפה לימדני בן אחי ר' יהושע מה גלים הללו בין גל גדול לגל גדול גלים קטנים כך בין כל דיבור ודיבור פרשותיה ודקדוקיה של תורה היו כתובים.

ממולאים בתרשיש זה התלמוד שהוא כים הגדול המד"א תרשישה הדא מה דאת אומר כל הנחלים הולכים אל הים מעיו עשת שן זו תורת הכהנים מה הכרס הזה הלב מכאן והכרעים מכאן והוא בתוך כך תורת כהנים שני ספרים מכא' ושנים מכאן והוא באמצע עשת שן מה עשן שן זה את עושה ממנה כמה יתדות כמה רמחים כך תורת כהנים יש בה כמה מצות כמה דקדוקין כמה קלין וחמורים כמה פיגולים כמה כותרות כתובים בתורת כהנים.

<ה, יד, ג> מעלפת ספירים מעלפת כחן של בני אדם שהיא קשה כספיר הזה ר' יודן ור' פנחס ר' יודן אמ' אין תימר שהספיר הזה רך הוא בא וראה מעשה שהיה באדם אחד שהביא ספיר אחד ברומי למכרו אמ' לו הלוקח על מנת לבדוק אותו נבחין אותו לשבור ממנו חתיכה קטנה נתנו על הסדן התחיל מכה עליו בפטיש נבקע הסדן ונחלק הפטיש והספיר במקומו ולא חסר הה"ד מעולפת ספירים א"ר אבא בר ממל אם נתעלף אדם בדברי תורה והלכה סוף שנעשה בהם קסם ורבנן אמרין כל מי שנעשה קסם בדברי תורה סוף שהוא נעשה בהם מלך המד"א קסם על שפתי מלך.

ר' אלעזר בר' שמעון אתוי חמרייא גבי אבוי למיזבון עיבור מן קרייתא חמוניה יתיב גב תנורא אימיה נסחא והוא אכיל אימיה נסחא והוא אכיל עד דאכיל כל אצוותא אמרין ווי חיווא בישא שריא במיעני דהדין דומה שזה מביא רעבון לעולם שמע קלהון מדנפקון למיזבן טעניהון

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

נסב חמריהון ואסיקון לאיגרא אתון תבעון חמריהון ולא אשכחון יתהון תלון עיינהון וחמון יתהון יהיבין באיגרא אזלון גב אבוי תנון ליה עובדא אמ' לון דילמא מילה בישא אשמעתוניה אמרין ליה לא מרי אלא כן וכן הוה עובדא אמ' לון ולמה הכנסתם בו עין רעה וצרה איפשר דמן דיכון הוה אכיל או עליכון אינון מזונוי לא ההוא דברייה ברא ליה מזונוי אעפ"י כן אזולו ואמרון ליה מן שמי והוא מחית לכון הנס האחרון היה קשה מן הראשון מן מסקן להון הוה מסיק להון חד חד מן נחית להון הות מחית להון תרי תרי וכיון שנתעסק בתורה אפי' טליתו לא היה יכול לסבול לקיים מה שנאמ' מעולפת ספירים.

בן בית אחד היה לו לרבן גמליאל והיה למוד להיות נוטל קופה של ארבעי' סאה ומוליכה אצל הנחתום אמ' ליה כל הדין חילא טבא אית בדך ולית את עסיק באורית' כיון שנתעסק בתורה התחיל להיות נוטל של שלשים של עשרי' של שנים עשר של שמנה סאים כיון דאמ' ספרא אפי' קופה של סאה לא היה יכול לסבול ואית דאמרי אפי' סבניה לא הוה יכול למיסבל אלא אחרנין מעברין ליה מעילווי דהוא לא הוה יכול לקיים מה שנא' מעולפת ספירים.

<ה,טו,א> שקיו עמודי שש שוקיו זה העולם עמודי שש שהיה מיוסד לשלשה ימים דכתי' כי ששת ימים עשה יי וגו' מיוסדי' על אדני פז אלו פרשותיה של תורה שנדרשות לפנייהם ולאחרייה' ולמה הם דומות לעמוד זה שיש לו בסיס מלמטן וקיפלודוסיס מלמעלן כך פרשיות התורה נדרשות לפנייהם ולאחרייהם לפנייהם מניין שנאמ' ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע מה כת' בתריה וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וכי מה ענין זה לזה אלא מה שנא מנכוש הוא אזל ומתעביד ברביי מתוך שהוא נכנס ויוצא לתוך ביתו הוא נחשד על שפחתו אמ' לא חטאת אני חייב ולא אשם אני חייב חטאת אני מביא אשם אני מביא דא"ר יודן בשם ר' לוי אלו שנוהגין התר בשפחות לעולם עתידין הן להתלות בקדקדי ראשיהן לעתיד לבא הה"ד אך אליים ימחץ ראש אויביו קדקד שער מתהלך באשמיו מהו מהתלך באשמיו עמיה חובוי אמ' יזיל גברא ההוא בחובוי ונדרשות לאחרייהן כיצד דכתי' שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל מה כתי' בתריה לא תאכלו על הדם לא תנחשו וגו' אמ' הקב"ה לערלה אתה ממתין שלש שנים ולאשתך אי אתה ממתין עד שהיא מטהרת מנדתה לערלה אתה ממתין ג' שנה ולבהמתך אי אתה ממתין שיתמצה דמה ומי קיים מצות הדם שאול התחיל לקיים מצות הדם הה"ד ויגידו לשאול לאמר הנה העם חטאים ליי לאכל על הדם ויאמר שאול פוצו בעם ואמרתם להם הגישו אלי איש שורו ואיש שיהו ושחטתם בזה ואכלתם מהו בזה רבנין אמרין סכין בר ארבע עשרה הראה להם הבית תרתי זין שבעה הא חמשה הרי ארבעה עשר אמ' להם כסדר הזה היו שוחטין ואוכלין ואימתי פרעו לו הקב"ה במלחמת פלשתים דכתי' והיה ביום מלחמת ולא נמצא חרב וחנית ביד כל העם אשר את שאול ואת יונתן ותמצא לשאול וגו' ולא נמצא

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

אתמהא אמי ומי המציאה לו ר' חגי בשם ר' יצחק מלאך המציאה לו ורבני אמרי הב"ה המציאה לו דכתי' ויבן שאול מזבח ליי אותו החל לבנות וגו'.

וכמה מזבחות בנו ראשונים נח בנה מזבח אברהם בנה מזבח יצחק בנה מזבח יעקב בנה מזבח משה בנה מזבח יהושע בנה מזבח ואת אמר אותו החל לבנות אלא אותו החל להיות ראש למלכים א"ר יודן לפי שנתן נפשו על הדבר הזה העלה עליו הכתי' כאילו אותו החל לבנות מזבח ליי.

<ה,טו,ב> ר' שמעון ברי' יוסי בר לקוניא לפי שבעולם הזה אדם בונה בנין ואחר מבלה אותו אדם נוטע נטיעה ואחר יאכל אותה אבל לעתיד לבא מה כתי' לא יבנו ואחר ישב לא יטעו ואחר יאכל וגו' לא יגעו לריק ולא ילדו לבהלה כי זרע ברוכי יי המה וגו' ונודע בגוים זרעם וצאצאיהם בתוך העמים כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך יי.

<ה,טז,א> **חכו ממתקים** כתי' כה אמר יי לבית ישראל דרשוני וחיו יש לך חיך גדול מתוק מזה כתי' חי אני נאם יי אליים אם אחפוץ במות הרשע יש לך חיך גדול מתוק מזה כי לא אחפוץ במות המת נאם יי אליים והשיבו וחיו יש לך חיך גדול מתוק מזה ובשוב רשע מרשעתו ויעש משפט וצדקה הוא את נפשו יחיה יש לך חיך גדול מתוק מזה אמי ריש לקיש ובלבד בתוהא על הראשונות הא כיצד תני ר' שמעון בן יוחאי הרי שהיה אדם צדיק כל ימיו ובסוף הוא נעשה רשע עליו הכתוב אומר כל צדקותיו אשר עשה לא תזכרנה הרי שהיה אדם רשע כל ימיו ולבסוף נעשה צדיק עליו הכתוב אומר וברשעתו אשר עשה לא יכשל בה ביום שובו מרשעו אמר ר' יוחנן ולא עוד אלא שכל עבירות שעשה הקב"ה מונה אותן לו זכות הה"ד מור ואהלות קציעות כל בגדותיך כל הבגידות שבגדתה בי הרי הן כמור ואהלות לפני תני בן כמה שנים הכיר אברהם את בוראו ר' חנינא ור' יוחנן תרויהון אמרי בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו ר' שמעון בן לקיש אמי בן שלש שנים היה שנאמי עקב אשר שמע אברהם בקולי מנין עקב אמ"ר לוי כד אתא מיתלי עקבה מן ארעא.

<ה,טז,ב> אמ"ר שמואל בר נחמן בשלשה מקומות נתוכח הקב"ה עם ישראל ושמחו אומות העולם שמחה גדולה ולבסוף יצאו בבשת פנים בשעה שאמר להם הנביא לכו נא ונוכחה יאמר יי שמחו אומות העולם אמרו היאך הן יכולין להתוכח עם בוראן ומי יוכל לווכח עם בוראו עכשו הוא מכלה אותם מן העולם כיון שראה הקב"ה שאומות העולם שמחים הפכה להם לטובה שנאמי אם יהיו חטאכם כשנים כשלג ילבינו ואם יאדימו כתולע כצמר יהיו תמהו אומי העולם ואמרו זו תשובה וזו תוכחת אלא לא אתא אלא להתפוגגה עם בנוי ובשעה שאמר הקב"ה שמעו הרים את ריב יי והאיתנים מוסדי ארץ וגו' ועם ישראל יתוכח שמחו אומות העולם אמרו היאך הן יכולין להתוכח עם בוראן ומי יוכל לווכח עם בוראו עכשו הוא מכלה אותם מן העולם כיון שראה הקב"ה שמחתן של אומות העולי הפכה להם לטובה הה"ד

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתך ענה בי עמי זכר נא מה יעץ וגו' תמהו האומות ואמרו היאך הוא זה לא אתא אלא להתפוגגה עם בנוי ובשעה שאמ' הנביא וריב ליי עם יהודה ולפקוד על יעקב וגו' שמחו אומות העולם אמרו היאך הן יכולין לעמוד בפני בוראן ומי יכול לריב עם בוראו עכשו הוא מכלה אותם מן העולם כיון שראה הקב"ה שמחתן של אומות העולם הפך להם לטובה שנאמ' בבטן עקב את אחיו וגו' אמר' יודן לאשה אלמנה שהיתה קובלת על בנה לדיין כיון דחמא דיינא דהוא דאין בנור ובזפת בדינן ומגלבין אמרה אין אנא מודע' ליה לדינא סורחני דברי קטיל ליה כיון דאיחסל אמ' לה איינו בריך אמר לה מה סרח עליך הדין בריך אמרה ליה מרי כד הוה במעיי הוה בעט בי אמ' לה לאו דינא הוא הה"ד בבטן עקב את אחיו ר' אלעזר בר סימו' אמ' אלוהו של יעקב אבינו חלק לו כבוד.

ה,טז,ג < ר' עזריה ור' אחא בשם ר' יוחנן אמרו בשעה ששמעו ישראל בסיני אנכי פרחא נשמתן הה"ד אם יוספים אנחנו לשמוע הה"ד נפשי יצאה בדברו חזר הדיבו' לפני הב"ה ואמ' רבונו של עולם אתה חי וקיים ותורתך חיה וקיימת ושלחתני אצל מתים כלם מתים באותה שעה חזר הקב"ה והמתיק להם את הדבור הה"ד קול יי בכח קול יי בהדר אמ"ר חמא ב"ר חנינא קול יי בכח לבחורים קול יי בהדר לתשישין תני ר' שמעון בן יוחאי תורה שנתן הב"ה לישראל החזירה להם נפשותיהן הה"ד תורת יי תמימה משיבת נפש.

ד"א חכו ממתקים למלך שדיבר כנגד בנו ונתירא ונשמטה נפשו ממנו כיון שראה המלך כך שנשמטה נפשו התחיל מגפף ומנשק אותו ומפתהו ואומר לו מה לך לא בני יחידי אתה לא אני אביך כך כשדיבר הקב"ה אנכי יי אליך מיד פרחא נשמתן כיון שמתו התחילו המלאכים מגפפין ומנשקין אותם ואומרין להם מה לכם אל תיראו בנים אתם ליי אליכם והקב"ה ממתיק בחכך הדיבור ואומר להם לא בני אתם אנכי יי אליך עמי אתם חביבין אתם לפני והתחיל מפתה אותן עד שחזרה נשמתן והתחילו מבקשין מלפניו הוי חכו ממתקים התחילה התורה מבקשת רחמים על ישראל מן הקב"ה אמרה לפניו רבונו של עולם יש מלך משיא בתו והורג את בן ביתו כל העולם כלו שמח בשבילי ובניך מתים מיד חזרה נשמתן הה"ד תורת יי תמימה משיבת נפש.

ה,טז,ד < ר' אחא ור' תנחום בר' חייא בשם ר' יוחנן ואת שבתותי קדשו במה את מקדשו קדשיה במאכל ובמשתה וכסות נקיה דכתי' והיה לאות ביני וביניכם לדעת כי יי וגו' אני יי נאמן לשלם שכר טוב לכם אמ"ר חייא בר אבא בנוהג שבעולם אדם עושה מלאכה עם בעל הבית ועל ידי שהוא מנבל את עצמו בטיט הוא נותן לו שכרו אבל הקב"ה אינו כן אלא מזהיר להם לישראל ואומ' להם אל תנבלו עצמיכם בדבר רע ואני נותן לכם שכר טוב הה"ד אל תשקצו את נפשותיכם ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וגו' אני יי אני יי נאמן לשלם לכם שכר טוב לעולם הבא.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ה,טז,ה> ר' יודן בשם ר' חמא בר' חנינא ור' ברכיה בשם ר' אבהו כת' ואבדיל אתכם מן העמים וגו' אילו נאמ' ואבדיל את העמים מכם לא תהיה תקומה לשונאי ישראל אלא ואבדיל אתכם מן העמים כזה שהוא מברר הרעה מהיפה שוב חוזר ומברר אבל המברר היפה מן הרע שוב אינו חוזר ומברר כך אילו נאמר ואבדיל את העמים מכם לא תהיה תקומה לשונאי ישראל אלא נאמר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי לשמי לעולם אמ"ר אחא מכאן שאמ' הב"ה לאומות העולם שיעשו תשובה ויקרבו תחת כנפיו.

אמ' ר' לוי כל מעשיהן של ישראל משונין מאומות העולם בחרישתן בזריעתן בנטיעתן בקצירתן בעימורן בדישם בגרניהם ביקביהן בגנותיהן בבכורותיהן בבשרם בתגלחתן במנינם בחרישתן שנא' לא תחרוש בשור ובחמור בזריעתן שנאמ' לא תזרע כרמך כלאים בנטיעתן שנאמ' וערלתם ערלתו את פרוי בקצירתן שני' ובקצרכם את קציר ארצכם בעימורן שני' ושכחת עומר בשדה בדישם שני' לא תחסום שור בדישו בגרניהם ביקביהן שנאמ' מלאתך ודמעך לא תאחר וכת' כתבואת גרן וכתבואת יקב בגנותיהן שני' ועשית מעקה לגגך בתגלחתן שני' ולא תשחית את פאת זקניך במנינם שני' כי תשא את ראש בני ישראל וגו' ישראל מונין ללבנה ואומות העולם לחמה.

<ה,טז,ו> ר' ברכיה אמ' תרתי חדא בשם כהנא וחדא בשם ר' לוי חדא בשם כהנא היא קלסתו והוא קלסה היא קלסתו מלמעלה למטה והוא קלסה מלמטה למעלה היא קלסתו מלמעלה למטה שהיה בעליוני' והשרה שכינתו בתחתונים והוא קלסה מלמטה למעלה שהיא במדרגה התחתונה והוא עתיד להעלותה שנאמ' ונתנך יי אליך עליון וחדא בשם ר' לוי למלך שקידש את מטרונה ואמ' מבקש אני לראותה כיון שראה אותה התחיל משבחה ומקלסה הה"ד זאת קומתך דמתה לתמר גם היא אמרה רוצה אני לראותו כיון שראתה אותו התחילה בקילוסו שקילסתו חכו ממתקים וכלו מחמדים.

<ו,א,א> אנה הלך דודך היפה בנשים אומות העולם אומר' לישראל אנה הלך דודך למצרים לים לסיני אנה פנה דודך מה כנסת ישראל משיבה לאומות העולם מה טיבכם שואלי' עליו ואין לכם חלק בו מאחר שנדבקתי בו יכולה אני לפרוש ממנו מאחר שנדבק בי יכול הוא לפרוש ממני כל הן דהוא לגבי הוא אתי ליה.

<ו,ב,א> דודי ירד לגנו לערוגת הבשם אמ"ר יוסי בר חנינא הפסוק הזה לא ראשו סופו ולא סופו ראשו לא הוה צריך קרא למימר אלא דודי ירד לרעות בגנו ואת אמר לרעות בגנים אלא דודי זה הקב"ה לגנו זה העולם לערוגת הבשם אלו ישראל לרעות בגנים אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות וללקוט שושנים לסלק את הצדיקים שבישראל מה בין מיתת זקנים למיתת נערים

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ר' יהודה ור' אבהו ר' יהודה אומ' הנר הזה בזמן שהוא כבה מאליו יפה לו ויפה לפתילה ובזמן שאינו כבה מאליו רע לו ורע לפתילה ר' אבהו אמ' התאנה הזו בזמן שנלקטת בעונתה יפה לה ויפה לתאנה ובזמן שאינה נלקטת בעונתה רע לה ורע לתאנה.

ו,ב,ב > דילמא ר' חייא בר אבא ותלמידיו ואית דאמרי ר' עקיבא ותלמידיו ואית דאמרי ר' יהושע ותלמידיו הוו נהיגין יתבין פשטין תחות חדא תאנה ובכל יום ויום היה משכים בעל התאנה ומלקט תאנתו אמרון נשנה את מקומנו שמא חושדנו מה עשו הלכו וישבו להם במקום אחר השכים בעל התאנה ולא מצאן הלך וחזר אחריהם עד שמצאן אמ' להם רבותי מצוה אחת הייתם עושין לי ואתם מבקשין למנעה ממני אמרו ליה חס ושלום ומפני מה הנחתם מקומכם וישבתם במקו' אחר אמרינן שמא אתה חושדנו אמ' להם חס ושלום אלא אומר לכם מפני מה אני משכים ללקוט תאנתי שכיון שהחמה זורחת על התאני' הן מתליעות מיד חזרו לתמן ההוא יומא אשכחון ולא לקט נטלו מהן ופצעו אותם ומצאום מותלעות אמרו יפה אמר בעל התאנה ואם הוא יודע עונתה של תאנתו והוא לוקטה כך הקב"ה יודע אימתי עונתן של צדיקים לסלקן והוא מסלקן.

ו,ב,ג > אמ' ר' שמואל בר נחמן למלך שהיה לו פרדס ונטע בו שורות של אגוזין ושל תפוחין ושל רמונים ומסרו ביד בנו בזמן שבני עושה רצונו היה המלך מחזיר ורואה אי זו נטיעה יפה בעולם והיה עוקרה ומביאה ושותלה בתוך אותו הפרדס ובזמן שלא היה בנו עושה רצונו היה המלך רואה אי זו נטיעה יפה בתוך הפרדס ועוקרה כך כל זמן שישראל עושין רצונו של מקום רואה אי זה צדיק יש באומ' העולם כגון יתרו ורחב מביאו ומדבקו בישראל ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של הקב"ה אי זה צדיק וישר וכשר וירא שמים יש ומסלקו מ?ת?וכן.

ו,ב,ד > כד דמך ר' חייא בר אויבא בר אחתיה דבר קפרא אמרין לר' יוחנן עול ואפטר עילוי אמ' לון ייעול ריש לקיש דהוא תלמידיה והוא ידע חייליה עאל ר' שמעון ואפטר עילוי דודי ירד לגנו והוא יודע במעשיו של ר' חייא בר אויבא וסלקו מן העולם.

ו,ב,ה > כד דמך ר' סימון בר זבדי על ר' אילא ואפטר עלוי והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה תהום אמר לא בי היא וים אמר אין עמדי ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה ארבעה דברים שהם תשמישו של עולם ואם אבדו יש להן חליפין ואלו הן כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יזקו ברזל מעפר יוקח ואבן יצוק נחושה תלמיד חכם אם מת מי מביא לנו תמורתו אנו שאבדנו את ר' סימון מאיכן נמצא כמוהו אמ"ר לוי שבטים מציאה מצאו וכת' ויצא לבם ויחרדו אנו שאבדנו את ר' סימון בר זבדי מאיכן אנו מוצאים תמורתו הוי והחכמה מאין תמצא.

ו,ב,ו > כד דמך ר' בון ב"ר חייא עאל ר' זירא ואפטר עילוי מתוקה שנת העובד נימר לכון למה ר' בון דומה למלך שהיה לו כרם ושכר עליו פועלים והיה שם פועל אחד מתכשר במלאכתו יותר מכלן כיון שראהו המלך כשר במלאכה יותר מדי אחזו בידו והתחיל מטייל

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

עמו ארוכות וקצרות לעתותי ערב באו הפועלים ליטול שכרן ובא אותו פועל ליטול שכרו עמהם ונתן לו המלך שכרו כמותן התחילו הפועלים מצירים אמרו לו אדננו המלך אנו שיגענו כל היום וזה לא יגע אלא שתים או שלש שעות ביום והוא נוטל שכרו כמותינו אמ' להם המלך מה אתם מצירין יגע זה בשתים או בשלש שעות מה שלא יגעתם אתם כל היום כלו כך יגע ר' בון בר חייא לעשרים ושמונה שנה התורה מה שלא יגע תלמיד וותיק למאה שנה אמ"ר יוחנן כל מי שהוא עוסק בתורה בעולם הזה אף לעתיד לבא אין מניחין אותו לישן אלא מוליכין אותו לבית מדרשו של שם ועבר ושל אברהם יצחק ויעקב ושל משה ואהרן ועד היכן עד ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ.

ו,ד,א > יפה את רעיתי כתרצה ר' יהודה בר סימון פתר קרייה בקרבנות יפה את רעיתי כתרצה אלו הקרבנות המד"א ונרצה לו לכפר עליו נאווה כירושלם אלו הקדשים שבירושלם המד"א כצאן קדשי' כצאן ירושלם ד"א יפה את רעיתי כתרצה אלו נשי תירען דאמ' ר' נשי תירען כשרות היו עמדו ומיחו על עצמן ולא נתנו מנזמיהם למעשה העגל אמרו מה ליסטטירין הקשה שיבחו הקב"ה ליסטטירין הרך לא על אחת כמה וכמה נאווה כירושלם שכל מי שהיה רוצה ומבקש טיפוסים של פעור היה הולך ומוצאה בירושל' הה"ד ופסיליה' מירושל' ומשמרון.

ו,ד,ב > ד"א יפה את רעיתי כתרצה כשאת רוצה כד את בעיית לית את צריכה בעיית מכלום מילף מכלום מי אמר להם להביא עגלות ובקר ולעשות המשכן לא מהן ובהן הביאו אותן הה"ד ויביאו את קרבנם לפני יי שש עגלות צב כנגד ששה רקיעים ולא שבעה הם אמ"ר אבון הן דמלכא שרי טימוקין שש כנגד שש ארצות ארץ ארקא אדמה גיא ציה נשיה תבל וכת' והוא ישפוט תבל בצדק שש כנגד שש ערכי משנה שש כנגד ששת ימי בראשית שש כנגד שש אמהות שרה רבקה רחל לאה זלפה בלהה צב דומות לקילינן צב מצויינות צב מטוכסות צב שצבא הלויים עומדים עליהם תני בשם נחמיה כמין קרימסטן היו שלא יהיו כלי שרת מבקעין ושני עשר בקר כנגד שנים עשר נשיאים עגלה על שני הנשיאים ושור לאחד מלמד שלא לקחום בדמים אלא זה הביא שור זה הביא שור זה הביא עגלה זה הביא עגלה ויקריבו אותם לפני המזבח מלמד שמסרום לציבור ויאמר יי אל משה לאמר מהו לאמר אמ' לו הקב"ה צא ואמר להם דברי שבח ונחמות.

אמ"ר הושעיא אמר הקב"ה מעלה אני עליכם כאילו דבר הייתי צריך לסבול בו את עולמי והבאתם לי באותה שעה נתירא משה אמר בלבו תאמר רוח הקדש נסתלקה ממני ושרת על הנשיאים או שמא נביא אחד עמד וחדש את ההלכה אמ' לו הב"ה משה אילו להם הייתי אומ' שיביאו הייתי אומ' לך שתאמר להם אלא קח מאתם והיו מהו קח מאתם מאתם היו הדברים ומי נתן להם את העצה אמ"ר סימון שבטו של יששכר אמ' להם המשכן הזה שאתם

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

עושים פורח הוא באויר עשו לו עגלות כדי שיהא נטען בהם הוא שהכת' משבח שבט יששכר שנאמ' ומבני יששכר יודעי בינה לעתים מהו לעתים ר' תנחומא אמ' לקירסין ר' יוסי בר קסריי אמ' לעיבורין לדעת מה יעשה ישראל שהיו יודעי' לרפאת את הקודם ראשיהם מאתים אלו מאתים ראשי סנהדראות שהיה שבטו של יששכר מעמיד וכל אחיהם על פיהם מלמ' שכל אחיהם היו מסכימי' ההלכה על פיהם כהלכה למשה מסיני.

באותה שעה אמ' משה לפני הקב"ה רבונו של עולם שמא תמות אחת מן הפרות וישבר אחד מן הגלגלים ונמצא קרבנך של נשיאים פסול ונמצאת עבדת המשכן בטלה מיד ויאמר יי אל משה לאמר קח מאתם והיו לעבד וגו' והיו נתן להם הווייה שיהו חיות וקיימות בעולם לעולמי עולמים עד איכן היו קיימות ר' יודן ור' חונא בשם בר קפרא עד הגלגל הה"ד בהושע בגלגל שורים זבחו גם מזבחותם כגלים על תלמי שדי ואיכן הקריבו אותן ר' אבון אמ' בנב הקריבו אותן ר' אבא אמ' בגבעון הקריבו אותן לוי אמ' בשילה הקריבו ורבנין אמרין בבית העולמים הקריבו ר' חמא אמ' טעמא דרבנין דכת' ויזבח שלמה את זבח השלמים אשר זבח ליי בקר אי זה בקר הוי אומ' את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר וכת' את ארבע העגלות ואת שמנת הבקר ר' מאיר אומ' עד עכשו הן קיימות ולא הוחמו ולא הוזקנו ולא הטליפו אלא הן חיות וקיימות והרי דברים קל וחומר ומה הפירות שנדבקו על ידי אדם במלאכת המשכן נתן להם הווייה ושהיה והן חיות וקיימות לעולמי עולמים ישראל שדבקים בחי העולמים על אחת כמ' וכמ' שני ואתם הדבקים ביי אליכם חיים כלכם היום.

ו,ה,א - הסבי עיניך ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון למלך שכעס על מטרונה ודחפה והוציאה מפלטיין בחוץ מה עשתה הלכה וצמצמה פניה אחר העמוד חוץ לפלטיין לכשעבר המלך אמר המלך העירו בה מנגד פני שאיני יכול לסבול כך בשעה שבית דין יושבין וגוזרין תעניות והיחידים מתענים הקב"ה אומר איני יכול לסבול.

שהם הרהיבוני הן גרמו לי לפשט ידי בעולמי ובשעה שבית דין גוזרין תעניות ותינוקות מתענין אומ' הקב"ה איני יכול לסבול.

שהם הרהיבוני הם המליכוני עליהם ואמרו יי ימלוך לעולם ועד ובשעה שגוזרין תעניות וזקנים מתענין אומר הקב"ה איני יכול לסבול.

שהם הרהיבוני הם קבלו מלכותי עליהם בסיני ואמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע וכת' אזכיר רהב ובבל ליודעי וגו' ר' פנחס בשם ר' חמא בר' חנינא בר פפא כת' אך סוררים לשכן יה אלים סוררים והקב"ה משרה שכנתו ביניהם באי זו זכות בזכות כל אשר דבר יי נעשה ונשמע.

שערך כעדר העזים מה עז זו בזויה כך ישראל בזויון בשטים שנאמ' וישב ישראל בשטים וגו'.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ו,א> שניך כעדר הרחלים מה רחל זו צנועה כך היו ישראל צנועים וכשרין במלחמת מדין ר' חונא בשם ר' אחא אמ' שלא הקדים אחד מהן תפלין של ראש לתפלין של יד שאלו הקדים אחד מהן תפלין של ראש לתפלין של יד לא היה משה משבחן ולא היו עולין משם בשלום הוי אומי שהיו צדיקים ביותר שכלם מתאימות בשעה שהיו נכנסין זוגות זוגות אצל האשה היה אחד מהם מפחם פניה וא' מהם מפרק נזמיה והיו אומרות להן אין אנו מבריותינו של הקב"ה שתעשו לנו כך והיו ישראל אומרי' להן לא דייכם שנטלנו שלנו מתחת ידיכם הה"ד ויאמר יי אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם ושכלה אין בהם שלא נחשד מהם אחד בעבירה כפלח הרמון רקתך באותה שעה כשחזרו ממלחמת מדין התחיל משה לשבחן אפלו ריקנין שבכם רצופין מצות ומעשים טובים כרמון הזה שכל מי שבא עבירה לידו ונוצל ממנה ולא עשה אותה מצוה גדולה עשה ואין צריך לומר מבעד לצמתך על הצנועין ועל המצומתין שבכם.

<ו,ח> ששים המה מלכות ר' חייא צפורה ור' לוי פתרי קרייה באומות העולם ר' חייא אמ' ששים ושמונים הרי מאה וארבעים ארבעים מהם יש להם לשון ואין להם כתב וארבעים מהם אין להם לשון ויש להם כתב ועלמות אין מספר השאר מהם שאין להם לא כתב ולא לשון יכול אף ישראל כן ת"ל ואל היהודים ככתבם וכלשונם ר' לוי אמ' ששים ושמונים הרי מאה וארבעים שבעים מהם מכירין אבותיהם ואין מכירין אמותיהם ושבעים מהם מכירין אמותיהם ואין מכירין אבותיהם ועלמות אין מספר שאין מכירין אבותיהם ואמותיהם יכול אף ישראל כן ת"ל ויתילדו על משפחותם לבית אבותם.

<ו,ט,א> אחת היא יונתי תמתי אחת זה אברהם שנאמ' אחד היה אברהם אחת היא לאמה זה יצחק שהיה יחיד לאמו ברה היא ליולדתה זה יעקב אבינו שהיה ברור ליולדתו שהיה צדיק גמור ראוה בנות ויאשרוה אלו השבטים שנאמ' והקול נשמע בית פרעה ד"א ראוה בנות ויאשרוה זו לאה שנאמ' באשרי כי אשרוני בנות מלכות ופילגשים ויהללוה זה יוסף שנאמ' ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה אם אנו מהלכין מסוף העולם ועד סופו אין אנו מוצאין כזה שנאמ' אחרי הודיע אליים אותך את כל זאת.

<ו,ט,ב> ר' יצחק פתר קריה בפרשיותיה של תורה ששים המה מלכות אלו ששים מסכיות של הלכות ושמונים פילגשים אלו שמנים פרשיות שבתורת כהנים ועלמות אין מספר אין קץ לתוספות אחת היא הן חולקין אלו עם אלו וכלהון דרושין מטעם אחד מהלכה אחת מגזירה שוה מקל וחומר.

ר' יודן ב"ר אלעיי פתר קרייה בעץ חיים ובגן עדן ששים המה מלכות אלו ששים חבורות של צדיקים שיושבות בגן עדן תחת עץ החיים ועוסקות בתורה תני עץ חיים מהלך חמש מאות שנה וכל מימי בראשית מתפלגין ויוצאין מתחתיו.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ו,ט,ג> ר' יהודה בר אלעאי אמ' לא סוף דבר נופו אלא אפלו פורתו מהלך חמש מאות שנה תני תמצית כור תרקב שותה ותמצית כוש מצרים שותה ומצרים מהלך ארבעים יום ועוד ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה והיא אחד מששים בכוש וכוש מהלך שבע שנים ועוד אחד מששים בעולם וארכו של עולם ת"ק שנה מהלך ושתי שנים ורחבו מהלך ת"ק שנה והוא אחד מארבע מאות שנה לגיהנם ומוצא הילוכה של גיהנם שני אלפים ומאה שנה מצינו שכל העולם כלו ככיסוי קדירה לגיהנם ועולם אחד בששים בעדן ועדן אין לה שיעור ושמנים פלגשים אלו שמנים חבורות בינוניות שיושבות ועוסקות בתורה חוצה להן תחת עץ החיים ועלמות אין מספר אין קץ לתלמידים יכול שהן חלוקין זה עם זה ת"ל אחת היא יונתי תמתי כלן דורשין מטעם אחד מהלכה אחת מגזרה שוה אחת מקל וחומר.

<ו,ט,ד> רבנן פתרי קריה ביוצאי מצרים ששים המה מלכות אלו ששים רבוא שיצאו מבן עשרים שנה ומעלה ושמנים פילגשים אלו שמנים רבוא שיצאו ישראל ממצרים מבן עשרים שנה ולמטה ועלמות אין מספר אין קץ ואין סכום לגרים ר' ברכיה בשם ר' לוי אמ' אומות העולם יש להם מנין ואין להם סכום יש להם מנין בני יפת גמר ומגוג אבל ישר' יש להם מנין ויש להם סכום הה"ד פקודיהם במספר כל זכר פקודיהם זה המנין במספר זה הסכום ודכותה ויתן יואב את מספר מפקד העם אל המלך וגו' מספר זה המנין מפקד זה הסכום אין תימר שאנו מעידין על עצמנו והלא בלעם הרשע העיד בנו דכתי' מי מנה עפר יעקב זה מנין ומספר את רבע ישראל זה הסכום.

<ו,ט,ה> ד"א אחת היא יונתי תמתי זו כנסת ישראל שנאמ' ומי כעמדך ישראל גוי אחד בארץ אחת היא לאמה שנאמ' הקשיבו אלי עמי ולאמי אלי האזינו לאמי כתי' ברה היא לילודתה תרגם ר' יעקב בר אבונה קומי ר' יצחק בר מינה לית לילודתה ראוה בנות ויאשרוה המד"א ואשרו אתכם כל הגוים מלכות ופילגשים ויהללוה המד"א והיו מלכים אמניך.

<ו,י,א> מי זאת הנשקפה כמו שחר דלימא ר' חייא ור' שמעון בר חלפותא הוון מהלכין בהדא בקעת ארבאל בקריצתה וראו אילת השחר שבקעה אורה אמ' ליה ר' חייא רבא לר' שמעון בר חלפותא כך תהיה גאולתן של ישראל מצפצפת דכתי' כי אשב בחשך יי אור לי בתחלה היא באה קימאה קימאה ואחר כך היא מנצנצת ובאה ואחר כך פרה ורבה וא"כ מרטבת והולכת כך בתחלה בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך ואחר כך ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות וא"כ ליהודים היתה אורה ושמחה.

כמו שחר כשחר זה שאין לו צל יכול אף ישראל כן תלמוד לומר יפה כלבנה אי מה הלבנה הזו אין אורה ברור כך ישראל תלמוד לומר ברה כחמה הה"ד ואוהביו כצאת השמש בגבורתו אי מה החמה קופחת יכו' אף ישראל כן תלמו' לומ' יפה כלבנה הה"ד מה יקר חסדך אליים אי מה לבנה זו פעמים חסרה פעמי' יתרה יכול אף ישראל כן תלמוד לומר ברה כחמה אי מה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

חמה זו משמשת ביום ואינה משמשת בלילה יכול אף ישראל כן ת"ל יפה כלבנה מה לבנה זו משמשת ביום ובלילה דכתי' בה ולמשול ביום ובלילה כך ישראל הן הן בעולם הזה הן הן לעולח הבא אי מה חמה ולבנה אין להן אימה יכול אף ישראל כן ת"ל איומה כנדגלות כדגלין של מעלן כגון מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו ומנין שיש להם אימה שנאמ' וגביהן וגבה להם ויראה להם ר' יהושע אמ' אימה של מטה כגון דוכסין ואיפרכין ואיסטרטיליטין ומנין שיש להם אימה שנאמ' דחילה ואימתנו ותקיפה.

ר' יודן ור' חונא ר' יודן בשם ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי ור' חונא בשם ר' אלעזר המודעי כדגלים אין כתי' כאן אלא כנדגלות כדור שניתרכד לו ליגלות ולא גילה לו אי זה זה דורו של חזקיהו שנאמ' יום צרה ותוכחה ומנין שיש להם אימה שנאמ' וינשא לעיני הגוים מסביב. ר' חונא בשם ר' אלעזר המודעי כדגלים אין כתי' כאן אלא כנדגלות כדור שהוא עתיד נדנד לגלות ולא גילה ואי זה זה דורו של מלך המשיח הה"ד ואספתי את כל הגוים אל ירושלם למלחמה ומנין שיש לו אימה שנא' והכה ארץ בשבט פיו.

ר' לעזר בשם ר' יוסי בר ירמיה בשעה ההיא יהיו ישראל מתנדנדי ממסע למסע ר' יהושע דסכנין אומ' אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף של יין זה סיני שם מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו אמ' הלואי נהא כטכסיס הזה של מעלן באותה שעה אמ' הקב"ה הואיל ונתאו בני להיות כדגלים יחנו כדגלים שני איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל.

ו,יא,א <אל גנת אגוז ירדתי אמ"ר יהושע בן לוי נמשלו ישראל באגוזה מה האגוזה נגזת ונחלפת לטובתה היא נגזת למה שהיא מחלפת כשיעור הזה שנגזז ונחלף וכצפרנים הללו שנגזזין ונחלפין כך כל מה שישראל נגזזין מעמלן ונותנין לעמלי תורה בעולם הזה לטובתן הן נגזזין ונחלפין להם ומרבין להם עושר בעולם הזה ושכר טוב לעולם הבא.

ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר מה הנטיעות הללו אם את מכסה שרשיהן בשעת נטיעתן הן מצליחות ואם לאו אין מצליחות אבל האגוז הזה אם את מכסה שרשיו בשעת נטיעתו אינו מצליח כך ישראל מכסה פשעיו.

אמ' ר' אלעשה לא הוה צריך קרא למימר אלא אל גינת ירק ואמ' אל גנת אגוז אלא מלמד שניתן להם כחן של נטיעות וזיון של ירק.

ר' עזריה אמ' תרתי מה אגוז זה עצו משמר פריו כך עמי הארץ שבישראל מחזיקין בדברי תורה הה"ד עץ חיים היא למחזיקים בה ואמ' חורי מה אגוז זה אם נופל לתוך הטנופת את נוטלו ומורקו ושוטפו ומדיחו והוא חוזר כתחלתו ויפה לאכילה כך כל מה שישראל מתלכלכי בעונו כל ימות השנה בא יום הכפורים ומכפר עליהם הה"ד כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ר' יהודה בר סימון אומר מה אגוז זה יש לו שתי קליפות כך ישראל יש להן שתי מצות מילה ופריעה.

ד"א אל גנת אגוז אמ' ריש לקיש מה אגוז זה חלק דתנינן ר' שמעון אומר אף בחלקי אגוזים וכל מי שעולה לראשו ואינו נותן דעתו היאך יעלה הוא נופל ומת ונוטל שלו מן האגוז כך כל מי שהוא מנהיג שררה על הצבור בישראל ואינו נותן דעתו היאך הוא מנהיג את ישראל סוף שהוא נופל ונוטל שלו מתחת ידיהם הה"ד קדש ישראל ליי ראשית תבואתו כל אכליו יאשמו וגו'.

ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה שחוק לתינוקות ושעשוע למלכים כך הן ישראל בעולם הזה על ידי עונות דכתי' הייתי שחוק לכל עמי וגו' אבל לעתיד לבא והיו מלכים אמניך.

ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה האגוז הזה יש בו אגוזי פרך אגוזים בינונים ואגוזים קנטרנין כך ישראל יש בהם עושין צדקה מאיליהן ויש שאת תובען ואין עושין א"ר לוי מתלה אמ' תרעא דלא פתיח למצוותה יהא פתיח לאסייה.

ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה האבן שוברו כך התורה קרואה אבן ויצר הרע קרוי אבן התורה קרויה אבן שנא' ואתנה לך את לוחות האבן ויצר הרע קרוי אבן שנאמ' והסירותי את לב האבן מבשרכם א"ר לוי למקום ארימון שהוא משובש בגייסות מה עשה המלך הושיב בו כוסטריינוס בשביל לשמרו כדי שלא יקפחו לעוברים ולשבים כך אמ' הקב"ה תורה קרויה אבן ויצר הרע קרוי אבן תהא האבן משמר האבן.

ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה אינו יכול לגנוב המכס שלו שהוא נשמע וניכר כך הם ישראל כל מקום שאחד מהם הולך אינו יכול לומ' שאיני יהודי למה שהוא ניכר הה"ד כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך יי.

ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה השק מלא אגוזים בידך את נותן לתוכו כמה שומשמין כמה חרדלין והן מחזיקין כך כמה גרים באו ונתוספו בישראל הה"ד מי מנה עפר יעקב.

ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה את נוטל אחד מהכרי וכלן מדרדרין ומתגלגלין זה אחר זה כך הן ישראל לקח אחד מהן כלן מרגישין הה"ד האיש אחד יחטא.

א"ר ברכיה מה אגוז זה עשוי ד' מגורות והסירה באמצע כך היו ישראל שרויין במדבר ד' דגלים ד' מחנות ואהל מועד באמצע הה"ד ונסע אהל מועד.

דבר אחר אל גנת אגוז ירדתי זה העולם לראות באבי הנחל אלו ישראל לראות הפרחה הגפן אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות הנצו הרמונים אלו התינוקות שיושבין ועוסקין בתורה ויושבין שורות שורות כגרעיני רמונים.

<ו,יב,א> לא ידעתי נפשי שמתני תני ר' חייא משל לבת מלכים שהיתה מלקטת בשלפים נמצא המלך עובר והכיר שהיא בתו שלח אוהבו נטלה והושיבה עמו בקרונין והיו חברותיה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

תמהות עליה ואומרות אתמל היתה מלקטת בשלפים והיום יושבת בקרונין עם המלך אמרה להם כשם שאתם תמהות עלי כך אני תמהה על עצמי וקראת על עצמה לא ידעתי נפשי שמתני כך כשהיו ישראל במצרים משועבדין בטיט ולבנים והיו מאוסין ובזויין בעיני המצריי וכשנעשו בני חורין ונגאלו ונעשו סגנים על כל באי עולם והיו אומות העולם תמהות ואומרות הייתם עובדים בטיט ולבנים והיום נעשיתם בני חורין וסגנים על כל העולם והיו ישראל אומריי להם כשם שאתם תמהים עלינו כך אנו תמהים על עצמנו וקראו על עצמן לא ידעתי נפשי שמתני.

ד"א לא ידעתי נפשי שמתני ביוסף הצדיק הכתוב מדבר אתמל ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו והיום ויוסף הוא השליט על הארץ וקרא על עצמו לא ידעתי נפשי שמתני ד"א לא ידעתי נפשי שמתני הכתוב מדבר בדוד אתמל היה בורח מפני שאול והיום ויהי דוד מלך וקרא על עצמו לא ידעתי נפשי שמתני דבר אחר לא ידעתי נפשי שמתני הכתוב מדבר במרדכי אתמול וילבש שק ואפר והיום ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור וגומר וקרא על עצמו לא ידעתי נפשי שמתני.

דבר אחר לא ידעתי נפשי שמתני הכתוב מדבר בכנסת ישראל כנסת ישראל אומרת לאומות העולם אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי שבשעה שהייתי יושבת בחשך הקדוש ברוך הוא הוציאני לאור שנאמר כי אשב בחשך יי אור לי וקראה על עצמה לא ידעתי נפשי שמתני. יוסטא חייטא דציפורין סלק למלכותא ואיתקבל למלכא אמר ליה מלכא שאל שאלה ואתן לך אמר ליה הב דוכסותא דגבן יהב ליה מלכא כד נסב דוכסותא נחת מינחת הוו אילין דחכמין ליה אמרין הוא הוא ומנהון אמרין לית הוא הוא אמר לון חד כדון הוא עבר בשוקא אן הוא מסתכל לה הוא מסטוביתה דהוה נהיג ומחייט עלה הוא הוא ואין לא לית הוא עבר בשוקא ושרי מיסתכל לה הוא מסטוביתה דהוה נהיג יתיב ומחייט עלה וחכמוניה דהוה הוא אמר לון אתון תמהין עלי ואנא תמה עלי יותר מנכון וקרן עלי לא ידעתי נפשי שמתני וגומי. עמינדיב עמי הוה מהלך נדיב חי העולמים.

<ז,א,א> שובי שובי השולמית ר' שמואל בר חייא בר יודן בשם ר' חנינא ד' פעמים כתו' כאן שובי שובי כנגד ד' מלכיות ששולטין בישראל וישראל נכנסין תוך ידיהן בשלום ויוצאין לשלום השולמית אומה של שלום חי העולמים מתנהג בה הה"ד ואהיה מתהלך באהל ובמשכן ד"א השולמית אומה שמסיימת להשלים בכל יום המד"א וישם לך שלום ד"א השולמית אומה שאני עתיד להושיבה בנוה שלום הה"ד וישב עמי בנוה שלום וגוי ד"א השולמית אומה שאני נוטה עליה שלום הה"ד הנני נוטה אליה כנהר שלום ר' אלעזר בר מרום אמ' אומה שמשלמת איסטטיונרין של עולם הן בעולם הזה הן בעולם הבא ר' יהושע דסכני' בשם ר' לוי אמ' אומה שכל טובות שבעולם אינן באות אלא בזכותה הה"ד ויתן לך האליים מטל השמים ומשמני

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

הארץ לך ובזכותך ובך הדבר תלוי בזכותך דכתי' יפתח יי לך את אוצרו הטו' בזכותך ובך הדבר תלוי ר' שמואל בר תנחום ור' חנן בריה דר' ברכיה בוצריה בשם ר' ירמיה אומה שעשתה שלום ביני ובין עולמי שאילו לא קבלה תורתה הייתי מחזיר עולמי לתהו ובהו דאמי' ר' חונא בשם ר' אחא כתי' נמוגים ארץ וכל יושביה אילו שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע כבר היה העולם מתגמגם והולך ומי ביסס העולם אנכי שנא' אנכי תכנתי עמודיה סלה בזכות אנכי יי אליך תכנתי עמודיה.

<א,ב,ג> ונחזה בך אומות העולם אומרות לישראל עד מתי אתם מתים על אליכם ומושלמין לו הה"ד על כן עלמות אהבוך ועד מתי אתם צהרגין עליו כדכתי' כי עליך הורגנו כל היום עד מתי אתם גומלין טובות עליו ולו לעצמו והוא גומל לכם רעות באו לכם אצלנו ואנו ממנין אתכם דוכסין הפרכין ואיטרטלין ונחזה בך אתון אינון מחזיתיה דעלמא הה"ד ואתה תחזה מכל העם וישראל משיבין להם מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים שמעתם מימיכם אברהם יצחק ויעקב עבדו עבדה זרה שיעבדו בניהם אחריהם לא אבותינו עבדו עבדה זרה ולא אנו נעבד עבדה זרה אחריהם אלא מה אתם יכולין לעשות לנו כחולה שנעשה ליעקב אבינו כשיצא מבית לבן ר' ברכיה בשם ר' לוי אמ' ששים רבוא מלאכים היו חלין ומרקדי' לפני אבינו יעקב בצאתו מבית לבן ורבנן אמרי מאה ועשרים רבוא הה"ד ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אליים זה הרי ששים רבוא ויקרא שם המקום ההוא מחנים הרי מאה ועשרים רבוא או שמא אתם יכולין לעשות לנו כחולה שנעשה לאבותינו על הים שנאמי' ויסע מלאך האליים או שמא יכולין אתם לעשות כחולה שנעשה לאלישע שני וישכם משרת איש האליים לקום ויצא והנה חיל סובב את העיר וסוס ורכב ויאמר נערו אליו אהה אדני איכה נעשה וכת' ויאמר אל תירא כי רבים אשר אתנו מאשר אתם מיד ויתפלל אלישע ויאמר יי פקח נא את עיניו ויראה ויפקח יי את עיני הנער וירא והנה ההר מלא סוסים ורכב אש סביבות אלישע או שמא יכולין אתם לעשות לנו כחולה שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים לעתיד לבא ר' ברכיה ור' חלבו ועולא ביראה ור' אלעזר בשם ר' חנינא אמ' עתיד הקב"ה להעשות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבא שנא' שיתו לבכם לחילה לחולה כתי' ומראין לו באצבע שנאמי' כי זה אליים אלינו זה עולם ועד הוא ינהגנו עלמו' כעלמות במחולה של צדיקים.

<א,ב,ג> מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב אמ' ר' יודן אפלו הדיוט מקלס בלשון זה גנאי הוא לו ואת אומר מה יפו פעמיך אלא אינו מדבר אלא בפעמי רגלים והלא פעמים הללו פעמים מגולין פעמים מכוסין אלא מה יאיין עקיביך במסאנא ברתיה דרחמי א"ר ברכיה כך דרשו שני הרי עולם ר' אליעזר ור' יהושע אמרו מה יפו פעמיך בנעלים מה היה יפיין לפעמיך שהיו נועלין בעד כל חצרות מעשה באחד ששכח לנעול דלתי ביתו ועלה לפעמי רגלים וכשבא מצא הנחש קשור בטבעות דלתותיו שוב מעשה באחד ששכח ולא הכניס תרנגולותיו לתוך ביתו ועלה לפעמי

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

רגלים ובא ומצא החתולות מקורעות לפניהם שוב מעשה באחד ששכח ולא הכניס כרי של חטים לתוך ביתו ועלה לרגל וכשבא מצא אריות מקיפין לחטים אמ"ר פנחס מעשה בשני אחים עשירי שהיו באשקלון והיו להם שכנים רעים מאומות העולם והוון אמרין אימתי אילין יהודאין סלקין למצלייה בירושלם ואנן עלין ומקפחין ביתהון ומחרבין להון מטא זמנא וסלקון זימן להם הב"ה מלאכים כדמותן והוון נכנסין ויוצאין בתוך בתיהם מן דאתיין מן ירושלם פלגין מן מה דאייתון עמהון לכל מגיריהון אמרון לון אן הויתון אמרון לון בירושלם אימת סליקתון ביום פלן ואמת אתיתון ביום פלן אמרין בריך אלההון דלא שבק יתהון אינון גבריא סבירין אימת יסקון אילין יהודאין למצלייה בירושלם דאינון עלין ומקפחין לביתיהון ומחרבין להון אלההון מלאכים כדמותהון דהוון נפקין ועללין בגו בתיהון בגין דאתרחיצו ביה לקיים מה שני מה יפו פעמיך.

ז,ב,ב > ד"א מה יפו פעמיך בנעלים בשני ננעלים אמ' ר' חמא בר' חנינא לשני פרגמטוויטין שנכנסו למדינה ענה אחד מהם ואמר לחברו אם פותחין אנו שנינו כאחד במדינה אנו עושין אפרגיייה במדינה אלא פתח אתה שבתך ואני שבתי ר' חנניה בריה דר' אידי אמ' מה יפו פעמיך בנעל אין כתיב כאן אלא בנעלים שתי נעלים נעילה בפסח ונעילה בחג אמ' להם הקב"ה לישראל אתם נועלים לפני בחג ואני נועל לפניכם בפסח אתם נועלים לפני בחג ואני פותח ומשיב רוחות ומעלה עננים ומוריד גשמים ומזריח חמה ומגדל צמחים ומדשן פירות ועורך שלחן לפני כל אחד ואחד צרכיו ולכל גויה וגויה כדי מחסורה ואני נועל לפניכם בפסח ואתם יוצאים וקוצרים ודשין וזורים ועושי' כל צרכיכם בשדה ומוצאין אותה מלאה ברכות אמר ר' יהושע בן לוי ראויה היתה העצרת של חג שתהא רחוקה חמשים יום כנגד העצרת של פסח אלא עצרת של חג על ידי שהן יוצאים מן הקיץ לחורף לית ביומיהו דייזלון וייתון משל למה הדבר דומה למלך שהיו לו בנות הרבה מהם נשואות במקום קרוב ומהן נשואות במקום רחוק יום א' באו כלם לשאול שלום המלך אביהם אמ' המלך אלו שנשואות במקום קרוב אית בענתה למיזל ולמיתי אלא עד דאינון כלהון אצלי הכא נעבד כלן חד יום טוב ונחדי עמן כך עצרת של פסח עד דאינון נפקי' מהחרף לקיץ אמ' הקב"ה אית ביומיא למיזל ולמיתי אבל עצרת של חג על ידי שהן יוצאי' מהקיץ לחרף ואבק דרכים קשה וידות דרכים קשות לפיכך אינה רחוקה חמשים יום אמ' הקב"ה לית ביומיא למיזל ולמיתי אלא עד דאינון הכא נעבד כלן חד יום טוב ונחדי לכך משה מזהיר לישראל ואומ' להם ביום השמיני עצרת תהיה לכם הוי או' מה יפו פעמיך בנעלי'.

ז,ב,ג > בת נדיב בתו של אברהם שנקרא נדיב המד"א נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם וגו' חמוקי ירכיך אמ"ר יוחנן כל חיטטין ופרניקין שישראל מחטין ומתפרנקין בעולם הזה בזכות מילה שנתנה בין ירכים אמ"ר חייא מה ראו חכמים לקבוע רופא בברכה שמינית כנגד המילה שנתנה בשמיני הה"ד בריתי היתה אתו החיים והשלום וגו'.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

כמו חלאים כמו חליים מתחת ידיה כמו תינוקות הנמולים ומתים תחת ידיה א"ר נתן מעשה שבאתי למזיגת קפוטקיא והיתה שם אשה אחת והיתה יולדת בנים זכרי' ונמולים ומתים מלה ראשון ומת שני ומת שלישי ומת רביעי הביאתו לפני וראיתי בשרו ירוק נסתכלתי בו ולא מצאתי בו דם ברית אמרו לי מה אנו מוליך אותו אמרתי להם המתינו והניחו אותו עד שיבא לו דם ברית דתנינ' תמן הקטן והחולה אין מוליך אותו עד שיבריא והניחו אותו מלו אותו ונמצא הבן של חיים והוציאו שמו נתן כשמי הוי כמו חלאים.

דבר אחר כמו חלאים למה חלאים היה דומה ר' חוניא ורבנין ר' חוניא אמ' לחוליא של עמוד ורבנין אמרין לחוליה של מרגלית ומי עשאה ר' מנחמא אמ' מעשה ידי אמן מעשה ידי אומנו של הקב"ה בעולם אמ' ר' שמואל למלך שהיה לו פרדס ונוטע בו שורות שורות של אגוזין ותפוחים ורמונים ומסרן לבנו אמ' לו בני איני תובע ממך דבר אלא בשעה שהנטיעות הללו מבכרות תהא מביא לפני מהן ומטעמני כדי שאראה מעשה ידי ואשמח בך כך אמ' הקב"ה לישראל בני איני תובע מכם דבר אלא כשיולד לאחד מכם בן בכור יהא מקדישו לשמי הה"ד קדש לי כל בכור וכשאתם עולין לפעמי רגלים תהיו מעלין אותו וכל זכרים שלכם להראות לפני לפיכך הזהיר משה את ישראל שלש פעמים בשנה.

<ז,ג,א> שררך אגן הסהר שררך אלו סנהדרין מה תינוק זה כל זמן שהוא במעי אמו אינו חי אלא מטיבורו כך אין ישראל יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם אגן הסהר אדרא דאזהרה אבון בר חסדאי אמ' אית אתרין דקריין וצווחין לזהרה סהרה אל יחסר המזג אל תחסר סנהדרין מעשרים ושלושה ד"א אל יחסר המזג אל תחסר סנהדרין מפלא שלה ד"א אל יחסר המזג אל תחסר סנהדרין זה שהוא ממזג לה את ההלכה כהיא דתנינן תמן מזג שני חלקי מים ואחד יין מיין השרוני דבר אחר אל יחסר המזג לא נחסר מזיגא דעלמא המד"א יי רועי לא אחסר.

<ז,ג,ב> בטנך ערמת חטים זו תורת כהנים מה כרס זה הלב מכאן והכרעים מכאן והוא באמצע כך תורת כהנים שני ספרים מכאן ושני ספרים מכאן והוא באמצע ערמת חטים ערמה של חטאים סוגה בשושני' אלו דברי תורה שהן רכים כשושנים כמה מצות ודקדוקי' יש בתורת כהנים כמה קלין וחמורין פיגולין ונותרות יש בתורת כהנים א"ר לוי בנוהג שבעולם אדם נושא אשה בת שלשים שנה בת ארבעים שנה מי שמוציא יצאותיו הוא בא להזקק לה והיא אומרת לו כשושנה אדומה ראיתי ופורש ממנה מיד מי גרם לו שלא יקרב לה אי זה כותל ברזל יש ביניהם ואי זה עמוד ברזל ביניהם אי זה נחש נשכו אי זה עקרב עקצו שלא יקרב לה דברי תורה כשהן כשושנה שני' בה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב וכן מי שהביאו לו תמחוי של חתיכות אמרו לו חלב נפל שם ומשך ידו ולא טעמן מי גרם לו שלא לטעום אי זה נחש נשכו

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

שלא יטעום ואי זה עקרב עקצו שלא יקרב ויטעם אותו דברי תורה שרכין כשושנה שכת' בה כל חלב וכל דם לא תאכלו.

<ז,ג,ג> ד"א בטנך ערמת חטים והלא של איסטרובילי יפה משל חטים אלא אי איפשר לעולם לחיות בלא איסטרובילין ואי איפשר לעולם לחיות בלא חטים אמ' ר' אידי מה חטה זו סדוקה כך ישראל סדוקה מילתן ר' יוסי בר חנניה אמ' מה חטה זו סופגת כך ישראל סופגין נכסיהם של אומות העולם הדא הוא דכתיב ואכלת את כל העמים וגו' וכת' חיל גוים תאכלו ובכבודם תתימרו אמר ר' שמעון בן לקיש מה חטים הללו פסולת שלהם נמדדת עמהם כך ישראל מחוטב עציך עד שואב מימך אמר ר' יצחק מה חטים הללו כשהן יוצאין לזריעה אין יוצאין אלא במנין וכשנכנסין מהגורן נכנסין במנין כך כשירדו ישראל למצרים ירדו במנין שנאמ' בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה וכשעלו עלו במנין שני כשש מאות אלף רגלי ר' חוניה אמ' על הדא דר' יצחק כשם שאין בעל הבית משגיח לא על משפלות של זבל ולא על משפלות של תבן ולא על הקש ולא על המוץ למה שאין נחשבין לכלום כך אין הקב"ה משגיח על אומות העולם למה שאינן כלום שני כל הגוים כאין נגדו וגו' ועל מי הוא משגיח על ישראל שנא' כי תשא את ראש בני ישראל וגו' שאו את ראש כל עדת בני ישראל.

ר' מנחמא בשם ר' אבון אומות העולם אין להם נטיעה אין להם זריעה אין להם שרש ושלשתם כפסוק אחד אף בל נטעו אף בל זורעו אף בל שרש בארץ גזעם וגו' אבל ישראל יש להם נטיעה שנאמר ונטעתים בארץ הזאת וגו' וכת' ונטעתים על אדמתם וגו' יש להם זריעה שנא' וזרעתיה לי בארץ יש להם שרש שנאמ' הבאים ישרש יעקב משל התבן והמוץ והקש היו מדיינין זה עם זה אומ' בשבילי נזרעה הארץ וזה אומ' בשבילי נזרעה השדה אמ' להם החטים המתינו לי עד שתבא הגרן ואנו יודעין בשל מי נזרעה השדה באו הגרן יצא בעל הבית לזרותה הלך לו המוץ לרוח נטל התבן והשליכו לארץ נטל הקש ושרפו נטל את החטי' ועשה אותן כרי היו עוברין הבריות כל מי שרואהו מנשקו המד"א נשקו בר כך אומות העולם הללו אומר' אנו ישראל ובשבילנו נברא העולם והללו אומרין אנו ישראל ובשבילנו נברא העולם אמרו להם ישראל המתינו עד שיבא היום של הקב"ה ואנו יודעין בשביל מי נברא העולם הה"ד כי הנה היום בא בוער כתנור וגו' וכת' תזרם ורוח תשאם אבל ישראל נאמר עליהם ואתה תגיל ביי בקדוש ישראל.

<ז,ה,א> צוארך כמגדל השן כת' וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפל על צואריו וישקהו כלו נקוד אמ"ר שמעון בן אלעזר כל מקום שאת מוצא הכתב רבה על הנקודה את תפיש את הכתב ומניח הנקודה נקודה רבה על הכת' את תפיש הנקודה ומניח את הכתב ברם הכא לא כתב רבה על הנקודה ולא נקודה רבה על הכת' אלא כלו נקוד וישקהו עליו אלא מלמד שלא בא לנשקו אלא לנשכו ונעשת צוארו של אבינו יעקב של שיש וקהו שיניו של אותו רשע ונמסו

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

כדונג ומה תלמוד לומי ויבכו אלא זה בוכה על צוארו וזה בוכה על שיניו ר' אבהו בשם ר' אלעזר מיייתי לה מן הדה צוארך כמגדל השן.

כתי' וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרוג את משה ויברח משה וכי יש אדם יכול לברוח מן המלך אלא מלמד שהיה עומד ונדון באותו היום וחייבו להתיז את ראשו אמ"ר אביתר נתזה החרב מצוארו של משה והתיזה צוארו של קו?סטר הרשע הה"ד כי אלי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה אותי הציל ולקוסטר לא הציל ר' בון הוה קרי עליה צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו אמ' ר' ברכיה כפר לצדיק הרשע בר קפרא אמ' מלמד שירד מלאך בדמותו של משה ותפשו את המלאך והניחו את משה וברח ר' אבא בריה דר' פפי ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי כל איסקולין של פרעה נעשה באותה שעה מהן אלמין מהן חרשין מהן סומין מהן חגרין חגרין אומרין לאלמין איכן הוא משה ולא היו מדברים ולסומין ולא היו רואין ולחרשין ולא היו שומעין ולחגרין ולא היו מהלכין שנאמר ויאמר יי אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי יי הלא אנא הוא דעבד כל אילין ועתה לכה ואשלחך אל פרעה.

ז,ה,ב > עיניך ברכות בחשבון עיניך אלו סנהדרין שהם עינים לעדה המד"א והיה אם מעיני העדה רמ"ח אברים שיש בו באדם וכלן הולכין אחר העיני' כך הן ישראל אין יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהן ברכות בחשבון מילין דחושבין לא מזכין ולא מחייבין על שער בת רבים זו ההלכה שיוצאה מבית שער ומרווחת לרבים יהודה ברבי אמ' פן לנטות אחרי רבים.

ז,ה,ג > אפך כמגדל הלבנון זה בית המקדש מה האף הזה נתון בגבהו של אדם כך בית המקדש נתון בגבהו של עולם מה האף הזה רוב תכשיטין תלויין בו כך כהונה ולויה ומלכות מיעקב כמגדל הלבנון שנא' ההר הטוב הזה והלבנון ר' טביומי אמ' שמלבין עונותיהם של ישראל כשגל שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשגל ילבינו ר' שמעון בן יוחאי אומר שכל הלבבות שמחות בו שנא' יפה נף משוש כל הארץ ורבנן אמרי על שם והיו עיני ולבי שם כל הימים.

צופה פני דמשק אמ"ר יוחנן עתידה ירושלם שתהא מגעת עד שערי דמשק שנא' משא דבר יי בארץ חדרך מהו חדרך ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומ' מקום הוא שנקרא חדרך אמ' לו ר' יוסי בן דורמסקית העבדה שאני מדמשק ויש שם מקום ששמו חדרך ר' נחמיה אמ' זה מלך המשיח שהוא חד ורך חד לאומות ורך לישראל ד"א חדרך זה מלך המשיח שעתיד להדריך כל באי העולם בתשובה לפני הב"ה ודמשק מנוחתו וכי דמשק מנוחתו והלא אין מנוחתו אלא בית המקדש שנא' זאת מנוחתי עדי עד אמ' לו עתידה ירושלם להיות מתרחבת בכל צדדיה עד שתהא מגעת לשער דמשק וגליות באות ונינוחות תחתיה לקיים מה שני' ודמשק מנוחתו עד דמשק מנוחתו מה מקיים ר' יוחנן ונבנתה עיר על תלה כתאנה זו שקצרה מלמטה ורחבה מלמעלה כך עתידה ירושלם להיות מתרחבת בכל צדדיה וגליות באות ונינוחות תחתיה לקיים

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

מה שנא' כי ימין ושמאל תפרצי הרי לארך לרחב מנין תלמוד לומי' ממגדל חננאל עד יקבי המלך ר' זכאי רבה אמ' עד שיחיה ריפע עד היקבין שייקבן מלך מלכי המלכים הקב"ה הרי לארכה ולרחבה ולמעלה מנין תלמו' לומי' ורחבה ונסבה למעלה למעלה לצלעות תני עתידה ירושלם להתרחב ולעלות ולהיות מגעת עד כסא הכבוד עד שתאמר צר לי המקום ר' יוסי בר' ירמיה אמ' עדין לא למדנו שבח ירושלם מהיכן את למד שבחה מחומותיה שני' ואני אהיה לה נאם יי חומת אש סביב.

<ז,ו,א> ראשך עליך ככרמל אמ' הקב"ה לישראל ראשך עליך ככרמל הרשים שבכס חביבין עלי כאליהו שעלה להר הכרמל שנא' ואליהו עלה אל ראש הכרמל וישם פניו בין ברכיו ולמה שם פניו בין ברכיו אלא אמ' לפני הקב"ה אין לנו זכות הבט לברית ודלת ראשך כארגמן אמ' הב"ה הדלים והרשים שבישראל חביבין עלי כדוד שנא' והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדוד ויש אומי' כדניאל דכתי' ביה והלבישו לדניאל ארגונא.

מלך אסור ברהטים זה מלך מלכי המלכים הקב"ה דכתי' ביה יי מלך גאות לבש אסור ברהטים שאסר עצמו בשבועה שהוא משרה שכינתו בתוך ישראל ברהטים של אבינו יעקב בזכות מי ר' אבא בר כהנא ור' לוי חד אמר בזכותו של אבינו אברהם שנאמר ואל הבקר רץ אברהם וחד אמר בזכות יעקב אבינו שכתו' בו ויצג את המקלות אמר ר' ברכיה מלך זה משה שנאמר ויהי בישורון מלך ברהטים שנאסר ונגזר עליו שלא יכנס לארץ ישראל בשביל מה ברהטים של מי מריבה הה"ד המה מי מריבה ר' נחמיה אמ' מלך זה משה שני' ויהי בישורון מלך אמ' הקב"ה למשה מניתיך מלך על ישראל ודרכו של מלך להיות גוזר ואחרים מקיימין כך תהא גוזר על ישראל והן מקיימין הה"ד צו את בני ישראל.

<ז,ז,א> מה יפית ומה נעמת מה יפית במצות ומה נעמת בגמילות חסדים מה יפית במצות עשה ומה נעמת במצות לא תעשה מה יפית המצות הבית בחלק תרומה ומעשרות ומה נעמת במצות השדה בלקט שכחה ופאה ומעשר עני וההפקר מה יפית בכלאים ומה נעמת בסדין בציצית מה יפית בנטיעה ומה נעמת בערלה מה יפית בנטע רבעי ומה נעמת במילה מה יפית בפריעה ומה נעמת בתפלה מה יפית בקרית שמע ומה נעמת במזוזה מה יפית בתפלין ומה נעמת בסוכה מה יפית בלולב ומה נעמת בתשובה מה יפית במעשים טובים ומה נעמת בעולם הזה מה יפית בעולם הבא ומה נעמת לימות המשיח אהבה בתענוגים זה ביתו של אברהם שהיה מתחטא על מלך סדום הה"ד ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי אל יי אם מחוט ועד שרוך נעל ד"א אהבה בתענוגים זה ביתו של דניאל שהיה מתחטא על בלשצר שני' מתנתך לך ליהויין ונבזבייתך לאחרן הב ר' אבא בר כהנא אמ' נבו ראשה תמן הינון צווחין ליה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

לאיפרכה נבזבזתך ר' ברכיה אמ' בזבוייך בזיזין בני בזיזין אתון מתלה אמ' מן דיירות ולא מן דבזין ליה.

<ז,ח,א> זאת קומתך דמתה לתמר ר' חוניה בשם ר' דוסטא בר טבת שני יצרים ברא הקב"ה בעולמו יצר ע"ז ויצר זנות יצר ע"ז כבר נעקר ויצר זנות הוא קיים אמ' הקב"ה כל מי שהוא יכול לעמוד בזנות מעלה אני עליו כאילו עומד בשתייהן א"ר יהודה לחבר שהיה לו חכינים חבר את הגדולה והניח את הקטנה אמר כל מי שהוא יכול לעמוד בזו מעלין עליו כאילו עומד בשתייהם כך עקר הקב"ה יצר ע"ז והניח יצר זנות אמר כל מי שעומד ביצר זנות מעלין לו כאילו עמד בשתייהן אימתי נעקר יצר ע"ז ר' בנייה אמ' אלו מרדכי ואסתר ורבנן אמרי אלו חנניה מישאל ועזריה מיתבין רבנן לר' בנייה וכי על ידי יחידי היה נעקר מיתבין ר' בנייה לרבנן וכי מרדכי ואסתר יחידי היו חדא מסייעא לר' בנייה א"ר תנחומא ור' מיאשא ור' ירמיה בשם ר' שמואל בר כהנתא כתיב שק ואפר יצע לרבים רובן של אותו הדור צדיקים היו ודא מסייעא לרבנן ר' פנחס ור' חלקיה בשם ר' שמואל כתי' וזכרו פליטיהם אותי בגוים אשר נשבו שם וגוי פליטיכם אלו חנניה מישאל ועזריה שהיו פלטים מכבשן האש בגוים אשר שבו שם אין כתי' כאן אלא בגוים אשר נשבו שם אמ' הקב"ה לישראל אפרים מה לי עוד לעצבים אני עניתי ואשורנו מה לי ליצרה של ע"ז אני עניתי אני עוניתי לא אשורנו ולא אמרנו שירה לפניך הוי אומ' אני הוא שכפפתי יצרה של ע"ז אם כן למה באו ישראל בספק בימי המן רבנין ור' שמעון בן יוחאי רבנין אמרי עד שעבדו ישראל ע"ז ור' שמעון אמ' עד שאכלו מתבשיל הגוי והלא לא אכלו סעודה אלא אנשי שושן הבירי בלבד הה"ד ובמלאת הימים האלה אמרו לו והלא כל ישראל ערבין אילין באילין דכתי' וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו אמר להם אם כדעתכם אתם חייבתם את כל ישראל כלייה דכתי' זובח לאלהים יחרם אמרו לו אע"פ כן לא עבדו אותה בכל לבם דכתי' כי לא ענה מלבו אע"פ כן ויגה בני איש העמיד עליהם אדם קשה ביותר לנסותי זה נבוכד נצר ועמד והגה את מכתן ר' ברכיה בשם ר' לוי אמ' בשני מקומות פעלו ישראל עם הקב"ה פעלו בפיה' ולא פעלו בלבם שני ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו בבבל פעלו בלבם ולא מעלו בפיהם שני כי לא ענה מלבו אע"פ כן ויגה בני איש הביא עליהם איש שני איש צר ואויב המן הרע הזה והגה את מכתן על דעת רבנן עבדו ישראל ע"ז בימי נבוכד נצר על דעת ר' שמעון בן יוחאי לא עבדו ישראל ע"ז בימי נבוכד נצר על דעת רבנן עבדו ישראל ע"ז כיצד נבוכד נצר העמיד צלם והפריש עשרים ושלושה מכל אומה ואומה ועשרים ושלושה מכל ישראל על דעת ר' שמעון לא עבדו ישראל עבודה זרה הא כיצד נבוכד נצר העמיד צלם והפריש מכל אומה ואומה שלשה שלשה מכל ישראל וחנניה מישאל ועזריה שהיו השלשה מישראל עמדו ומיחו על עצמן ולא עבדו עבוד' זרה הלכו להם אצל דניאל אמרו לו רבינו דניאל נבוכד נצר העמיד צלם והפריש מכל אומה ואומה שלשה שלשה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ולנו הפריש מכל ישראל מה אתה אומר לנו נסגוד ליה או לא אמר להם הרי הנביא לפניכם לכו אצלו הלכו להם מיד אצל יחזקאל אמרו לו כמו שאמרו לדניאל נסגוד ליה או לא אמר להם כבר מקובל אני מישעיה רבי חבי כמעט רגע עד יעבר זעם אמרו ליה מה את בעי דיהון אמרין הדין צלמא סגדין ליה כל אומיא אמר לון ומה אתון אמרין אמרו ליה אנן בעינן ניתן ביה פגם דניהוי תמן ולא נסגוד ליה בגין דיהון אמרין הדין צלמא כל אומיא סגדין ליה לבר מישראל אמר להם אם כדעתכם המתינו לי עד שאמלך בגבורה הדה היא דכתיב ויבאו אלי אנשים מזקני ישראל וישבו לפני ומי היו אלו חנניה מישאל ועזריה אמר לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם חנניה מישאל ועזריה מבקשין ליתן נפשם על קדושת שמך מתקיים את עליהון או לא אמר לו איני מתקיים עליהם הדה היא דכתיב בן אדם דבר אל זקני ישראל ואמרת אליהם הלדרוש אותי אתם באים מאחר שגרמתם לי להחריב ביתי ולשרוף היכלי ולהגלות בני לבין האומות ואחר כך אתם באים לדרשני חי אני אם אדרש לכם באותה שעה בכה יחזקאל וקונן והילל בעצמו ואמר ווי לשנאי ישראל אבדה שארית יהודה שלא נשתייר מיהודה אלא אלו בלבד שנאמ' ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה וזו תשובה באה להם והוה בכי ואזיל כיון דאתא אמרו ליה מה אמר לך הקב"ה אמ' להם אינו מתקיים עליכם אמרו לו בין מתקיים בין שאין מתקיים אנו נותנים נפשותינו על קדושת שמו תדע לך שהוא כן שעד לא באו אצל יחזקאל מה אמרו לו לנבוכד נצר לא חשחין אנחנא על דנא פתגם להתבותך הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין כיכל לשיזבותנא לאחר שבאו אל יחזקאל ושמעו התשובה אמרו לנבוכד נצר והן לא ידיע ליהוי לך מלכא בין מציל בין לא מציל בין משיזיב או לא ידיע ליהוי לך מלכא די לאלהך לא איתנא פלחין ולעולם דהבא די הקימת לא סגדין מן דנפקין מן גביה דיחזקאל נגלה הב"ה ואמר לו יחזקאל מה את סבור שאיני מתקיים עליהם מתקיים אני עליהם בודאי הה"ד כה אמר יי אלהים עוד זאת אדרש לבית ישראל אלא שבוק להון ולא תימר להון מידי אשבוק להון מהלכין על תומם הה"ד הולך בתם ילך בטח וגו' מה עשו הלכו ופזרו עצמן בין האוכלוסין והוון אמרין והן לא מציל ידיע ליהוי לך הדא היא דברייתא משתבעין ואמרין במאן דאקים עלמא על תלתא עמודים אית דאמרי אברהם יצחק ויעקב אינון ואית דאמרין אלו הן חנניה מישאל ועזריה זאת קומתך דמתה לתמר מה תמר נגזרה עליה שריפה ולא נשרפה אף אלו נגזר עליהם שריפה ולא נשרפו כיצד נעשה להם האור ר' אלעזר ור' שמואל בר נחמיה ר' אלעזר אמ' כמין טלנס ור' שמואל אמר כמין אוקיי.

<ז,ט,א> אמרתי אעלה בתמר אמרתי שאני מתעלה בכל האומה כלה ולא נתעליתי אלא בכם אוחזה בסנסיניו בסנסנייה הדא תמרתא כדלא עבדה כלום לא פסיתה דהיא עבדה מן תלת אילנין אלבנין אבון בר חסדי אמר באתרין צוורין לאלבנייא סנסנייה הה"ד באדין גבריא אילך כפיתו בסרבליהון ר' יודן ור' חונא ר' יודן אמר בגויליהון ור' חונא אמר בוקיסייהון אמ'

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ר' אבדימי דמן חיפה שלשה נסים נעשו באותו היום צף הכבשן ונפרץ הכבשן ונפרשו ד' מלכיות ונעשה נבוכד נצר אימקסרוס והפילה הרוח את הצלם והחיה יחזקאל המתים בבקעת דורא צף הכבשן מנין א"ר יצחק מן הדא קרא אדין נבוכד נצר תווה וקם בהתבהלה עני ואמר וגוי הא אנא חזי גוברין ארבעה שריין מהלכין בגו נורא וריויה די רביעאה דמי לבר אלהין ר' פנחס בשם ר' ראובן אמ' באותה שעה ירד מיכאל המלאך וסטרו על פיו אמ' לו אי רשע לחה סרוחה בר אית לי ויתב מילך חזר ויתב מילוי ענה נבוכד נצר ואמר בריך אלההון דשלח בריה אין כתי' כאן אלא דשלח מלאכיה ושיזיב לעבדוהי די התרחיצו קדמוהי א"ר ראובן פריטים משלו היו נפרץ הכבשן מנין דכתיב באדין קריב נבוכדנצר לתרע אתון נורא יקידתא ענה ואמר שדרך מישך ועבד נגו עבדוהי די אלהא חייא פקו ואתו אין כתי' כאן אלא פוקו ואתו מכאן שנפרץ הכבשן נשרפו ארבעה מלכיות מנין א"ר יצחק דכתי' אדרגזריא גדבריא דתבריא תפתיא אדרגזריא גדבריא איסכולוסקוקי הוא קורא להם דתבריא שהם שוברים את הדברים תפתיא מימרס ולמה הוא קוראן כן תפתיא שמפתין יצר הרע על זנות אין לי אלא אלו מנין לרבות דוכסין ואגדיקי' והאגמונין תלמו' לומ' וכל שלטוני מדינתא אין לי אלא אלו בירידתן בעלייתן מנין דכתי' ומתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא אחשדרפניא ר' אחא ורבני' ר' אחא אמר אלו הארכונוט שהן נחשדין ופונין דין לכל צד ורבנן אמרי שמהדרין פנים ופונים סגניא סכולוסטיקי ופחותא קתאליקי והדברי מלכא קשיש ואיסטורולוגיסי חזין לגובריא אילך ונעשה נבוכד נצר אימיקסרוס מנין א"ר יצחק מן הדא דכתיב ההיא אמרה בפומיה אתיא ותמהיא די עבד עמי אלהא עילאה שפר קדמי להחויא עמי עבד בגופי עבד הפילה הרוח את הצלם מנין אמ"ר יצחק מן הדא קרא כרע בל קורס נבו החיה יחזקאל המתים מנין א"ר יצחק מן הדא קרא מארבע רוחות באי הרוח אמר ר' פנחס אותה הרוח שהפילה את הצלם הרוח ההוא החיה המתים אמ"ר אלעזר אותו היום שבת ויום הכפורים היה ורבנן אמרין כמה הוה נבוכד נצר מפתהו לדניאל ואומ' לו לית את סגיד לצלמא דרידא ליה ואית ליה ממשא אמר ליה תא חמי מהו עביד ואת מן גרמך את סגיד ליה מה עשה אותו רשע נטל ציצו של כהן גדול ונתנו לתוך פיו וכינס כל זני זמרא והווי מקלסין קדמוהי והוא אמ' אנכי יי אלדיך כיון דחמא דניאל כן אמ' ליה לית את יהיב לי רשותא למיסק ולמנשק הדין צלמא דידך על פומיה אמ' ליה ולמה על פומיה אמר ליה דהוא טעים משתעי מיד נתן לו רשות וסלק מיסלק אישתבע לציצא ואמ' ליה בשר ודם אני ושלוחו של הקב"ה אני אלא הזהר שלא יתחלל בך שם שמים וגוזר אני עליך שתבא אחרי בא לנשקו והוציא בלעו מתוך פיו מן דנחת מתכנשין כל זני זמרא והווי מקלסין קדמוהי ולא הוה עביד כלום באותה שעה הפילה הרוח את הצלם כיון שראו אומות העולם נסים וגבורות שעשה הקב"ה עם חנניה וחבריו הווי נסבין ית תעותהון ומתברין יתהון ועבדין יתהון זוגין פעמונין זוגין ותלן יתהון בכלביהון ובחמוריהון והווי מקרקשין בהון ואמרון אתון חמון למה הוינן סגדין אתון חמון

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

למה הוינן סגדין לקיים מה שנאמי' כרע בל קורס נבו היו עצביהם לחיה ולבהמה ויהיו נא שדיך כאשכלות הגפן זה פרץ וזרח מה פרץ וזרח נגזרה להם שריפה ולא נשרפו אף אלו נגזרה עליהם שריפה ולא נשרפו וריח אפך כתפוחים אמ"ר אלעזר מאחר שכתב בהן וריח נור לא עדת בהון ואת אמר וריח אפך כתפוחים ולזה היה דומה ריחן לריח שדה של תפוחים.

ז,י,א < וחכך כיין הטוב אמר ר' יוחנן באותה שעה קרא הקדו' ברוך הוא למלאכי השרת כלן ואמר להם רדו ונשקו שפתותיהן של אבותיהם של אלו כשם שפעלו הם לפני באש כך פעלו לפני בניהם באש ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון באותה שעה קרא הקב"ה למלאכי השרת ואמר להם רדו נשקו שפתותיהן של אלו שאילולי אלו לא קבלו תורתו ומלכותו בסיני הייתי נעשה בעל דבב לאלו שהם ישנים במערת המכפלה דובב שפתי ישנים אמ"ר יוחנן בן תורתה אע"פ שמת שפתותיו רוחשות עליו בקבר מאי טעמא דובב שפתי ישנים שמואל אמ' ככמר זה של ענבים שהוא זב מאיליו ר' חנינא בר פפא ור' סימון חד אמר כהדין דשתי קונדיטון וחד אמ' כהדין דשתי חמר עתיק אע"ג דהוא שתי ליה טעמא וריחא בפומיה.

ז,י,א < אני לדודי ועלי תשוקתו שלשה שוקין הן אין שוקן של ישראל אלא באביהם שבשמים שנא' אני לדודי ועלי תשוקתו אין שוקה של אשה אלא בבעלה שנאמי' ואל אישך תשוקתך אין שוקו של יצר הרע אלא בקין וחבורתו שנא' ואלידך תשוקתו ר' יהושע בשם ר' אחא אין שוקן של גשמים אלא בארץ שנא' פקדת הארץ ותשוקקיה רבת תעשרנה אם זכיתם תעשרנה ואם לא תעשרנה שתעשה לכם אחד מעשרה.

ד"א ועלי תשוקתו תשים אנו אע"פ שאנו תשים אנו מצפים ומקוים לישועתו של הקב"ה בכל יום ויום ומיחדים שמו שתי פעמים ואומרים שמע ישראל יי אלהינו יי אחד.

ז,יב,א < לכה דודי נצא השדה רוח הקדש צווחת ואומרת נצא ונטייל בדימוסיין של עולם נלינה בכפרים בכופרים בו אלו כרכי אומות העולם שכפרו בהקב"ה אמר ר' אבא בר כהנא אעפ"י כן לשעה.

ז,יג,א < נשכימה לכרמים אלו ישראל שני' כי כרם יי צבאות בית ישראל נראה אם פרחא הגפן זו קרית שמע פתח הסמדר אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות הנצו הרמונים אלו התינוקות שיושב?ים ועוסקים בתורה שם אתן את דודי שם אני נותנת הצדיקים והצדיקות והנביאים והנביאות שעמדו ממני.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ז, יד, א> הדודאים נתנו ריח אלו עולמי ישראל שלא טעמו טעם חטא ועל פתחינו כל מגדים אלו בנות ישראל שדבקו בבעליהן ואינן מכירות אדם אחר.

ד"א הדודאים נתנו ריח ר' יודן ור' לוי ר' יודן אמ' בא וראה כמה הם חביבין הדודאים לפני מי שאמר והיה העולם שבשכר הדודאים הללו עמדו שני שבטים גדולים מסויימין ואלו הם שבטו של יששכר ושבטו של זבולון שני ויבא יעקב מן השדה בערב ר' אלעזר ור' שמואל בר נחמן ר' אלעזר אומר זו הפסידה וזו הפסידה זו נשתכרה וזו נשתכרה לאה הפסידה דודאים ונשתכרה שבטים וקבורה רחל נשתכרה דודאים והפסידה שבטי וקבורה ר' שמואל אמ' זו הפסידה וזו הפסידה זו נשתכרה וזו נשתכרה לאה הפסידה דודאים ונשתכרה שבטי והפסידה הבכורה רחל נשתכרה דודאים ונשתכרה בכורה והפסידה שבטים.

אמר ר' לוי כת' כה הראני יי והנה שני דודאי תאנים וגומ' הדוד האחד תאנים טובות מאד זו גלותו של יכניה והדוד האחד תאנים רעות מאד זו גלותו של צדקיה אין תימר גלותו של יכניה עשת תשובה וגלותו של צדקיה לא עשת תשובה תלמוד לומר הדודאים נתנו ריח שני הדודאים הטובים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים דבית ר' שילא ורבנן דבית ר' שילא אמרי לאשה כשרה שהניח לה בעלה מעט חפצים ומעט יציאות כיון שבא בעלה אמרה לו ראה מה הנחת לי ומה סגלתי לך וגם הוספתי לך עליהם ורבנ' אמרי למלך שהיה לו פרדס ונתנו לאריס מה עשה אותו האריס מלא כלכלות של תאני מפירותיו של פרדס ונתן על פתח הפרדס כשהיה המלך עובר ורואה כל השבח הזה אמר כל השבח הזה בפתח הפרדס בפרדס כולו על אחת כמה וכמה כך בדורות הראשונים אנשי כנסת הגדולה הלל ושמאי ורבן גמליאל הזקן בדורות האחרוני רבן יוחנן בן זכאי ור' אליעזר ור' יהושע ר' מאיר ור' עקיבא ותלמידיהון על אחת כמה וכמה ועליהם הוא אומר חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך אמר ר' אבא בר כהנא אמר הקדוש ברוך הוא לישראל אתם צפנים לי ואני צופן לכם אתם צופנים במצות ומעשים טובים ואני צופן לכם באוצרות מלאים יותר מכל הטובות שבעולם אמר ר' אבא בר כהנא בר יודן אלא דדידיה הינון סגין מן דידך הדא היא דכתיב מה צפנת ליריאך פעלת לחוסים בך וגומ'.

<ח, א, א> מי יתנך כאח לי כאי זה אח כקין להבל קין הרג להבל שנא' ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו אלא כישמעאל ליצחק ישמעאל שונא ליצחק אלא כעשו ליעקב שנאמ' וישטם עשו את יעקב אלא כאחי יוסף ליוסף שונאים היו אותו שנא' ויקנאו בו אחיו כאי זה אח יונק שדי אמי הוי אומר כיוסף לבנימן שאהבו בלבו שנאמר וירא יוסף אתם את בנימן.

אמצאך בחוץ אשקך חוץ זה המדבר שהוא חוץ ליישוב אשקך כשני אחים שנסקו זה לזה ואלו הן משה ואהרן שנאמר וילך ויפגשו בהר האלהים וישק לו לא יבוזו לו אמ"ר פנחס מעשה בשני אחים שהיה אחד במירון ואחד בגוש חלב נפלה דליקה בבית זה שהיה במירון ובאת

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

אחותו מגוש חלב התחילה מגפפתו מחבקתו ומנשקתו ואומרת לית דא מברה לי דהווה אחי באננקי ונתפלט ממנה.

<ח,ב,א> אנהגך אביאך אנהגך מהעליונים לתחתונים אביאך אל בית אמי זה סיני אמר ר' ברכיה למה קורין לסיני בית אמי שמשם נעשו ישראל כתינוק בן יומו תלמדני מצות ומעשים טובים אשקך מיין הרקח אלו משניות גדולות כגון משנתו של ר' חייא רבא ומשנתו של הושעיא ושל בר קפרא ומשנת ר' עקיבא מעסיס רמוני אלו ההגדות שטעמן כרמון דבר אחר אשקך מיין הרקח זה התלמוד שמפוטם במשניות כרקח מעסיס רמוני אלו בגדי כהונה גדולה הדא מה דאת אומר פעמון זהב ורמון.

<ח,ה,א> מי זאת עולה מן המדבר עילויה מהמדבר סילוקה מן המדבר מיתה מן המדבר הדא מה דאת אומר במדבר הזה יתמו ושם ימותו מתרפקת על דודה אמ"ר יוחנן שהיא מונחת פרקי תור ופרקי מלכות לעתי לבא תחת התפוח עוררתיך דרש פלטיון איש רומי ואמי נתלש הר סיני ונענב בשמי מרום והיו ישראל נתונים תחתיו שני ותקרבו ותעמדון תחת ההר. ד"א תחת התפוח עוררתיך זה סיני ולמה נמשל בתפוח אלא מה תפוח זה עושה פירות בחדש סיון כך התורה נתנה בסיון.

ד"א תחת התפוח עוררתיך למה לא באגוז ואילן אחר אלא כל אילן דרכו מוציא עליו תחלה ואחר כך פירותיו ותפוח זה מוציא פירותיו תחלה ואחר כך מוציא עליו כך הקדימו ישראל עשייה לשמיעה שני נעשה ונשמע אמ' הקב"ה אם אתם מקבלים עליכם תורתנו מוטב ואם לאו הריני כובש עליכם ההר הזה והורג אתכם שמה חבלתך אמך וכי שמה חבלה א"ר ברכיה לאחד שהלך במקום סכנה ונוצל פגע ביה חבריה אמ' ליה בההוא אתרא דסכנתא עברת כמה סכנתא עברת כדון ילדתך אמך כמה צערא עברה עליך וכדון איתברית ברייה חדתא אמ"ר אבא בר כהנא שמה חבלה ושמה חובלה חיבולה בשעה שאמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע שמה חובלה בשעה שאמ' לעגל אלה אלהיך ישראל וחובלו נתמשכנו.

תני ר' שמעון בן יוחאי זין שנתן לישר' בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכשחטאו נוטל מהם ר' איבו ורבנן ר' איבו אמ' מאליו היה נקלף ורבנן אמרי מלאך היה יורד ומקלפו אמ"ר שמעון בן חלפתא עלובה היא הכלה שמקלקלת בתוך חופתה אמ"ר יוחנן איבדו עצה טובה שנתנה להם בסיני ואין עצה אלא תורה שני לי עצה ותושיה ר' יהושע דסכני בשם ר' לוי כתי' ובחורב הקצפתם את יי אמ' הב"ה באתי לברך אתכם ומצאתי חכם נקוב שאינו מחזק ברכה ואין נקוב אלא פרוע המד"א ותפרעו כל עצתי ר' לוי אמ' עשיתם להב"ה כאלו מתאבל עליכם אית אתרין צווחין לבית אכלה בית קציפה.

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

<ח,ו,א> שימני כחותם א"ר מאיר אמרו ישראל לפני הב"ה רבונו של עולם מה שחשבת בלבך לעשות לנו עשה דא"ר יוחנן בשם ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו נעשה ונשמע באותה שעה קרא הב"ה למלאך המות ואמר לו אעפ"י שמניתיך קפיקליטור קוזמוקלוטור על בריותי אין לך עסק באומה זו הה"ד ויהי כשמעכם את הקול מתוך החושך וכי יש חשך למעלה והא כתי' ונהורא עימיה שרי ומהו מתוך החושך זה מלאך המות שקרוי חושך שנא' והלוחות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות אל תהי קורא אלא חירות ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן ר' יהודה אומ' חירות ממלאך המות ר' נחמיה אמ' חירות מן המלכיות ורבנן אמרי חירות מן הייסורין.

<ח,ו,ב> ד"א שימני כחותם ר' ברכיה אמ' זה קרית שמע שנא' והיו הדברים האלה על לבך כחותם על זרועך אלו התפלגין המד"א וקשרתם לאות על ידיך א"ר מאיר שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כיהויכין דא"ר מאיר נשבע הקב"ה שבועה שהוא נותק מלכות בית דוד מידו הה"ד חי אני נאם יי כי אם יהיה יכניה בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני כי משם אתקנד א"ר חנינא בר יצחק משם אני נותק מלכות בית דוד אתקנד אין כתיב אלא אתקנד אתקנד בתשובה ד"א אתקנד ממקום שנתיקתך שם תהיה תקנתך א"ר זעירא אנא שמעית קליה דר' יצחק יתיב דריש הדא מילה ולית אנא ידע מה היא אמר ליה ר' אחא אריכא תימר הדא היא דכתי' כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו בימיו אינו מצליח אבל בימי בנו מצליח דכתי' ביום ההוא נאם יי צבאות אקחך זרובבל בן שאלתיאל עבדי נאם יי ושמתיך כחותם וגו' ר' אחא ברבי ור' אבון בר בנימן בשם ר' אחא בריה דר' פפי אמרין גדול כחה של תשובה שמבטלת הגזרה ומבטלת את השבועה מבטלת הגזרה מנין שנאמ' כתבו את האיש הזה ערירי וכת' ביום ההוא נאם יי צבאות אקחך זרובבל בן שאלתיאל עבדי וגו' מבטלת את השבועה מנין שנא' חי אני נאם יי כי אם יהיה יכניה בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני וכת' בני יכניה אסיר שאלתיאל בנו וגו' ר' תנחום בר' ירמיה אמר אסיר שהיה חבוש בבית הייסורין שאלתיאל שממנו הושתלה מלכו' בית דוד ד"א אסיר שאסר הב"ה בשבוע' את עצמו שאלתיאל ששאל לבית דין שלמעלה והתירו לו נדרו.

<ח,ו,ג> אמ"ר איבו שני דברים שאלו ישראל מלפני הקב"ה ולא שאלו כהוגן עמדו הנביאים ותקנום על ידיהם ישראל אמרו ויבא כגשם לנו אמרו להם הנביאים לא שאלתם כהוגן שהגשמים הללו סימן טרחות הן לעולם יוצאי דרכים מצרין בהם מפרישי ימים מצרין בהם טחי גנות מצרין בהם דורכי גתות מצרין בהם עומסי גרנות מסרין בהם שבורו מלא מים וגתו מלא יין מצרין בהם ואתם אומרים ויבא כגשם לנו ועמדו הנביאים ותקנו אהיה כטל לישראל. ועוד אמרו ישראל לפני הב"ה שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך אמרו להם הנביאים לא שאלתם כהוגן הלב פעמים נראה ופעמים אינו נראה ואין חותמו נגלה ואי זהו כהוגן והיית עטרת תפארת ביד יי ר' סימון בן קוזות אמ' בשם ר' לוי אמ' להם הב"ה לא אתם ולא

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

נביאיכם שאלתם כהוגן וכראוי שמלך בשר ודם עובר ועטרת נופלת מעל ראשו וצניף מלוכה מעליה ואי זהו כהוגן הדא היא דכתיב הן על כפים חקותיך חומותיך נגדי תמיד כשם שאיפשר לו לאדם לשכח כפות ידיו כך גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך.

ח,ו,ד > כי עזה כמות אהבה עזה אהבה כמות שהקב"ה אוהב אתכם הדא היא דכתיב אהבתי אתכם אמר יי קשה כשאל קנאה בשעה שמקנאים אותו בעבודה זרה שלהם שנאמר יקניאוהו בזרים.

דבר אחר כי עזה כמות אהבה אהבה שאהב יצחק את עשו הדא היא דכתיב ויאהב יצחק את עשו קשה כשאל קנאה שקנא עשו ליעקב שנאמר וישטום עשו את יעקב.

דבר אחר כי עזה כמות אהבה שאהב יעקב ליוסף שנאמר וישראל אהב את יוסף מכל בניו קשה כשאל קנאה שקנאו בו אחיו שנא' ויקנאו בו אחיו.

ד"א כי עזה כמות אהבה אהבה שאהב יהונתן לדוד שנאמי' ויאהבהו יהונתן לדוד קשה כשאל קנאה שקנא שאול לדוד שנא' ויהי שאול עוין את דוד.

ד"א כי עזה כמות אהבה שאהב האיש לאשתו שנאמי' ראה חיים עם אשה אשר אהבת קשה כשאל קנאה שמקנא לה ואומר לה אל תדברי עם איש פלוני והלכה ודברי' עמו מיד ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו.

ד"א כי עזה כמות אהבה אהבה שאהבו דורו של שמד להקב"ה שנא' כי עליך הורגנו כל היום קשה כשאל קנאה שעתידי הקב"ה לקנא לציון קנאה גדולה הה"ד כה אמר יי קנאתי לציון קנאה גדולה.

רשפיה רשפי אש שלהבת יה ר' ברכיה אמ' כאש של מעלה לא האש מכבה למים ולא המים מכבין לאש.

ח,ז,א > **מים רבים** לא יוכלו לכבות את האהבה מים רבים אלו אומות העולם שנאמי' הוי המון עמים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה אהבה שהקב"ה אוהב לישראל שנאמי' אהבתי אתכם אמר יי ונהרות לא ישטפוהו אלו אומות העולם המד"א ביום ההוא יגלח יי בתער השכירה בעברי נהר וגו' ולכן הנה יי מעלה את מי הנהר אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה אם פותחין הן כל אומות העולם את כל תיסבריות שלהם ונותנין ממונם בדבר אחד מן התורה אינו מתכפר בידם לעולם ד"א אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה אם פותחין אומות העולם כל תיסבריות שלהן בדבר אחד מן התורה ונותני' כל ממונם בדמיו של ר' עקיב' וחבריו אין מתכפר בידם לעולם.

בוז יבזו לו ר' יוחנן הוה מטייל וסליק מטבריה לציפורין והוה ר' חייא בר אבא סמך ליה מטון חד בית חקלא אמ"ר יוחנן הדין בית חקלא הוה דידי וזבינתיה בגין מלעי באוריתא מטון חד בית כרם ואמי' ר' יוחנן הדין בית כרם דידי הוה וזבינתיה בגין מלעי באוריתא מטון חד בית

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

זיתא ואמי' כמו כן שורי ר' חייא בר אבא בכי אמי' ליה מה את בכי אמי' ליה בכי אנא דלא שבקת לסיבותך כלום אמי' ליה חייא בני ונקלה זו בעיניך מה שעשיתי שמכרתי דבר שניתן לששת ימים שנאמי' כי ששת ימים עשה יי אבל התורה ניתנה לארבעים יום שנאמי' ויהי שם עם יי ארבעים יום וכתתי' ואשב בהר ארבעים יום כד דמך ר' יוחנן היה דורו קורא עליו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התור' בוז יבוזו לו כד דמך ר' הושעיה איש טרייה ראו מטתו פורחת באויר והיו דורו קורין עליו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב הקב"ה לר' הושעיה איש טרייה בוז יבוזו לו.

<ח,ח,א> אחות לנו קטנה אלו ישראל ר' עזריה בשם ר' יהודה בר סימון לעתיד לבא עתידין כל שרי אומות העולם באין ומקטרגין את ישראל לפני הקב"ה ואומרין רבונו של עולם אלו עבדו ע"ז ואלו עבדו עבדה זרה אלו גלו עריות ואלו גלו עריות אלו שפכו דמים ואלו שפכו דמים מפני מה אלו יורדין לגיהנם ואלו אינן יורדין אומי' להם הקב"ה אחות לנו קטנה מה קטן זה כל מה שהוא עושה אין ממחין על ידו למה שהוא קטן כך כל מה שישראל מתלכלכי כל ימות השנה בעונותיהן בא יום הכפורי' ומכפר עליהם שני' כי ביום הזה יכפר עליכ'.

<ח,ח,ב> ר' ברכיה פתר קרא באברהם אבינו אחות לנו קטנה זה אברהם שני' אחד היה אברהם וירש את הארץ ואיח?ה? את כל באי העולם לפני הקב"ה בר קפרא אמי' כאדם שהוא ממחה בקערה קטנה עד שהוא קטן היה עסוק במצות ומעשים טובים ושדים אין לה שעדיין לא בא לכלל מצות ומעשים טובים מה נעשה לאחותינו ביום שידבר בה ביום שגזר נמרוד הרשע ואמר לירד לכבשן האש.

<ח,ט,א> אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף אם חומה היא זה אברהם אמי' הקב"ה אם מעמיד הוא דברים כחומה נבנה עליה טירת כסף בצילו ונבנה אותו בעולם ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז אם דל הוא ממצות ומשלשל מעשיו כדלת נצור עליה לוח ארז מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה אחת כך איני מתקיים עליו אלא לשעה אחת.

<ח,י,א> אני חומה אמר אברהם לפני הקב"ה אני חומה ואעמיד מעשים טובים כחומה ושדי כמגדלות שאני עתיד להעמי' כתים וחבורו' של צדיקים כיוצא בי בעולמך אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום אמי' לו הקב"ה כשם שירדת לכבשן האש כך אני מוציאך בשלום. הה"ד אני יי אשר הוצאתיך מאור כשדים.

<ח,י,ב> ר' יוחנן פתר קראי בסדום ובישראל אחות לנו זו סדום הה"ד ואחותך הגדולה שמרון ושדים אין לה שלא הניקה מצות ומעשים טובים מה נעשה לאחותנו ביום שגזר ב"ד של מעלה שתשרף באש שני' ויי המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש אם חומה היא נבנה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

עליה אלו ישראל אמי הקב"ה אם מעמידי ישראל מעשיהן כחומה נבנה עליה ונצילם ואם דלת היא אם מטלטלין הן דבריהם כדלת זו נצור עליה לוח ארז מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה א' כך איני מתקיים עליו אלא לשעה א' אני חומה אמרו ישר' לפני הקב"ה רבונו של עולם אנו חומה ונעמיד מצות ומעשים טובים כחומה ושדי כמגדלות שאנו עתידי' להעמיד כתות כתות של צדיקים כיוצא בנו בעולמך אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום למה שהיו כל אומות העולם מונין לישראל ואומרים להם אם כן למה הגלה אתכם מארצו ולמה החריב למקדשו וישראל היו משיבין להם אנו דומין לבת מלכים שהלכה לעשות רגל רדופים בבית אביה סוף שחוזרת לביתה לשלום.

דבר אחר אם חומה היא זה חנניה מישאל ועזריה אמר הקדוש ברוך הוא אם מעמידין הן חנניה מישאל ועזריה מעשיהם נבנה עליהם העולם ונצילם ואם דלת ואם מטלטלין הן מעשיהן כדלת זו נצור עליה לוח ארז מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה אחת כך איני מתקיים עליהן אלא לשעה אחת אני חומה אמרו לפני הקדוש ברוך הוא אנו חומה ואנו מעמידין מצות ומעשים טובים כחומה ושדי כמגדלות אנו עתידין להעמיד בעולמך כתות של צדיקים כיוצא בנו אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום אמי להם הקב"ה כשם שירדתם לכבשן האש בשלום כך אוציא אתכם משם לשלום הה"ד באדין נפקין שדרך מישך ועבד נגו.

<ח,יג> רבנן פתרי קרא בעולי גולה אחות לנו קטנה אלו עולי גולה קטנה שהיו דלים באכלוסין ושדים אין לה אלו חמשה דברים שהיה בית אחרון חסר מן הראשון ואלו הן אש של מעלה ושמן המשחה ארון ורוח הקדש ואורים ותומים ?ו:הה"ד וארצה בו ואכבדה ואכבד כת' חסר ה' מה נעשה לאחותינו מה נעשה ביום שנגזר דיעבר פרת עבר די לא עבר לא יעבר אם חומה היא אלו ישראל העלו חומה מבבל לא חרב בית המקדש בההיא שעתא פעם שנייה.

ר' זעירא נפיק ליה לשוקא למיזבן מקומה אמי ליה לדין דהוא תקיל תקילא ואמי ליה לית אזיל לן מן הכא בביילא דין דחרבון אבהתיה בההיא ענתה אמי ר' זעירא לית אבהתי כאבהתהון דהדין על לבית וועדא ושמע קליה דר' אילא יתיב דריש אם חומה היא אילו עלו ישראל חומה מן הגולה לא חרב בית המקדש פעם שנייה אמי יפה לימדני עם הארץ.

ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז מה צורה זו אע"פ שהיא מטשטשת מקומה ניכר כך אעפ"י שחרב בית המקדש לא בטלו ישראל פעמי רגלים שלהם שלש פעמים בשנה.

אני חומה א"ר איבו אמי הקב"ה עתיד אני לעשות לישראל ססיגר בין אומות העולם אי זה זה זה בת קול הה"ד לולי יי צבאות הותיר לנו שריד תנא משמתו נביאים אחרוני' חגי זכריה ומלאכי פסקה רוח הקדש מישראל אע"פ כן היו משמשין בבת קול.

מעשה שנמנו חכמים בעליית בית גדיא ביריחו יצתה בת קול ואמרה להם יש ביניכם אדם אחד שהוא ראוי לרוח הקדש אלא שאין דורו כדי לכך נתנו עיניהם בהלל הזקן כשמת היו אומרין עליו הא ענו הא חסיד תלמידו של עזרא שוב מעשה שנמנו בכרם ביבנה חכמי ישראל

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

וכי בכרם היו אלא זו סנהדרין שעשויה שורות שורות דגלים דגלים כמטעת של כרם ויצתה בת קול ואמרה להם יש ביניכם אדם אחד שהוא ראוי לרוח הקדש שאין דורו כדי לכך נתנו עיניהם בשמואל הקטן וכשמת אמרו עליו הא ענו הא חסיד תלמידו של הלל הזקן אף הוא אמר שלשה דברים בשעת מיתתו שמעון וישמעאל לחרבא ושאר חברוהי לקטלא ושאר עמא לביזא ועקן סגיאן עתידין למיתי בעלמא ובארמי אמרן ואף על יהודה בן בבא התקינו שיהו אומרין עליו הא ענו הא חסיד תלמידו של שמואל אלא שנטרפה לו שעה שאין מספידין הרוגי מלכות.

מעשה ששמע יוחנן כהן גדול בת קול יוצאת מקדש הקדשים ואמרה נצחו טליא דאזלו לאגחא קרבא באנטוכיא וכתבו אותו היום ואותה שעה והיה כן ובאותו היום נצחו מעשה ששמע שמעון הצדיק בת קול יוצאת מבית קדש הקדשים ואמרה בטילת עבידתא דיאמי סנאה למיחרבא היכלא ונהרג גיוסולוקים ובטלו גזרותיו ובלשון ארמי שמען.

ר' חוניה בשם ר' ראובן מלך במדינה צועקין לו והוא עושה אם אין מלך במדינה איקונין שלו שם אלא שאין איקונין עושה מה שהמלך עושה ר' יוחנן ור' שמואל בר נחמן ר' יוחני אמי כתי ונתן יי לך שם לב רגז כיון שעלו רוגז ניתן ועלה עמהם ר' שמואל אמי שמה לב רגז כיון שעלו נתרפאו ריש לקיש אמי כד הוה חמי להון מצמתין בשוקא הוה אמי להון בדרו גרמיכון אמי להם בעליתכם לא נעשיתם חומה וכאן באתם לעשות חומה ר' יונתן כדהוה חמי להון הוה מקנתר להון מה נביא מקנתר להון שני ימאסם אלהי כי לא שמעו לי ואנא לית אנא מקנתר להון ימאסם אמי ר' אבא בר כהנא אם ראית ספסלין מלאין בבליין בארץ ישראל צפה רגלימלך המשיח מה טעם פרש רשת לרגלי תני ר' שמעון בן יוחי אם ראית סוס פרסי קשור בקברי ארץ ישראל צפה לרגליו של משיח מה טעם והיה זה שלום אשור כי יבא בארצנו וכי ידרוך בארמנותינו והקמונו עליו שבעה רועים וגוי' ואלו הן שבעה רועים דוד באמצע אדם שת מתושלח מימינו אברהם ויעקב ומשה משמאלו ויצחק להיכן הלך וישב על פתחה של גיהנם להציל בניו מדינה של גיהנם ושמנה נסיכי אדם אלו הן שמנה נסיכים ישי שאול ושמואל עמוס צפניה חזקיה אליה ומלך המשיח.

<ח,יא,א> כרם היה לשלמה אלו ישראל שנא' כי כרם יי צבאות בית ישראל היה לשלמה למלך שהשלום שלו בבעל המון המון בעל שהמו אחרי הבעל המד"א ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות לפי' באו עליהן המונות העמיד עליהם משמרות איש יביא בפריו אלף כסף הביא איש על פריו ומצא בו אלף צדיקים שלמים בתורה ובמעשים טובים.

ד"א כרם אלו ישראל שנא' ואביא אתכם אל ארץ הכרמל ארץ אשר יי אליך דורש אותה היה לשלמה למלך שהשלום שלו בבעל המון שהמו אחר הבעל לפי' באו עליהם המוני המוניות דמלכותה הה"ד וארא בשלל אדרת שנער אחת טובה ר' חנינא בר יצחק אמי פורפירה בבליה

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

מה בבל עבדה הכא תני ר' שמעון בן יוחאי מלך בבל היה וקנה ביריחו והיה זה משלח לזה כותבות וזה משלח לזה דורוניות הדה אמרה כל מלך שלא היה לו קנין ביריחו לא היה תופש בעצמו שהוא מלך נתן את הכרם לנוטרים זה נבוכדנצר איש יביא בפריו אלף כסף הביא איש על פריו וליקט מהן אלף צדיקים שלמים בתורה ובמעשים טובים הה"ד החרש והמסגר אלף ורבנן אמרי זה וזה אלף.

<ח,יא,ב> ד"א כרם זו סנהדרין דתנינן תמן שלשה דברים העיד ר' ישמעאל לפני חכמים בכרם ביבנה וקבלו דבריו וכי בכרם היו יושבין אלא זו סנהדרין שעשויה שורות שורות ככרם היה לשלמה למלך שהשלום שלו בבעל המון שהמו אחר הבעל ולפיכך באו עליהם המוני מלכים הה"ד מלכי צבאות ידודון ידודון ר' יודן בשם ר' איניא מלאכי צבאות אין כתיב כאן אלא מלכי הן מלכיהון דמלאכיא אפילו מיכאל ואפילו גבריאל ידודון ידודון ר' יודן אמ' ידודון בהם ממדדין פיטקין המד"א ואל עמי ידו גורל ר' יהודה בר' סימון אמר ידודון בהליכה ידודון בחזירה ר' אחווא בריה דר' זעירא אמ' עשאן מרוצין המד"א למה זה אתה רץ בני וגו' מהו ונות בית תחלק שלל הנוה שבבית זו התורה ואת נותנה לו והוא מחלקה שלל ד"א ונות בית הנואי הנאוה שבבית את מחלקה שלל למטה הנוה שבבית זה משה שנא' בכל ביתי נאמן הוא ואת נותנה לו והוא מחלקה שלל לתחתונים.

ר' פנחס ור' אחא בשם ר' אלסכנדרי כתי' יי אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי תנה הודך אין כתי' כאן אלא אשר תנה הודך הודכה בה אישורך הוא שתהא תורתך בשמים אמ' לון לאו לית שוקה נפיק מן גביכון א"ר יודה לאחד שהיה לו בן גידם אצבעים מה עשה הוליו אצל סרקאריס ללמדו אומנות התחיל מסתכל באצבעותיו אמ' כל עצמה של אומנות זו אינה נקנית אלא באצבעים היאך זה שילמד הוי לית שוקה נפיק מן גביכון כך בשעה שבקש הקב"ה ליתן תורה לישראל היו מלאכי השרת מדדין להם לישראל והיו מדדין לפני הב"ה ואומרים רבונו של עולם אישורך הוא הודך הוא כבודך הוא שתהיה תורתך בשמים אמר לון לית שוקה נפיק מן גביכון כתי' בה ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים וכי יש אשה ביניכם הוי לית שוקה נפיק מן גביכון ועוד כתי' בה אדם כי ימות באהל וכי יש מיתה ביניכם הוי לית שוקה נפיק מן גביכון הוא שהכתו' משבחו עלית למרום שבית שבי אמ"ר אחא אלו הלכות שנוהגות בבני אדם כגון זבין וזבות נדות ויולדות הוי לית שוקה נפיק מן גביכון.

ורבנן אמרי למלך שמשיא בתו חוץ למדינה אמרו לו בני המדינה אדננו המלך שבחך הוא ובדין הוא שתהא בתך אצלך במדינה אמ' להם וכי מה איכפת לכם אמרו לו שמא למחר אתה הולך אליה ודר אצלה ועמה בשביל אהבתה אמר להם בתי אשיא חוץ למדינה אבל אני דר עמכם במדינה כך בשעה שאמ' הב"ה ליתן תורה לישראל אמרו לו מלאכי השרת להקב"ה רבונו של עולם אשר תנה הודך על השמים אישורך הוא הודך הוא שבחך הוא שתהיה תורה בשמים אמ'

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

להם וכי מה איכפת לכם אמרו לו שמא למחר אתה משרה שכינתך בתחתונים אמר להם הקב"ה תורתני אני נותן בתחתונים אבל אני דר בעליונים אני נותן את בתי בכתובתה במדינה אחרת שתתכבד עם בעלה ביפיה ובחמדתה שהיא בת מלך ויכבדה אבל אני דר עמכם בעליונים ומי פירש זה חבקוק שני' כסה שמים הודו ותהלתו מלאה הארץ ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אמר כל מקום שהשרה הקב"ה תורתו השרה שכינתו ומי פירש זה דוד הה"ד יהללו את שם יי כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים קודם על ארץ ואחר כך על השמים.

<ח,יב,א> כרמי שלי לפני תני ר' חייא למלך שכעס על בנו ומסרו ביד עבדו מה עשה התחיל חובט עליו במקל אמר לו אל תשמע לאביך אמר לו שוטה שבעולם כל עצמו של אבא לא מסרני לידך אלא על ידי שלא הייתי שומע לו ואתה אומי לי אל תשמע לאביך כך כיון שגרמו העונות וחרב בית המקדש וגלו ישראל לבבל אמר להם נבוכדנצר אל תשמעו לתורת אביכם שבשמים אלא תפלון ותסגדון לצלמא די עבדית אמרו לו ישראל שוטה שבעולם כל עצמו לא מסרנו הקב"ה לידך אלא שהיינו משתחווים לצלם המד"א צלמי כשדים חקוקים בשר ואת אמר לן תפלון ותסגדון לצלמא די עבדית ווי ליה לההוא גברא באותה שעה אמר הקב"ה כרמי שלי לפני אמר לפניו אותו רשע אלף היו ונתמעטו כאן ונעשו מאתים איש אמר לו הקב"ה אוי לו לאותו רשע לחה סרוחה אלף היו ונתרבו כאן ונעשו מאתים אלף.

האלף לך שלמה ר' הלל בריה דר' שמואל בר נחמן הרב נוטל אלף ותלמיד נוטל שכר מאתים מה טעם האלף לך שלמה ר' אלסכנדר אמר אין הרב נוטל שכר על תלמידיו עד שישלימם לאחר מה טעם האלף לך שלמה שלמו ר' חייא בריה דר' אדא דיפו אמר הלמד תורה בצע? נוטל אלף שלא בצער מאתים נוטל בשכרו ממי את למד משבטו של יששכר ומשבטו של נפתלי על ידי שהיו עוסקי' ולמדין תורה בצער נטלו שכר אלף הה"ד ומנפתלי שרים אלף אבל שבטו של יששכר על ידי שהיו למדין תורה שלא בצער נטלו שכר מאתים שני ראשיהם מאתים וכל אחיהם על פיהם ר' יודן בשם ר' בון אמר הלומד תורה שלא במקומו נוטל שכר אלף ובמקומו נוטל שכר מאתים וממי את למד משבטו של יששכר ומשבטו של נפתלי על ידי שהיו למדין תורה שלא במקומן נטלו שכר אלף הה"ד ומנפתלי שרי אלף אבל שבטו של יששכר על ידי שהיו למדין תורה במקומן נטלו שכר מאתים שנאמר ראשיהם מאתים וכל אחיהם על פיהם.

<ח,יג,א> היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני ר' נתן בשם ר' אחא אמר למלך שכעס על עבדיו וחבשן בבית קילין מה עשה המלך נטל כל קצרקטין שלו ועבדיו והלך לשמוע מה היו הן אוי שמע שהיו אומרים אדוננו המלך הוא שבחנו הוא חיינו אל נחסר לאדוננו המלך לעולם אמר להם בני הגביהו קולכם כדי שישמעו חברים שעל גבכם כך אע"פ

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

שישראל עסוקי במלאכתן כל ששת ימי' וביום השבת משכימי' ובאים לבית הכנסת וקורין קרית שמע ועוברי' לפני התיבה וקורין בתורה ומפטירין בנביא והקב"ה אומ' להם בני הגביהו קולכם כדי שישמעו חברים שעל גבכם ואין חברים אלא מלאכי השרת ותנו דעתכם שלא תשנאו זה את זה ולא תקנאו זה את זה ולא תחרחרו זה עם זה ולא תביישו זה לזה שלא יאמרו מלאכי השרת לפני רבונו של עולם תורה שנתת להם לישראל אינן עסוקין בה והרי איבה וקנאה ושנאה ותחרות ביניהם ואתם מקיימים אותה בשלום בר קפרא אמר למה קרא למלאכי השרת חברים לפי שאין ביניהם איבה וקנאה ושנאה ותחרות ומינות ופלוגות דברים.

ח, יג, ב > דבר אחר היושבת בגנים חברים מקשיבים כשישראל נכנסין לבתי כנסיות וקורין קרית שמע בכיוון הדעת בקול אחד בדעת וטעם אחד הקב"ה אומר להם היושבת בגנים כשאתם קורין חברים אני ופמלייה שלי מקשיבים לקולך השמיעני אבל כשישראל קורין שמע בטרון הדעת זה מקדים וזה מאחר ואינם מכוונים דעתם בקרית שמע רוח הקדש צוחת ואומרת **ברח דודי** ודמה לך לצבי לצבא של מעלה הדומים לכבודך בקול אחד בנעימה אחת על הרי בשמים בשמי שמים העליונים.

ח, יד, א > דבר אחר ברח דודי מן גלות שאנו בה ומתלכלכין בעונות ודמה לך לצבי טהרנו כצבי או לעופר האילים שתקבל את תפלתנו כקרנן צביים ואילים על הרי בשמים אתא לך לריחא טבא בזכות אבותינו שריחן עולה לפניך? כב? שמים זו גן עדן שכולה בשמים לכך נאמר על הרי בשמים.

דבר אחר היושבת בגנים חברים ר' ירמיה בשם ר' חיייה רבה שני חברים שהיו עסוקים בדבר הלכה ונכבשין זה לזה בהלכה הדא מה דאת אמר ידבר עמים תחתנו ועליהם הכתוב אומר ויקשב יי וישמע ולא עוד אלא שאם טעו הקדוש ברוך הוא מחזיר להם טעותן מאי טעמא ויקשב יי וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי יי ולחושבי שמו וישמע להם ויכתב שהוא כותב על לבם הדא מה דאת אמר ועל לבם אכתבנה בספר זכרון לפניו שהוא מזכירה להם למאן ליראי יי ולחושבי שמו אמר ר' יודן בשעה שישראל קורין בתורה בחבורות קולך השמיעני ואם לאו ברח דודי אמר ר' זירא בשעה שישראל קורין את שמע בפה אחד בקול אחד בנעימה אחת קולך השמיעני ואם לאו ברח דודי.

ברח דודי אמר ר' לוי למלך שעשה סעודה וזימן האורחין מהם אוכלים ושותים ומברכים למלך ומהן אוכלים ושותים ומקללים למלך הרגיש המלך ובקש להכניס להם מהומה בסעודתו ולערבבה נכנסה מטרונה ולימדה בהם סניגורייה אמרה לו אדני המלך עד שאתה מביט באלו שאוכלין ושותין ומקללים אותך הביטה באלו שאוכלים ושותים ומברכים אותך ומשבחים לשמך כך כשישראל אוכלין ושותין ומברכין ומשבחין ומקלסין להקדוש ברוך הוא מקשיב לקולך ומתרצה ובשעה שאומות העולם אוכלין ושותין ומחרפין ומנאצין להקדוש

**מדרש שיר השירים רבה - ד"ר תמר קדרי, מפעל המדרש, מכון שכטר למדעי היהדות
דפוס ראשון קושטא רע"ד (כ"י ד)**

ברוך הוא בעריות שמזכירים אותה שעה הב"ה אפילו להחריבו לעולמו והתורה נכנסת ומלמדת סניגורייא ואומרת רבונו של עולם עד שאתה מביט באלו שמחרפים ומכעיסים לפניך הביטה בישראל עמך שמברכים ומשבחים ומקלסים לשמך הגדול בתורה ובזמירות ובשבחות ורוח הקדש צווחת ברח דודי ברח מאומות העולם והדבק בהם בישראל ודמה לך לצבי מה צבי זה בשעה שהוא ישן עינו אחת פתוחה ועינו אחת קמוצה כך בשעה שישראל עושים רצונו של הקדוש ברוך הוא הוא מביט אליהם בשתי עיניו הדא היא דכתיב עיני יי אל צדיקים ובשעה שאין עושים רצון הקדוש ברוך הוא הוא מביט להם בעינו אחת שנאמר הנה עין יי אל יראיו.

על הרי בשמים אמר ר' סימון אמר הקב"ה המתינו לי עד שאשב בדין על הריהם שהם שריהם שנתונות אצלי בשמים הדא היא דכתיב על הרי בשמים אמר ר' יצחק כי הדא ואתה קח לך בשמים ראש סמים ראש גמלים נושאים זהב ובשמים זהב וסמים ר' חוניא על הדה דר' יצחק אין הקדוש ברוך הוא פורע מאומה למטה עד שמפיל שריה מלמעלה ואית ליה חמשה קריין חד דכתיב והיה ביום ההוא יפקד יי על צבא המרום במרום ואחר כך על מלכי האדמה תרין איך נפלת משמים הילל בן שחר ואחר כך נגדעת לארץ תלתה כי רותה בשמים חרבי ואחר כך הנה על אדום תרד ארבעה לאסור מלכיהם בזקים ואחר כך ונכבדיהם בכבלי ברזל אמר ר' תנחומא לאסור מלכיהם בזקים אלו שרים של מעלה ונכבדיהם בכבלי ברזל אלו שרים של מטה חמשה לעשות בהם משפט כתוב ואחר כך הדר הוא לכל חסידיו הללויה.

בארבעה דברים נמשלה גאולתן של ישראל בקציר ובבציר בבשמים וביולדה בקציר הדא חקלא כד היא מחצדא בלא ענתה אפילו תבנא לית הוא טב בענתה הוא טב הדא היא דכתיב שלחו מגל כי בשל קציר נמשלה בבציר הדין כרמא כד מקטיף בלא ענתיה אפילו בסימיה לית הוא טב בענתיה הוא טב כך כרם חמר ענו לה אית עביד כרמא חמר זמר לה נמשלה בבשמים מה בשמים הללו כשהן נלקטין כשהן רכין לחים אין ריחם נודף כשהן יבשים ונלקטין ריחן נודף נמשלה כיוולדה הדא איתתא כד ילדה דלא ענתה לא חיי ולדא כד ילדה בענתה חיי כך כתיב לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ר' אחא בשם ר' יהושע בן לוי אמר אני יי בעתה אחישנה לא זכיתם בעתה זכיתם אחישנה כן יהי רצון במהרה בימינו אמן

תם ונשלם שבח ותהלה לבורא עולם